55. Keskiviikkona 13 päivänä syyskuuta 1995

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Lähetekeskustelu

1) Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 1996 1248

Hallituksen esitys 72/1995 vp

2) Hallituksen esitys vuoden 1995 toiseksi lisätalousarvioksi 1334

Hallituksen esitys 71/1995 vp

3) Hallituksen esitys vuoden 1996 veroasteikkolaiksi ..... ,,

Hallituksen esitys 62/1995 vp

4) Hallituksen esitys laeiksi tuloverolain ja korkotulon lähdeverosta annetun lain 6 §:n muuttamisesta ..... ,,

Hallituksen esitys 63/1995 vp

5) Hallituksen esitys laiksi yhtiöveron hyvityksestä annetun lain muuttamisesta ,,

Hallituksen esitys 64/1995 vp

6) Hallituksen esitys laiksi nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta annetun lain liitteenä olevan verotaulukon muuttamisesta ..... ,,

Hallituksen esitys 65/1995 vp

7) Hallituksen esitys laiksi tupakkaverosta annetun lain muuttamisesta 1334

Hallituksen esitys 66/1995 vp

8) Hallituksen esitys laiksi Kansaneläkelaitoksen rahoituksen väliaikaisesta muuttamisesta vuonna 1996 ..... ,,

Hallituksen esitys 67/1995 vp

9) Hallituksen esitys laiksi perintö- ja lahjaverolain muuttamisesta ..... ,,

Hallituksen esitys 68/1995 vp

10) Hallituksen esitys laiksi luottoverolain kumoamisesta ..... ,,

Hallituksen esitys 69/1995 vp

11) Hallituksen esitys laiksi alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain 9 §:n muuttamisesta ..... ,,

Hallituksen esitys 70/1995 vp

12) Hallituksen esitys laeiksi ulkomailta tulevan palkansaajan lähdeverosta ja kansainvälisen kaksinkertaisen verotuksen poistamisesta sekä eräiden muiden lakien muuttamisesta ..... ,,

Hallituksen esitys 76/1995 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Aaltonen, Andersson J., Dromberg,

Helle, Huttu-Juntunen, Jäätteenmäki, Kallis, Karhunen, Kautto, Kemppainen, Kiviniemi, Korhonen R., Korkeaoja, Lehtosaari, Luhtanen, Löv, Norrback, Ojala A., Ojala O., Pietikäinen M., Pietikäinen S., Pykäläinen, Rantanen, Roos, Sasi, Savela, Seppänen, Suhola, Veteläinen, Viinanen, Viitamies ja Wahlström.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Suhola, Kemppainen, Viinanen, Pietikäinen S., Ojala O., Pykäläinen, Kautto, Kallis ja Sasi.

Ilmoitusasia:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat
tästä päivästä yksityisasioiden vuoksi edustajat R. Korhonen, Rantanen ja Roos,
tästä ja huomisesta päivästä virkatehtävien vuoksi edustajat Korkeaoja ja S. Pietikäinen sekä
tämän kuun 15 päivään yksityisasioiden vuoksi ed. Lehtosaari.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 1996

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 72/1995 vp

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 2)—12) asiasta.

Keskustelu jatkuu:

Oikeusministeri Niinistö: Arvoisa puhemies! Joukkotyöttömyys on kiistatta keskeinen ja ykkösongelma Suomessa. Hallituksen keskeisin tavoite puolestaan on työttömyyden puolittaminen. Modernissa yhteiskunnassa kaikki vaikuttaa kaikkeen. Erityisesti talouspolitiikassa tämä pitää äärimmäisen tarkkaan paikkansa. Talouspoliittisista tavoitteista tärkein, työttömyyden olennainen alentaminen, on mahdollista vain useiden eri tekijöiden yhtäaikaisen onnistumisen kautta.

Kansakunnan työttömyydentorjuntavälineistö on yhtä heikko kuin sen heikoin lenkki. Jos valtiontalouden tervehdyttämisessä ei onnistuttaisi, menestyminen jollakin muulla alueella ei välttämättä työttömyyttä alentaisi. Jos taas korkokanta nousisi liian korkeaksi, ei valtiontalouden paraneminen yksinään puolestaan paljoa auttaisi asiaa. Kun kyse on monien osasten yhtäaikaisen onnistumisen välttämättömyydestä, tarvitaan myös monien toimijoiden yhtäaikaista vastuunkantoa kokonaisuudesta, Suomesta ja sen kansalaisista, tässä tilanteessa erityisesti niistä, jotka ovat vailla työtä.

Valtiontalouden kääntäminen terveelle uralle on ollut välttämätöntä. Paljon parjatut säästöt eivät ole olleet helppoja millekään puolueelle. Houkutus lipsua asetetuista säästötavoitteista on varmaankin suuri jokaiselle vastuullisellekin poliitikolle puoluekannasta riippumatta. Ilman niitä tavoite työttömyyden olennaisesta vähentämisestä olisi kuitenkin voitu haudata jo ajat sitten.

Alhaisen inflaatiovauhdin jatkumista tarkoittavan palkkakehityksen saavuttaminen on toinen paranevan työllisyyskehityksen välttämätön ehto. Ilman maltillista ja keskitetyn ratkaisun oloissa sitovaa tuloratkaisua ei tavoite työttömyyden puolittamisesta millään voi onnistua.

Kolmas elintärkeä onnistuneen työllisyyspolitiikan edellytys liittyy suotuisaan korkokehitykseen. Jos korkokantamme lähtisi nousemaan, maamme satojentuhansien työttömien toiveet työpaikasta vähenisivät olennaisesti. Nyt käsiteltävänä oleva budjetti yhdessä maltillista ja sitovaa tuloratkaisua koskevien odotusten kanssa näkyy jo nyt myönteisessä korkokehityksessä.

Työttömyyden torjunnassa on pohjimmiltaan kyse solidaarisuudesta. Valtiontalouden säästöjen kautta erilaisten etuuksien saajien on ollut pakko osaltaan uhrautua, uhrautua nimenomaan työttömien valoisampien tulevaisuudennäkymien eteen. Tuloratkaisussa puolestaan kaikkien työllisten on pakko osin uhrautua työttömien hyväksi. Solidaarinen, maltillinen, pitkäaikainen ja sitova tuloratkaisu on tässä tilanteessa nimenomaan työttömien etu. Kun nämä kaksi uhrausta tehdään, myös edellytykset korkojen laskulle ovat olemassa. Tämäkin olisi nimenomaan työttömien etu.

Maassamme on parhaillaan käymässä kaksi todellista solidaarisuustestiä. Budjetin käsittely eduskunnassa kuluvana syksynä ratkaisee sen, millä tavoin ja missä määrin me kansanedustajat kannamme vastuuta työllisyyskehityksestä.

Houkutus lipsua erilaisista säästöistä voi olla suuri, mutta suuri olisi myös siitä seuraava vastuu myönteisen työllisyyskehityksen vaarantamisesta.

Hallituksen säästöesitykset muodostavat kokonaisuuden, jonka kokoamisessa solidaarisuuselementti on niin ikään ollut tärkeässä osassa. Tarkasteltaessa kyseisiä esityksiä yksittäin itse kunkin kannalta herkimmille alueille osoitetut säästöt näyttäytyvät eri valossa kuin mihin kokonaisvaltainen tarkastelu johtaisi. Esimerkiksi lapsilisien leikkauksista nipistäminen johtaisi muun muassa opintotukileikkausten suhteelliseen kasvuun. Yksittäisestä säästöpäätöksestä tai sen osasta luopuminen merkitsisi sitä paitsi aina jonkin toisen säästökohteen lisäleikkaustarvetta.

Tulosopimuksen liittokierros seuraavien kahden viikon aikana puolestaan testaa eri työmarkkinatahojen solidaarisuutta. Houkutus vaatia omalle ryhmälle muita parempia etuja voi olla suuri, mutta niin olisi suuri myös vastuu ryhmäitsekkyyden seuraamuksista maamme työttömille.

Arvoisa puhemies! Työttömyyden puolittaminen ei onnistu ilman välttämättömiä säästöjä. Työttömyyden puolittaminen ei onnistu ilman maltillista ja sitovaa tuloratkaisua. Työttömyyden puolittaminen ei onnistu ilman suotuisaa korkokehitystä. Työttömyyden puolittaminen ei onnistu edes pelkästään näillä välineillä, niin elintärkeitä kuin ne ovatkin. Niiden toimien tueksi tarvitsemmekin myös selkeitä toimenpiteitä työnteon kannustavuuden lisäämiseksi ja työelämän sääntöjen joustavoittamiseksi. Selvää kuitenkin on, että mikäli mainitsemistani peruslähtökohdista lipsutaan, työllisyyskehitys kulkee pikemminkin työllisyystilanteen pahenemisen kuin paranemisen suuntaan.

Arvoisa puhemies! Hallitus on säästöratkaisunsa tehnyt. Uusia leikkauksia ei enää tarvita, kunhan maltti niin eduskunnassa kuin työmarkkinoillakin vielä hetken riittäisi. Nyt käsillä olevan tuloratkaisun syntyminen johtaisi siihen, että kaikki tulo- ja talouspolitiikkamme keskeiset tekijät olisivat tiedossa liki kahden ja puolen vuoden ajaksi eteenpäin. Suomen talouden ennustettavuus olisi huippuluokkaa maailmassa. Samalla myös tavallisten ihmisten kannalta ennustettavuus heidän tulevaisuudestaan, heidän olosuhteistaan olisi samanlaista huippuluokkaa. Se helpottaa jokaisen meistä olemista, jos voimme etukäteen osapuilleen arvata, mitä kohdalle sattuu.

Omalta osaltani haluankin vielä vedota kaikkiin niihin, jotka suoraan tai välillisesti voivat vaikuttaa siihen, että niin eduskunnassa oleva budjetti kuin liittokierroksella oleva tulosopimus pitäisivät. Tämä olisi meidän kaikkien etu ja aivan erityisesti se olisi työttömien etu. Älkäämme pilatko näitä mahdollisuuksia.

Ed. P u h a k k a : Rouva puhemies! Arvoisat edustajatoverit! Pääministeri Lipposen hallituksen tärkeänä tavoitteena on työttömyyden puolittaminen ja julkisen velan kansantuoteosuuden kääntäminen laskuun hallituskauden aikana. Tämän mukaisesti hallitus on antanut eduskunnalle ensi vuoden tulo- ja menoarvioesityksen ja kuluvan vuoden toisen lisätalousarvioesityksen sekä tehnyt päätöksen vuosille 1997—1999 ajoittuvista lisäsäästöistä. Toimenpiteet vastaavat sosialidemokraattien hallituksen toiminnalle asettamia tavoitteita.

Hallitusohjelman ja sitä tukevien nopeitten päätösten seurauksena luottamus kykyymme ratkaista ongelmamme on merkittävästi lisääntynyt. Toiminnallaan hallitus on osoittanut sen, kenelle maassa kuuluu talouspolitiikan johtaminen. Edellisen hallituksen poukkoilevasta ja päättämättömästä ja muiden kuin poliittisten päättäjien viitoittamasta suunnasta ei nyt näy jälkeäkään. Talouspolitiikan suunnittelu ja päätöksenteko on vihdoin saatu eduskunnan ja sen luottamusta nauttivan hallituksen käsiin.

Arvoisa puhemies! Sosialidemokraatit pitävät työllisyyden parantamista hallituksen tärkeimpänä asiana. Talouttamme vakauttavilla ratkaisuilla on nyt luotu edellytykset työttömyyden laskulle, mikä tukee kulutuskysyntää ja uusien työpaikkojen syntymistä.

Valtion velkaantuminen on pakottanut hallituksen vaikeisiin säästöihin tulonsiirroissa, mutta poiketen edeltäjänsä ratkaisuista Lipposen hallituksen esittämät säästöt kohtelevat kaikkia mahdollisimman tasapuolisesti. Nyt päätetyillä säästöillä on ensimmäistä kertaa poliittisen päättäjän toimin esitetty realistinen tavoite valtion velkaantumiskierteen katkaisemiseksi. Sosialidemokraattien mielestä tämä on perusedellytys työttömyyden nujertamisessa ja hyvinvointipalveluitten jatkuvuuden varmistamisessa.

Lipposen hallituksen toinen merkittävä saavutus, joka edellisen hallituksen aikana jäi pelkäksi puheeksi, on kansantaloutemme kehitystä vakauttava talous-, työllisyys- ja työmarkkinapoliittinen sopimus. Rahoitusmarkkinoilla pää-

tösten vaikutukset ovat olleet myönteisiä, jopa hämmentäviä. Korkojen lasku on ensiarvoisen tärkeää hitaassa elpymisvaiheessa oleville kotimarkkinayrityksille sekä velkaantuneille kotitalouksille ja valtiontaloudelle. Ilman korkojen jo tapahtunutta ja odotettavissa olevaa laskua asetetun työllisyystavoitteen saavuttaminen ja valtion velanhoitomenojen pienentäminen olisivat vaikeutuneet oleellisesti.

Nyt sovitun työmarkkinaratkaisun myötä ammattiyhdistysliike on osaltaan jälleen osoittamassa halukkuutensa yhteistyöhön ja valmiutensa vastuunkantoon myös vaikeiden ongelmien ratkaisussa.

Vaikka puolen vuoden aikana on tapahtunut selkeä suunnanmuutos politiikassa ja ilmapiirissä, niiden vaikutukset työttömyyteen ja julkisen sektorin velkaantumiseen ovat olleet toistaiseksi pieniä. Osaltaan tämä johtuu tehokkaidenkin toimien hidasvaikutteisuudesta mutta toisaalta myös siitä, että edellisen hallituksen aikana ongelmien annettiin kasvaa lähes hallitsemattomaan tilaan. Perusteltua onkin luoda katsaus siihen perintöön, jonka edellinen hallitus jätti Lipposen hallitukselle.

Lipposen hallitusta muodostettaessa työttömyysaste oli runsaat 18 prosenttia työttömien määrän ollessa 480 000 henkilöä. Pitkäaikaistyöttömiä oli 140 000 henkilöä ja yli kaksi vuotta yhtäjaksoisesti työttömänä olleita 50 000. Valtion bruttovelan määrä oli 340 miljardia markkaa ja velan korkomenot vuositasolla 24 miljardia markkaa.

Olemme edelleen sitä mieltä, että edellisen vaalikauden alussa oikean suuntaisella ja riittävällä elvytyspolitiikalla olisi sisäisiä tasapainottomuuksia kyetty merkittävästi lieventämään. Päinvastaisista väitteistä huolimatta tämä olisi voitu tehdä ilman että velka olisi kasvanut. Työttömyyden ollessa alhainen valtion verotulot olisivat pysyneet riittävinä ja säästöt olisivat syntyneet työttömyys- ja toimeentulomenoista, jotka ovat tällä hetkellä lähes 40 miljardia markkaa.

Suomen talous on voimakkaassa kasvussa. Kasvun tekijät ovat myös oikeassa järjestyksessä. Vienti ja nopeutuvat investoinnit varmistavat sen, että kulutuskysynnän kasvu ei johda vaihtotasevaikeuksiin. Nyt tehtyjen kansallisten päätöstemme perusteella on syytä odottaa pitkään jatkuvaa talouskasvua.

Historiasta tiedämme, että terve talouden kasvu johtaa kestävimmällä tavalla myös työllisyyden paranemiseen. Viime ajat eivät anna mitään aihetta muuttaa tätä taloushistorian peruskäsitystä. Viimeisen vuoden aikana nopea talouskasvu on tuonut maahamme 80 000 uutta työpaikkaa, joista osa on mennyt uusille työmarkkinoille tulijoille, osa työttömille.

Talous-, työllisyys- ja työmarkkinapoliittinen sopimus maltillisine palkankorotuksineen tuo selvän lisäpanoksen työllisyyden hoitoon jo heti tulevan budjettivuoden aikana. Paineet valtion ja kuntien työvoiman vähentämiselle ovat nyt selvästi aiempaa pienemmät. Myös rakennemuutoksen kourissa olevat yritykset selviävät aikaisempaa paremmin.

Työllistämistoimien osalta hallituksen tulo- ja menoarvio lunastaa niitä vaatimuksia, joita sosialidemokraatteina esitimme ennen vaaleja ja Lipposen hallitusta muodostettaessa. On myönteistä, että aktiivisten työvoimapoliittisten toimenpiteitten avulla työllistetään vuositasolla keskimäärin 5 prosenttia työvoimasta, eli 125 000 ihmistä. Työmarkkinasopimuksen yhteydessä työttömyysturvaan tehtyjen ratkaisujen myötä työvoimapoliittisen koulutuksen osuus aktiivisista työvoimapoliittisista toimenpiteistä edelleen kasvaa.

Euroopan unionin sosiaalirahaston ohjelmat liitetään osaksi kansallista työvoimapolitiikkaa, samoin Euroopan unionin rakennerahastojen varoin parannetaan alueiden elinkeinorakennetta tavalla, joka luo edellytyksiä alueitten omaehtoiselle myönteiselle kehitykselle. Maamme eri osien myönteinen kehitys varmennetaan alueitten kehittämisestä annetun lain mukaisten aluekehitysohjelmien toteutuksella.

Hallitus on myös toteuttamassa sosialidemokraattien esitystä työvuorottelujärjestelmästä. Järjestelmän lähtökohdat ovat hyvät. Nyt tarvitaan ennen kaikkea työnantajien mukaan tuloa. Vetoamme vuorottelujärjestelmän käyttöönotossa erityisesti julkisen sektorin työnantajiin ja suuriin yrityksiin yksityisellä sektorilla. Vanhojen luutuneitten asenteitten on työmarkkinoilla syytä väistyä. Työnantajia ja työntekijöitä on kannustettava toimimaan siten, että kasvanutta työtaakkaa jaetaan useammille. Esillä ollut 2x6 tunnin työaikamalli sopii useille aloille. Nyt alkavan kokeilun jälkeen on siirryttävä pysyvämpiin toimiin.

Sosialidemokraatit asettavat etusijalle nuoret. Työvoimasta 250 000 on alle 25-vuotiaita ja alle 20-vuotiaita on näistä noin 80 000. Alle 20-vuotiaille nuorille työmarkkinatuen sijasta yhteiskunnan on tarjottava työ-, harjoittelu- tai opiskelupaikka. Tämä on nuorien itsensä ja kansan-

talouden kannalta perustelluinta. Samalla hallituksen tulee varmistaa opintososiaalisten tukien ensisijaisuus nuorten koulutuksen taloudellista tukea järjestäessään.

Hallitus budjettiesityksessään ja työmarkkinajärjestöt sopimuksessaan ovat oivaltaneet koulutuksen, tutkimuksen ja tieteen merkityksen yhteiskunnan yhtenä keskeisenä asiana tulevaisuuden kannalta. Jatkuvasti kiristyvässä kansainvälisessä kilpailussa näiden merkitys on koko kansan osaamisen ja henkisten voimavarojen kannalta tärkeää. Panostamalla laajaan koulutukseen, tutkimukseen ja tieteeseen nyt luomme tulevaisuuden hyvinvointiedellytyksiä.

Osana kotimarkkinoitten elvyttämistä hallituksen tulee etsiä ratkaisut asunto- ja yhteiskunnan perusinvestointien vauhdittamiseen. Useista asunto- ja infrastruktuurikohteista on olemassa valmiit suunnitelmat ja niiden käynnistäminen on nopeaa. Näillä investoinneilla on myös nopeimmat työllisyysvaikutukset. Hallituksella tulee olla myös aktiivinen rooli työllisyyden ja teollisten investointien kannalta tärkeässä energiapolitiikassa.

Vaikka sosialidemokraatteina myönnämme, että työmarkkinoihin ja niiden pelisääntöihin kohdistuu osin perusteltuja uudistuspaineita, pidämme silti välttämättömänä etteivät työmarkkinat jakaudu toisaalta vakituisiin ja hyväpalkkaisiin sekä toisaalta lyhytkestoisiin ja alipalkattuihin tehtäviin. Tavoitteena tulee olla työmarkkinoitten mahdollisimman tasapuolinen kehitys yhteiskunnan tasa-arvoisuuden ja yhtenäisyyden vuoksi.

Suomalaiset ovat voineet arvioida Euroopan unionin jäsenyyden vaikutusta elämäänsä ja elinoloihinsa. Huoletta uskallamme lausua, että arviot ovat voittopuolisesti myönteisiä. Kansalliseen katumusharjoitukseen ei ole aihetta. Tehtyjä säästöpäätöksiä lieventää se, että jäsenyys on alentanut ruuan hintaa ja korkotasoa. Näiden kustannusten merkitys on suuri erityisesti lapsiperheille, eläkeläiskotitalouksille ja muille pienituloisille.

Kuluva vuosi on ollut jäsenyyteen totuttautumisen aikaa. Unionin myötä talouspolitiikkaan tulevat muutokset eivät kuitenkaan vielä lopu tähän. Ensi vuodesta alkaen Suomen valtion talousarviot laaditaan Euroopan unionin talous- ja rahaliiton lähestymisehtoja silmällä pitäen. Näin menetellään siitä riippumatta, toteutuuko Rahaliitto aiotussa aikataulussa ja liittyykö Suomi siihen. Eduskunta pitää oikeuden päättää Suomen liittymisestä Rahaliittoon. Tämä ei kuitenkaan merkitse sitä, etteikö politiikan tavoitteeksi tule asettaa mahdollisimman alhaista inflaatiota ja vakaata markan ulkoista arvoa. Jos talouspolitiikkamme menettää uskottavuutensa, korkoihimme pannaan vähän riskinottolisää ja samalla menetetään mahdollisuus rahapolitiikan avulla tapahtuvaan talouden elvyttämiseen.

Hallituksen eduskunnalle antaman ensi vuoden tulo- ja menoarvioesityksen tavoitteena on hyvinvointiyhteiskunnan peruspalveluitten turvaaminen kansalaisille. Välttämättömistä leikkauksista huolimatta sosialidemokraatteina uskomme tähän. Markkamääräisesti suurimmat leikkaukset kohdistuvat kuntien valtionapuihin. Leikkausten voimakkuutta tulevat kuitenkin lievittämään kuntien odotettavissa oleva verotulojen kasvu sekä valtionosuusjärjestelmän uudistus vuoden 96 alusta lukien. Kuntien kantokykyluokituksen sijaan valtionosuudet määräytyisivät jatkossa verotuloihin liittyvällä tasauksella. Sosialidemokraatteina edellytämme, että vuosien 1997 ja 1999 kuntien valtionosuuksiin tehdään indeksitarkistukset.

Huomionarvoista budjettiesityksessä on se, että valtiontalouden tasapainottaminen on kyetty tekemään veroastetta nostamatta. Vaikka verotuksen keventämisen puolesta esitetyt kannanotot ovat verotuksen kireys huomioon ottaen perusteltuja, katsomme, että tässä talous- ja sosiaalipoliittisessa tilanteessa mittaviin verotuksen kevennyksiin ei ole edellytyksiä. Nyt esitetyt 2 prosentin inflaatiotarkistukset estävät verotuksen liiallisen kiristyksen ja takaavat sen, että vielä töissä olevat ja tuloja saavat osallistuvat osaltaan yhteisen taakan kantamiseen.

Arvoisa puhemies! Eduskunnan hyväksymä hallitusohjelma, esitetyt säästöt ja syntynyt talous- ja työllisyys- ja työmarkkinapoliittinen sopimus luovat hyvän pohjan työttömyyden puolittamiselle sekä valtionvelan kasvun taittamiselle hallituskauden aikana. Tavoitteet ovat kovia, mutta täytyy muistaa, että 1990-luvun alkupuolella menetettiin yli 300 000 työpaikkaa ja niiden uudelleen luominen on huomattavasti hankalampaa. On maallemme onneksi, että vihdoinkin poliittisin päätöksin pystymme osoittamaan sekä yksittäisille kansalaisille, yrityksille että yhteisöille sen, että maan asiat ovat poliittisesti hallinnassa.

Edustajat Suhola ja Kemppainen merkitään läsnä oleviksi.

Ed. A h o: Arvoisa puhemies! Olen hyvin tietoinen siitä, että puhemiesneuvosto on eilen päättänyt suositella ryhmäpuheenvuorojen rajoittamista enintään 15 minuuttiin. Mutta kun haluan kuitenkin käsitellä varsin perusteellisesti hallituksen talousarvioesitykseen sisältyviä sekä maan talouden että työllisyyden kannalta kauaskantoisia linjauksia, joudun, arvoisa puhemies, jo etukäteen ilmoittamaan, että valitettavasti puheenvuoroni ylittää tuon annetun suositusajan.

Arvoisa puhemies! Suomi on irti lamasta. Siitä kai voimme kaikki vihdoinkin olla yhtä mieltä. Kokonaistuotantohan on kasvanut ripeästi jo lähes kahden vuoden ajan. Silti talouspoliittiset vaaran vuodet eivät suinkaan ole ohi. Laman ja siihen johtaneen talouspoliittisen seikkailun laskujen maksaminen kestää vielä hyvin pitkään. Vaara on ohi vasta, kun valtiontalous on saatu tasapainoon, valtion velkakierre katkaistuksi, pankkitoiminta tervehdytetyksi sekä työttömyys vähintäänkin puolitetuksi.

Suomen kohtalonkysymys onkin, kuinka pitkään meneillään oleva taloudellinen nousu kestää ja miten paljon rakenteellisia korjauksia ehdimme ja kykenemme sen kuluessa tekemään. Suomella ei ole yksinkertaisesti varaa ajautua seuraavaan kansainväliseen laskusuhdanteeseen kilpailukykynsä menettäneenä tuhrineena ja velkaantuvana valtiontaloutena.

Hallitus on omassa talouspolitiikassaan keskittynyt kahteen asiaan: valtiontalouden säästöihin sekä inflaation torjuntaan. Hallitus näyttää luottavan siihen, että markkinoita koollaan tyydyttävällä valtiontalouden säästöohjelmalla sekä maltillisella ja pitkäaikaisella tulosopimuksella voidaan vakiinnuttaa alhainen korkotaso. Puolestaan alhainen korko pitää nopeaa kasvua yllä ja luo parempaa työllisyyttä. Näinhän ajatuskulku käy.

Ilmoitimme keväällä olevamme valmiit tukemaan hallitusta näiden tavoitteiden saavuttamisessa. Asetimme kuitenkin ehdoksi sen, että toimenpiteet, joihin ryhdytään, perustuvat terveeseen talouspoliittiseen ajatteluun ja että säästöt kohdennetaan tasapuolisesti ja oikeudenmukaisesti. Ja tänään on aika arvioida, onko näin käynyt muun muassa valtion talousarvioesityksen perusteella.

Arvoisa puhemies! Tekeillä oleva työmarkkinaratkaisu voi onnistuessaan hillitä ajautumista jälleen kerran suomalaisen taloudenpidon perussyntiin. Säännönmukaisestihan yhteisin uhrauksin hankittu hyvä kilpailukyky on tuhottu tulonjakotaistelulla. Suljetussa taloudessa syntyneestä umpikujasta löytyi aina jonkinlainen siedettävä ulospääsykeino, avoimessa taloudessa ei. Siitähän on kokemuksia viime vuosiltakin, kuinka kipeiden ratkaisujen kautta me olemme joutuneet tulemaan ulos kilpailukykykriisistä.

Tulomaltti on siis tarpeen. Mutta silti pitää kysyä, mitä se tälläkin kertaa maksaa. Työmarkkinajärjestöt pääsivät suoraan vaikuttamaan niin säästöpäätösten kuin veroratkaisujenkin sisältöön. Ennestäänkin horjuva rajankäynti kansanvaltaisen päätöksenteon ja korporaatioiden välillä horjahti vakavasti etujärjestövallan hyväksi. Olisikohan vihdoinkin aika kypsä kiihkottomalle keskustelulle talouspolitiikan valta- ja vastuusuhteista? Muuten käy niin, että työmarkkinapöydästä muodostuu eduskunnan yläkamari, jossa niin työnantaja- kuin työntekijäpuolenkin sisäpiiriläiset valvovat omia etujaan ja eduskunnan tehtäväksi tulee näiden päätösten kiltti ja tahdoton täytäntöönpano.

Etujärjestövallan jälki näkyy vahvasti myös nyt eduskunnalle annetun budjetin linjassa ja monissa yksityiskohdissa. Laskut lankeavat maksettavaksi niille, joilta puuttuu edustus työmarkkinapöydässä. Räikeimmin tämä näkyi työttömyysturvan säästöjen kohdentumisessa. Puolet työttömistähän joutuu tulemaan toimeen joko peruspäivärahalla tai työmarkkinatuella, mutta näillä etuuksilla ei noissa pöydissä ollut puolustajia. Päinvastoin ansioturvan säästöihin kohdistuvia leikkaustarpeita lievennettiin osoittamalla lisää säästöjä kansalaisten perusturvaan leikkaamalla työttömyysturvan kaikkein alhaisimpia ja vaatimattomimpia etuuksia.

Arvoisa puhemies! Suomalaisen valtiollisen järjestelmän kantava ajatus on se, että valtio on heikomman puolella. Tässä tarkoituksessa valtiovalta on luonut kaikkia velvoittavat yhteiset pelisäännöt sekä huolehtinut jokaisen kansalaisen perusturvallisuudesta. Tällainen yhteiskuntamalli ei ole syntipukki valtiontaloutemme ongelmiin, eikä se ole liioin ollut este yksityiselle menestymiselle. Päinvastoin tämä yhteiskuntamalli on tehnyt mahdolliseksi sen, että kansakunnan kaikki voimavarat on saatu tehokkaasti käyttöön. Suomalainen hyvinvointi on tällaisen tasa-arvoyhteiskunnan tuote.

Säästämisen välttämättömyyden varjolla hallitus on nyt luopumassa tästä suomalaiselle yhteiskunnalle tunnusomaisesta periaatteesta. Valtiovalta on nyt asettumassa selkeästi vahvemman puolelle niin sosiaalisesti kuin alueellisestikin. Ajatus siitä, että säästöjen oikeudenmukaisuus toteutuu sillä, että kaikkialta leikataan samalla

tavalla ja saman verran, on täysin kestämätön ja käsittämätön. On mahdotonta ajatella, että oikeudenmukaisuus yhteiskunnassa voisi toteutua ottamatta lainkaan huomioon sitä, mitä tuloille ja tulonjaolle valtiontalouden ulkopuolella tapahtuu.

Valtiontaloutemme menorakenne on seurausta heikomman puolustamisen filosofiasta. Sitä oppia pitäisi noudattaa myös menoja leikattaessa. Näin ei nyt ole tapahtunut. Täytyy olla sokea, jotta ei huomaisi sitä alueellista ja sosiaalista eriarvoistumista, jonka laman seurauksena työttömyys ja myös talouden avautuminen, Suomen tekemä integraatioratkaisu, tässä yhteiskunnassa ovat aiheuttaneet ja aiheuttamassa. Budjetin tekijätkin ovat varmasti sen huomanneet, mutta eivät ole siitä piitanneet. Näin hallituksen linja on jakamassa kansaa kahtia.

Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen tuoreet laskelmat osoittavat, mitä on tapahtumassa. Ne kertovat koruttomasti nyt valitun linjan vaikutuksen tulonjakoon. Parhaiten pärjäävät ne, joiden käytettävissä olevat tulot ovat suurimmat. Eniten menettävät pieni- ja keskituloiset. Toimeentuloerot tulevat selvästi kasvamaan.

Arvoisa puhemies! On myönnettävä, että voimakas ja moniportainen tulojen tasoitus on tuottanut myös kiistattomia ongelmia. Ei ole syytä näitä ongelmia vähätellä, mutta nyt ollaan tässä suhteessa kulkemassa ojasta allikkoon. Samaan aikaan kun työmarkkinoilla tuloerot kasvavat, epäsolidaarisilla veroratkaisuilla ja epäsolidaarisilla sosiaaliturvan leikkauksilla kiihdytetään toimeentuloerojen kasvua.

Vaikka hallitus ei sitä missään suoraan kerro, sosiaaliturvan leikkauskohteiden valinta ei suinkaan ole niin sattumanvaraista, miltä näyttää. Sen takana on huolellisesti valittu poliittinen linja: Suomalainen kansanvakuutusjärjestelmä on nyt tarkoitus murtaa. Siitä selkein esimerkki on se, että on tarkoitus poistaa sairauspäiväraha kokonaan niiltä, joilla ei ole lainkaan ansiotuloja. Se on yksi esimerkki siitä, mitä sosiaaliturvan puolella on tapahtumassa kansanvakuutuksen suhteen, kansaneläkejärjestelmän kohtelu on toinen.

Kun arvioimme suomalaisen yhteiskunnan tämän päivän ongelmia, kaikki kuitenkin viime kädessä kiertyy työttömyyteen. Suurtyöttömyyden nujertaminen on poliittinen, taloudellinen ja inhimillinen kohtalonkysymys.

Työttömyyden puolittamistavoite edellyttää, että vuoden 99 alussa, kolmen ja puolen vuoden kuluttua, Suomessa olisi noin 250 000 työpaikkaa enemmän kuin nyt. Uusia työpaikkoja on kyettävä luomaan selvästi tätä enemmän, jotta elintarviketalouden, pankkitoiminnan tai valtion ja kuntien menettämät työpaikat tulisivat korvatuiksi, eikä vielä tämäkään riitä. Haastetta lisää sekin, että edessä on selkeästi työvoiman tarjonnan kasvu. Sekin kasvattaa työttömyyden puolittamistavoitteen vaikeutta. Mutta vaikka tehtävä on kova, se ei ole mahdoton.

Hallituspuolueiden vaalien alla ja vaalien jälkeen antama lupaus työttömyyden puolittamisesta vaalikauden aikana oli ymmärrettävä. Juuri sillä perusteellahan hyvin moni äänestäjä viime vaaleissa valintansa teki. Eikä asia siitä toiseksi muutu, että lupauksesta onkin viime viikkoina tullut vain tavoite. Yhtä selvää on, että nyt valitulla keinovalikoimalla työttömyyden puolittaminen jää pelkäksi haaveeksi. Onnistuminen edellyttäisi kaikkien työllisyyteen vaikuttavien välineiden virittämistä oikein ja niiden virittämistä äärimmilleen.

Arvoisa puhemies! Taistelua työttömyyttä vastaan on käytävä kolmella rintamalla. Ei siis riitä pelkästään se, että talous kasvaa ja kasvaa nopeasti ja että saadaan aikaan maltillinen tulolinja ja pystytään pitämään kustannukset kurissa. Sen lisäksi on löydettävä muitakin keinoja työllisyyden hoitamiseksi. Nämä kolme rintamaa ovat: olemassa olevien työpaikkojen varmistaminen, säilyttäminen, vaikuttaminen työvoiman tarjontaan sekä työllistämisen kynnyksen alentaminen.

Ensimmäinen tehtävä on siis olemassa olevien työpaikkojen säilyttäminen. Työllisyyden kannalta säilynyt työpaikka on aivan yhtä arvokas kuin uusikin ja tulee usein huomattavasti halvemmaksi. Vaatimus koskee tässä tilanteessa aivan erityisesti kuntia. Jokaisen säästöpäätöksen työllisyysvaikutukset tulisi huolellisesti punnita, jotta niiden työpaikkamenetykset voitaisiin minimoida. Mielestäni kuntien valtionosuuksien leikkaus ylittää sen, mihin kunnat palvelujaan ja henkilöstöään vähentämättä kykenevät sopeutumaan. Kuntien kestokyvyn ylittävät valtionosuuksien leikkaukset ovat valtiontaloudellisesti näennäissäästöjä. Se mikä valtionosuudessa säästyy, hupenee työttömyysturvan ja työllistämistoimien kasvaviin kustannuksiin. Tästä kaikesta seuraa vain se, että yhteiskunta menettää työntekijän työpanoksen ja kansalaisten palvelut heikkenevät. Valtion menot pysyvät ennallaan, ja tässä suhteessa säästöä ei synny. (Eduskunnasta: Näin tapahtui edellisenkin vaalikauden aikana!)

Toinen työllisyyden kannalta huono valinta on yritystukien leikkauslinja. — Saanko kuitenkin palata tuohon välihuutoon, arvoisa puhemies, että "näin tapahtui edellisenkin vaalikauden aikana"? Näin ei tapahtunut kuntien valtionosuuksien leikkauksien osalta, vaan me kävimme erittäin kovan kädenväännön valtiovarainministeriön kanssa muun muassa tämän vuoden budjettia laadittaessa, ja sen seurauksena kuntien valtionosuuksien leikkausta pienennettiin merkittävästi budjettiriihen aikana, ja se on näkynyt myös kuntien työllisyydessä, kuntien palvelutuotannossa. Tämä ei ole ollut kuntataloudessa kriisivuosi, mutta edessä on kriisi kuntataloudessa, jos leikkaukset on tarkoitus viedä läpi nyt suunnitellulla tavalla. Eikä siitä tule vastaavaa hyötyä valtiontalouteen.

Kuten sanoin, toinen työllisyyden kannalta huono valinta on yritystukien leikkauslinja. Pelkistäen voi sanoa, että uuden työn luomiseen käytössä olevat kauppa- ja teollisuusministeriön pääluokan keinot joutuvat nyt ankaraan karsintaan. Samaan aikaan työtä paikasta toiseen siirtävät työministeriön tuet jatkuvat, jopa kasvavat. Tässä ei siis tarvittaisi lisää rahaa, vaan säästöjen kohdentaminen olisi tullut toteuttaa toisella tavalla. On siis tehty valinta yhden vuoden työllistämisratkaisujen hyväksi tulevaisuuden taloudenpidon ja työllisyyden kustannuksella.

Kolmas uuden työttömyyden aiheuttaja on hallituksen esitys elintarviketalouden kansallisen ratkaisun purkamisesta. Se ei suinkaan kosketa ainoastaan maata viljelevää väestöä ja viljelijöitä, vaan kaikkia niitä, jotka saavat toimeentulonsa koko elintarvikeketjusta. Vaikutukset ovat siis paljon laajemmat kuin pelkästään maataloutta koskevat. Jos suomalaisen perustuotannon kilpailukyky murtuu, koko elintarvikeketju joutuu uhatuksi.

Kansantalouden kannalta ei tietenkään ole kysymys pienestä asiasta. Elintarviketalous työllistää kokonaisuudessaan Suomessa miltei saman verran ihmisiä kuin koko teollisuus. Elintarvikemarkkinat ovat yli 50 miljardia markkaa. On sinisilmäistä kuvitella, että tämän sektorin vaikeudet eivät koskettaisi kipeästi koko suomalaista kansantaloutta. En tässä puutu enää uudelleen tämän kansallisen ratkaisun purkamisen periaatteelliseen puoleen. Sekin on vakava asia. Palattakoon siihen myöhemmin tämän syksyn aikana!

Arvoisa puhemies! Työttömyyden puolittamisen onnistuminen riippuu myös siitä, mitä tapahtuu työvoiman tarjonnalle. On oikein, että sosiaalipoliittisilla ratkaisuilla kannustetaan ihmisiä toimeentulon hankkimiseen tulonsiirtojen sijasta palkkatyöllä tai yrittämisellä. Vaatimus siirtymisestä tulonsiirtoyhteiskunnasta työnteon yhteiskuntaan, jonka termin muistaakseni ministeri Jaakonsaari täällä eduskunnassa esitti, on tässä mielessä täysin perusteltu.

Tilanne on kuitenkin kokonaan toinen, jos palkkatyön tai yrittäjyyden vaihtoehto onkin työttömyyden sijasta opiskelu, lastenhoito tai muu hoivatyö. Tällaisten ihmisten ajaminen sosiaaliturvan leikkauksilla palkkatyön hakuun on vastoin heidän omaa, perheiden, yhteiskunnan ja valtiontalouden etua.

Nurinkurista on, että valtiovalta monissa tällaisissa tapauksissa joutuu työllistämistuen avulla järjestämään tällaisille ihmisille korvaavan työpaikan. Ikään kuin varmemmaksi vakuudeksi tänä aamuna sattui silmiini Helsingin Sanomien yleisönosastolla oleva kirjoitus, jossa pyhäläinen Salla Simonen kirjoittaa: "Enkö saa hoitaa lapsiani?" Jos ette usko minua, lukekaa tämä kirjoitus. Tässä on varsin selvä ja selkeä arkipäivän elämänkokemuksen antama käsitys siitä, mikä järki ja mikä seuraus tulee olemaan nyt kaavaillulla kotihoidon tuen leikkauksella.

Arvoisa puhemies! Kolmas ja ylivoimaisesti tärkein avain parempaan työllisyyteen on työllistämisen kynnyksen alentaminen. Jos työn antamisen ehtoja ei kyetä tekemään houkuttelevammiksi, haaveet sadoistatuhansista uusista työpaikoista voi kättelyssä unohtaa. Ongelmaa ei ratkaista kosmetiikalla, sillä kyse on yhteiskunnan perusrakenteista ja niiden syvällisestä murroksesta.

Luin viikonvaihteen aikana kansanedustaja Soininvaaran kirjoittaman hyvin mielenkiintoisen kirjan, joka käsitteli tätä ongelmaa, ja sen kirjan luettuani, vaikka en olekaan kaikista yksityiskohdista ed. Soininvaaran kanssa samaa mieltä, on sanottava kuitenkin, että tuo kirja on paljon parempi peruste ratkaista tämän päivän ongelmia kuin Pekka Kuusen kirja 60-luvun sosiaalipolitiikka. Kuitenkin näyttää siltä, että ratkaisujen perusteena on hyvin pitkälti käytetty ja edelleenkin käytetään tuota Kuusen ajattelua, siitä huolimatta että se teollinen yhteiskunta, jota varten Kuusi oppinsa suunnitteli, on tämän päivän Suomessa täyttä historiaa.

Tietoyhteiskunta on tämän päivän todellisuutta ja siksi teollista Suomea varten luodut työelämän ja sosiaaliturvan mallit eivät enää toimi tai jos ne toimivat, ne pikemmin luovat työttömyyttä kuin vähentävät sitä. Nämä järjestelmät olivat aikanaan täysin perusteltuja, oi-

keita ja hyviä. Ei ole mitään syytä arvostella näitä järjestelmiä jälkikäteen, mutta toisaalta on välttämätöntä, että yhteiskunnallisen tilanteen ja yhteiskunnan muututtua nuo järjestelmät niin nopeasti kuin mahdollista korjataan. Tämä järjestelmä on perustunut siihen ajatukseen, että kansan valtaenemmistö saa toimeentulonsa nk. normaalista työsuhteesta, palkkatyöstä, jota tehdään yhdelle työnantajalle kokopäiväisesti, kiinteässä työpaikassa ja kiinteällä palkalla sekä sen antamalla ansiosidonnaisella sosiaaliturvalla. Tämä oli suomalaisen sosiaaliturvajärjestelmän ja työelämän säännösten kehittämisen peruslähtökohta.

Mutta viime vuosina yhteiskunta on ajanut tämän ohitse. Normaalityösuhteiden määrä on rajusti laskenut eikä syy ole yksin työttömyydessä, vaan siirtyminen tietoyhteiskuntaan on muuttanut tuotannon ja työelämän rakenteita niin, että tänään vain 40 prosentilla suomalaisista on edellä kuvaamani normaalityösuhde, ja näiden normaalityösuhteiden osuus laskee jatkuvasti.

Mutta tästä rakenteellisesta muutoksesta huolimatta teolliselle Suomelle luodut työelämän ja sosiaaliturvan järjestelmät ovat ja pysyvät, ja niin kuin on nähty, niiden pienikin muuttaminen näyttää liki ylivoimaiselta tehtävältä. Pahin kanto näiden uudistamisen tiellä on viime vuosien suomalainen valtaideologia, oppi saavutetuista eduista. Tämä teollisessa ja suljetun talouden Suomessa syntynyt ajattelutapa istuu syvällä varsinkin työmarkkinajohtajissa. Pitäminen kynsin hampain kiinni ennen luoduista järjestelmistä on saatu näyttämään turvallisemmalta kuin hakeutuminen uuteen. Tämän opin hyvin karu ja yksinkertainen seuraus on se, että kun mikään muu ei jousta, niin työllisyys sitten joustaa, ja näinhän on tapahtunut.

Arvoisa puhemies! Millaisia muutoksia sitten pitäisi tehdä, jotta työelämämme ja sosiaaliturvamme sekä sen rahoitus voitaisiin saada tietoyhteiskunnan vaatimusten mukaisiksi ja uutta työtä luoviksi?

Ensiksikin työelämää sääntelevä lainsäädäntö ja työmarkkinamekanismit on saatava joustavammiksi, yrittäjyyteen kannustaviksi ja uutta työtä luoviksi. Kaikki tietävät näiden uudistusten välttämättömyyden ja tarpeen. Nyt on ratkaisujen tekemisen vuoro.

Toiseksi sosiaaliturvan rakenteet ja rahoitus on uudistettava. Kansalaisten perusturvan purku on jyrkässä ristiriidassa uuden työllisyyden vaatimusten kanssa. Nythän pitäisi toimia juuri päinvastoin: ylläpitää perusturvajärjestelmää, jotta kansalaiset saisivat kannustimia etsiä vaihtoehtoja perinteiselle kokoaikaiselle palkkatyölle tai kokoaikaiselle työttömyydelle. Siksi perusturvajärjestelmien purkaminen on tässä tilanteessa ja näissä olosuhteissa suurin mahdollinen virhelinja.

Kolmanneksi verokiilaa on kavennettava. Sillä ymmärretään yleensä tuloverotuksen keventämistä ja sitäkin toki tarvitaan. Mutta vielä tärkeämpää kuin tuloverotaakan keventäminen on työn antamisen verotuksen keventäminen eli työnantajamaksujen alentaminen.

Työttömyyden puolittamisen kannalta avainkysymys on Suomessa se, mitä tapahtuu yksityisille palveluille. Viittaan tässä kirjaan, jonka jo mainitsin, Osmo Soininvaaran Hyvinvointivaltion eloonjäämisoppiin. Mielestäni siinä Soininvaara on aivan oikein ja oikeaan osuvalla tavalla arvioinut tulevan työllistämisen mahdollisuuksia. Suomessa teollinen työ on määrännyt työllistämisen kustannuksen. Pääomavaltaistuvan teollisuuden näin määräämä hinta on ollut teollisuudelle siedettävä, koska työvoiman osuus sen kokonaiskustannuksista on jatkuvasti pienentynyt, mutta tämä sama kustannus on palvelualoille aivan liian korkea, minkä seurauksena Suomesta on tullut — ei palveluyhteiskunta, vaan itsepalveluyhteiskunta. Jokainen voi elämänsä lähipiirissä nähdä siitä monia esimerkkejä. Nykyisillä kustannusrakenteilla palvelutyö ei nouse, kuten tuoreimmat palvelualan suhdannebarometrin luvutkin kertovat, ja jos palveluala ei nouse, jälleen haave työttömyyden puolittamisesta voidaan unohtaa.

En esitä, että ongelmaa ratkaistaisiin amerikkalaisella mallilla, menemällä halpatyöhön. Se ei ole suomalainen ratkaisu eikä meidän pidä siltä tieltä ratkaisua etsiä. Mutta toisaalta nykyinenkin tilanne on kestämätön. Siksi ratkaisu on haettava valikoivasta mutta samalla erittäin radikaalista välillisten työvoimakustannusten alentamisesta. Se pitäisi kohdentaa ennen kaikkea pieniin ja keskisuuriin palvelualan yrityksiin.

Miten sitten sellainen tällainen alennus voitaisiin rahoittaa?

Ensinnäkin viime vaalikaudella aloitettua sosiaaliturvamaksujen uusjakoa työnantajien kesken pitää jatkaa. Pääomavaltaisen tuotannon on otettava kannettavakseen entistä suurempi osa suomalaisen sosiaaliturvan kustannuksista. Tämä on yksi tärkeä rahoituskeino.

Toinen keino on korottaa välillisiä veroja, esimerkiksi ympäristö- ja haittaveroja, ja suunnata

tuotto työvoimaverojen kohdennettuun alentamiseen. On selvää, että koko työvoiman kustannuksiin tällä ei saada merkittävää alennusta, mutta sen sijaan kohdentamalla alennus tiettyihin aloihin ja tietyn kokoisiin yrityksiin merkitys voi olla huomattava.

Mutta näiden lisäksi on löydettävä rohkeutta puuttua muista kuin sosiaaliturvakustannuksista ja -maksuista aiheutuviin välillisiin työvoimakustannuksiin. Se edellyttää nykyistä huomattavasti suurempia yritystason sopimisen oikeuksia ja mahdollisuuksia. Samalla voidaan päästä siihen tärkeään tavoitteeseen, että maksettaisiin vain tehdystä työstä.

Arvoisa puhemies! Olen tietoisesti tässä puheenvuorossani keskittynyt arvioimaan hallituksen talousarvioesitystä nimenomaan periaatteelliselta kannalta. Keskustan ryhmän muut puheenvuoron käyttäjät käsittelevät tarkemmin talousarvioesityksen yksityiskohtia. Kuulen jo korvissani kysymyksen siitä, mikä on keskustan vaihtoehto. Olen sitä tässä puheenvuorossani työllisyyden osalta varsin laajasti käsitellytkin. Mitä tulee talouspolitiikkaan ja valtiontalouteen, esitimme vaaliohjelman yhteydessä omat näkemyksemme, jotka toistimme myös vaalien jälkeen hallitustunnustelujen yhteydessä. Se mitä silloin sanoimme, pätee yhä.

Olemme valmistautuneet huolellisesti talousarvion eduskuntakäsittelyyn ja toivon, että se käsittely olisi asiallista, pohtivaa, mietiskelevää eikä sellaista huutelua niin kuin tässäkin keskustelun aikana on kuultu; en usko, että sillä tavalla asiat tulevat selvitetyiksi ja pohdituiksi. Meidän on uskallettava käydä jokainen säästölakiehdotus hyvin huolellisesti lävitse ja punnittava jokaisen ehdotuksen vaikutukset sosiaaliseen tulonjakoon, aluekehitykseen ja ennen muuta työllisyyteen. Näiden arviointi on hallituksen talousarvioesityksen perusteella mahdotonta, sillä talousarvioesityksen perustelut eivät sisällä tällaisia tietoja, jotka ovat eduskunnan, varsinkin opposition, kannalta aivan välttämättömiä.

Arvoisa puhemies! Viime aikojen poliittisen keskustelun pääasiaksi on muodostunut se, kuinka nopeasti asiat saadaan tehdyiksi, kuinka nopeasti budjetti saadaan syntymään, kuinka nopeasti kansanedustajat saavat puheenvuoronsa pidetyksi. Minun mielestäni paljon tärkeämpää kuin se, mikä aika asioiden käsittelyyn vaaditaan, on se, että asiat tulevat käsitellyiksi hyvin. Toivon, että tämä toteutuu myös talousarvioesityksen osalta.

Edustajat Viinanen ja S. Pietikäinen merkitään läsnä oleviksi.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies S-L. Anttila.

Ed. Zyskowicz: Arvoisa rouva puhemies, hyvät kollegat! Hallituksen talousarvioesitys jatkaa onnistuneella tavalla maassamme viime vuodet vaikeissa olosuhteissa harjoitetun talouspolitiikan peruslinjaa. Tavoitteena on taata taloudellisen kasvun edellytykset ja siten työllisyyden parantuminen. Talouspoliittinen jatkuvuus antaa yhdessä syntymässä olevan tulopoliittisen kokonaisratkaisun kanssa parhaan mahdollisen lähtökohdan uusien työpaikkojen syntymiselle ja kansalaisten perusturvallisuuden säilymiselle.

Esillä olevan tulopoliittisen kokonaisratkaisun hyödyt ovat täysin kiistattomat: maltilliset palkankorotukset luovat edellytykset matalan inflaation jatkumiselle, korkotason alentumiselle, talouden vakaalle kehitykselle ja työllisyyden kohentumiselle. Tuloratkaisun varmistuminen onkin ennen kaikkea tämän maan satojen tuhansien työttömien etu. He ovat tupon syntyessä suurimmat voittajat, mutta myös sen kaatuessa suurimmat häviäjät. Tämän valossa se taho, joka toiminnallaan aikaansaisi sovitun tuloratkaisun kaatumisen, ottaisi kantaakseen hirmuisen vastuun työttömien ihmisten kohtalosta. Kokoomuksen eduskuntaryhmä vetoaakin kaikkiin tahoihin vastuullisen ja työttömiä kohtaan solidaarisen suhtautumisen puolesta.

Tulopoliittisen kokonaisratkaisun hyväksyminen on kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä tärkeää myös siksi, että vain sen myötä hallituksella on mahdollisuudet päätettyyn huomattavaan verovastaantuloon, joka näkyy myönteisesti jokaisen suomalaisen kukkarossa. Jo hallitusohjelmassa sovittu verokevennys mukaan lukien tuloverotus alenee vuonna 1997 yhteensä noin 3 miljardilla markalla. On selvää, että tämä ei sinänsä ole riittävä veroalennus edes tuloverotuksemme pahimpien epäkohtien korjaamiseksi, mutta hallitus on tässäkin asiassa nyt vankasti oikealla tiellä.

Veronkevennyksiä on myös vastustettu. On väitetty, että ne ovat epäsosiaalisia tai, kuten ed. Aho äsken sanoi, epäsolidaarisia. Ed. Aholle ja muille vastustajille haluan sanoa, että jokainen suomalainen palkansaaja ja eläkeläinen, joka tänä päivänä joutuu maksamaan maailman

huipputasoa olevaa tuloverotusta, on tämän veronkevennyksen ansainnut.

Osana tuloratkaisua hallitus panostaa siihen, että työttömillä on mahdollisuus työttömyysturvaa vastaavaan toimeentuloturvaan silloin, kun he hakeutuvat ammatilliseen koulutukseen. Panostus on kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä tärkeä, sillä se kannustaa työttömiä ihmisiä aktiiviseen opiskeluun ja helpottaa näin heidän paluutaan työelämään.

Arvoisa rouva puhemies! Kokoomuksen eduskuntaryhmä on hyvin tyytyväinen Lipposen laajapohjaisen hallituksen tapaan tehdä vaikeitakin päätöksiä hyvässä hengessä ilman ylimääräisiä teatraalisia koukeroita. Minusta tämä jos mikä on myönteisessä mielessä ammattimaista politiikan tekemistä.

Puheenjohtaja Esko Ahon lehtihaastattelussa mainostama keskustan harjoittama ammattimainen politiikan tekeminen näyttää meistä muista olevan ostamista ja myymistä, jo kertaalleen sovitun pyörtämistä, kansan kokonaisedusta piittaamatonta oman edun tavoittelua ja tietysti niitä surullisen kuuluisia iltalypsyjä. Tällaista "ammattilaisuutta" me kokoomuksessa todellakin kavahdamme. Uskon myös Suomen kansan kääntävän selkänsä tälle tavalle tehdä politiikkaa.

Keskustaoppositio syyttää nyt kiivaasti, kuten äsken kuulimme, hallituksen budjettia ja säästöpäätöksiä siitä, että väärin sammutettu. Haluan muistuttaa, että palomestari on sama kuin edellisen hallituksen aikana ja sammutukseen käytetään edelleenkin bensaelvytyksen sijasta vettä.

Arvoisa puhemies! Hallituksen ponnistuksista ja talouskasvusta huolimatta työttömyys laskee kiduttavan hitaasti. Hallituksen tavoittelema työttömyyden puolittaminen vaalikauden aikana on kyllä mahdollista, mutta se edellyttää talouden kaikkien osasten loksahtamista kohdalleen ja hallitukselta hyvin ennakkoluulotonta politiikkaa uusien työpaikkojen luomiseksi.

Vahva ja useampivuotinen talouskasvu on sinänsä ehdoton edellytys työllisyyden parantumiselle, mutta se ei yksin riitä. Varsinkin teollisuudessa pyörät pyörivät jo nyt lähes täysillä, mutta työttömyyden alentuminen on ollut tahmeaa. Julkisen vallan välittömät työllistämistoimet ovat tärkeitä. On kuitenkin harhaluulo, että niillä kyettäisiin työttömyysongelma ratkaisemaan. Julkisen vallan työllistämistoimet ovat jo tänään määrältään aikalailla katossa.

Työmarkkinoiden rakenteiden uudistaminen on se merkittävä tekijä, jolla talouskasvun ja julkisen vallan työllistämistoimien ohella voidaan ja tulee aikaansaada lisäpotkua työttömyyden nujertamiseen. Nyt on korkea aika tarttua myös tähän mahdollisuuteen. Työelämän joustoilla on luotava edellytykset uusien työpaikkojen syntymiseen etenkin pienissä ja keskisuurissa yrityksissä. Työelämän uudistamisella on madallettava työllistymisen ja työllistämisen kynnyksiä.

Työsuhdekin on sopimussuhde. Työsopimusta ei synny, uusia työpaikkoja ei synny, elleivät yrittäjät ole valmiita uusia työsopimuksia solmimaan. Meidän on toimittava siten, että rohkaisemme yrittäjiä uusien työpaikkojen luomiseen. Työelämän joustot tarkoittavat ennen kaikkea paikallisen sopimusvapauden lisäämistä, mikä merkitsee työnantajan ja työntekijän paikallisten etujen ja olosuhteiden huomioimista nykyistä paremmin työn järjestämisessä. Palkanmuodostuksen pohjaksi olisi saatava ennen kaikkea tehty työ ja sen tulokset.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä odottaa hyvin paljon kansliapäällikkö Pertti Sorsan työllisyystyöryhmältä. Erityisesti odotamme työryhmän paneutuvan ennakkoluulottomasti ja juuriin mennen sellaiseen työelämän rakenteiden uudistamiseen, joka edistää uusien työpaikkojen syntymistä.

Keskeisen työllistymisen esteen muodostaa kaikkinensa myös verotus. Viennin vetoa verotus ei näytä hidastavan, mutta uudet työpaikat syntyvätkin pääsääntöisesti pienissä ja keskisuurissa kotimarkkinayrityksissä. Tällöin nimenomaan työvaltaiset palvelualan yritykset nousevat avainasemaan. Jotta nämä yritykset pystyvät työllistämään, meidän on keskusteltava myös tästä näkökulmasta tuloverotuksen tasosta ja välillisten työvoimakustannusten korkeudesta. Suomessa on yhtä aikaa Euroopan toiseksi korkein työttömyys ja huippukorkea verotus. Tätä yhtälöä on tarkastellut Suomen Pankin tutkija Timo Tyrväinen tuoreessa väitöskirjassaan.

Tyrväisen mukaan ongelma kiteytyy ns. verokiilaan. Verokiilalla tarkoitetaan sitä työn kokonaiskustannusta, joka syntyy työllistäjälle, jotta työntekijä saa käteensä tietyn nettosumman. On laskettu, että jos keskituloinen perhe palkkaa remonttimiehen, on perheen ansaittava 24 000 markkaa, jotta remonttimiehelle maksettavasta palkasta jää hänelle käteen noin 7 000 markkaa. Jos tämä ei ole työllistämisen kynnys, mikä sitten on?

Tyrväisen väitöskirjan mukaan palkkatyön verokiilan kasvu 1980-luvun alun jälkeen on osaltaan nostanut työn reaalista hintaa ja tätä kautta työttömyyttä. Korkea työn verottaminen ei kannusta yrittäjää työllistämään muttei sen kummemmin työntekijääkään hakeutumaan työhön. Erittäin ikävä puoli asiassa on luonnollisesti myös paisumistaan paisunut harmaa talous, joka ahmaisee itseensä miljardien markkojen edestä verotuloja. Nekin miljardit kaatuvat tavalla tai toisella rehellisten veronmaksajien taakaksi.

Verotuksen keventämisestä on toki niin kauan helppo keskustella, kuin ei tarvitse puhua niistä menoista, joita verotuksella katetaan. Onkin muistettava, että kurinalainen menopolitiikka on pitkässä juoksussa ainoa kestävä tie verotuksen keventämiseen. Kokoomuksen eduskuntaryhmä edellyttää hallitukselta selkeää näkemystä siitä, miten työllisyydelle tuhoisaa verokiilaa pyritään kaventamaan.

Arvoisa puhemies! Tuloloukut ovat eräs tämän päivänä polttava ongelma. Tuloloukuilla tarkoitamme ensinnäkin sitä tilannetta, jossa perheen käytettävissä oleva nettotulo todellakin pienenee bruttopalkan noustessa. Tarkoitamme kuitenkin myös sitä aivan liian yleistä tilannetta, jossa työnteko ei taloudellisessa mielessä kannata, eli perheelle ansiotyöllä saatava toimeentulo ei ole juurikaan parempi kuin sosiaaliturvaan perustuva toimeentulo. Kokoomuksen keskeinen tavoite on tuloloukkujen poistaminen. Päämääränämme on tehdä työnteko aina kannattavaksi ja kannustavaksi vaihtoehdoksi.

Tuloloukut johtuvat siitä, että sosiaalietuuksia, tulosidonnaisia maksuja ja verotusta on kehitetty kutakin omaan tahtiin, eikä järjestelmien yhteisvaikutuksia ole riittävästi otettu huomioon. Kokoomuksen eduskuntaryhmä edellyttää, että hallituksen tuloloukkuongelmaa selvittävä työryhmä hallitusohjelman mukaisesti valmistelee tähän liittyviä uudistuksia siten, että eduskunta voi käsitellä ne keväällä 1996. Työryhmän on oltava ennakkoluulottomasti valmis myös rakenteellisiin uudistuksiin sosiaalisissa tulonsiirroissa. (Ed. Laakso: Tarkoittaa sosiaaliturvan alentamista!) — Eräissä tilanteissa kyllä, ed. Laakso.

Lasten päivähoitomaksut ovat saaneet tässä yhteydessä perustellusti runsaasti huomiota, sillä jyrkästi bruttotulojen mukaan porrastetut päivähoitomaksut muodostavat lapsiperheissä keskeisen osan tuloloukkuongelmasta. Kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä päivähoitomaksuuudistus on toteutettava osana tuloloukkujen purkamista. Päivähoitomaksun on oltava oikeudenmukainen, eikä se saa missään olosuhteissa johtaa perheen käytettävissä olevien tulojen pienenemiseen tulojen kasvaessa. Uudistusta valmisteltaessa on perusteellisesti selvitettävä mahdollisuudet siirtyä sellaiseen maksujärjestelmään, joka perustuu tasasuuruisiin päivähoitomaksuihin. Mikäli päädytään prosenttiperusteiseen päivähoitomaksuun, tulee maksun määräytyä nettotulojen perusteella.

Arvoisa rouva puhemies! Suomi on talouspolitiikassa tiensä valinnut. Emme valinneet Viinasen linjaa Brysselin vuoksi, eikä taloutemme säästökuuria jatketa päästäksemme eturivissä EU:n rahaliittoon. Kaiken tämän olemme tehneet itsemme ja lastemme vuoksi. Olemme tehneet sen, jotta pelastamme maamme talouskriisistä, jotta turvaamme kansamme tulevaisuuden. Talouspolitiikan pitkä linja alkaa kantaa hedelmää. Tällä tiellä on välttämätöntä jatkaa yhdessä eteenpäin.

Ed. A p u k k a : Rouva puhemies! Muistamme, miten antiikin taruissa Herkules siivosi Augiaan tallin, mutta itse Herkuleellakin olisi tekemistä nyt, kun korjataan sitä työpaikkojen ja yritysten hävitystä, jonka edellinen pääministeri Ahon johtama hallitus sai aikaiseksi. Herkules joutui, kuten muistamme, kääntämään parin joen vedet, että sai huuhdottua vuosien saatossa tallin lattialle kertyneen härkien ulosteen. Yhtä vaikeasta tehtävästä on kysymys, kun nykyinen hallitus sai perinnöksi edeltäjältään jättityöttömyyden ja paisuvan valtionvelan. Näin on siitäkin huolimatta, että vasta äskettäin kuullusta keskustan ryhmäpuheenvuorosta jäi monelle sellainen kuva, että edellisellä hallituksella ei tämän tilanteen kanssa olisi ollut juuri minkäänlaista tekemistä.

Tämä Ahon tallin siivous on pakottanut tuskallisiin menosäästöihin, jotka koskettavat niin lapsiperheitä kuin maatalouden ja muidenkin elinkeinojen tukia. Hallituksen tavoitteena on kuitenkin hillitä valtion velkaantumista ja sitä kautta luoda edellytyksiä talouskasvun jatkumiselle. On myös ollut välttämätöntä päättää menoleikkauksista etupainoisesti ja koko vaalikauden osalta, jotta markkinoidenkin luottamus hallituksen kykyyn ja tahtoon hallita vaikeissa oloissa säilyisi. Valuutan ja rahan sääntelyn purkaminen asettaa hallitukselle siten uudenlaiset puitteet, jotka on otettava huomioon, pitipä niistä sitten tai ei. Enää eivät asioiden vitkuttaminen,

pelailu ja jatkuvat iltalypsyt käy laatuun. Joko hallituksen on kyettävä vaikeissakin oloissa tekemään päätöksiä tai päätöksiä tekevät sitten markkinat. Tässä suhteessa tällä hallituksella on tekemisen meininki.

Ripeään talouskasvuun ja siten työllisyyden parantamiseen pyritään myös kasvua tukevalla työmarkkinaratkaisulla. Kaikille lienee selvää, että me olisimme alun perin toivoneet hallitukselta suurempaa joustavuutta, jotta sopimukseen olisi päästy nopeasti. Kun me vasemmistoliittolaiset halusimme hallitukselta joustavuutta, me emme suinkaan tehneet sitä ay-liikettä mielistelläksemme vaan siksi, että työttömyysturvan varassa elävistä moneen kohdistuu jo muunkin toimeentuloturvan vähennys. Syntynyt ratkaisu ja siihen liittyvä hallituksen kannanotto antavat kuitenkin mahdollisuuden tarkastella työttömyysturvan säästöjä laajemmin.

Mehän esitimme omasta puolestamme, että maksuosuusremonttia käytettäisiin osana säästöjä haettaessa. Tämä maksuosuusremontti olisi tarkoittanut sitä, että työllisyyden parantuessa ei alennettaisi suurten työnantajien ja työssä olevien kassojen jäsenten osuutta. Näin haluttaessa työttömien etuudet voitaisiin jättää rauhaan vaikka kokonaankin, ja tämä mahdollisuus on edelleen käytävissä kolmikantaneuvotteluissa olemassa.

Hallituksen talouspolitiikka ja keskusjärjestöjen nyt hyväksymä työmarkkinaratkaisu ovat merkittävä askel pyrittäessä aikaisempaa avoimemman talouden oloissa hallituksen tavoittelemaan työttömyyden puolittamiseen vaalikauden aikana. Samalla on todettava, että tämän lisäksi tarvitaan muitakin toimia.

Kun edellinen hallitus päästi työttömyyden roihahtamaan puolen miljoonan työttömän tasoon, on selvää, että ripeäkään talouskasvu ei yksinään riitä työttömyyden alentamiseen. On syytä muistaa ja muistuttaa kuulijoita siitä, että viime vaalikaudella kiinnitimme vakavaa huomiota siihen, että työttömyyttä ei saisi päästää niin korkeaksi, koska jättityöttömyyden saaminen alas on kansainvälisten kokemustenkin mukaan osoittautunut aina ja joka paikassa erittäin vaikeaksi tehtäväksi. Nyt me olemme tämän vakavan haasteen edessä.

Talousarviossa tähdätään siihen, että aktiivisten työvoimapoliittisten toimien kohteena on keskimäärin 125 000 henkeä. Tästä tasosta ei meidän mielestämme tule tulevinakaan vuosina tinkiä, vaikka työllisyys lähivuosina paraneekin. Erityisesti pitkäaikaistyöttömyyden torjuminen ja nuorten työllistymisen paraneminen ovat vasemmistoliiton eduskuntaryhmän mielestä aivan keskeisimpiä kysymyksiä.

Talousarviossa ei valitettavasti ole kyetty osoittamaan riittävästi varoja rakentamiseen, ennen kaikkea asuntotuotantoon. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä pitääkin tärkeänä, että seuraavassa tai seuraavissa lisätalousarvioissa voidaan lisätä työllistämistä edistäviä määrärahoja. Tällöin on ennen kaikkea osoitettava lisää varoja rakentamiseen, niin uustuotantoon kuin korjausrakentamiseenkin. On muistettava, että rakentamisessa on edelleenkin paljon käyttämätöntä kapasiteettia ja että korjauspuolella saadaan suhteellisen pienellä panostuksella liikkeelle varsin paljon hankkeita. Siten nettomenoina laskien kustannukset jäävät olemattomiksi. Samalla, kun määrärahoja lisätalousarviossa lisätään, on syytä purkaa myös korjaustoiminnan tukemisen liittäminen lähiöprojekteihin. Mehän tiedämme, että tarvetta on myös muualla.

Arvoisat edustajatoverit! Tarvitaankin todella lisäpanostusta tukemaan hallituksen tavoitetta puolittaa työttömyys. Uskomme myös, että ensi vuoden aikana tämä käy entistä ilmeisemmäksi ja että uustuotannon ja korjausrakentamisen lisäpanostus voidaan osoittaa tulevissa lisätalousarvioissa.

Valtiovallan toimenpiteiden lisäämisen ohella myös työmarkkinajärjestöjen on ennakkoluulottomasti etsittävä keinoja, joilla työtilaisuuksia avautuisi yhä useammalle. Työmarkkinajärjestöjen neuvottelutuloksessa pidämme puutteena sitä, etteivät ne kyenneet sopimaan esimerkiksi ylitöiden rajoittamisesta tässä yhteydessä.

Kestävää yritystoimintaa ei voi syntyä vain tukien varaan. Yhä enemmän on kiinnitettävä huomiota myös yritysjohdon kyvykkyyden ja taidon merkitykseen ja itse yrityskulttuurinkin kehittämiseen. Tuloksellisuutta ei mitata sillä, miten paljon yritystukia saadaan kulumaan, vaan sillä, miten kauan uudet yritykset ovat pystyssä ja miten hyvin ne menestyvät ja samalla tarjoavat työtä. Pahimmillaan tukien harkitsematon jakaminen saattaa jopa vääristää kilpailutilannetta vaikeuttaen olemassa olevien yritysten toimintaa niin, että rahan menosta huolimatta saattaa työllistävä nettovaikutus olla nolla tai jopa miinusmerkkinen.

Työntekijöissä piilee uskomaton voimavara, kunhan johto oppii ottamaan sen huomioon ja antaa henkilöstölle aidon vastuun menestymisestä. Yrityskulttuuria ei kuitenkaan luoda ylhäältä alaspäin hallituksen tai eduskunnan päätöksin,

vaan se syntyy työpaikalla. Se syntyy siitä, että henkilöstöä arvostetaan tuloksen tekijänä ja menestyksen takeena.

Arvoisa puhemies! Hallitusohjelmalla ja sitä nyt toteuttavalla vuoden 1996 talousarviolla sekä tulevia vuosia koskevilla tarkennetuilla säästöpäätöksillä katkaistaan valtion velkakierre. Tällä politiikalla tavoitellaan ensisijaisesti työllisyyden parantamista. Samalla se kuitenkin luo edellytykset myös sille, että maamme voi, mikäli niin päätetään, liittyä Euroopan unionin talous- ja rahaliiton jäseneksi. Tästä kertoo talousarvioesityksen yhteydessä laadittu lähentymisohjelma.

Suomi on EU:n liittymissopimuksessa periaatteessa sitoutunut Talous- ja rahaliiton jäsenyyteen sellaisena kuin se ilmenee Maastrichtin sopimuksessa. Talous- ja rahaliittoon kytkeytyy paljon intohimoja. Monet väittävät kivenkovaan liittymisen olevan välttämätön ja hyödyllinen, suorastaan paratiisi maan päällä. Myös päinvastaisia intohimoja kuitenkin esiintyy niin, että Talous- ja rahaliittoon liitetään kaikki paha tunnustamatta, että sen ulkopuolelle jättäytyminen silloin, jos merkittävät EU-maat eivät liity siihen, ei sekään suinkaan ole ongelmatonta.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä on tarkastellut Talous- ja rahaliittoa kriittisesti tuoden esille muun muassa sen, ettei ecu-alue välttämättä olisi mikään optimaalinen valuutta-alue. Kriittisyydessä olemme pyrkineet monipuoliseen tarkasteluun. Tässä yhteydessä on syytä viitata siihen, että myös monissa muissa maissa on ilmennyt samanlaisia kriittisiä pohdintoja eikä suinkaan vain Emun ylistämistä tai pelkoa kansalliseen rahaan liittyvän identiteetin menettämisestä. Kannattaa pitää myös mielessä, että huolimatta Maastrichtin sopimukseen rakennetusta automatiikasta Talous- ja rahaliiton syntyminen ei ole vielä varmaa.

Meistä on hyvä, että hallituksen talouspolitiikan yhtenä seurauksena on se, että samalla syntyy mahdollisuus valita Talous- ja rahaliiton jäsenyyden ja sen ulkopuolelle jäämisen välillä silloin, kun asia aikanaan tulee tänne päätettäväksi. Vasta siinä tilanteessa, ei yhtään aikaisemmin, on syytä kylmän rauhallisesti pohtia kysymyksen ulottuvuuksia ja ottaa itse asiaan lopullisesti kantaa.

Menoleikkauksista huolimatta hyvinvointiyhteiskunnan perusta säilyy. Itse asiassa velkaantumiskierteen katkaiseminen nyt, kun talous on nousussa, on vähiten tuskallista ja välttämätöntä pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan säilyttämiseksi. Me vasemmistoliitossa emme yhdy niihin, jotka olisivat halukkaita purkamaan hyvinvointiyhteiskunnan käyttäen verukkeena kannattavuuden lisäämistä.

Hallituksen piirissä on alkanut kannustin- ja köyhyysloukkujen selvittäminen. On avoimesti nähtävä, että tässä suhteessa näin laajapohjaisessa hallituksessa on eriäviä käsityksiä ongelmien laajuudesta ja luonteesta, ja tämä ilmeni osin äsken kuullusta kokoomuksenkin ryhmäpuheenvuorosta. Me vasemmistoliitossa emme kuitenkaan näe kannustinongelmaksi toimeentuloturvaa sinänsä, niin kuin jotkut tuntuvat ajattelevan. Sosiaaliturvan muka aiheuttama työhaluttomuus on sittenkin marginaalinen ilmiö, sillä taloustieteelliset mallit ihmisten käyttäytymisestä ovat näissä kohdin monesti liian karkeita otaksumia. Ne eivät ota huomioon yksilöiden tai perheiden kokonaistilannetta. Tässä suhteessa hallituksen työllisyysohjelmalta ja loukkuselvityksiltä on syytä odottaa todella huolellisuutta, jotteivät toimenpidesuositukset perustuisi kestämättömiin oletuksiin.

Arvoisa puhemies! Edellisen hallituksen jäljiltä tässä meidän ikiomassa Augiaan tallissamme oli sitä ittiään ainakin polviin saakka ja entisen tallimestarimme menetelmillä olisimme kohta kurkkuamme myöten sitä täynnä. Nyt tämä käsillä oleva Lipposen hallituksen talousarvioesitys on laadittu todella vaikeissa oloissa. Sen sisältämiä kipeitä leikkauksia ei tietenkään koskaan kukaan saa tekemättömiksi, se on selvä asia. Mutta tässä nykyisessä pakkotilanteessamme näin kovaotteinenkin tallin siivous on perusteltavissa.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmän mielestä lopullinen oikeutus Herkuleen menetelmille saadaan kuitenkin vain ja ainoastaan vasta sitten, kun tämän hallituksen itselleen asettama päätavoite, työttömyyden puolittuminen, on toteutunut.

Ed. B i a u d e t : Ärade talman! När riksdagen debatterade regeringsprogrammet i våras konstaterade Svenska riksdagsgruppen att den historiskt breda regeringen är tvingad till framgång. Något tredje politiskt alternativ som skulle garantera ännu bredare samförstånd kring de svåra besluten vore det ytterst svårt att få förtroende för.

Sålunda har regeringens allra största trumfkort hittills varit att uppfylla sina utfästelser. Men så är också regeringsprogrammets och budgetförslagets ambition vad gäller stärkt ekonomi

och minskad arbetslöshet hög. Medborgarna måste kunna lita på att vi tar uppgiften på största allvar.

Regeringens sysselsättningspolitiska linje hotas om den utan mycket goda motiveringar börjar ge avkall på sitt program. Listan på inbesparingar och andra åtgärder är en känslig politisk konstruktion som tål mycket få törnar. Likheten mellan SFP:s valprogram och regeringsprogrammet understryker betydelsen för Svenska riksdagsgruppen.

Ei ole ehkä kovin viisasta sanoa ehdottomasti, että nyt on säästetty riittävästi, kun samanaikaisesti on selvää, että joukkotyöttömyyttä ei voida poistaa ainoastaan valtion finanssipolitiikan avulla. Säästöt ja työttömyysturvaa koskevien säännösten muuttaminen ja yhteensovittaminen maksujen ja muiden sosiaalietuuksien kanssa on äärimmäisen tärkeää. Nämä onkin toteutettava hallitusohjelman mukaisesti, mutta tämäkään ei vielä tule riittämään.

Työttömyysongelma voidaan hoitaa pohjimmiltaan vain parantamalla tuntuvasti nykyisten ja uusien yrittäjien, ennen kaikkea yksityisellä palvelusektorilla toimivien, mahdollisuuksia uuden työvoiman palkkaamiseen. Tehdyistä sopimuksista huolimatta katseet on vielä kohdistettava työelämän säännöksiin, ja RKP:ssä ollaan valmiita konkreettisten ehdotusten tekemiseen. Työelämän uudistamisessa liian laihat kompromissit, esimerkiksi koskien irtisanomissuojaa tai osa-aikaisten työntekijöiden palkkaamisen esteiden poistamista, eivät riitä.

Edellä sanottu ei merkitse sitä, että kireän verotuksen kielteiset vaikutukset saisivat vaipua unholaan. Viime keväänä totesimme, että hallitusohjelman heikoimpana puolena on toimenpiteiden puute ns. verokiilaongelman korjaamiseksi. Koska radikaalit toimenpiteet ovat vaikeita, ongelma on korjattava vähitellen. Parasta näköpiirissä olevassa keskitetyssä sopimuksessa on tämän vuoksi hallituksen lupaus siitä, että ylimääräinen ansiotulojen verotuksen kevennys voi toteutua. Seuraavan kerran on myös puututtava verokiilan toiseen osaan eli palkkaan sidottuihin yrittäjämaksuihin. On todella toivottavaa, ettei liittokohtainen ahneus käy kansantaloudelle kalliiksi. Ratkaisusta irtautuminen avaisi valitettavasti uudelleen hallituksen paketin.

Ei voida kiistää sitä, että hallituksen paketti merkitsee vuodelle 97 suunnittelemattomia menoja, jotka toistaiseksi on rahoitettu pääasiassa hyvällä tahdolla. Ruotsalainen eduskuntaryhmä antaa tukensa hallituksen panokselle laajan ratkaisun aikaansaamiseksi ja uskoo sen myönteisiin kokonaisvaikutuksiin, mutta korostaa, ettei pidä irrottaa otetta talouspoliittisesta linjasta ja aiemmin lukkoonlyödyistä budjettikehyksistä. Voidaan myös keskustella sen oikeudenmukaisuudesta, että vain neuvottelupöydässä olleet ryhmät, joiden joukossa ei siis ollut esimerkiksi maanviljelijöitä tai opiskelijoita, pystyivät järjestämään säästöpäätöksiä pehmentäviä toimenpiteitä.

Det går inte att sticka under stol med att regeringens paket innebär oplanerade utgifter år 97, utgifter som tillsvidare är finansierade med i huvudsak god vilja. Svenska riksdagsgruppen stöder regeringens insats för att få till stånd en bred överenskommelse och tror på dess positiva totaleffekter, men understryker att man inte får tappa greppet om den ekonomisk-politiska linjen och tidigare fastslagna budgetramar. Man kan också diskutera det rättvisa i att bara de grupper som var representerade vid förhandlingsbordet, bland dem t.ex. inte lantbrukarna eller studerandena, kunde utverka åtgärder som mjukar upp sparbeslut.

Den inriktning på aktivering och utbildning av de arbetslösa som regeringens bidrag till helhetslösningen innehåller är dock en positiv sak för oss alla. Tillsammans med det konkreta steget gällande villkoren för arbetsalternering betyder förändringarna att vi tar bättre vara på landets resurser, vilket gagnar alla sektorer inom ekonomin.

Ärade talman! Den kritik som riktats mot budgetförslaget för 1996 har gällt att nedskärningarna är för mycket inriktade på kommunernas statsandelar och grundtryggheten.

Ingreppen i statsandelarna är onekligen betydande, men det är också ökningen i kommunernas skatteinkomster. Då man samtidigt minns, att balansen i den kommunala sektorns ekonomi är klart bättre än i statens, och att många kommuner kunnat betala bort skulder och öka fonderingar även under krisens värsta år, är regeringens linje lättare att förstå. Då är det inte fråga om att övervältra problem på kommunerna, utan att fatta beslut på basen av såväl statens som kommunernas inkomst- och utgiftsutveckling.

Det måste också få sägas ut, att trovärdigheten i den kommunala intressebevakarens årliga och starkt fraseologiska kritik inte längre är den bästa. Ett mera selektivt grepp, ta t.ex. att koncentrera sig på omställningarnas erkänt besvärliga ef-

fekter inom mental- och handikappvården, skulle sannolikt vara mera fruktbart.

Men visst har många kommuner problem som hotar att förvärras. Omläggningen av statsandelssystemet är motiverad med tanke på överskådligheten, men Svenska riksdagsgruppen ser villkoren som helt avgörande för godtagbarheten. De prövningsbaserade medlen måste räcka till för att systemändringen inte i någon kommun överstiger fastslagna ± 200 mark/invånare. När lagändringar för skolväsendets del gjordes redan i våras drev SFP igenom klarare krav på när ministeriet skall utnyttja möjligheten i finansieringslagens 12 § till höjt enhetspris, uttryckligen för att kommunerna skall kunna upprätthålla ett skolnät som garanterar att eleverna inte får för långa resor. Följaktligen förutsätter vi att undervisningsministeriets budgetmedel räcker till för att sköta sådana problem, vilka alltså är en del av effekterna av hela systemändringen.

Nedskärningarna i statsandelarna och systemets förenkling gör, vilket vår grupp ofta påpekat, jämlikheten mellan medborgare i olika kommuner till en av de centralaste frågorna. Ytterst är det statens sak att garantera jämlikheten, och Svenska riksdagsgruppen kommer med detta i åtanke att fästa stor uppmärksamhet vid tolkningen och uppföljningen av grundrättighetsreformen.

Näin tulemme toiseen kysymykseen eli keskusta-opposition perusturvaperspektiivistä budjettiin kohdistamaan arvosteluun. Keskusta on väittänyt edellisen hallituksen tehneen säästöt nykyistä hallitusta sosiaalisemmin.

Jo se, että sanavalinta eroaa tuskin ollenkaan arvostelusta, joka kohdistettiin edelliseen hallitukseen, vähentää arvostelun uskottavuutta. Säästötoimien painopiste ei ole niin erilainen kuin keskusta haluaa uskotella, koska myös edellinen hallitus säästi eniten kuntien valtionosuuksista. Samoin indeksitarkistusten tekemättä jättäminen ja muiden kustannusautomaattien pehmentäminen oli tärkeä osa säästöistä. Asumistukeen ja sairausvakuutukseen puututtiin ja työttömyysturvaan esitettiin rakenteellisia säästöjä, vaikka niitä ei mainittavassa määrin onnistuttu toteuttamaan. Myös lapsiperheiden tukeen puututtiin, koska järjestelmänmuutoksen yhteydessä kompensaatio ei ollut sataprosenttinen.

Det klokaste för centern hade nog varit att, liksom SFP, konstatera att budgetunderskottet fortfarande kräver radikala nedskärningar som berör alla sektorer. En strikt indelning av budgeten i grundtrygghetsanslag och övriga är också ohållbar, vilket problemet med flitfällor och disponibel inkomst visar. Centerns kritik innebär m.a.o. samtidigt en okritisk inställning till och en cementering av alltför schablonmässiga stöd, som bromsar dynamiken i ekonomin och glömmer de verkliga sociala behoven.

Men, talman, av samma orsak är regeringen tvungen att hålla fast vid den strukturella inbesparingen i det förtjänstbundna arbetslöshetsskyddet. Detta är inget självändamål för SFP, utan ett fullföljande av överenskommelser och principen om att alla anslag måste ses över. Efter att bl.a. barnbidrag, studiestöd, förtjänstbundna och grundförmåner inom sjukförsäkringen och t.o.m. arbetsmarknadsstödet, dvs arbetslöshetsskyddets grundförmån, rörs, är det svårt att motivera att en så väsentlig utgiftspost som det förtjänstbundna arbetslöshetsskyddet inte skall få röras.

Arvoisa puhemies! Joidenkin säästölakien sisältö on vielä ainakin osaksi avoin. Budjettiehdotuksen mukaan muutetaan sairausvakuutuksen ansiosidonnaisten päivärahojen niin sanottua kuuden kuukauden sääntöä. Ehdotus ei saa olla sellainen, että se jälleen voidaan asettaa kyseenalaiseksi tasa-arvonäkökulmasta, kuten tapahtui viime vuonna äitiyspäivärahojen osalta. Ehdotus ansiosidonnaisen sairauspäivärahan kokonaan poistamisesta ei voi johtaa ongelmiin perustuslain kannalta tarkasteltuna, ja olisi hyvä olla käytettävissä malli siitä, miten sama summa voidaan säästää ansiosidonnaiselta puolelta.

Työmarkkinatuen ja kotihoidon tuen leikkausten muotoja ei ole vielä lyöty lukkoon. Jo budjettiriihen aikana RKP kannatti mallia, joka takaa työmarkkinatuen ulkopuolelle putoaville nuorille sopivan koulutuspaikan. Olimme valmiita säilyttämään lapsikorotukset, jos muita säästömuotoja voidaan löytää järjestelmän piiristä.

Kotihoidon tuen osalta toistamme, että eduskunnan on tarkoin valvottava, ettei leikkaus lisää päivähoidon menoja enemmän kuin hallitus on laskenut. Jos asia on näin, on määrärahajako arvioitava uudestaan.

Svenska riksdagsgruppen beklagar att regeringen avstått från minimimålet för u-biståndet om 0,4 procent av bnp och fixerat anslagen vid det markmässiga anslaget för 1995. Detta är en seger för finansministeriet som gärna skulle avstå

från målsättningen på 0,7 procent. Det är inte heller ändamålsenligt att sektorministeriernas förslag, så länge de håller fast vid sparramarna, omsorteras av finansministeriet. Både tidigare regeringar och riksdagar har upprepade gånger påtalat det felaktiga i att andelen räntestödskrediter långt överskrider Oecd:s rekommendationer. Under de kommande åren sjunker biståndets procentandel ytterligare och då vore det konsekvent att kraftigt skära ner beviljandet av nya räntestödskrediter.

Ärade talman! Budgeten innehåller också positiva element. Det viktigaste för framtida välfärd är att underskottet minskar med cirka 20 miljarder. Vad gäller enskilda sektorer anser vi det värt att lyfta fram högskolväsendet, som trots att problem finns klarar sig betydligt bättre än många andra sektorer. Behovet av ansträngningar vad gäller extern finansiering har kommit för att stanna, men det faktum att högskolorna inte återfinns på någon av den nya regeringens sparlistor visar i alla fall på en klar prioritering.

Vi är också nöjda över att man i budgetrian hörsammade SFP:s varning för ändrade regler för företagens planmässiga avskrivningar, vilket enligt uppgift kunde ha betytt ödesdigert ökad skattebörda för många småföretag med stora investeringar, t.ex. maskinentreprenörer. Förhastade beslut måste också undvikas framöver.

Den tilläggsbudget som avgivits i samband med budgetförslaget är odramatisk och mera teknisk till sin natur. Den gäller så att säga uteslutande EU-penningströmmar och justeringar p.g.a. numera fastslagna program och förändrade valutakurser. Förändringarna p.g.a de sistnämnda är för övrigt inte oväsentliga, och visar om inte annat att Finland inte har någon orsak att försöka bromsa strävandena efter valutapolitisk stabilitet i Europa.

Ärade talman! Svenska riksdagsgruppen stöder regeringens budgetpolitiska linje och tar sikte på en saklig riksdagsbehandling, där alla ändringar som görs måste vara ägnade att inom de givna ramarna försnabba förbättringen av sysselsättningen och maximera den sociala rättvisan.

Ed. N i k u l a : Arvoisa puhemies! Olen valinnut tämän puheeni motoksi kenraali Hjalmar Siilasvuon sanat, jotka on hakattu Raatteen tien taisteluiden muistomerkkiin Suomussalmella: "Tie oli raskas, mutta ainoa."

Tämä ensi vuoden talousarvioesitys on enemmän kuin ehkä mikään aikaisemmista budjeteista hallitusohjelmassa asetettujen tavoitteiden ja päätettyjen ratkaisujen täytäntöönpanoasiakirja. Tämä myös kertoo hallitusohjelman konkreettisuudesta hyvin paljon.

Lipposen hallituksen budjettiesitys on myös ensimmäinen, jonka laatimiseen vihreät ovat osallistuneet. Tämä osallistuminen on osoittanut todeksi eräitä meille ennestäänkin tuttuja asioita taas kerran. Ensinnäkin sen, että kukaan ei voi suomalaisessa politiikassa yksin päättää kaikesta. Myös budjettisopimuksen aikaansaaminen on antamista ja ottamista. Toisekseen on tosiasia, että ympäristöarvoista nouseva ja niiden säilyttämiseen tähtäävä yhteiskunnallinen vaikuttaminen vaatii kykyä toimia kaikilla politiikan sektoreilla ja alueilla.

Vihreyden yhtenä perusperiaatteena on, että kenelläkään ei ole oikeutta elää velaksi tulevien sukupolvien kustannuksella. Näille tosiasioille rakentuu vihreiden päätös tukea budjetin suuria mutta myös erittäin raskaita ratkaisuja.

Talouden ankara säästökuuri on talousarvion toteuduttua kohdannut useimmat suomalaiset, käytännöllisesti katsoen kaikki, joita yhteiskunta tukee yhteisillä varoilla. Valitettavasti toisin ei voi ollakaan, kun tavoitteena on pienentää yhteisiä menoja maksukykyämme vastaavaksi. Se, että säästöjä arvostellaan laajasti, osoittaa selvimmin, että ne on kyetty jakamaan niin, että vapaamatkustajia ei ole. Sama laaja-alaisuus auttanee myös suomalaisia tajuamaan säästöjen välttämättömyyden ja niiden tasapuolisuuden. Hallitus ei totisesti ole hellitellyt omia kannattajiaan sen enempää kuin oppositiopuolueidenkaan tukiryhmiä. Opposition onnena on nyt yrittää saada kaikki tämä näyttämään epäoikeudenmukaiselta. Tästä varmasti saamme puheenvuoroja vielä pitkin keskustelua. Esimaku on jo saatu ed. Ahon puheessa.

Talousarvio rakentuu talouden tervehdyttämisessä ja velkakierteen katkaisemisessa roiman talouskasvun varaan. Moni vihreäkin on kysynyt ja kysyy, miten tämä sopii ympäristön ja luonnonvarojen säästämisen, ihmisen ja luonnon kestokyvyn puitteissa pysymisen tavoitteisiin.

Tähän vastaamme ensinnäkin, että vihreän eduskuntaryhmän tavoitteena on ohjata kehitystä laadulliseen kasvuun määrällisen sijasta, periaatteena enemmän vähemmästä. Aineellisen tuotannon arvo voi kasvaa, kun sen laatu paranee, vaikkei määrä kasvaisikaan. Tosiasia on myös, että talouskasvua voidaan rakentaa jo olemassa olevien mutta laman vuoksi käyttämättä jääneiden tuotannontekijöiden ja voimavarojen, ei vähiten työtä vailla olevien ihmisten työnteon va-

raan. Erityisesti haluammekin lisätä työvaltaisten alojen, kuten palvelujen osuutta. Laman jälkeiset investoinnit ja ylipäätään uusi tuotanto on myös mahdollista rakentaa ekologisesti kestävämmäksi ja luonnonvaroja säästävämmäksi kuin laman aikana romahtaneet vanhat laitokset.

Arvoisa puhemies! Ensi vuoden talousarvion yhteydessä ei ole, toisin kuin tänä vuonna, liitetä, jossa tarkastellaan talouden ja luonnonvarojen suhdetta. Sen sijaan ympäristöministeriön ja tilastokeskuksen yhteistyönä on valmistunut erillinen ympäristö- ja luonnonvarakatsaus, joka jaetaan kaikille kansanedustajille huomenna. Ympäristöministeriön ja valtiovarainministeriön neuvotteluissa on sovittu, että vuoden 1997 budjetin liitteenä tulee jälleen olemaan vastaava katsaus. Tarkoitus on, että sitä monipuolistetaan ja sen sisältöä syvennetään käsittämään myös erilaisia ympäristön ja talouden välisen suhteen indikaattoreita.

Perimmäinen tavoite vihreillä on, että talouden ja luonnonvarojen suhde esitetään itse talousarviossa jokaisen merkittävän ratkaisun osana ja reunaehtona eikä vain budjettikirjan liitteenä.

Vihreät ovat tukeneet Matti Pekkasen työryhmän ehdotuksia ympäristö- ja tietoliikenneteknologian hyväksikäytöstä ja edistämisestä, koska näin voidaan turvata sellaista taloudellista kehitystä, joka alentaa työttömyyttä mutta ei lisää luonnonvarojen kulutusta. Yhtenä, joskin vaatimattomana, se myönnetään, askeleena tähän suuntaan budjetissa on televeron poistaminen. Ympäristöteknologian kehittämiseen omalta osaltaan voi myötävaikuttaa jätemaksu, jota koskeva esitys annetaan talousarvion mukaan eduskunnalle ensi vuonna.

Vihreä eduskuntaryhmä toteaa vielä yleisesti Pekkasen työryhmän esityksestä, joka perustuu saman suuntaisille ja saman tasoisille taloudellisen kasvun odotuksille kuin talousarviokin, että työryhmä ei rakentanut kasvuodotuksiaan ydinvoiman lisäämisen varaan.

Veropoliittisilta linjauksiltaan budjetti rakentuu vielä paljolti vanhojen suuntaviivojen mukaisesti, mutta osoittaa samalla vastaisten vuosien mahdollisuudet muuttaa merkittävälläkin tavalla verotuksen rakennetta. Vihreiden tavoitteena on alentaa yksityissektorin välillisiä työvoimakustannuksia, ja Pekkasen työryhmän sanoin, näiltä osin siirtyä energia- ja ympäristöveroilla toteutettavaan kulujen kattamiseen.

Tämä on välttämätöntä sekä verorasituksen oikeudenmukaisen jakautumisen takia, että pienten ja keskisuurten yritysten työllistämismahdollisuuksien parantamisen kannalta. Yksityistä palvelusektoriamme voidaan jopa luonnehtia alikehittyneeksi pääosin juuri korkeiden välillisten työvoimakustannusten takia. Kuitenkin työttömyyden tuntuvan alentamisen mahdollisuudet löytyvät juuri palveluyrityksistä eikä niinkään teollisuudesta. — Tässä, arvoisa puhemies, voin viitata ed. Ahon puheenvuoroon, joka oli niin hyvä juuri siitä syystä, että hänellä oli siinä niin hyvä lähdeteos, ed. Soininvaaran kirja käytettävänään. (Ed. Kekkonen: Hyvin ajateltu on puoliksi tehty!) — Aivan oikein.

Keväällä vihreät myös korostivat, että vasta, kun talousarvion kokonaisuudessa nähdään kaikkien leikkauksien kohdentuminen, voidaan todeta, miten kaikki tuensaajatahot osallistuvat säästöihin. Erityisesti tämä koski työttömyysturvaa, jossa valtiovallan ratkaisut suomalaisen perinteen ja kansainvälisten sitoutumustemme mukaan tehdään työnantaja- ja työntekijäosapuolten kanssa yhteistyössä kolmikantaisesti. Viime viikot ovat osoittaneet, että säästöt ulotetaan myös työttömyysturvan alueelle. En tietenkään sano tätä minään erityisenä saavutuksena, vaan osoituksena siitä, että hallitus on kyennyt tekemään vastenmieliset mutta kaikkien suomalaisten tulevaisuuden kannalta välttämättömät ratkaisut taloudellisten tosiseikkojen eikä poliittisten pisteiden keruun perusteella.

Arvoisa puhemies! On selvää ettei taloutta saada kuntoon pelkillä säästöillä, vaan tarvitaan monenlaista ja hyvin erilaista taloudellista toimeliaisuutta sekä ihmisten elämälle tukevaa pohjaa antavia julkisen vallan toimia. — Olen jo edellä viitannut vihreiden veropoliittisiin tavoitteisiin.

Uusi ote tarvitaan myös esimerkiksi asuntopolitiikkaan, jossa tätä nykyä ei ole oikeastaan muuta kuin aravarakentamista. Tänään on julkistettu Tilastokeskuksen esittämät tilastot, jotka osoittavat, että asuntorakentaminen on alentunut viime vuodesta peräti kolmanneksella. Jollei myös muuta kuin valtion rahaa saada asuntotuotantoon, vuokramarkkinat alkavat tukehtua hyvin vakavin seurauksin, minkä myös vuokranantajat myöntävät. Tästä syystä vihreät tervehtivät tyydytyksellä sitä, että hallituksen piirissä on aloitettu selvitys esimerkiksi eläkerahastojen sijoituspolitiikan uudistamisesta. Asuntotuotanto on kansainvälisesti ottaen parasta ja terveintä ja itse asiassa tuottavinta eläkerahojen sijoittamista verrattuna esimerkiksi siihen takaisinlainaukseen, joka meillä on ollut vallalla.

Säästökohteisiin kuuluu myös maatalous samasta syystä kuin monet muutkin. Leikkaukset ovat suuria siellä, missä valtion tuki on mittavaa. (Ed. Aittoniemi: Kuinka paljon maanviljelijöiden tulotaso on laskenut?) — Tuntuvasti ja valitettavasti näin on tapahtunut myös niillä muilla tahoilla, joilla valtion rahaa liikutetaan. Niin kuin sanoin, siellä missä valtion rahaa liikutetaan, kun valtiontaloutta pannaan kuntoon, tapahtuu leikkauksia. — Vihreiden mielestä maataloutta ei kuitenkaan saa jättää oman onnensa nojaan vaikeuksista miten kuten selviytymiskeinoja hakemaan. Kaikki ongelmat eivät myöskään ole suinkaan Euroopan unionin jäsenyyden tai leikkauksien syytä, vaan paljon periytyy maatalouspolitiikan menneiden vuosikymmenten pysähtyneisyyden ajalta.

Talousarviossa todetaan, että nyt tavoitteeksi asetetaan erityisesti maatilojen yrityskoon optimointi ja kiinteiden kustannusten alentaminen yksikkötasolla. Maatalouspolitiikan tavoitteeksi on siten otettu kullakin alueella ja tuotantosuunnalla parhaan tuotantokyvyn saavuttaminen eikä yksiviivainen tilakoon suurentaminen. Vihreät pitävät suuntaa oikeana ja hyvin perusteltuna.

Kulunut viljelykausi on viimeistään osoittanut, että luomutuotannolla tulee olemaan tuhti osuus maataloudessamme. Luomuun siirtyvien tilojen määrä on ylittänyt monen asiantuntijankin arviot, ei kuitenkaan vihreitä, joille tämä vaihtoehto on vanhastaan myös kannattajakunnassamme omakohtaisesti tuttu.

Maatalouden yksi pahimpia heikkouksia tällä hetkellä on markkinoinnissa. Euroopan unionin jäsenyyden myötä myös valtion tulisi omalla vientiorganisaatiollaan osallistua uudella tavalla markkinointiponnistuksiin yhdessä viljelijöiden ja heidän järjestöjensä kanssa. Etenkin viennin käyntiin saattamisessa valtion myötävaikutus voi olla tuntuva, jopa ratkaiseva. Vihreät edellyttävät, että kaupalliset sihteerimme ja muut vastaavat oppivat markkinoimaan myös puhtaita elintarvikeraaka-aineitamme ja elintarviketuotteitamme. Totean myös, arvoisa puhemies, tässä yhteydessä, että vihreä liitto on jo päättänyt maatalouspoliittisen ohjelmansa laatimisesta niissä uusissa oloissa, joissa Suomi on. Haastamme tietysti kaikki eduskuntapuolueet mukaan tähän työhön. (Ed. Uotila: Meillä on jo!) — On varmasti vanhentunut, kaikella kunnioituksella.

Arvoisa puhemies! Opposition taholta hallitukselta on vaadittu säästöjen vaikutuksen selvittämistä. Tämä vaatimus on hyvin perusteltu. Vihreiden piirissä on aina lähdetty siitä, että politiikassa olennaisinta on olla selvillä siitä, mitä ratkaisut vaikuttavat ihmisten elämään. Säästöjen vaikutuksia tullaan selvittämään mm. eri lakiesitysten perusteluissa, missä vakiintuneesti on esitettävä ratkaisujen taloudelliset vaikutukset. Hallitus on antanut talousneuvoston kokouksessa, jos en väärin muista, tutkimuslaitoksille tehtävän tehdä selvityksiä näitä perusteluja varten. Muistamme viime vaalikaudelta, että säästölakien vaikutuksia useiden valiokuntien yksimielisen käsityksen mukaan oli selvitetty erittäin puutteellisesti eduskunnalle.

Opposition vaatimus säästöjen vaikutusten perusteellisesta selvittämisestä sopii kuitenkin huonosti siihen, että oppositio on jo kiirehtinyt tuomitsemaan talousarvion linjaukset, niin kuin ed. Aho täällä esitti. Oppositio on näemmä tehnyt johtopäätöksensä malttamatta odottaa niitä selvityksiä, joita se itse vaatii. (Ed. Manninen: Meillä on salattua tietoa!) — Minkä tähden sitten vaaditaan selvityksiä; olisi paras esittää tietoja eikä suinkaan asenteita tässäkin salissa. — Tällainen etukäteisasennoituminen, perustuipa se salattuun tietoon tai tavoitteeseen tai yksinomaan poliittiseen retoriikkaan, helpottaa tietysti kannanmääritystä päätettäessä täällä lakiesityksestä nappiäänestyksessä. Mutta se ei valitettavasti ja kaikella kunnioituksella, arvoisa puhemies, anna kovin korkeata käsitystä asianomaisten lähestymistavasta.

Arvoisa puhemies! On toistuvasti sanottu, että nyt esiteltävässä talousarviossa on luotu pohja koko vaalikauden talouskehitykselle. Vihreä eduskuntaryhmä tukee talousarvion peruslinjausten hyväksymistä, mutta paneutuu tarkoin sen yksityiskohtiin eduskuntakäsittelyssä. Näistä yksityiskohdista varmasti edustajiemme puheenvuoroissa tullaan tarkemmin tekemään selkoa.

Meille on myös itsestäänselvää, että tulevat talousarviot, tarkoitan vuotta 1997 ja siitä eteenpäin, valmistellaan kulloinkin vallitsevien olojen ja käytettävissä olevien mahdollisuuksien mukaan.

Ed. S m e d s : Arvoisa puhemies! Moni kansalainen tuntee mielessään suurta epävarmuutta arvioidessaan maamme talouden tilaa ja tulevaisuuden näkymiä. Useat mittarit osoittavat kyllä myönteistä: Vaihtotase on positiivinen, yritysten kannattavuus ja taserakenne ovat parantuneet ja pörssiyhtiöiden voitot nousevat ennätystasolle. Myönteistä on myös inflaation taittuminen sel-

västi alle kilpailijamaidemme sekä korkotason laskeminen lähemmäs vahvoja eurooppalaisia kansantalouksia. Pörssikin on virkeä. Sanotaan myös, että maailmalla tunnetaan uutta luottamusta Suomea kohtaan.

Toisaalta kuitenkin näiden makrotason mittareiden ja vakuuttelujen myönteinen viesti ei näy odotetulla tavalla yksilöiden elämässä, kun työttömyys on poikkeuksellisen suurta ja uusikin hallitus joutuu tekemään niukkasbudjetteja. On kysyttävä, kenen hyvinvointia tämä monen taloudellisen mittarin osoittama hyvinvointi itse asiassa on. Työssä oleville työnantajat kykenevät lupaamaan palkankorotuksia ja hallitus verohelpotuksia, mutta samalla monen kansalaisen perusturvaa leikataan, elämisen kustannuksia nostetaan ja kokonaisen elinkeinon tulevaisuutta horjutetaan. Tasa-arvoisessa Suomessa eriarvoisuus todellakin valtaa lisää alaa. Toivottavasti tätä vuosikymmentä ei tulla muistamaan aikana, jolloin kaveri jätettiin.

Nyt käsittelyssä oleva budjettiesitys on tämän hallituksen ensimmäinen. On selvää, ettei yksi budjettikirja voi muuttaa koko maailmaa eikä poistaa kaikkia ongelmiamme, varsinkaan kun avoimen talouden kentässä on monta toimijaa, joiden arvot ja päämäärät poikkeavat toisistaan. Budjettikirja on kuitenkin hallituksen ajatusten ja tavoitteiden rahamittainen tiivistelmä ja näyttää suuntaa, johon hallitus haluaisi maatamme johdatella.

Vasemmistopuolueet ovat näin vaalien jälkeen saaneet herätyksen velkaantumisen vaaroista. Sen sijaan hallituksessa tarvittaisiin uutta herätystä siinä, jotta se näkisi kansan tosiasiallisesti jo tapahtuneen kahtiajaon. Budjettitoimenpiteet vain syventävät juopaa menestyvien ja väliinputoajien välillä.

Hallitus on nimennyt itsensä työllisyyden ja yhteisvastuun hallitukseksi. Juuri työllisyystavoitteen toteutuminen toisikin aitoa katetta tälle nimitykselle. Työttömyys on kuitenkin kasvanut, verrataanpa tilannetta vuoden alkuun tai hallituksen nimittämishetkeen. Jos taas työttömyys laskisi samaa tahtia kuin se on laskenut viimeisen vuoden aikana, hallituksen tavoitteeseen puolittaa työttömyys menisi aikaa peräti kymmenen vuotta. Hallituksen budjettinsa yhteydessä esittämät työllistämistoimet jäävät riittämättömiksi, minkä hallitus on ilmeisesti tiedostanut itsekin, kun se on talousarviokäsittelyn yhteydessä perustanut työryhmän laatimaan ohjelman työttömyyden puolittamiseksi. Jo oli muuten aikakin! Ihmetellä täytyy, miksei hallitus ole ryhtynyt tämän ripeämpiin toimenpiteisiin yhteiskuntamme suurimman ongelman, työttömyyden ratkaisemiseksi ja miksi hallituksella ja tällä maalla on varaa tämän kaltaiseen viivyttelyyn.

Arvoisa puhemies! Kristillisen liiton eduskuntaryhmä on laatinut oman työllisyysohjelmansa, jossa esitämme useita perinteisistä työllistämiskeinoista poikkeavia toimia. Hallitus voinee osoittaa nämä keinot mahdottomiksi tai sitten ottaa ne käyttöön.

Ensimmäisenä toimenpiteenä esitämme, että työnantajat voisivat työttömyysvakuutusmaksun maksamisen sijasta työllistää työttömiä vastaavalla summalla. Kaikki työnantajat olisivat samassa asemassa eli joko maksavat työttömyysvakuutusmaksun taikka lisätyöllistävät. Vuositasolla yritykset maksavat työttömyysvakuutusmaksuja useita miljardeja markkoja. Näillä ei luoda yhtään uutta työpaikkaa, vaan pikemminkin ylläpidetään työttömyyttä. Yrittäjille tämän kaltainen valintatilanne olisi aika helppo. Työttömyysvakuutusmaksun maksamisen sijasta työtä tarjottaisiin työttömille. Ryhmämme esittää, että tämä työllistämisen malli otettaisiin käyttöön vaikkapa alueellisena kokeiluna ja sen jälkeen valtakunnallisena, jolloin yritykset voisivat tarjota työtä kymmenilletuhansille työttömille.

Rakenteellisen työttömyyden vähentämiseksi tarvitsemme myös työn jakamista. Toisaalta voitaisiin yhtä hyvin puhua työttömyyden jakamisesta. Esimerkiksi kuuden kuukauden loma tai sapattivapaa kuuden työvuoden jälkeen merkitsisi työajan lyhentämistä reilulla 7 prosentilla, mitä vastaava määrä työvoimasta olisi noin 190 000 työntekijää. Jos palkkakorvaus tältä sapattivapaa-ajalta olisi esimerkiksi 50 prosenttia, järjestelmän rahoituskustannus olisi 4 prosenttia työntekijän kuukausipalkasta, mikä muuten karttuisi pitkälle hallituksen esittämällä veronalennuslupauksella ja tupon palkankorotustasolla. Jos tässä maassa kaikkien osapuolten aito intressi olisi työttömyyden vähentäminen, tämän kaltaisen sapattivapaajärjestelmän käyttöönotto sujuisi sopuisasti. Käsityksemme mukaan tämä esitys voi kaatua vain suureen itsekkyyteen.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmä jää odottamaan palautetta ja hallituksen toimenpide-esityksiä näistä ja muista ryhmämme työllisyysohjelman avauksista, kuten vuonna 1997 poistuvien yritysvarausten purkamisen lykkäämisestä, osa-aikatyön lisäämisestä ja työlainsäädännön jous-

toista. Esityksemme vaativat työmarkkinajärjestöiltä ja puolueilta uutta ajattelua ja työttömyyden ongelman aitoa ratkaisuhalua, työssä olevilta solidaarisuutta ja lähimmäisenrakkautta.

Olemme arvioineet, että työllisyysohjelmamme toteuttaisi hallituksen tavoitteen työttömyyden puolittamisesta.

Hallitus on budjetissaan ja valtiovarainministeri esittelypuheenvuorossaan painottanut säästöjen merkitystä ja velkaantumisen vaaroja. Huoli velan jatkuvasta kasvusta on yhteinen. Budjettiesitys olisi kuitenkin tasapuolisempi ja sosiaalisesti oikeudenmukaisempi, jos budjetin tasapainottamisessa kiinnitettäisiin tarkempaa huomiota myös valtion tuloihin, joista keskustelu tänään täälläkin on ollut vähäisempää.

Joitain vuosia sitten eduskunta päätti pörssin elvyttämiseksi luopua 1,2 prosentin leimaverosta. Nyt olisi aika palauttaa tätä vastaava arvoosuusmaksu. Nykyisellä pörssin vaihdolla valtion lisätulot vuositasolla olisivat noin 800 miljoonaa markkaa. Esimerkiksi työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksujen verokohtelumuutoksella voitaisiin saada 400 miljoonaa markkaa ja televeron säilyttämisellä 500 miljoonaa markkaa. (Ed. J. Koskinen: Paljonko tuli yhteensä?) — Se selviää kristillisen liiton eduskuntaryhmän laatimista vaihtoehtoisista linjauksista, jotka ovat kyllä saatavissa kirjallisestikin tämän puheenvuoron jälkeen, ed. J. Koskinen. (Ed. Puisto: Poistetaan kirkollisvero!) — Se ei valitettavasti vaikuta valtion talouteen, niin kuin toivon mukaan kaikki edustajat tietävät. (Ed. Puisto: Vähentäisi kansalaisten verotaakkaa!)

Olisi paikallaan selvittää, mitä mahdollisuuksia olisi korottaa alkoholiveroa ja estää verotulojen romahtaminen tuontisäädösten harmonisoinnin johdosta. Itärajan viinaralli on tästä surkeudessaan varottava esimerkki. Monet haitat jäävät kyllä Suomeen, mutta tulot jäävät saamatta.

Ryhmämme vaihtoehtoisessa linjauksessa eräillä muilla valmisteveroilla valtion kassaan voitaisiin saada lisätuloja noin 300 miljoonaa markkaa. Laatimassamme Vaihtoehtoisia linjauksia -paperissa on lueteltu muun muassa edellä mainitut toimenpiteet. Näillä toimenpiteillä ja lisäsäästöillä, joita myös esitämme, budjettiin tulisi liikkumatilaa noin 3 miljardia markkaa. Tämän liikkumatilan kristillisen liiton eduskuntaryhmä käyttäisi lapsilisien ja kotihoidon tuen leikkausten pienentämiseen sekä työttömyysturvan indeksikorotusten toteuttamiseen. Yksityisteiden valtionosuuksien leikkauksesta voitaisiin luopua ja maatalouden kotimainen tukipaketti toteuttaa siten kuin kansanäänestyksen yhteydessä annettiin ymmärtää. Näillä esimerkeillä haluamme osoittaa, että rakentavia vaihtoehtoja hallituksen esittämille leikkauksille on kyllä olemassa. Emme valtiona ole missään vaihtoehdottomuusmotissa. Sen sijaan moni kansalainen siellä kyllä kokee olevansa. Tietysti hallitus tekee omat arvovalintansa.

Arvoisa puhemies! Olemme olleet Euroopan unionin jäseniä nyt joitakin kuukausia, joten ensihavaintoja unionin jäsenyydestä voidaan jo tehdä. Budjetin ja lisäbudjetin valossa unionin jäsenyyden vaikutukset valtiontalouteen eivät ole valoisia. Jäsenyyden vuoksi Suomen valtio joutuu ottamaan lisävelkaa kahden vuoden aikana lähes 17 miljardia markkaa, tänä vuonna 11 ja ensi vuonna budjetin perusteiden mukaan noin 6 miljardia markkaa. Näiden näkymien edessä ne ilonpurkaukset, joita koetaan EU-tukimurusten tipahtelusta maakuntiimme, tuntuvat kyllä aika koomisilta. Valtio on joutumassa unionin jäsenyyden pysyväksi maksumieheksi.

Vuonna 92 Valtion taloudellinen tutkimuslaitos teki ikään kuin tilaustyönä pika-analyysin unionin jäsenyyden vaikutuksesta työpaikkoihin. Tutkimus lupasi uusia työpaikkoja noin 100 000, jos liittyisimme jäseneksi. Tämänhetkisen tietämyksen ja kokemusten valossa tutkimus ja siltä pohjalta nousseet lupaukset vaikuttavat valitettavan pettäviltä.

Pettymys on lievä ilmaisu sille, mitä kristillisen liiton eduskuntaryhmä kokee hallituksen esityksestä leikata maa- ja elintarviketalouden kotimaista tukipakettia. Ainakin yksi edellisen hallituksen keskeisistä ministereistä on julkisuudessa antanut ymmärtää tulleensa huijatuksi luottaessaan tukipaketin pitävyyteen. Kristillinen liitto puolueena tai sen yksittäiset kansanedustajat eivät koe näin, koska me varoitimme tästä vaarasta koko EU-jäsenyysprosessin ajan. Tukipaketin purkajat niin kuin sen markkinamiehet kantavat viljelijän edessä suuren vastuun. Kristillinen liitto näki poliittisen pelin ja sokean EU-innon ja siksi jätimme edellisen hallituksen keväällä 94.

Hallituksella on budjetin perusteiden mukaan vakava aikomus johdattaa Suomi ensimmäisten maiden joukossa Talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen. Suomen Pankki haluaa uudistaa rahalain, jotta valuuttakurssin kiinnittäminen eurooppalaiseen järjestelmään olisi mahdollista. Ryhmämme suhtautuu nopeaan liittymisaikatauluun hyvin kriittisesti. Viimeisimmätkin työmarkkinatapahtumat osoittavat, miten heikosti

kiinteän valuuttakurssin haasteet työmarkkinoilla on ymmärretty. Syksyn tupokinastelu ei todellakaan ansaitse arvostusta.

Suurten ja tuotantorakenteeltaan monipuolisempien maiden ehdoilla toteutettu koko Euroopan kattava rahayksikkö olisi siten arviomme mukaan lisäämässä työttömyyttä. On tärkeää huomata ja muistaa, että siirtyminen yhteiseen rahaan merkitsisi myös unionin vahvistumista kohti poliittista liittovaltiota. Emu-hanke on kyllä kunnianhimoinen ja, myönnämme sen, teoriatasolla hyvin mielenkiintoinenkin hanke, mutta vieras käytännön elämälle. Itsepetosta ei nyt tulisi tehdä. Eduskuntaryhmämme edellyttää, että hallitus antaa rahapolitiikkaa ja Emu-jäsenyyden työllisyysvaikutuksia koskevan tiedonannon mahdollisimman pikaisesti.

Joitakin yksittäisiä havaintoja budjetista.

Puolustusministeriö on yksi niistä harvoista hallinnonaloista, joille hallitus osoittaa lisämäärärahoja. Kasvua on lähes 800 miljoonaa markkaa. Se on aika paljon aikana, jolloin muualta joudutaan tinkimään. Tiedämme, että määrärahojen kasvu selittyy pitkälle edellisen eduskunnan päättämästä hävittäjäkaluston uusinnasta. Tulevina vuosina määrärahojen tämän kaltainen kasvattaminen ei nyt tiedossa olevilla perusteluilla tuntuisi kuitenkaan järkevältä. Tämä on tärkeää todeta jo nyt, sillä ikään kuin kokeilunomaisesti ilmoille on yleisessä keskustelussa heitetty ajatuksia aivan uusienkin asejärjestelmien, kuten sukellusveneiden ja taisteluhelikoptereiden, hankkimisesta.

Puolustusvoimain hallinto on muun hallinnon ohella rationoinnin kohteena. Eduskuntaryhmämme pitää tärkeänä, että joukkoyksikköjen siirtoja tehtäessä nykyistä huolellisemmin selvitettäisiin siirtojen taloudelliset vaikutukset. Siirtoja, joita Valtiontalouden tarkastusvirastokin arvioi kriittisesti, ei tulisi toteuttaa ainakaan taloudellisiin syihin vedoten. Näinkin on valitettavasti käynyt. Aina tulisi muistaa, että huono päätös, vaikka hyväuskoisena tehty, kohdistuu perheisiin ja yksittäisiin kansalaisiin.

Budjettiesityksestä voi ilolla havaita, että hallitus ei enää katso tarpeelliseksi myöntää lisävaroja pankkitoiminnan tukemiseen. Toivottavasti murheelliset sivut pankkitoiminnan historiassa ovat todella päättymässä. Johdannaismarkkinoiden suuret riskit, luottokysynnän jatkuva lasku, hallituksen aie purkaa talletussuojaa ja talletusten veronhuojennuslaki sekä Emun kolmannen vaiheen mahdollinen toteuttaminen ja sen pankeille synnyttämät lisäkustannukset kuitenkin väistämättä hidastavat pankkijärjestelmän tervehtymistä.

Postipankin tapahtumat viimeisten kuukausien aikana ovat hallituspuolueissa, ainakin sosialidemokraateissa, synnyttäneet jäsentenvälistäkin mittelyä ja sanailua iltapäivälehtien palstoilla. Nyt täytyisi keskittää voimat pankkisektorin toimintasääntöjen ajantasaistamiseen. Takanamme olevat vuodet ovat osoittaneet, että niin pankkien sisäisen kuin ulkoisen tarkastuksenkin kehittämiseksi tarvitaan uusia pelisääntöjä, mahdollisesti myös lainsäädäntöä.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmä haluaa toistaa viime vaalikauden aikana tekemämme esityksen siitä, että käyttelytilien korko muutettaisiin veronalaiseksi. Tämä johtaisi siihen, että käyttelytileille ei maksettaisi korkoa lainkaan. Nythän tuo korko on 2 prosenttia. Seurauksena olisi asiakkaita hyödyntävä ja investointeja aikaistava luottokorkojen lasku, pankkien varainhankinnan halpeneminen ja tervehtymisen varmistaminen. (Ed. Kekkonen: Miten asiakkaille kävisi?) — Se johtaa luottokorkojen laskuun. Hyöty koituu asunnonrakentajille. (Ed. Kekkonen: Miten se vaikuttaa säästämisalttiuteen?)

Arvoisa puhemies! Keltaisen budjettikirjan kannet ovat pehmeät. Maamme talouden tilanteesta ja hallituksen linjavalinnoista johtuen kirjan sisältö on kuitenkin sangen kova. Jo budjetin käsittelyn yhteyteen hallituksen olisi tullut valmistella vankka työllisyysohjelma. Nyt jäämme sitä odottamaan. Hallituksen esittämään budjettialijäämään olisi voitu päästä sosiaalisesti oikeudenmukaisempaakin tietä, jos budjetissa toteutettaisiin kristillisen liiton ryhmän esittämät muutokset. Hallitus on nyt valinnut toisen tien, mutta toivomme, että hallitusryhmien edustajat valiokuntakäsittelyn yhteydessä ovat valmiita tarvittaviin muutoksiin.

Esittelypuheenvuorossaan valtiovarainministeri esitti meille kansanedustajille, kun hän pohdiskeli velkaantumista, että kaikkien meidän tulisi omaksua tunnuslauseeksemme vanha vaalilause: "Jo riittää!" Toivon ja kristillisen liiton eduskuntaryhmä toivoo, että samaa sisäistä tunnetta voisimme kokea myös työttömyyden ongelman äärellä. Tulevina vuosina tätä hallitusta ja tätä eduskuntaa, meitä kansanedustajia tullaan arvioimaan ensi sijassa sen mukaan, miten työttömyyden vähentämisessä ja kansan eheytymisessä on onnistuttu.

Ed. T a r k k a : Arvoisa puhemies! Nykyisen hallituksen ohjelma ja sen mukainen budjettiesi-

tys jatkavat talouden ja kansakunnan yleisen elämän menoa vähän niin kuin mitään erityistä ei olisi tapahtumassa. Niiden henkiset perustekijät ovat savupiipputeollisuuden rakenteet, maatalousyhteisön asenteet ja näiden yhteentörmäyksestä syntynyt järjestövalta. Viime vuosisadan vaihteessa syntyneet ajatusmallit ovat toimineet niin kauan, että niitä on alettu pitää luonnonlakeina, mutta eivät ne sellaisia ole. Vanhat mallit pätevät vain niin kauan, kuin niiden syntyyn vaikuttaneet olosuhteet ovat voimassa. Ne eivät enää ole. Tämä on se sudenkuoppa, johon hallituksen ohjelma ja nyt meille esitetty budjetti putoavat ja hautautuvat.

Pohjimmiltaan hallitus näyttää kyllä oivaltaneen, että jotakin suurta ja historiallista on tapahtumassa. Sillä on oikea ja kannatettava yritys hallita, ohjata ja nopeuttaa tätä kehitystä, mutta se pyrkii siihen käyttämällä menneen maailman ajattelutapaa ja työmenetelmiä. Sellainen ei toimi. Postia polkeva Kusti ei pysty kilpailemaan Internetin kanssa.

Tämä menneisyyden taakka murskasi viime viikkojen tulopoliittiset neuvottelut. Ne osoittivat, että tulopoliittinen neuvottelujärjestelmä ei ole enää toimintakykyinen talouspolitiikan instrumentti. Se on kuin kansantanhu, jossa askelmerkit ovat tärkeämpiä kuin niiden taustalla alun perin olleet, kauan sitten autuaasti unohdetut ajatukset.

Tupoteatteri lavasti näytelmäänsä loppukohtauksen, jossa uskoteltiin, että keskitetty ratkaisu on syntynyt. Lehdistö juhli tätä merkittävää saavutusta, vaikka voimakkaimpien liittojen johtajat ilmoittivat hyvin selvin sanoin, että he aikovat ensi tilassa repiä neuvottelutuloksen riekaleiksi. On suuri vaara, että vuorten vapinasta ei synny edes hiirtä.

Sekä palkansaajapuoli että valtio maalasivat itsensä jo etukäteen eri nurkkiin. Sen jälkeen ne eivät pystyneet liikahtamaankaan, vaikka aitoa halua sopimiseen näyttää kyllä olleen. Hallitus noudatti vuosikymmeniä vallinnutta maan tapaa. Juhlallisin menoin se kantoi itselleen ja eduskunnalle kuuluvan vallan hopeatarjottimella ammattiliittojen pöydille. Aito neuvottelu tyrehtyy kyllä taatusti, jos toiselle osapuolelle oikein rautalangasta vääntäen osoitetaan, että sen ei tarvitse liikahtaakaan ellei se aivan erityisen armollisesti halua sitä.

Sata vuotta sitten kehitetty kone ei pysty tekemään nyt ja ensi vuosituhannella tarvittavia tuotteita. Tulopoliittinen toimintamalli on menneisyyden haamu. Ei ole olemassa mitään sellaista erillistä elämänpiiriä kuin tupopolitiikka tai työelämä. Lukemattomien monien muiden asioiden rinnalla ne ovat kilpailukyvyn osatekijöitä. Jos joku tämän kokonaisuuden osa otetaan erikseen käsiteltäväksi ikiomassa hiekkalaatikossaan, syntyy vahinkoa, joka ulottuu paljon laajemmallekin kuin vain siihen hiekkalaatikkoon.

Työmarkkinoille on palautettava edes joitakin aidon markkinan peruspiirteitä. Neuvottelukone on muutettava yhteistoimintaprosessiksi. Sellainen on jo jonkin aikaa ollut käynnissä yritystasolla ja menestys näyttää lupaavalta. Uuden viriämistä ei pidä tukahduttaa organisoimalla ja järjestöistämällä kaikki äärestä laitaan. Prosessin täytyy antaa elää omalla voimallaan. (Ed. Vähänäkki: Onneksi teitä on vain kaksi!) — Vielä vain kaksi!

Tämä ei sitä tarkoita, että palkansaajajärjestöjen neuvottelu- ja sopimusoikeus pitäisi kumota. Ne, jotka haluavat järjestäytyä, järjestäytyvät. Liitot neuvottelevat ja tekevät sopimuksia ja vastaavat niiden pitävyydestä. Sopimukset sitovat niitä, jotka ovat sopimuksen tehneet. Järjestäytymättömillä ei ole nokan koputtamista järjestäytyneiden asioihin, mutta järjestäytyneillä ei sitten ole myöskään nokan koputtamista järjestäytymättömien asioihin. (Ed. Kekkonen: Mikä tämä logiikka nyt oli?) — Se logiikka on se, että sopimukset sitovat niitä, jotka ovat sopimukset tehneet. Sopimuksen tekijät eivät voi sanella ehtoja ulkopuolisille. (Ed. Kekkonen: Miten on valtion budjetin laita? Sekin on sopimus!) — Valtion budjetti käsitellään eduskunnassa, joka edustaa koko kansaa. Työehtosopimukset tehdään liittojen välillä, jotka edustavat jäseniä. Siinä on huomattava ero. Eläköön se ero! Eduskunnassa tehtävät päätökset ovat oikealla tavalla yleissitovia, koska eduskunnalla on mandaatti koko kansalta.

Ensimmäinen askel toivomaani suuntaan siis on se, että työehtosopimusten yleissitovuus kumotaan.

Työmarkkinajärjestöjen neuvottelupöytään kuuluvat niiden jäseniä koskevat palkka- ja työehtoasiat. Kaikki muut maan tavan mukaisesti tupopöydällä tähän asti käsitellyt asiat, esimerkiksi sosiaalipolitiikka työttömyysturva mukaan lukien, kuuluvat eduskunnan ja hallituksen yhteiselle pöydälle. Tässä parlamentaarisessa vallan käytössä työnantajien ja palkansaajien järjestöt ovat lobbaajia lobbaajien joukossa. Ne ovat samanlaisia sivustavaikuttajia kuin muutkin kansalaisjärjestöt ja hallinnollisten yksikköjen yhteenliittymät: Väestöliitto, Veronmaksajien

keskusliitto, Kuntaliitto, maakuntaliitot, mitä niitä onkaan.

Budjetin liitteenä eduskunnalle jaettu Emun lähestymisohjelma on merkittävä uutuus. Sen yksityiskohdista voidaan olla montaakin mieltä, mutta jo sen pelkkä olemassaolo korottaa Suomen kansainvälisen talouden eliittiin. Arvokkainta ohjelmassa on sitoutuminen tiukan linjan finanssipolitiikkaan pitkäksi ajaksi. Harva eurooppalainen hallitus pystyy sellaiseen pitkäjännitteisyyteen.

Lähestymisohjelman heikoin kohta on sen itseään ruokkiva ylioptimismi. Siinä oletettu bkt:n kasvu ei todennäköisesti ole mahdollinen, mutta vaikka se olisikin, se ei viime kuukausina saatujen kokemusten mukaan korjaisi työttömyyttä niin paljon kuin ennusteessa arvioidaan. Sekä perusoletus että sen seurausvaikutusten arviointiin käytetty korrelaatiokerroin on asetettu hurskaasti yläkanttiin. Ennusteen kaksi tärkeintä muuttujaa ovat niin löysällä pohjalla, että koko paperi näyttää enemmän ruusuiselta pilvilinnalta kuin vakavasti otettavalta ennusteelta.

Hallitus kuvailee järkevän tuntuisesti viime kuukausien odotettua hitaamman työllisyyskehityksen syyt. Työvoimaa on tullut markkinoille enemmän kuin on syntynyt uusia työpaikkoja, joita niitäkin on syntynyt kiitettävästi, mutta tätä suhdetta ei osattu ennakoida. Koko vaalikauden ennusteen perusoletus näyttää olevan, että reservissä ollut työvoima on nyt sitten tullut päivänvaloon ja että sitä ei enää ole piilossa. Mutta mikä takaa, että koko piilossa ollut reservi on nyt päivänvalossa? Sen selitys saattaa olla työttömyys- ja muun sosiaaliturvan säädösviidakossa. Arkipäiväisten havaintojen mukaan järjestelmä tarjoaa monipuolisia mahdollisuuksia myös lainkuuliaiselle ihmiselle, joka haluaa sääntöjä rikkomatta ottaa irti koko tarjolla olevan sosiaalipoliittisen hyödyn. Tämä saattaa olla lähivuosien näennäiseen työvoiman tarjontaan pysyvästi vaikuttava tekijä.

Budjetin perusmuuttujien epärealistisuus paljastaa sen karun näkymän, että hallitusohjelmassa tälle vaalikaudelle mitoitettu 20 miljardin markan säästötavoite ei ehkä riitä. On hyvin mahdollista, että talouden todellisuus pakottaa hallituksen säästöpäätökset lähivuosina siihen 25—30 miljardin haarukkaan, jota nuorsuomalaisetkin vaaliohjelmassaan esittivät viime tammikuussa.

Hallitusohjelmassa, budjettiesityksessä ja tuposopimuksen raakileessa ei ole sitä puhtia, jolla työttömyyden niska taittuisi. Uusia työpaikkoja voi syntyä vain lisäämällä työn kannustavuutta ja madaltamalla työllistämiskynnystä. Tähän tarvitaan verojärjestelmän radikaali uudistus. Hallituksen ja etujärjestöjen keskenään harrastama yksityiskohtien näprääminen estää työllisyystilanteen parantamisen pitkällä aikavälillä rakenteellisesti. Ainoa työllisyyteen todella vaikuttava politiikka olisi ennakkoluulottomasti oivaltava uudelleenajattelun kokonaisuus, jonka keskeisiä osia olisivat työtä suosiva veroremontti, kannustavuutta lisäävä sosiaalipolitiikka ja nykyistä herkemmin markkinoiden viesteihin reagoiva työelämä.

Verotuksen pitäisi lisätä työnteon houkuttavuutta ja keventää palkan sivukuluja. Pitäisi siis kaventaa verokiilaa kummaltakin suunnalta. Uuden sosiaalipolitiikan pitäisi olla selkeä ja oikeudenmukainen. Työelämän uudistuksen pitäisi purkaa etujärjestöjen kartelleja.

Nuorsuomalaiset ovat esittäneet julkisuuteen näitä kauniita sanoja konkretisoivan varjobudjetin. Sen lähtökohtana on nykyisestä radikaalisti poikkeava veromalli, jonka keskeisenä sisältönä on juuri kannustavuus, yhteiskunnallinen oikeudenmukaisuus ja selkeys. Verouudistusidean tarkoituksena on tehdä tilaa sosiaalipoliittiselle täysremontille, jonka ytimenä on ihmisen vastuu itsestään ja lähimmäisistään, siis liberaalin talouspolitiikan yhdistäminen humanismin ihanteisiin.

Viime viikolla esittelemämme veromalli ja varjobudjetti ovat periaatteellinen kuvaus siitä, millainen olisi ensimmäinen askel tällä tiellä. Verotuksen ja budjetin rakenteellinen uudistus on aloitettava nyt heti. Nuorsuomalaisten veromalli siirtää verotuksen painopistettä tuntuvasti työn verotuksesta kulutuksen verotukseen. Sen perusteella laadittu varjobudjetti hahmottaa kokonaan uuden valtiontalouden rakenteen.

Nykyinen verotus on harsittu kokoon vuosikymmenien kuluessa parsimalla paikkoja paikkojen päälle. Tämän kokonaisuuden hallitsevat asiantuntijatkin alkavat olla aidosti uhanalainen oliolaji. Tavallisen kansalaisen on jokseenkin mahdotonta ennakoida täsmällisesti erilaisten elämänvaihtoehtojen verotuksellisia vaikutuksia. Tämä sekasotku ei ole selvitettävissä enää pelkällä fiilauksella ja puleerauksella. Koko järjestelmä on rakennettava uusiksi.

Nuorsuomalaisten veromallissa verottoman tulon osuus sekä valtion että kunnallisverotuksessa olisi kaikille 42 000 markkaa. Sen ylittävästä verotettavasta tulosta tuloveroprosentti olisi 27. Kun tähän lisätään sitten kunnallisveron vai-

kutus ja sosiaaliturvamaksut, syntyy lineaarinen progressio, jolla on sosiaalinen omatunto.

Veromalli keventäisi alle 8 000 markkaa kuussa ansaitsevien verotusta. Tämä on sen sosiaalinen elementti. Näitä ihmisiä oli vuoden 1993 verotilaston mukaan melkein 2,9 miljoonaa. Useimmissa näissä tuloluokissa kokonaisveroasteen kevennys olisi 10 prosenttiyksikön suuruusluokkaa. Tässä veromallissa olisi mahdollista pitää marginaaliverotus kaikissa tuloluokissa alle 50 prosentin. Siinä on sen kannustava elementti.

Veromalli kiristäisi lievästi 150 000—200 000 vuodessa ansaitsevien verotusta. Tämä koskee siis mm. niitä kansanedustajia, joilla ei ole eduskuntatyön ohessa sivuvirkoja. Näissä tuloluokissa on noin 250 000 suomalaista. Veromallista hyötyviä olisi siis yli kymmenkertainen määrä verrattuna niihin, jotka siitä vähän kärsisivät. Hyötyjät ovat niitä, jotka ovat suurimmassa tarpeessa. Kärsimään joutuvien ryhmässä ahtaimmalla olisivat lapsiperheet. Heidän tilannettaan voitaisiin parantaa nopeasti ja sosiaalisesti oikeudenmukaisella tavalla siirtymällä tasasuuriin päivähoitomaksuihin.

Rakenteellisesti radikaali veromallimme pienentäisi kunnallis- ja valtion tuloveron yhteistä kertymää noin 7 miljardilla markalla. Nuorsuomalaiset ehdottavat nykyisen kunnallisveron ja valtion tuloveron yhdistämistä ja sen kantamisen siirtämistä kunnille. Kunnille näin siirtyvä verotulon lisäys vastaa kokonaissummana nykyisiä valtionosuuksia. Kuntien välinen tasausjärjestelmä on luonnollisesti siten välttämätön, mutta siitä huolimatta koko tuloveron kantamisen siirtäminen kunnille siirtäisi niille myös merkittävästi taloudellista valtaa ja yksinkertaistaisi veromenettelyä merkittävästi.

Nuorsuomalaisten verobudjetin loppusumma päätyy hyvin lähelle hallituksen esitystä, se on runsaat 300 000 markkaa sitä pienempi, mutta rakenteeltaan se on kuin toiselta planeetalta. Tuloveroon tehty 7 miljardin kevennyksen jättämä vajaus katetaan varjobudjetissa korottamalla arvonlisäveroa 2 prosenttiyksiköllä elintarvikkeita lukuun ottamatta. Lisäksi puututaan eräisiin verovapauksiin ja vähennysoikeuksiin ja metsäverotuksen yksityiskohtiin.

Varjobudjetissa esitetyt rakenteelliset siirtymät ovat hallituksen esitykseen verrattuna merkittäviä periaatelinjauksia. Kotitalouksille maksettavien tulonsiirtojen vähennys kohdistuu hallituksen esityksessä mielestämme väärin, koska se leikkaa perusturvaa. Varjobudjetti säilyttää perusturvan koskemattomana mutta supistaa ansiosidonnaisia etuja. Tämä merkitsee mm. sitä, että varjobudjetissa luovutaan lapsilisien ja opintotuen supistuksista ja kansaneläkkeiden pohjaosien indeksikorotus tehdään.

Tässä laskuharjoituksessa on mukana päällekkäisiä verottomia tulonosia, mikä vaikuttaa verokertymää pienentävästi. Nämä pultit ja mutterit pystytään yksityiskohtaisessa tarkastelussa panemaan kyllä myöhemmin paikoilleen. Laskelman päätehtävänä on osoittaa rakenteiden tasolla, että veromalli on sovitettavissa julkisen talouden ahtaisiin raameihin. Varjobudjetissa laajoin vedoin osoitetut rakenteelliset muutokset osoittavat, että veromalli toimii.

Arvoisa puhemies! Nuorsuomalaiset tietävät hyvin, että esittämämme veromalli ja siihen pohjautuva ajatusten uutta sukupolvea edustava varjobudjetti ovat kaukaisella taivaanrannalla häämöttäviä tulevaisuuden visioita. Jos mahdottomilta näyttävät muutokset näyttävät myös välttämättömiltä, jonkun on sitten ruvettava vaatimaan mahdotonta.

Ed. O. Ojala merkitään läsnä olevaksi.

Ed. T e n n i l ä : Rouva puhemies! Käsikirjoittajat pysyvät, näyttelijät vaihtuvat. Näinkin voisi luonnehtia nykyistä suomalaista poliittista menoa. Itse politiikan sisällössähän ei ole juurikaan muutoksia tapahtunut, vaikka hallitus on nyt toinen. Sellainen näkyvä muutos on kylläkin tapahtunut, että monet aiemmat kriitikot kiittelevät valtiovarainministeriön käsikirjoittamaa budjettiesitystä, kun taas edellisellä kaudella VVM:n linjauksia kovasti puolustaneet ovat muuttumassa kriitikoiksi.

Tiettyä sisällöllistäkin muutosta on tapahtumassa, sillä nyt tasapainotetaan valtiontaloutta leikkaamalla perusturvaa, johon Ahon hallituksen kaudella ei juuri kajottu, pääasiallisesti kylläkin siksi, että silloin oli vahvempi oppositio salissa ja ay-liikkeellä oli tiukempi kanta. Ay-liikehän uhkasi Ahon hallitusta yleislakolla, kun Ahon hallitus suuntautui leikkaamaan ansiosidonnaista työttömyysturvaa.

Nyt sen sijaan ollaan eri vaiheiden jälkeen kiertymässä siihen, että ay-liikkeen johdon, ainakin osan, jonkinlaisella hyväksynnällä ansiosidonnaista työttömyysturvaa leikataan vuonna 1997, siis vuoden kuluttua. Silloin siis ansiosidonnaisen työttömyysturvan tasoa alennetaan, sen kestoa lyhennetään ja saamista vaikeutetaan.

Tätähän hallituksen päätös tupopäätännän yhteydessä käytännössä merkitsee. Nyt vain etsitään ajankohtaa, milloin tämä ratkaisu eduskunnalle esitellään. Ainekset ovat olemassa päätäntään, ja ne ovat työttömien kannalta varsin huonot.

Rouva puhemies! Vaikka hallitusohjelmassa työttömyyden puolittaminen on julistettu hallituspolitiikan päätavoitteeksi, budjetti ei kuitenkaan sisällä juurikaan mainitsemisen arvoisia uusia työllistäviä toimia. Työvoimapolitiikka jatkuu suurin piirtein entisellä tasolla. Asuntotuotanto, joka tänäkin vuonna jää jälkeen tavoitteista, pysyy melko vaatimattomana. Valtion asuntorahastolle ei siirretä budjetista varoja.

Viime kuukausina työttömyys on ollut valtiovarainministeriön ennusteita korkeammalla tasolla. Heinäkuun lopussa työttömiä työnhakijoita oli edelleen lähes puoli miljoonaa. Tämän vuoksi uuden budjetin työllisyysennusteet tuntuvat hyvin optimistisilta. Kun julkisen sektorin, maatalouden ja myös esimerkiksi pankkien työpaikat vähenevät ja kun teollisuudessa työn tuottavuuden nopea nousu rajoittaa työpaikkojen lisääntymistä, yksityisille palvelualoille pitäisi syntyä huiman paljon työpaikkoja, jotta VVM:n ennusteessa pysyttäisiin.

Vienti on kasvanut erittäin nopeasti jo syksystä 1991 lähtien. Viennin suhde bruttokansantuotteeseen on nyt ennätystasolla. Kauppataseessa vientiylijäämät ovat suuria. Vientiteollisuuden voitot kasvavat ja pörssikursseissakin lyödään ennätyksiä. Ilman hyvin tiukka budjetti- ja rahapolitiikkaa viennin kasvu olisi voinut heijastua laajemmin ja jo aikaisemminkin kotimaiseen kysyntään ja sitä kautta työttömyyteen sitä vähentäen.

Vaikka inflaatio on vaimentunut poikkeuksellisen hitaaksi, inflaatio näyttää olevan ainakin Suomen Pankin politiikassa työttömyyttä pahempi vihollinen. Työttömien näkökulmasta katsoen talouspolitiikka on juuttunut hölmöysloukkuun. Se myönteinen, jonka vienti tuo, lyödään takaisin leikkauksilla ja säästöillä. Tiukoilla budjettikehyksillään hallitus on laittanut itselleen länget kaulaan, jolloin välittömästi työllisyyttä edistäville toimille ei juuri lainkaan tilaa jää.

Vientiyhtiöiden menestys osoittaa toisaalta, että oikeudenmukaisemmalla veropolitiikalla olisi ollut ja olisi edelleen mahdollista tasata tuloja ja helpottaa valtiontalouden vaikeuksia. Yhtiöveroprosentti on Oecd-maiden alhaisin senkin jälkeen, kun se nousee 25:stä 28:aan. Varallisuusverotus on Suomessa keveää moniin muihin maihin verrattuna. Olisi täysin perusteltua ja oikeudenmukaista periä esimerkiksi korotettua suuriin omaisuuksiin kohdistuvaa varallisuusveroa työttömyysturvan rahoittamiseksi nyt ja lähivuosina, jottei niitä leikkauksia, joita nyt on jo päätetty tehdä, tarvitsisikaan tehdä.

Leikkausten raamit hallitus päätti jo ennen nimittämistään, kuten hyvin tiedämme. Leikkausten yksityiskohtien tarkentuessa nähdään, että hallitus supistaa, huonontaa ja karsii perusturvaa todella laajasti. Indeksitarkistukset viedään muun muassa työmarkkinatuesta, työttömän peruspäivärahasta, vammaistuesta, eläkeläisten hoitotuesta sekä sairaan lapsen hoitotuesta ainakin vuoteen 1998 saakka. Toimeentulotuen indeksitarkistuksetkin jäädytetään vuosiksi 1997—1998. Työmarkkinatuen epääminen alle 20-vuotiailta ammattikoulutusta vailla olevilta tekee myös ison loven perusturvan.

Opintotukea, joka ennestäänkin on ollut surkean pieni alle 20-vuotiaille, on jo pienennetty. Keskiasteen opiskelijoiden pienin opintotuki on nyt vain 130 markkaa kuukaudessa. Opintotukea ei ole edes sidottu indeksiin, joten ilman eri päätöksiä sen reaaliarvo alenee tästäkin. Näin on käymässä sitten niin, että alle 20-vuotiaista nuorista tehdään tähän maahan jonkinlaista paarialuokkaa, jolla ei ole sosiaalisia oikeuksia juuri lainkaan. Opiskelun edistäminen on tietenkin hyvä tavoite, mutta opintotuen leikkaaminen ei kannusta opiskelemaan, eikä opintomotivaatio synny pakkotoimenpiteillä. Opintomahdollisuuksia ei ole edes riittävästi kaikkia tarjollakaan. Työharjoittelu ilman palkkaa ei myöskään istu ainakaan minusta kovin hyvin meidän oikeuskäsityksiimme.

Sairausvakuutuksen vähimmäispäivärahan poistaminen tekee myös sekin aukon perusturvaan. Sitäkin kannattaa ajatella, että tästäkin kärsivät eniten nuoret, joille ei ole kertynyt työtuloa. Taas tulee isku nuorille.

Hallitus ei ole selvittänyt, miten tämä esitys vaikuttaa opiskelijoiden asemaan, joutuuko sairastunut opiskelija käyttämään opintolainaa sairauskulujen peittämiseen ja elossa pysyäkseen. Jos opiskelijan tulot eivät riitä sairaalamaksuihin, kun 66 markan vähimmäispäiväraha on otettu pois, pitääkö silloin opiskelijan mennä ottamaan opintolainaa saadakseen toimeentulotukea kunnalta? Monissa kunnissa on se käytäntö, että toimeentulotukea saa vain silloin, jos on ottanut markkinakorkoista lainaa. Pitääkö sairastuneen ottaa lainaa saadakseen tukea yhteis-

kunnalta? Tähän tilanteeseen tätä hommaa ollaan nyt viemässä. Sairausvakuutuksen vähimmäispäivärahan poistaminen vaikeuttaa myös työttömien, esimerkiksi viljelijä- ja yrittäjäperheiden jäsenten asemaa sairauden sattuessa.

Vähimmäispäivärahan poistamisella tai esimerkiksi hautausavustuksen leikkaamisella, lakkauttamisella saavutettava valtiontaloudellinen säästö ei ole kovin suuri. Näyttääkin siltä, että kyse on enemmänkin ideologisesta linjanvedosta, köyhät kyykkyyn -ajattelusta. Vaikeuksien kohtaamat pienituloiset ihmiset eivät saa enää tukea yleisestä sosiaalivakuutuksesta, vaan heidät käännytetään kunnan sosiaalitoimistoon apua kerjäämään. Sosiaalivakuutuksesta siirrytään siis takaisin jonkinlaiseen köyhäinhoitojärjestelmään. Tämän kokevat jo nyt omalla kohdallaan kauheana asiana pitkäaikaistyöttömät, joille tämä tilanne on jo syntynyt. Nyt tähän sosiaalitoimiston asiakkaiksi pakotettavien ryhmään ollaan siirtämässä uusia ryhmiä, ja mikä kaikkein pahimmalta tuntuu, erityisesti juuri nuoria, joita oikein urakalla tunnutaan päähän potkittavan.

Sosiaaliturvan leikkaukset kaatuvat väistämättä ainakin osittain kuntien syliin, jotka joutuvat lisäämään määrärahoja toimeentulotukeen. Toimeentulotuki, joka on tarkoitettu viimesijaiseksi turvaksi, ei ole tietenkään mikään todellinen ratkaisu sosiaalisen eriarvoisuuden kasvuun. Toimeentulotukimenojen kasvu sitä paitsi kaventaa mahdollisuuksia kunnissa rahoittaa kuntien muita sosiaalimenoja sekä terveys- ja koulutusmenoja ja muita palveluksia.

Hallituksen esittämät leikkaukset kuntien valtionosuuksiin ovat rajuja. Niiden lopullinen merkitys riippuu tietenkin taloudellisesta kehityksestä. Nyt ne aiotaan joka tapauksessa toteuttaa siitä riippumatta, miten kuntien verotulot loppujen lopuksi kehittyvät. Tästähän ei ole varmaa tietoa. Ilmeistä on, että suuri osa kunnista kamppailee joka tapauksessa todella suurissa vaikeuksissa supistaen viime kädessä palvelujaan, koska muuhun ei ole mahdollisuutta. Kuntien valtionosuusleikkaukset pitävätkin huolen siitä, että julkiselle sektorille ei lähivuosina juuri synny uusia työpaikkoja. Niinpä nämä kuntaleikkaukset riitelevät myös hallituksen asettaman päätavoitteen työttömyyden merkittävän alentamisen kanssa.

Rouva puhemies! Työttömyyden vähentämiseksi tarvitaan lisätoimia. Se on minusta jo täysin selvää. Nopeasti onkin lisättävä rakentamista ja korjaustoimintaa, niin vanhanaikaiseksi keynesiläisyydeksi kuin tätä vaatimusta on ainakin aiemmin moitittu. On myös lisättävä valtion välittömästi työllistäviä toimia, sillä eihän perustuslaissa ole sitä säädetty, että 125 000 valtion työllistämää on enimmäismäärä. Perustuslaissa on päinvastoin velvoitettu valtiovaltaa huolehtimaan työn saannista.

Erityinen huomio on kiinnitettävä pitkäaikaistyöttömyyden katkaisemiseen, koska juuri se on syrjäytymisen tie. Tältäkin osin vanha konsti on parempi kuin pussillinen uusia. Velvoite työllistää vuoden työttömänä ollut on palautettava työllisyyslakiin. Minä en usko, että muuta ratkaisua löytyy tämän pahimman ongelman ratkaisemiseen eli pitkäaikaistyöttömyyden poistamiseen.

Työn jakamisesta on puhuttu paljon. Eduskunnassa onkin nyt yli 70 kansanedustajan allekirjoittama lakialoite siitä, että 55-vuotiaat voisivat saada varhaiseläkkeen siten, että tilalle palkataan alle 30-vuotias työtön työttömyyskortistosta. Tämä aloite on erittäin hyvä. Se on nyt mennyt valiokunnan käsittelyyn, ja ainakin minä odotan, että siellä toimitaan ripeästi ja asia palaa suureen saliin myönteisen päätöksen saadakseen, sillä jotakin tarvitsee ruveta tekemään myös muuta kuin vain odottaa, mitä talouskasvu tuo tullessaan.

Hallitus on esittämässä työvuorottelua eli sapattivapaakokeilua. Oikein hyvä esitys, sanoisin näin. Tanskassahan sapattivapaajärjestelmästä on saatu todella hyvät kokemukset. Edellisenä vuonna Tanskassa sapatin otti käyttöön yli 100 000 työntekijää, mikä tarkoittaa sitä, että 100 000 työtöntä pääsi ainakin joksikin aikaa tätä kautta työhön. Kysymys on kuitenkin korvaustasosta. Meilläkin kannattaisi mielestäni vielä kerran miettiä, onko nyt esitetty korvaustaso riittävä. Meillähän lähdetään hallituksen alustavassa päätännässä siitä, että sapatille menevä saisi 60 prosenttia työttömyysajan peruspäivärahasta, maksimissaan kuitenkin vain 4 500 markkaa kuukaudessa.

Käykö niin, että tämä hyvä järjestelmä ei lähdekään toimimaan sen vuoksi, että korvaustaso on liian matala ja kaikki eivät voikaan sitä ottaa käyttöön, vaikka halua olisi, esimerkiksi rahapulan vuoksi? Toivon, että tähän asiaan palataan eduskunnassa, kun lakiesityksen käsittely tarkemmin tulee, vielä perusteellisesti, sillä nyt ollaan ison kysymyksen edessä. Minusta sapattikokeilussa ei saa epäonnistua eikä sitä saa päästää murenemaan sillä, että korvaustaso todella jätetään liian matalaksi.

Me tarvitsemme myös uusia pysyviä työpaikkoja. Laajassa mitassa niitä kykenisi luomaan pk-sektori, erityisesti palveluala. Jotta se tähän myös käytännössä pystyy, on sosiaaliturvamaksujärjestelmää muutettava. Sosiaaliturvamaksujen perintäjärjestelmä on muutettava siten, että isoilta automatisoiduilta yrityksiltä peritään sosiaaliturvamaksuja enemmän ja pieniltä vähemmän. Työllistämiskynnystä tulee alentaa mutta ei niin, että sosiaaliturvamaksujen kertymä putoaa, koska silloin taas sosiaaliturvan leikkaukset ovat väistämättä edessä. Pitää jakaa uudelleen sosiaaliturvamaksut isojen ja pienten yritysten välillä.

Rouva puhemies! Haluaisin lopuksi vielä palata erääseen hyvin isoon asiaan, jonka käsittelyyn toivon paljon huomiota. Kun eduskunta nyt aloittaa budjetin käsittelyn, joutuu se ottamaan kantaa myös siihen, mikä merkitys voimaan tulleella perusoikeusuudistuksella käytännössä on. Tähän kysymykseen törmätään ainakin työmarkkinatuen 500 miljoonan markan leikkausesityksen ja sairausajan vähimmäispäivärahan poistamisesityksen kohdalla. Kyse on siitä, voiko eduskunta todellakin yksinkertaisella enemmistöllä leikata vain 118 markan työmarkkinatukea 500 miljoonaa markkaa yhteensä, niin kuin on esitetty, ja vieläpä niin, että se poistettaisiin kokonaan alle 20-vuotiailta. Jos on mahdollista tällainen, eipä perusoikeus uudistus mitään merkinnytkään.

Voiko eduskunta todella ottaa sairausajan peruspäivärahan kokonaan pois tietyltä osalta suomalaisia, noin 14 000:ta viime vuonna sairauspäivärahaa saaneelta, niiltä, jotka saivat vähimmäispäivärahaa 66 markkaa päivässä? Voidaanko se todella ottaa kokonaan pois? Tämän ratkaisee perustuslakivaliokunta, ja minä toivon, että perustuslakivaliokunnassa asiaan paneudutaan huolella ja nähden myös se, että nyt tehdään tulkinta suorastaan vuosikymmeniksi eteenpäin. Jos nyt voidaan viedä toimeentulo tietyltä porukalta kokonaan, niin eipä tästä perusoikeusuudistuksesta todellakaan mitään merkittävää uudistusta tullutkaan. Ei sillä käytännössä mitään vaikutusta ollutkaan, vaikka moni silloin, kun siitä päätettiin, niin väitti.

Minä odotan, että jollei hallitus määrittele näitä asioita perustuslain säätämisjärjestyksessä käsiteltäviksi, niin eduskunnassa tämä asia käsitellään myös tästä lähtökohdasta, sillä nyt ovat isot asiat kysymyksessä. Jos ja kun, niin kuin minusta pitää, työmarkkinatuen leikkaus ja sairausajan vähimmäispäivärahan poisto katsotaan perustuslain säätämisjärjestyksen mukaisiksi, niin silloin täällä eduskunnassahan voidaan vielä torjua nämä minusta kaikkein törkeimmät esitykset, jotka tähän budjettiin sisältyvät. Sillä näillä esityksillä otetaan niiltä, joilla ei juuri mitään ole enää muutoinkaan.

Ed. V i s t b a c k a: Arvoisa puhemies! Suomen kansa sai Ahon—Viinasen hallituksen aikana kokea erään nykyhistoriansa vaikeimmista ajoista. Kansalaisten elinolosuhteet heikkenivät merkittävästi suurtyöttömyyden ja valtion säästötoimien takia. Tuskin koskaan on maassamme yhden hallituksen vallassaoloaikana karsittu yhtä rajulla kädellä kansalaisten etuuksia ja avustuksia kuin viime vaalikaudella tapahtui. (Ed. Pekkarinen: Puhuja mainitkoon edes yhden perusturvan leikkauksen!) — Ed. Pekkarinen, perustuslakivaliokuntahan joutui tekemään määrättyjä päätöksiä sillä tavoin, että hallitus joutui vetämään ne pois. — Tämän lisäksi tai siitä huolimatta Suomi velkaantui huimaavaa vauhtia niin, että velkaantumisasteemme on Euroopan korkeimpia. Se on bruttokansantuotteesta peräti yli 66 prosenttia.

Ahon ja Viinasen talouspolitiikka osoittautui siis täydellisen epäonnistuneeksi ja maallemme pitkäksi aikaa rasitteita aiheuttavaksi. Vaaleissa kansalaiset halusivat saada aikaan muutosta Ahon valtakauden kurjuuteen ja virheisiin. Tämän takia se äänesti merkittävän vaalivoiton oppositiossa olleille sosialidemokraateille ja vasemmistoliitolle. Näin siitä huolimatta, että SDP:n taholta vaalikampanjan loppuvaiheessa alettiin jo tietoisesti laskea laskutelineitä, ettei vaalivoitto vain paisuisi liian suureksi ja vastuu vaalien jälkeen olisi yksinomaan heillä.

Oireita tulevasta oli mielestäni aistittavissa nykyisen pääministerin Lipposen peruessa jo vaalivalvojaisissa vaalitaistelun aikana annettuja vaalilupauksia. Lopullinen kylmä suihku tuli kuitenkin hallituksen nimityksen ja ohjelman julkistamisen myötä. Entistä tiukempi kuoliaaksi säästäminen jatkuu ja sooloa soittaa edelleen hetkeä aikaisemmin päävastustajana pidetty valtiovarainministeri Viinanen. Kaikkein kummallisimmalta tuntuu edelleenkin vasemmistoliiton höynähtäminen tähän Lipposen—Viinasen hirmuhallitukseen nöyriksi juoksupojiksi. Kansaa lyötiin halolla päähän oikein olan takaa ja sen on neljä vuotta nöyrästi syötävä kaikki se törky, mitä eteen kannetaan.

Arvoisa puhemies! Valtion vuoden 1996 talousarvio ei tuo mitään uutta ja mullistavaa verrattuna Viinasen edellisiin budjettiesityksiin.

Kansan kuristusotetta tiukennetaan toisaalla ja toisaalla annetaan minimaalisia helpotuksia, ettei veronmaksaja-kansalainen tyystin tukehtuisi. Lopputulos on kuitenkin se, että kenenkään elämä ei käytännössä helpotu tai kohene nyt eduskunnalle esitetyn talousarvion myötä. Kärsijöitä sen sijaan tulee kyllä riittävästi kaikissa kansalaisryhmissä.

Huolimatta tästä viinastelun häiriöttömästä jatkamisesta ei maamme velkaantumista pystytä edelleenkään pysäyttämään. Hallitus lähtee budjettiesityksessään siitä olettamuksesta, että bruttokansantuotteemme voimakas kasvuvauhti jatkuisi, vaihto- ja kauppataseemme pysyisivät selvästi ylijäämäisinä sekä työttömyys alenisi merkittävästi. Mielestäni budjettiesitys on laadittu perustaltaan ylioptimististen odotusten varaan. Voi hyvin olla, että ulkomaankauppamme pysyy vielä ensi vuoden yhtä suurena ja ylijäämäisenä, mutta tuskin taseet ovat ensi vuoden lopussa enää niin ylijäämäiset kuin tällä hetkellä tai kuin hallituksen ennusteissa on esitetty.

Varminta kuitenkin on se, että oletettu työttömyyden aleneminen nykyisestä noin 18 prosentista peräti 14,5 prosenttiin ei tule ainakaan tähän saakka harjoitetulla työllisyyspolitiikalla sekä budjetissa esitetyillä toimilla toteutumaan. Ilman tehokkaita yhteiskunnan toimenpiteitä eivät ulkomaankaupan varaan rakennetut odotukset täyty ja työttömyys pysyttelee lähes ennallaan.

Hallituksen perustaessa talousarvioesityksensä mielestäni näinkin virheellisiin olettamuksiin on itsestään selvyys ettei budjetin rakenne tule muutoinkaan pysymään kasassa. Ensi vuonna tarvitaan jälleen uusia lisäsäästöjä ja lisälainanottoa, jotta selvittäisiin edes välttävästi budjettikauden läpi. Toivottua käännettä parempaan ei nyt käsittelyssä olevan talousarvion avulla ole odotettavissa.

Tästä joutuvat suurimman haitan kantamaan ennen kaikkea ne kansalaiset, jotka ovat olleet niin edellisen hallituksen aikana kuin näköjään nytkin ministeri Viinasen erityisen huomion kohteena, eli työttömät, eläkeläiset, lapsiperheet, sairaat, vammaiset ja opiskelijat sekä tietysti maatalous. Tämä merkitsee sitä, että hyvinvoinnin ja pahoinvoinnin välinen kuilu kansalaisten välillä kasvaa edelleen. Kansalaisten isojako a- ja b-luokan ihmisiin jatkuu kiihtyvällä vauhdilla romuttaen nopeasti pohjoismaisen sosiaaliyhteiskunnan perusteita. Mikä karmeinta, peräsimessä istuu sosialidemokraatti ja soutumiehenä on myös vasemmistoliitto. Ei ole köyhällä enää paljon ystäviä. (Ed. Tiusanen: Pöntössä on yksi!) — Kyllä on ja yksimielisillä päätöksillä.

Kuten jo edellä totesin, on muutamien väestöryhmien kohtalona ollut Ahon—Viinasen hallituksen aikana joutua toistuvasti niin kutsuttujen säästötalkoiden maksumiehiksi. Olisi odottanut, että vastuuta olisi edes nyt SDP:n ja vasemmistoliiton sekä vihreiden mukana ollessa tarkistettu hieman tasapuolisempaan ja maksukyvyn paremmin huomioon ottavaan suuntaan. Mitä vielä! Nyt SDP/SAK:n ja suuren rahan yhteisymmärryksellä kasaan murjottu tuloratkaisu sementoi tilanteen ennalleen. Työtä omaavat ja hyvin toimeentulevat säilyttävät etunsa ja oikeutensa ja työtön ja köyhä kärsii entistä enemmän.

Pidän todella karmaisevana linjanvetona edellä mainittujen puolueiden taholta nyt omaksuttua linjaa, jossa amerikkalaiseen malliin tyydytään toteamaan vaikeuksiin joutuneelle asiantilan olevan vain hänen omaa syytänsä ja kuuluvan vain hänelle itselleen. Tätä käytännössä merkitsee jatkuva valittu sosiaalietuuksien karsinta, heikentäminen ja ehtojen tiukentaminen.

Mielestäni Lipposen—Viinasen hallituksen olisi tullut tehdä merkittävä muutos edeltäjänsä sosiaalipoliittiseen linjaan ja lopettaa heti kaikki lisäleikkaukset ja etujen heikennykset. Säästetyt miljardit tulevat viimeistään ensi vuosikymmenellä vastaan korkojen kanssa lisääntyneinä terveydenhuolto- ja muina pahoinvointimenoina. Ei kansakunnan rakenteellista pahoinvointia voi lakaista maton alle piiloon. Se tulee sieltä väistämättä esiin ennemmin tai myöhemmin. Näin käy myös nyt, mikäli työttömyyteen ei pikaisesti puututa, kotitalouksien toimeentulo-ongelmia helpoteta ja terveydenhuollon piileviä aikapommeja estetä. Onko meillä oikeutta tietoisesti luoda patoutunutta katkeruutta osalle kansalaisia ja toisaalta turvata toisille jatkuvasti paranevat elinolosuhteet? Mielestäni ei ole. Siksi nyt esitettyä valtion vuoden 1996 talousarviota tulee monilta kohdin oleellisesti muuttaa sosiaalisempaan suuntaan.

Valtion toimesta on tuettu monia yhteiskunnan toimintoja kymmenillä miljardeilla markoilla, näin esimerkiksi pankkituen muodossa sekä vientiteollisuuden erilaisina verohelpotuksina ja investointitukina. Vientiteollisuuden toimesta on nyt parina vuonna saatu hieman kotiutettua rahoja takaisin, mutta työpaikkoja ei ole mainittavasti tullut lisää. Pankkien osalta tilanne on huomattavasti heikompi. Suomeen on syntynyt valtavia pääomakeskittymiä, kun suuri raha on muotoillut pankkimaailmaa uuteen uskoon. Sen

ansiosta on pankkien kannattavuus palannut ja suuri määrä työntekijöitä on joutumassa työttömäksi. Tästä huolimatta pankkitukea ei ole alettu periä takaisin, vaan päinvastoin sitä jaetaan edelleenkin pankeille. Tänne on siis kadotettu merkittävä määrä niistä miljardeista, jotka on nyljetty vaikeuksissa olevan väestönosan selkänahasta sosiaalisektorin säästöjen myötä. En voi ymmärtää sitä, että tähän ei ole tulossa näköjään vieläkään muutosta hallituksenkaan vaihduttua.

Arvoisa puhemies! Vakavin kansakuntamme ongelmista on kuitenkin edelleen vallitseva suurtyöttömyys, joka aiheuttaa ja syventää useita muita sosiaalisia ongelmia maassamme. Lisäksi se aiheuttaa merkittävän osan valtiontalouden rakenteellisesta epätasapainosta ja jatkuvasta lisälainan tarpeesta. Työtätekevä kansa elää omillaan.

Miksi sitten Lipposen — Viinasen hallituksen toimesta ei ole tehty juuri mitään asiantilan korjaamiseksi? Suomessa on mietitty työttömyysongelman ratkaisua jo vuosia eri komiteoissa ja työryhmissä ilman tulosta. Nyt tulisi ottaa lusikka kauniiseen käteen ja ryhtyä käytännön toimiin suurtyöttömyyden oleelliseksi vähentämiseksi. Pelkkä julistus työttömyyden puolittamisesta tämän vaalikauden aikana ei riitä sen paremmin kuin Ahon — Viinasen hallituksen vienti-ihmeen odottaminenkaan. Tulos tulee olemaan täsmälleen sama. Arvioisin, että työttömiä on vieläkin vuonna 1999 samat 400 000—500 000 kuin tänäkin päivänä. (Ed. Elo: Väärä arvio, ed. Vistbacka!) — Maataloudesta, ed. Elo, tulee sellainen määrä työttömiä, että ed. Elokin voi vain ihmetellä. (Ed. Elo: Siellähän on yhteensä 100 000 ihmistä!)

Työttömyyden alentaminen vaatisi valtiovallan tehokasta puuttumista yrittämisen edellytysten parantamiseksi ja työn oikeuden palauttamiseksi. Käytännössä tämä merkitsee sitä, että vientiteollisuutta huomattavasti enemmän työpaikkoja tarjoavan pk-yritystoiminnan työllistämismahdollisuuksia lisätään välillisiä työvoimakustannuksia karsimalla, joustavuutta lisäämällä sekä muuttamalla maksujen määräytymisperusteita ihmistyötä eikä koneita tai pääomaa suosiviksi.

Lisäksi kotimarkkinakysynnän piristäminen toisi nopeasti merkittävän määrän lisää työpaikkoja. Tämä tapahtuisi puolestaan parhaiten pienituloisimpien kansalaisten etuuksia nostamalla eikä leikkaamalla. Näyttää kuitenkin siltä, että yritystoiminnan osalta on nykyisellä hallituksella ollut samat haamukirjoittajat kuin edeltäjällään. Paikka sijainnee melko lähellä Helsingin kauppatoria.

Valtiovallan tulisi pikaisesti palauttaa kansalaisille todellinen työnoikeus. Tämä olisi mahdollista vain työllistämisvelvoitteen ottamisella uudelleen työllisyyslakiin. Näin voitaisiin tuoda toivoa niille työttömille, jotka muuten joutuvat eläkeikään asti kitumaan työttöminä ja joutuvat tämän seurauksena pitkälti normaalin yhteiskunnan ja sen etujen ulkopuolelle.

Vaikka työllistämisvelvoitteessa oli monia heikkouksia aikanaan, toi se kuitenkin mukanaan toivoa ja tuntuman työntekoon kaikille työttömille. Työttömyysongelman ratkaiseminen vaatisi hallitukselta muitakin ennakkoluulottomia ratkaisuja, mutta pelkään pahoin, ettei kantti ja kekseliäisyys siihen riitä. Kysymyksessä on kuitenkin maamme tulevien vuosien tärkein haaste, josta olisi tulevien sukupolvien takia pystyttävä kunnialla selviämään.

Arvoisa puhemies! Valtion vuoden 1996 talousarvioesityksestä löytyy lukuisia arvosteltavia kohtia esimerkiksi veropolitiikan osalta. Todelliseen tulojen tasaamiseen ei haluta ryhtyä, niin että raskaimman taakan kantaisivat ne, joilla olisi siihen parhaat edellytykset. Puutun kuitenkin enää hallituksen maatalouspoliittiseen linjaan, koska aikakin näyttää umpeutuvan.

Samalla kun Lipposen—Viinasen hallitus on ensi töikseen romuttanut maatalouden kansallisen tukipaketin eli selviämisohjelman, lisää se säästö- ja supistustoimia edelleen talousarvioesityksessään. Aho puolestaan voi tyytyväisenä kerätä kunniaa toteutumatta jääneestä tukipaketistaan, jolla maatalousväestö saatiin osin tukemaan Suomen EU-ratkaisua.

Nyt päätetyillä maatalouden säästötoimilla saataisiin suomalainen maatalouselinkeino pitkälti lopetettua ja päästäisiin näin eroon SDP:lle kiusallisesta ongelmasta. Tästä huolimatta hallituksen "palkkapyöveli" Hemilä on vapautettu toteuttamaan haavettaan puhtaasta suurtilalinjasta, josta hän esitti suunnitelmia jo vuonna 1987, jolloin olin ensimmäistä kautta tässä talossa. Tämä on suunniteltu toteutettavaksi niin, että tuettaville kotieläinrakennuksille on määritelty ohjeelliset vähimmäiskoot niin korkeaksi, ettei edes maatalousvaltaisella Pohjanmaalla ole joka kylässä vaaditun koon eli 20—25 lehmäpaikan käsittävää navettaa, päinvastoin mitä vihreiden ryhmäpuheenvuorossa täällä esitettiin.

Suunnitelman avulla saadaan maaseutu varmasti nopealla aikavälillä autioitettua. Olisin

kiinnostunut tietämään, mitä muuta tulevaisuutta kuin konkurssiin ja työttömyyskortistoon joutumista ovat Hemilä ja hallitus varanneet maataloustuotannossa nyt toimiville kansalaisille.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Louekoski.

Ed. Virtanen: Arvoisa puhemies, kansanedustajat ja kansalaiset! Ilmeisesti uutiset ovat jo ohi.

Aion ihan yksinkertaisesti käsitellä budjetin merkitystä ja sisältöä varsinkin näin laman jälkeen. Erittäin tärkeä ihmiselämän vaihe ja siihen liittyen kansakunnan vaihe on se, miten lamasta tai lamaantuneesta tilasta päästään eteenpäin. Silloin on kyse ennen kaikkea energiasta ja hengestä. Useasti näkee sen, että vaikka asiat ovat jo muuttuneet parempaan, ihminen joka on suistunut, jäänyt kiinni jotenkin siihen tilaansa, ei vain pääse eteenpäin, varsinkin jos ympärillä vielä roikkuu ihmisiä, kavereita ja ystävättäriä, jotka koko ajan löytävät ne samat negatiiviset ja kielteiset asiat, ja estävät kehitystä. Vielä jotkut voivat lehdistä ja mistä tahansa lukea koko ajan, kuinka huonosti edelleen menee. Silloin energian täyttämä henki ei pääse nostattamaan yksilön, kansakunnan eikä terapiassa olevan ihmisen tilaa mitenkään, vaan hän jää tavallaan vieläkin siihen ansaan. Sen takia puhunkin budjetin yhteydessä lähinnä kolmesta asiasta: vähän esimerkin luonteisesti eläkeläisistä, työllisyydestä ja leikkauksista. Otan autotarraesimerkin siihen loppuun.

Tässä nyt on kovasti kehuttu, että sitten budjetin jäljiltä tai sen aikana rupeavat nousemaan työssä käyvien tulot ja muuta vastaavaa. Minusta tuon edellisen hallituksen aikana, jos nyt sinne vielä mennään, eläkeläisten kohtelu oli todella sivistyneelle kansakunnalle ala-arvoista, ja varsinkin sillä tasolla oli heikompiosaisten eläkeläisten. Nyt on ennustettu edellisen asuntoministerin jäljiltä, että vuokrat ensi vuoden puolella nousevat 10—15 prosenttia, ja eläkeläisille ei ole taattu edes indeksikorotuksia muistaakseni. Ollaan aika kummallisessa tilassa varsinkin, kun tämä kaikki, missä pienituloiset eläkeläiset ovat tätä maata rakentaneet, liittyy siihen, että he edelleenkin ovat vähäosaisia tässä yhteiskunnassa.

Kaikki muu tavallaan edistyy, sanon nyt, että esimerkiksi lapsilisät tai opintotuet eivät ole edes samalla viivalla. Eläkeläiset ovat itse jopa maksaneet aikoinaan veroina nämä eläkkeet. On ihan eri asia, jos jotkut duunarit tai poropeukalot ovat sitten hävittäneet maksetut eläkkeet. Se ei tavallaan kuulu siihen moraaliseen velvollisuuteen. Varsinkin yhteiskunnan hengen kannalta — jos me menemme johonkin vanhoihin primitiivisiin yhteisöihin niin kuin suomalais-ugrilainen sivistynyt kansa, suomalaiset, tässä viime aikoina on noussut ihan primitiivisyydestä — kaikista tärkeimpänä hengen nostattajana pidetään sitä, että vanhat ihmiset, ikääntyneet ihmiset, ovat elinvoimaisia, kunnioittavat sitä yhteisöä ja heitä kunnioitetaan.

Sen takia minun mielestäni sivistyneen kansakunnan kunnian ja yleensäkin moraalin kannalta vaikuttaa jotenkin täysin älyttömältä, että esimerkiksi täällä kukaan teistä ei ole tuonut mitenkään esiin, vaikka minä esimerkiksi lyhyenä kansanedustaja-aikanani jatkuvasti kohtaan sen, että pienituloiset, huomatkaa vielä, ansiosidonnaiset naisalojen eläkeläisihmiset jatkuvasti kertovat siitä, kuinka uskomattoman pienellä he tulevat toimeen. Tosiaan vielä sitten, jos vuokralla joutuu elämään. Tosiaan edellisen hallituksen aikana tämä verotuksen ääliömäinen korottelu näilläkin sektoreilla oli vertaansa vailla.

Minä liitän tämän sitten tietyllä tavalla siihen, mistä me saamme energiaa, mistä me saamme elinvoimaa. Minä olen aikoinaan kirjoittanut siitä. Reino Helismaasta tulee tällä hetkellä ohjelmaa televisiosta, ja jos joku on seurannut, niin Helismaa on sanonut jopa elinvoimasta komean lauseen: "On aihe sauva vanhuksen!" Eli elinvoimalla yleensäkin sivistyneessä, kehittyvässä yhteisössä on se hieno puoli, että se jalostuu, se hengistyy, muuttuu koko yhteisöä tukevaksi. Mutta meillä vanhempia ihmisiä kutsutaankin vanhuksiksi. Paremminkin voisi puhua hyvin ikääntyneistä ihmisistä, joilla on harvinaista viisautta tänä päivänä, mutta jotka tavallaan työnnetään jopa politiikasta tänä päivänä. Minä olen sitä mieltä, että olisi hyvä, kun täällä olisi todella vanhempia kansanedustajia. Esimerkiksi edellinen surkeasti epäonnistunut hallitus oli kuvottava. Suomi oli pahimmassa tilanteessa, mitä koskaan on ollut sodan jälkeen, ja sitten oli täysin kloppipohjalta naisista ja miehistä tehty hallitus, jota sitten, voisiko sanoa, isommat tahot ohjailivat kuinka mieli teki, nämä niin sanotut hämärät markkinavoimat.

Mutta sen takia minä nyt luen, mitä minä olen kirjoittanut vanhuuden tai ikääntyneisyyden hyväksikäytöstä, koska minä haluaisin, että tältä taholta alkaisi tulla myös palautetta tälle yhteis-

kunnalle. Se on vähän eri asia tietysti, kun jotkut virolaiset ja vennamot puhuvat siitä, että ennen tässä laitoksessa oli kuulemma huumoriakin enemmän. Tietysti nyt minulle on sanottu, että huumoria ei voi käyttää puhuessa, koska se on liian vaikeata meidän poliittiselle toimittajakunnallemme, koska kaiken täytyy olla mustavalkoista, joko-tai -juttua. Aivan niin kuin nytkin joku sanoi, että minun pitäisi alistua jollekin oppositiojohtajalle, kun muissakin sivistyneissä valtakunnissa on joku oppositiojohtaja. Katselin juuri parveilua, kun oppositiojohtaja Ahoa haastateltiin. Silti minä tunnen itse olevani ainakin eduskuntaryhmäni johtaja ja oppositiojohtaja ja ehkä laadullisesti vähän toisella tasolla myös ikäni suhteen.

Eli minä luen radikaaleista vanhuksista hivenen. Se, mitä jo pitkään on kaivattu, olisi, että virkeytensä ja muotoaan muuttaneen elinvoimansa säilyttäneet ikääntyneet ihmiset radikaalimmin paljastaisivat sen, minkä näkevät ja tietävät. Tarvittaisiin oikeaa vanhaa kulttuuria, jotain muuta kuin vanhojen ja vanhusten epätoivoista roikkumista nuoruuden nostalgiassa. Tämä kirjaimellisesti hedelmätön muistelu ei johda mihinkään. Oikeammin se kuluttaa loputkin vähäiset elinvoiman rippeet jatkuvasti muistuttamalla jostain paremmasta, joka kuitenkin useimmilta jäi elämättä ja kokematta. Tähän siis liittyy vielä se, että tavallaan kunnioitetaan sitten tämmöisiä keski-ikäisiä ihmisiä, jotka ovat heidän työnsä tulokset aika pitkälti, voisiko sanoa, tuhlanneet.

Mutta miten tämä nyt sitten liittyy energiaan, henkeen ja työllisyyteen? Minä aikoinaan jo puhuin jossain tilaisuudessa, että Suomessa vaikuttaa enemmänkin työhön suhtautumisessa vallitseva, tämä taas ehkä on perua edellisen hallituksen ajoilta, eräänlainen työn viha tai aktiivisen, luovan ihmisen vihaaminen. Meillä pitkän aikaa on ilmeisesti jonkinlaisena psykologisena ajatuksena tiettyjen poliittisten, voisiko sanoa, omaperäisyytensä ja varsinaisen ideologiansa menettäneiden puolueitten taholta ollut hyvin ulkoa ohjattava ihmistyyppi, joka ei aktiivisesti itse osaa päättää asioistaan.

Työhän on siinä mielessä harmillinen asia, että jos ihminen tosiaan käsilläänkin tekee työtä, niin aivotkin kehittyvät. Hän tosiaan näkee ja käsittää. Suomen sanakin tulee tästä, että hän "käsittää" asioita vähän eri tavalla kuin hyvin koulutettu esimerkiksi vaikka valtiotieteiden maisteri, joka sanoo, niin kuin nuori naispsykologikin sen jälkeen, kun Kakolasta tullut murhamies on istunut vähän aikaa siinä edessä, että "ymmärrän". Tämä "ymmärrän" tulee juuri siitä, että ympyröidään asia pieneen mustavalkoiseen pakettiin ja sitten sanotaan, että "ymmärrän", niin kuin täälläkin varmaan monet teistä ymmärtävät budjetinkin päälle jotain.

Tietysti sitä on hienosti siistitty, ettei siitä meikäläinen ainakaan kovin paljon tajua, kun siinä siinä ei ikinä kerrota, mihin ne rahat menevät. Kulttuurin alueellakin siellä on semmoisia harkinnanvaraisia juttuja. Mitä taas "harkinnanvaraisuus" tarkoittaa? Se tarkoittaa minun korvissani sitä, että jostain löytyy kulttuuri- tai muita byrokraatteja, joita täytyy nuolla ja pokkuroida ja jotka eräällä lailla poliittisella, omalla katsantokannallaan kiristävät taiteilijoita, urheilijoita tai joitain muita, jotka sitten harkitsevat, antavatko rahoja. Mutta sehän on semmoinen juttu, jonka te varmasti tiedätte ennestäänkin. Mutta tämmöiset harkinnanvaraiset jutut ovat lisääntyneet selvästi ainakin tuolla budjettialueella.

Eli se, mitä työllisyydestä tulee mieleen ensimmäisenä, on vähän sama kuin meikäläinen antoi journalistille haastattelun: Päätoimittaja tai ainakin artikkelin päätoimittaja tai oikeastaan otsikkopäätoimittaja laittoi: "Veltto haukkuu journalistit". Nämä meidän työttömät ovat vähän samanlaista materiaalia: Kun puhutaan työttömistä, jostain verokiiloista ja kaiken näköisistä loukuista, niin ehkä työttömät itse saisivat asialleen enemmän ymmärtämystä, varsinkin tosi vähällä elävät työttömät, jos tekisivät pesäeron siihen porukkaan, josta varmaan valtiovarainministerikin parhaimmillaan puhuu, eli siihen joukkoon, jonka etuja ajaa lähinnä muutama liitto ja joka on keinotellut — tietysti laillisesti, koska Suomen laki on semmoisia asioita sallinut — itselleen ylisuuret ansiosidonnaiset korvaukset. Jos näitä asioita selkeämmin käsiteltäisiin semmoisina, kuin ne ovat, eikä puhuttaisi vain työttömistä laumana, niin minä uskon, että työttömien asiakin saisi parempaa ymmärtämistä.

Sitä paitsi kun puhutaan siitä, että aikoinaan joku vanha kunnon rikkuri oli kova sana, niin minulle tulee mieleen, mikä on semmoinen ihminen, joka vetää välistä jollain. Tämä on esimerkki ja tuulesta temmattu juttu: Joku rakennusmies saa kunnon ansiosidonnaista mutta tekee koko ajan harmaata ja pimeää hommaa. Tavallaan hän minun käsitykseni mukaan vie joltain ihmiseltä työpaikan. Sitten ottaa pimeästi ne rahat. Ei maksa valtiolle veroja. Estää siis periaatteessa niiden tulojen kasaantumisen, millä työllisiä tai työttömiä elätetään. Minusta se on aika säälittä-

vä moraaliton esitys. Mutta tietysti jos muutenkin yhteiskunta on muuttunut moraalittomaksi, niin kuin on väitetty, niin ehkä se on taas tiettyjen poliittisten tahojen tarkoituskin. Kun lisätään tämmöistä moraalittomuutta myös kansalaisten ja työttömien keskuudessa, niin silloin oma huono omatunto heikkenee, kun näkee, että kaikki muutkin ovat samanlaisia väärinkäyttäjiä ja valheellisia ja vilpillisiä ja harmaan talouden kannattajia.

Tuli vain mieleen ihan omakohtainen juttu arvonlisäverosta. Meillähän arvostetaan lääkkeitä hirvittävästi ja vielä tänä päivänäkään jotkut ressukat teistä eivät erota psykiatria ja psykologia. Psykiatri on siis lääkäri, joka määrää psyyken lääkkeitä, ja ei ole oikeastaan mitään muuta toivoa kuin syödä niitä lääkkeitä sitten, vaikkei niin kauhean kipeä olisikaan. Kun meillä tulivat tämmöiset verot siihen, hyvin moni meikäläisenkin ystävä lakkasi pitämästä ns. vaihtoehtohoitoa, vaihtoehtolääketiedettä, vaihtoehtopsyykkausta, mitä tahansa, koska se arvonlisävero tämmöisillä palvelualoilla oli järjetön. Jos ihmiset justiin elättävät itsensä ja ehkä toimistonsa vuokran maksavat ja muuta vastaavaa, niin mitä järkeä on todellakaan maksaa 22 prosenttia päältä pois?

Tästä tuli hyvin monta harmaata yrittäjää. Hyvin läheltä jouduin seuraamaan ystäväni firmaa, joka oli juuri palkkaamassa itselleen sihteerin, mutta lopetti sitten koko firmansa ja rupesi tekemään pimeästi hommansa, koska ei siinä ollut muutoin enää mitään järkeä. Näitäkin ihmisiä jotka vaihtoehtohoitojen alueella siirtyivät harmaille markkinoille, on varmaan muutama tuhat, puhumattakaan sitten siitä, että lääkkeiden hinnat ovat nousseet koko ajan.

Esimerkiksi kaikki lääkärin hoidot on vapautettu näistä kaiken näköisistä arvonlisäveroista. Eli ehkä tulee mieleen, että on tarkoituskin pitää suomalaiset tällä lailla kemiallisessa orjuudessa ja tällaisessa turvallisessa sairaudessa, josta niin kauhean helpolla ei voikaan parantua. Eli tämähän liittyy siis eläkeläisiin, jos huomaatte, ja energian tuhlaukseen ja hengenmenemiseen. Jokainen voi kokeilla: vähän aikaa kun on syömättä niitä pillereitään, niin rupeaa tulemaan aikamoinen meno päälle. Se on sama juttu kuin olla vähän aikaa juomatta: huomaa, että maailma on valoisampi ja syksy on kirkkaampi ja puheet järkevämpiä kuin siinä pienessä sallitussa arvonlisäverottomassa jutussa.

Sitten mennään tähän autotarrajuttuun. Olen menossa tässä Irwin Goodmanin kuoleman kaksivuotismuistojuhliin; kuoleman aiheutti neuvostoliittolainen byrokratia, joka siis Suomeenkin on näillä alueilla tullut. Tuli mieleen tosiaan, mitä budjetti tarkoittaa. Meillä lukee kauniisti, kun tietokoneelta katsoo: budjetti 'alkuaan salkku, jossa Englannin pääministeri toi valtion varainhoitoa koskevan suunnitelmansa parlamenttiin'. Minä vanhana etymologina katsoin, mitä se budjetti oikeastaan tarkoittaa, ja sieltä rupesi tulemaan 'pientä anatomista kukkaroa' ja kaiken näköistä 'massia'. Sen idea viittaa siis sinnepäin, että budjetti on ennen kaikkea tämmöinen hedelmällisyyden lähde, sellainen kätketty kukkaro, jossa oikealla hallinnalla pystytään tuottamaan, antamaan myönteistä, ennen kaikkea elämänmyönteistä positiivista juttua hallitusti, voisiko sanoa, yhteiskunnalle tai sille tulevalle elämälle, jota tämän budjetin avulla luodaan, tämän pienen kukkaron tai vähän isommankin, joka hyödyntää tätä.

Minä haluaisin nähdä ja kuulla täällä enemmän positiivista sävyä siitä, mitä me saamme. Budjetin idea siis lähtökohdaltaan on siinä, että me olisimme kiitollisia siitä, että nyt lopultakin saa jotain tämänkin verran ja on hemputin hyvä, että näin tapahtuu ja kaikkea muuta, koska on uskomatonta, että tässä tilanteessa saa tuonkin verran, koska se liittyy ennen kaikkea hedelmällisyyteen.

Se liittyy siihen, jos ajattelemme innovatiivisuutta valtion taholla, että jos tavallaan kaikki varojenhankinta on uusien verojen keksimistä, niin minä pitäisin äärimmäisen tyhmyyden ja tylsyyden muistomerkkinä juuri edellisen hallituksen autoverotarraa, koska mikään ei ole epädemokraattisempi, epäsosiaalisempi veromuoto. Kuka tahansa köyhä eläkeläinen, opiskelija, joka tarvitsee autoa, joutuu maksamaan saman summan kuin kuka tahansa ministeri. Tai no niin, en minä tiedä ministeristä. On niilläkin omat autot. Se on täysin järjetön veromuoto. Siinä ei ole minkäänlaista demokratiaa, ei mitään.

Oikeastaan voisi sanoa vielä aivan kuten Ihamuotila sanoi Nesteestä, että on sairasta nostaa tässä vaiheessa Suomessa polttoaineveroja, koska ne ovat jo pelkää veroa, sen vuoksi, että meillä on puhtain bensiini Euroopassa. Ihmiset, jotka ajavat autoilla, hoitavat niitä paremmin. Ne ovat kelvollista kamaa, vaikka ovat vähän vanhempia kuin muualla. Ne on hyvin hoidettu ja meillä on kovat katsastusmiehet. Meillä psykologisessa terapiassa palkitaan niitä ihmisiä, jotka asioita hoitavat hyvin. On yhtä tyhmää käytöstä, kun aina

vain verotetaan sitä porukkaa, joka hoitaa asiansa. Kun Kymijokeen nousee tosiaan lohi, ja ed. Kekkonenkin tiesi, vaikkei kalamies olekaan, että sinne nousee aito lohi. Mitä tekee se porukka? Se vetää sinne 99 prosenttia verkkoja eteen, että lohi ei nousisi Kymijokeen. (Ed. Tiusanen: On siellä lohia!) — Sinne pääsee muutama lohi, totta kai siitä määrästä nousee sinne. Okei, olkoon se tyhmyyden muistomerkkinä, järjettömyyden muistomerkkinä.

Mutta aivan kuten Irwin sanoi aikoinaan — tietysti tämä ei sovi nykyhallitukselle, koska se kukka on poistunut siltä toiselta — suunnilleen, että "haistakaa kukkanen koko valtiovalta, kun ette osaa muuta kuin verottaa". Tarkoitan sitä entistä ruiskukka-aikaa, mutta sitten tietysti, kun Neuvostoliitto lakkasi olemasta, saattoi ottaa taas vähän sotaisemman leijonan siihen — siis tällainen kukkasen hallitus, Irwinin kielellä. Irwin muutenkin kuvasi tätä tilannetta yllättävän ansiokkaasti puhumalla Manusta, joka oli "nuuka ja tarkka, Manu vippaa muutama markka". Manu oli siihen aikaan tätä mieltä, paljon ennen näitä aikoja, jolloin on menettänyt kokonaan kykynsä. Puhumattakaan, että osa kansaa metsikössä puolukoita poimii. Taaskin jotain toimittajien järjenköyhyyttä tai kansalaisten muistamattomuutta. Toiselta valtiovarainministeriltä kysyttiin, mitä nyt on tehty, kun ruotsalaiset myy marjoja paljon halvemmalla, ja syytettiin Arja Alhoa siitä. Kukaan ei tainnut muistaa, että se porukka, joka yrittäjähenkisyyttä nykyään korostaa, eli maalaishenkinen puolue itse unohti kokonaan budjetista sen, että piti hoitaa tämä asia, että voisi kerätä marjoja ja sieniä ja kaikkea muutakin ja läpä läpä ja muuta vastaavaa.

Vielä sanoisin, että Irwin sanoi myös tämän komeasti: "Meni, saakeli, rahahommat pieleen, peppu aukesi komeasti näin".

Mutta olen tässä sanomassa, että kerta kaikkiaan haluan myönteisesti uskoa tähän budjettiin ja toivon ennen kaikkea hallituksen kannalta sitä, että tämä onnistuisi, koska teillä on uskomaton selittely edessänne, jos ne paremmat ajat ei tule ja te joudutte vielä enemmän leikkaamaan.

Pakkohan teidän oli nyt lopultakin leikata, kun edellinen hallitus — joka kuulemma leikkasi kaksi kertaa enemmän, tuolla kuulin äskettäin — ei tätä hommaa hoitanut ja päästi sen tähän tilaan. Mutta jos kuvaaja osaisi ottaa oikean kohdan — vaikka tää peppu on näin auki. Kun katsoo tätä meidän Suomi-neidonkin kiinteää peppua tässä, uskon, että Suomi-neito on säilyttänyt vielä kykynsä elimistönsä suhteen, terveen organisaationsa suhteen, aivan kuten Aaltonen on tuohon kiveen aikanaan meille graniittisesti tämän ihanan tiukkuuden kuvannut, niin että me emme ole siltikään vielä pilanneet tätä. Sitä ei ole käytetty leväperäisesti aivan jossain hunningolla ja älyttömästi. Uskon ja toivon siihen, että kun me otamme huomioon meidän pienimmätkin energiavaramme, tajutaan, että budjetti on se kukkaro, jossa tämä hallittu hedelmällisyys tuottaa jonain päivänä jotain, mikä on henkisempi, tunnepohjaisempi ja liikuttavampi.

Aivan kuten työasiainvaliokunnassa oikeastaan tänään päätettiin, että me aiomme ryhtyä demokraattisiksi ja näyttää tälle koko hoidolle, mihin pystyy valiokunta, kun varsinkin sen puheenjohtajalla on jo varaa ikänsä, älynsä ja muunkin puolesta todistaa, että eduskunta sittenkin on, voisiko sanoa pääsihteerin sanoin, tärkein laitos maailmassa, koska kansanedustaja on kansalaisesta seuraava.

Kansalaisella on demokratiassa kaikki valta, ja sen jälkeen tulee kansanedustaja, jonka kansa on valinnut. Toivoisin, että tekin muistaisitte sen täällä. Nyt, kun ollaan menossa hyvään aikaan, niin ehkä tällainen yhteistyö, olkoon sitten sateenkaarimaista, johtaa sitten sinne, missä on kultaa; olkoonkin se jotain elokultaa, henkistävää, kuten syvyyspsykologiassa sanotaan, jotain sellaista, mikä eheyttää meitä myös ihmisinä. Toisiaan toivon, että oppositiopolitiikkamme on edelleen näin rakentavaa kuin esimerkiksi tässä tapauksessa.

Valtiovarainministeri V i i n a n e n : (Ed. Rinne: Samaan tyyliin kuin edellinenkin!) — Herra puhemies! Samaan tyyliin en kyllä valitettavasti pysty, mutta ehkä se ei ole kovin valitettavaakaan.

Herra puhemies! Yleisesti ottaen, kun on näitä budjetin lähetekeskusteluja viidettä kertaa tältä paikalta kuulemassa, voisi todeta, että nämä kommentit ja puheet ovat olleet sittenkin varsin maltillisia. Varsin vähän on uusia rahanreikiä pyritty keksimään, mutta edelleen se säästämisen tuska näyttää tulevan näkyviin. Kun toisaalta hyvin yleisesti tunnustetaan, että suunnilleen tämän tasoiset säästöt, kuin hallitus on esittänyt, on pakko tehdä, niin samaan hengenvetoon esitetään, kuinka väärin on leikattu, kuinka väärin on säästetty. Täällä on esitetty, että ainakaan sairausvakuutuskorvauksiin ei saa koskea, kuntien valtionosuuksiin ei saa koskea, yritystukiin ei saa koskea, maatalouteen ei saa koskea, kotihoidon tukeen ei saa koskea. Budjettiaukkoa pi-

täisi tehdä lisää muun muassa auton käyttömaksun lopettamisella, verokiila pitää nopeasti purkaa ja arvonlisävero on järjetön.

Mikä on se vaihtoehto, millä tämän mittaluokan säästöt sitten muulla tavalla saataisiin kasaan? Sitä on äärimmäisen vaikea varmastikaan konkreettisesti kenenkään löytää, koska budjetin momentit ovat jokaiselle samoja. Voisi sanoa, että lähes kaikkiin momentteihin on matkan varrella tullut puututtua ja tullaan varmasti jatkossakin puuttumaan.

Tällä hetkellä Suomi on varmasti Euroopassa varsin harvinainen maa sikäli, että budjetin peruslinjaukset, perussäästöt on lyöty lukkoon neljäksi vuodeksi. Korostan kuitenkin, kuten jo aikaisemminkin, edellyttäen, että talouden kehitys menee sitä uraa, joka perusteluissa on kuvattu. Jos siltä uralta poiketaan kielteisempään suuntaan, se merkitsee jälleen alijäämien kasvamista ja uusia ongelmia tasapainoon tai edes vähän sinnepäin pääsemisessä.

Tupo saataneen yli kahdeksi vuodeksi tähän päälle. Toivottavasti liittojen sopimukset aikanaan syntyvät säädetyssä järjestyksessä, niin että on luotu tähän maahan useaksi vuodeksi eteenpäin ainutlaatuisen vakaa toimintaympäristö. Meillä on todella nyt mahdollisuus selviytyä ongelmistamme, kunhan emme vain omin kotoisin toimenpitein mahdollisuuksiamme hukkaa.

Työttömyys on äärimmäisen vakava ongelma, mutta ehdoton edellytys sen korjaantumiselle on, että talous saadaan vakaalle pohjalle, alijäämät supistumaan, velkaantumiskehitys käännettyä laskevalle uralle ainakin bkt:hen verrattuna. Kova työhän siinä tulee olemaan, jos nyt muistaa sekin tosiasian, että ensi vuoden velkaantuminen on edelleenkin 40 miljardin markan luokkaa. Ehkä 1997 tullaan lähemmäksi 30 miljardia. Tämän vuosikymmenen ajan jokaikinen vuosi ollaan kaksinumeroisessa alijäämässä edelleenkin, toisin sanoen jo esittelypuheenvuorossani kuvaamani 500 miljardin markan velka tulee olemaan tosiasia vuosituhannen paikkeilla; onko se vuosi sen jälkeen tai täsmälleen vuonna 2000, on epäoleellinen asia.

Tiedetään myöskin se, että tilinpäätökset ovat olleet ylijäämäisiä muutamalla miljardilla ainoastaan parina vuonna vuosikymmenen vaihteen tuolla puolella. Sitten taitaakin mennä varovasti sanoen 20 vuotta, kun valtion tilinpäätös on ollut ylijäämäinen. Vuosituhannen paikkeilla me alamme elää sen 500 miljardin markan velan kanssa, jonka kasvu ei välttämättä silloinkaan vielä ole pysähtynyt. Jos saisimme vaikkapa 10 miljardin ylijäämäisiä tilinpäätöksiä, mihin 40 miljardin alijäämästä on vuosia matkaa, ja jos 10 miljardin ylijäämä kestäisi 25 vuotta, jollaista aikaa Suomessa ei ikinä ole koettu, velan puolittaminen veisi 25 vuotta. Siinä vaiheessahan vasta myöskin korot on suunnilleen puolitettu nykyisestä valtavan korkeasta ja edelleen kasvavasta tasosta. Näin ollen on nähtävissä, että velan hoitaminen tulee tuottamaan tuskaa jokaikiselle budjetin tekijälle ja eduskunnalle, ei vähintään kymmenen vuotta vaan paljon pitempiä aikoja.

Ehkä työllisyysohjelmasta muutama sana. Ed. Smeds muistaakseni siitä mainitsi. Sen lähtökohta on toki kansallinen, mutta yhtä vakava lähtökohta on se, että Madridin huippukokoukseen kaikki EU:n jäsenvaltiot tekevät tällaisen työllisyysohjelman, jonka tulee pitää myös konkretiaa sisällään. Eräs alue, joka lamavuosien aikana on jäänyt lähes koskemattomaksi, on työelämän lainsäädäntö ja työelämän jousto. Se on sektori, jota pitää päästä viemään eteenpäin. Jos kerran yrittäjät kokevat työllistämisen kynnyksen, uuden ihmisen palkkaamisen kynnyksen liian korkeaksi, niin kokeiltakoon vaikka määräaikaisena sellaista lainsäädäntöä, jotta tuo rimakauhu katoaa. Kyllä viimeiset tiedot ylitöitten tekemisestä ja määrän kasvamisesta kuvaavat sitä, että työllistämisen kynnys on yrittäjien mielestä liian korkea. Silloin pitäisi tarttua härkää sarvista ja päästä tälläkin sektorilla etenemään. Toivottavasti se myönteinen ja realistinen henki, joka tulopoliittisen ratkaisun yhteydessä tässä maassa oli vallitseva, myöskin tuottaa tuloksia tällä sektorilla.

En käy edes kommentoimaan työttömyysvakuutusmaksujen käyttämisiä taikka sitä järjestelmää, jossa eniten tarvitsisi maksaa ja vastaava määrä ihmisiä palkattaisiin. Kysyn vain, mistä se jäljelle jäävä musta aukko tullaan kattamaan. Se laskenta, kun ottaa vähän kynää käteen, osoittaa hyvin helposti, että kyse on Münchhausenin tempusta jos siitäkään.

Samanlainen esitys sapattivapaalle menemisestä ja 50 prosentin palkasta lisää vain yrityksen henkilösivukustannuksia. Se on samanlainen kustannus kuin mikä tahansa maksu eikä muuta maksajaa sille löydy taas kuitenkaan kuin se yrittäjä. Niin kuin täällä monessa puheenvuorossa ihan perustellusti on todettu, henkilösivukustannukset, työllistämisen kustannukset, ovat liian korkeat jo tälläkin hetkellä ja niitä pitäisi pystyä supistamaan, mutta kun kaikilla näillä perittävillä maksuilla, joista valtaosa on kuitenkin muita kuin valtion perimiä maksuja, rahoitetaan suo-

malaisten etuuksia, niin ensin pitää luopua etuuksista, jotta näitä maksuja voidaan pudottaa. Ei niiden etuuksien rahoittamiseen taivaasta rahaa tipu. Niistä pitää silloin luopua. Vain sitä kautta pystytään näitä maksuja supistamaan.

Ehkä lopuksi, herra puhemies, armeijan rationalisointitoimenpiteistä ja yksiköiden siirroista. Kyllähän asia varmasti niin on, että jos katsotaan vain investointikustannuksia suhteessa lakkautuskustannuksiin, tilanne voi olla sellainen kuin täällä on kuvattu, mutta tällaiset investoinnit uudelle paikkakunnalle ovat sittenkin pikku juttu verrattuna niihin toimintamenosäästöihin, joita näillä ratkaisuilla saadaan aikaan. Niin armeija kuin koko valtionhallinto joutuu läpikäymään rationalisointitoimenpiteitä tulevinakin vuosina äsken kuvatuista syistä johtuen.

Ed. Virtaselle lopuksi toteaisin, että kyllä markkinavoimat heiluttelevat iäkkäämpiäkin ministereitä. Ei se iästä kiinni ole. Jos tehdään tyhmiä ratkaisuja, heiluvat vanhat ja nuoret.

Ed. A h o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ensiksikin mitä tulee keskustan ryhmäpuheenvuorossa esitettyihin vaatimuksiin kuntien valtionosuusleikkauksien uudelleenarvioinnista ja myös yritystukia koskevista järjestelyistä, haluan korostaa sitä, ettemme suinkaan olleet sitä mieltä, ettei voida leikata kuntien valtionosuuksista, vaan että leikkaus täytyy mitoittaa niin, että kunnat pystyvät siitä selviytymään ilman mittavia henkilöstön irtisanomisia. Ministeri Viinanen varmasti tietää, mitä siitä seuraa valtiontalouteen, jos kunnat joutuvat leikkauksen takia mittaviin henkilöstövähennyksiin. Säästöt hupenevat saman tien.

Mitä tulee yritystukiin, niin aivan niin kuin korostin ryhmäpuheenvuorossa, lähtökohta on se, että yritystukia sisäisesti järjestellään toisella tavalla ja leikkaukset kohdistetaan sellaisella tavalla, joka luo uutta työtä ja uuden työn mahdollisuuksia Suomeen. Ne eivät suinkaan ole työttömiä vastaan, niin kuin ministeri Jaakonsaari kesken puheenvuoron käyttämässään puheenvuorossa ilmoitti, vaan ne kyllä ilman muuta koituvat työttömien hyväksi. Ne luovat uusia pysyviä työtilaisuuksia.

Mitä tulee kysymykseen työttömyydestä, niin mielestäni tämän asian vakava käsittely nyt on valtiontaloudenkin kannalta aivan välttämätöntä. Jos käy niin, niin kuin on pelättävissä nyt, että työttömyysennusteet menevät pieleen, työttömyys ei laskekaan odotetulla tavalla, se tietää mustaa aukkoa valtion budjettiin, ja ministeri Viinanen tietää minkälaisia ikäviä päätöksiä siitä on edessä. Siksi pitäisi työllisyydenhoitokeinojen osalta vakava keskustelu käydä juuri tässä ja nyt, jotta voitaisiin vielä vaikuttaa siihen, millaiseksi työllisyyskehitys jatkossa tulee.

Kolmas asia koskee hallituksen leikkauslinjaa. Nyt odottaisi, että hallituksen puolelta selkeästi kerrottaisiin, mikä on se filosofia, jolle muun muassa sosiaaliturvaleikkausten tekeminen rakentuu. Ei sanota vain että otetaan kaikilta, niinkuin tässä salissa on moneen kertaan sanottu, vaan on kerrottava mikä on toimintalinja.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Viinanen puheenvuorossaan antaa ymmärtää, että ei ole olemassa vaihtoehtoja esimerkiksi niille leikkauksille, jotka kohdistuvat kansalaisten perusturvaan.

Arvoisa puhemies! Ministeri Viinasen johdolla, nimenomaan valtiovarainministeriön johdolla viime vaalikauden aikana leikattiin julkisia menoja menotrendeihin verrattuna yli 34 miljardilla markalla. Ministeri Viinanen, silloin ei kajottu juuri teidän äsken luettelemiinne kansalaisten perusturvatekijöihin tai niitä lähellä oleviin hyvinvointimekanismeihin. Silloin ei kajottu niihin, ja me onnistuimme siinä leikkauksessa.

Arvoisa puhemies! Nyt kun kansalaisten käytettävissä olevat tulot, nimenomaan niiden, joilla ennestään jo hyvin on, lisääntyvät, mielestäni erityisen tärkeää olisi että se välttämätön säästötaakka, jonka mitan 20 miljardia markkaa me jaamme, jaettaisiin kutakuinkin oikeudenmukaisesti kaikkien harteille. Nyt te päästätte kuin koirat veräjästä, vaikka vertaus on vähän huono, monet sellaiset hyvätuloiset, hyväosaiset, joilla ei ole pieniä lapsia. Heiltä ei oteta, heille annetaan, heidän ansionsa kohenevat tuloratkaisujen myötä — se on hyvä — mutta heidän käytettävissään olevat ansiot kohenevat myöskin niiden veroratkaisujen kautta, jotka budjettiin liittyvät. Taakan oikeudenmukaiselle jaolle taatusti on vaihtoehtoja siihen verrattuna, mitä hallitus esittää. Viime hallituksen taival näiltä osin kertoo yhden linjan niistä.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisi epäkohteliasta olla vastaamatta edustaja Virtaselle, jonka arvelen ja tiedänkin olevan hyvin keskustamyönteinen ihminen, suorastaan alkiolaiselta pohjalta ajatteleva henkilö, jonka suuri idoli on käsitykseni mukaan ollut entinen pääministeri Esko Aho. Hän kuitenkin puheenvuorossaan arvosteli siihen tyy-

liin kuin hän olisi ajatellut toisin, ja ajattelin korjata, ed. Virtanen tekee sitten vastakorjauksen, jos katsoo että olen ymmärtänyt väärin.

Hän ilmeisesti tarkoitti sitä, että edellisen hallituksen aikana tämän maan talouden peruskivet muurattiin uudelleen Ahon—Viinasen linjan mukaisesti. Tältä pohjalta jatkaa nykyinen hallitus kiistämättä vielä kovemmilla muuraustoimenpiteillä, jos näin voidaan sanoa, mutta niin kuin täällä aikaisemmista puheenvuoroista on käynyt selville, muurausaineet ovat kokonaan toiset kuin Ahon hallituksen.

Ahon hallituksen aikana vältettiin Alkion ajatusten mukaisesti puuttumasta köyhän ihmisen asemaan, sosiaaliturvaan ja perusturvaan. Niihin pyrittiin olemaan kajoamatta. Sen sijaan kuormaa jaettiin tasaisesti kansakunnassa sillä tavalla, että Alkion ajatusta ei täysin unohdettu. Nyt, ja tämä on vastauksena myöskin ministeri Viinaselle, nykyisen hallituksen aikana yksinomaisesti puututaan sen kansanosan elinoloihin, jolla on kaikkein vaikeimpaa, joka elää sosiaali- ja toimeentuloturvan varassa, työttömyysturvan varassa ja sillä tavalla. Tämä on ero näiden kahden hallituksen välillä, ja uskon, että edustaja Virtanenkin tarkoitti tätä asiaa.

Työministeri J a a k o n s a a r i : Arvoisa puhemies! Viime keväästä saakka on Suomen keskustalta hohtimilla yritetty kaivaa ulos keskustan vaihtoehtoa valtiontalouden tasapainottamiseksi. Oikein kun on yritetty, niin ainoa vaihtoehto tehdyille säästöille on ollut ansiosidonnaisen työttömyysturvan leikkaaminen. Se on ollut teidän mielestänne hyväosaisten velvollisuus osallistua näihin talkoisiin. Nyt kun raskain sydämin hallitus yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa on päätynyt siihen, että myös ansiosidonnaista työttömyysturvaa leikataan, niin ei ole tullut kiitoksen sanaa Suomen keskustalta puhumattakaan siitä, että tässä tilanteessa olisi syntynyt uusia innovatiivisia ajatuksia siitä, miten valtiontalous tasapainotetaan.

Mielenkiintoista ja oikeastaan aika johdonmukaista — ja tästä tunnustus puheenjohtaja Esko Aholle — on ollut se, että Suomen keskusta on nyt ottamassa niin sanotun tukityöllistämisen maalitaulukseen. Se kertoo siitä johdonmukaisesti suhtautumisesta työttömyyteen, mikä edellisellä hallituksella oli, että se jatkuu, että työttömyydestä ei välitetä.

Jos eläisimme laboratoriossa, jos politiikkaa tehtäisiin laboratoriossa, niin ilman muuta joka ainoa tukityöllistämismarkka olisi tällä hetkellä suunnattava teknologisiin yrityksiin, Tekesiin jne. Se olisi ilman muuta selvää. Mutta kun me emme elä laboratoriossa. Eletään suurtyöttömyyden oloissa, jossa tukityöllistäminen on erittäin tärkeä pitkäaikaistyöttömyyden katkaisun väline. Suurtyöttömyyden oloissa on käytettävä myös tukityöllistämisen mahdollisuutta. Itse asiassa tukityöllistämisellä on saatu hyviä tuloksia: 60 prosenttia pitkäaikaistyöttömyydestä voidaan katkaista tukityöllistämisen kautta ja hyvin monessa tapauksessa niin kuntien, valtion kuin yritysten tukityöpaikasta on muodostunut vähitellen pysyvä työpaikka. Se on ollut erittäin tärkeä instrumentti ja sitä tullaan näin suurtyöttömyyden oloissa tarvitsemaan.

Hallitus on käynnistämässä ja käynnistänyt useita eri toimenpiteitä työttömyyden katkaisemiseksi. On tärkeää havaita se, että ei ole todellakaan yhtä ainoaa keinoa. On iso linja ja on monta pientä polkua. Nyt vähitellen on päästy myös näitten pienten polkujen alkuun muun muassa työelämän uudistamisen ja työajan jaksottamisen suhteen, joista ensimmäisenä vuorotteluvapaalaki on tulossa pikku hiljaa eduskuntaan.

On selvä asia, että kun työttömyys on Suomessa päästetty näin massiivisiin mittasuhteisiin, niin kaikki, myös eurooppalaiset kokemukset osoittavat sen, että näin voimakkaan ja massiivisen työttömyyden alas painaminen on erittäin vaikeaa. Nyt onkin hyvin tärkeä ja lupaava asia se yhteiskunnallinen ilmapiiri, mikä tällä hetkellä vallitsee, että niin ammattiyhdistysliikkeessä kuin muittenkin talouspoliittisen toimijoitten taholla ollaan ottamassa vakavasti työttömyyden haaste vastaan. On erityisen hieno asia esimerkiksi se, että, vastoin kuin puheenjohtaja Aho äsken totesi, että kunnissa valtionosuuksien leikkausten takia joudutaan irtisanomisiin, niin tietojeni mukaan päinvastoin kunnissa ollaan myös ottamassa aivan uudella tavalla pitkäaikaistyöttömyyden haaste vastaan. Euroopan unionin sosiaalirahaston monet linjaukset ovat jo synnyttäneet uusia ajatuksia sen suhteen, miten pitkäaikaistyöttömyyden ongelma voidaan voittaa.

Ed. K a n k a a n n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Viinanen äsken käyttämässään puheenvuorossa totesi, että ed. Smedsin puheenvuorossa esitetyt toimenpiteet työllisyyden parantamiseksi sisältävät esimerkiksi työttömyysvakuutusmaksun työllisyyttä aktivoivaksi muuttamisen osalta mustan aukon. Se oli mielestäni vähän liian kevyt huo-

mautus tuohon kokonaiseen kohtaan. Ymmärrän kyllä, että valtiovarainministeriön virkamiehet ovat näitä asioita joskus pohtineet ja tyrmänneet ne tapansa mukaan, vaikka viisaita ovatkin, liian kevyesti. Tämä järjestelmä ei sinänsä sisällä mitään mustaa aukkoa. Jos nämä varat käytetään työllistämiseen, niin silloin ne menevät siihen. Jos ei työllistetä, niin maksetaan työttömyysvakuutusmaksua nykyiseen malliin ja sillä tavalla on saatavissa työpaikkoja. Byrokraattinen se saattaa olla, mutta musta aukko siitä puuttuu.

Mitä tulee sapattivapaan rahoittamiseen, niin on liian yksioikoista lähteä siitä, että se olisi työnantajien piikkiin menossa kokonaan. Meidän mallissamme on lähdetty siitä, että jos se olisi nyt toteutettavissa, haluttaisiin — nimenomaan halusta on kysymys — toteuttaa, niin palkankorotusvara, joka nyt näyttää olevan kuitenkin jonkinmoinen, ja toisaalta hallituksen lupaama veronkevennysvara voitaisiin käyttää sapattivapaajärjestelmän alulle panemiseen. Näin saataisiin merkittävä määrä työpaikkoja heti työttömille ihmisille. Tämä on hyvä malli, jota kannattaisi kokeilla ja tällä tavalla työllisyyttä parantaa. Joustoja, ylitöihin puuttumisia, näitä tarvitaan sen rinnalla ja lisäksi, mutta tarvitaan monenlaisia keinoja.

Ed. T e n n i l ä (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Kahteen asiaan haluaisin kiinnittää huomiota. Ensinnäkin ministeri Viinanen antaa sellaista kuvaa koko ajan, että leikkaukset ovat nyt tasapuolisia, kaikki niistä kärsivät. Tämä ei kerta kaikkiaan pidä paikkaansa. Leikkausten painopiste on köyhemmissä ihmisissä, kun sen sijaan parempiosaiset saavat ilmeisesti ihan pian palkankorotuksien lisäksi vielä verohelpotuksenkin. Eihän kohtelu ole silloin samanlaista eri väestöryhmille.

Mitä tulee työllistämisongelmiin pk-sektorilla, niin eihän sen niin tarvitse mennä, että sosiaaliturvamaksujen koko kertymä pienenisi, mutta sitä pitää nyt kerta kaikkiaan ruveta porrastamaan pienyritysten hyväksi ja maksattaa enemmän sosiaaliturvamaksuja isoilla yhtiöillä, jotka ovat pitkälle automatisoituja. Tämä ratkaisu pitäisi saada nopeasti, sillä työllistävä sektori on pk-sektori ainakin vähän pitemmässä juoksussa. Kyllä isojen yritysten puolella olisi kykyäkin maksaa enemmän. Minulla on sellainen arvio edessäni, että 500 suurimman suomalaisyhtiön voitto tulee tänä vuonna olemaan yli 30 miljardia markkaa. Otettaisiin vähän sieltä ja annettaisiin pienille helpotusta, niin saataisiin työllisyyttä paranemaan.

Ed. A u l a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluaisin ministeri Jaakonsaarta ensinnäkin oikaista siinä, mitä keskusta on budjetin työllisyys- ja työllistämisvaikutuksista sanonut. Olemme sanoneet sen, että ei näillä toimenpiteillä työttömyyttä kyetä puolittamaan, jos päätoimenpiteet, joita budjetissa on työttömyyden hyväksi, ovat juuri näitä valtion tukityöllistämistoimia. Sen sijaan pitäisi kohdistaa toimet siihen, miten yritysten mahdollisuuksia luoda uusia työpaikkoja parannetaan.

Puhemies! Tämän lisäksi haluaisin kommentoida sosialidemokraattien ryhmäpuheenvuoroa, jossa ed. Matti Puhakka totesi heidän asettaneen nuoret budjetissa etusijalle. Jäin todella miettimään, missähän se mahdollisesti näkyy. (Ed. Saari: Leikkauksissa!) — Todella, leikkauksissa on asetettu nuoret etusijalle! — Valtiovarainministeriön tekemän tulonjakolaskelman mukaan eläkeläiset ovat ainoa ryhmä, jonka käytettävissä olevat tulot nousevat. Tietysti voitaisiin päätellä, että heidät on asetettu tässä etusijalle.

Hyvä niin, mutta nuorille on tässä lähinnä keppiä, sillä mitä voi muuta päätellä siitä, että opintorahaa alennetaan ja työttömyysturvan leikkaukset kohdistuvat painotetusti juuri nuoriin. Lisäksi budjetissa ei ole lisätty ammattikoulutuksen paikkoja millään olennaisella määrällä. Siellä on 5 000—6 000 paikkaa lisää nuorten ammattikoulutukseen, joka on vain kolmannes tai neljännes siitä, mitä ns. nuorisokansliapäällikköohjelmassa ehdotettiin nuorten työllisyyden parantamiseksi. Kyllä tästä on koulutustakuun toteuttaminen vielä kovin kovin kaukana, eikä nuorten koulutuspaikkatakuun toteuttamiseksi tarvita sitä, että nuorten työttömyysturva poistetaan. Päinvastoin opintorahaa pitäisi parantaa eikä huonontaa ja lisäksi oppilaitosten ja työvoimatoimistojen tulisi ottaa vastuuta nuorista niin, että heitä uravalintaan varsin yksilöllisesti ohjataan eikä heitä jätetä heitteille tavallaan odottelemaan kortistoon.

Ed. A h o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Palaan vielä ministeri Jaakonsaaren puheenvuoroon. Hän antoi sellaisen kuvan, että keskusta olisi muuttanut toimintalinjaansa ja periaatteitansa vaalien jälkeen. Haluan korostaa sitä, että me tulemme kannattamaan sitä 12 miljardin markan säästöohjelma, joka yksivuotise-

na jouduttiin viime eduskunnassa säätämään, ensimmäisestä viimeiseen kohtaan saakka tässä eduskunnassa. Sen sijaan olen huomaavinani, että sosialidemokraatit ovat muuttaneet kantaansa siihen 12 miljardin ohjelmaan. Sitähän piti muuttaa tällä vaalikaudella. Ymmärrän budjettiesityksestä, että siitä ei pilkkuakaan muuteta, vaikka monet äänestivät vaaleissa kuvitellen, että tuo ohjelma muuttuisi.

Emme ole liioin muuttaneet käsitystämme suhtautumisessa kansaneläkejärjestelmään tai lapsilisäjärjestelmään tai siihen tasoon, joka kuntien valtionosuuksien leikkauksissa voi olla mahdollinen. Ministeri Viinanen muistaa edellisen vaalikauden aikaisia kädenvääntöjä siitä, mihin säästöt kohdennetaan. Tältä osin luulen, että voimme molemmat todistaa sen asian oikeaksi, että meidän käsityksemme ovat pysyneet samoina. Olemme olleet näistä ministeri Viinasen kanssa eri mieltä ja olemme nytkin.

Ed. P u h a k k a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ensinnäkin on syytä todeta se, että kyllähän puheenjohtaja Ahon puheenvuoro oli taitavasti rakennettu. Siinä yritettiin musta saada valkoiseksi. Puheenvuorossani totesin, että se perintö, jonka Ahon hallitus jätti, oli todella raskas. Tiedetään, että vaalikauden aikana talouden palauttaminen tasolle, jossa valtion velkaantuminen saadaan pysähtymään ja työllisyys paranemaan, on tuskainen tehtävä. Tuon tuskaisen tehtävän hoitaminen ilman, että tehdään kipeitä leikkauksia, ei tule onnistumaan.

Puheenjohtaja Ahon puheenvuorossa oli myös muutamia sellaisia asioita, joista on syytä todeta, että niistä on löydettävissä selvästi yhteisymmärrys, esimerkiksi olemassa olevien työpaikkojen säilyttäminen. Siinä näen itsekin, että harjoitettu talouspolitiikka, jolla korkotasoa pystytään alentamaan, on paras tae olevien työpaikkojen säilyttämiseen. Työvoiman tarjontaan vaikutetaan koulutuspoliittisilla ratkaisuilla, joita työmarkkinaratkaisu tuo edelleen lisää. Työmarkkinajoustojen aikaansaamisesta puhutaan työmarkkinajärjestelmän ja hallituksen välillä. Tässä suhteessa täällä on elementtejä, joista on löydettävissä myös selvää yhteisymmärrystä.

Mutta sen sijaan on tärkeätä, että tässä keskustelussa niin puheenjohtaja Aho kuin yleensäkin oppositio tunnustaa sen, että tilanne, josta maata ollaan nyt ylös nostamassa, ei ole tämän hallituksen aikaansaamaa, vaan se on nimenomaan edellisen hallituksen aikana harjoitetun politiikan seurausta, ja sitä korjaustyötä joudutaan tekemään todella vaikeiden ratkaisujen myötä.

Ed. N i k u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ahon ja ministeri Viinasen välinen keskustelu on mennyt vähän muistelemiseksi, kun oikeastaan pitäisi katsoa eteenpäin, miten tässä työttömyystilanteessa voidaan löytää uusia ratkaisuja.

Ed. Aholla oli erittäin hyvä lähdeaineisto puheessaan, niin kuin totesin. Hän puhui välillisistä työvoimakustannuksista ja verokiilasta, itse asiassa moderniin tapaan käytti sitaattia mainitsematta lähdettä, koska tuohan on Matti Pekkasen työryhmästä. Sen työryhmän esitys on itse asiassa vuoden vanha. Silloin kun se annettiin, Ahon hallituksella oli useita kuukausia aikaa toimia. Valitettavasti siitä ei tuossa hallituksessa tullut mitään, mutta asia on, arvoisa puhemies, edelleenkin aktuelli. Ministeri Viinanen varoitti valtion tulojen vähentämisestä, mutta tässä suhteessa vihreillä on aina ollut se periaate, joka keskustelussa on tullut esille, että paperi- ja muille koneille pitää panna verokirjat. Siis veropohjan muuttaminen on ajankohtainen.

Arvoisa puhemies! Täällä on myös arvosteltu tulopoliittista ratkaisua tältä syksyltä vanhakantaiseksi. Itse asiassa se arvostelu, joka siihen on kohdistettu, on vanhakantaista. Muistelen sitä jo 70-luvulta silloisten vasemmistointellektuellien taholta esitetyn. Nyt tässä ratkaisussa hallituksen ja työmarkkinakeskusjärjestöjen roolit olivat aika selvät. Hallitus oli tehnyt kantansa, ilmoittanut sen, ja järjestöt neuvottelivat. Sitten viimeisessä vaiheessa, kun pyritään luomaan pohjaa laajalle tuloratkaisulle, tehdään ne viimeiset sovittelut, niin kuin aina on pakko tehdä, kun sovintoon pyritään.

Ed. E l o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kiinnitän huomiota ed. Ahon alkuperäiseen puheenvuoroon. Ensinnäkin hän totesi siinä tulopoliittisesta ratkaisusta puhuessaan, että ennestäänkin horjuva rajankäynti kansanvaltaisen päätöksenteon ja korporaatioiden välillä horjahti vahvasti etujärjestövallan hyväksi. Tämä on tietysti mielenkiintoinen kysymys. Mielestäni ei suinkaan näin tapahtunut, vaan tapahtui aivan päinvastoin. Hallitus selvästi näytti tässä järjestelmässä, missä päätökset tehdään.

Kun ed. Aho myöskin totesi, että kiltit ja tahrattomat eduskuntaryhmät hyväksyivät sopimukset, haluaisin kyllä todeta, että Esko Ahon olisi ehkä ollut hyvä olla mukana sosialidemo-

kraattisen eduskuntaryhmän kokouksissa. (Ed. Aho: Kutsukaa, minä tulen kyllä!) — Varmasti ehkä kutsukin tulee. Se on Matti Puhakan harkittavissa. — Meillä käytiin hyvin mielenkiintoista, monipuolista keskustelua ja demokraattisessa järjestyksessä tehtiin päätökset. Ehkä tässä on vähän kateutta sen johdosta, että nykyinen hallitus pystyy sopimaan ammattiyhdistysliikkeen kanssa asioista. Sitä ei keskustan johtama hallitus pystynyt aikaansaamaan. Itse asiassa hallitus onnistui mielestäni todella hyvin.

Mitä tulee leikkauksiin, niin kun Esko Aho pyytää täältä selvää linjaa, mikä on leikkauslinja, minusta keskustan linja on tullut selväksi: maataloudesta ja yritystuista ei olisi saanut leikata. Me sosialidemokraatit sanoimme koko ajan vaalitaistelun aikana, että me leikkaamme myös maataloudesta, me leikkaamme yritystuista. Tämä on se linja, jota nyt on myöskin noudatettu.

Mitä tulee verotukseen, ed. Aho totesi puheenvuorossaan, että pitäisi lisätä haitta- ja energiaveroja. Totean vain, Esko Aho, lyhyesti sen, mitä Kalevi Numminen sanoi sunnuntain Helsingin Sanomien haastattelussa, että hiilivoimalla tuotettu sähkö on kalleinta. Se on niin kallista, että esimerkiksi tällä hetkellä hiilivoimalat eivät Suomessa käy, valitettavasti. Kalliita ratkaisuja, ja ilmeisesti Esko Aho on edelleen kallistamassa niitä.

Kuntien valtionavuista toteaisin sen, että tämän päivän lehtitietojen mukaan esimerkiksi Tampereen verotulot lisääntyvät 300 miljoonalla markalla. Minusta hallitus on oikeaan aikaan liikkeellä nyt, kun ajatellaan tätäkin. Ajatelkaa nyt: 300 miljoonaa Tampereen kokoisessa kaupungissa lisää verotuloja!

Ed. T i u s a n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olen ihan vakuuttunut siitä, että kansa ja eduskuntakin siinä mukana selviävät siitä Ahon hallituksen perinnöstä ja varmasti niistäkin ongelmista, joista valtiovarainministeri Viinanen kertoi. Se, kuka ne maksaa ja kuka laitetaan sen homman maksajaksi, on minusta se ongelma. Tällä hetkellä on pakko todeta, että keltaisessa kirjassa kyllä on laitettu enemmän ne, joilla muutenkin on vähän. Ne, jotka näin ovat puhuneet, ovat mielestäni olleet oikeassa.

Kun hallitusohjelmassa lukee, että näin ei pidä tapahtua, mielestäni silloin hallituspuolueilla, meillä, on tässä vastuu ja myös ministeri Alholla erityisesti, joka tietääkseni on tällaisen työryhmän vetäjänä, jonka pitäisi tätä asiaa selvittää. Tästä huolen kantaminen on meidän kaikkien yhteinen asia.

Ed. Pykäläinen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. H u u h t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Jaakonsaari sanoi, että säästöinä tärkeätä keskustalle on ollut vain ansiosidonnainen työttömyysturva. Tämä ei pidä paikkaansa. Keskustassa nimenomaan olemme nähneet sosiaalimenot sellaisena kokonaisuutena, jossa säästöjä tulee tehdä sosiaalisesti oikeudenmukaisesti. Siihen ei kuulu sellainen linja kuin hallituksella on, että säästetään pelkästään perusturvasta, mutta jätetään joitakin osia sosiaalimenoista kokonaan käsittelemättä.

Ihmetystä herättää esimerkiksi se, että ansiosidonnaiseen työttömyysturvaan tullaan ehkä puuttumaan vasta 97, mutta perusturvassa oltiin kiinni jo tämän vuoden puolella. Erityisesti lapsiperheitä koskevat lapsilisäleikkaukset olivat räikeä osoitus tästä arvostuksesta.

Mutta kyllä keskustalla on vaihtoehtoja. Otan vain yhden esimerkiksi. Kun hallitus nyt on lasten päivähoidon järjestämiseksi suunnitellut kunnallisen päivähoidon laajennusta ja samanaikaisesti kotihoidon tuen rajuja leikkauksia, niin tässä ei ole mielestäni oikein mitään järkeä. Huomattavasti yhteiskunnalle edullisempi vaihtoehto, lastenhoito kotihoidon tuella, estetään samalla kertaa, kun tiedossa on, että hoitomuoto on perheille hyvin mieluisa. En kerta kaikkiaan osaa enkä ymmärrä sitä logiikkaa, mikä hallituksella on tässä budjettikannassa.

Minä yhdyn ed. Tiusaseen siinä, että nyt jos koskaan meidän tulee seurata äärimmäisen tarkkaan, mitä tapahtuu tuloeroissa tässä yhteiskunnassa, ei pelkästään kansalaisten keskuudessa vaan myös alueellisesti.

Ed. A h o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Puhakka antoi sen käsityksen, että jos sosialidemokraatit olisivat olleet päättämässä asioista edellisen vaalikauden aikana, valtionvelka olisi kurissa. Jos minä oikein muistan, vielä edellisen vuoden aikana eri vaiheissa hyvin useaan kertaan sosialidemokraattien taholta esitettiin elvyttämistä valtionvelkaa lisäämällä. Jos se matematiikka olisi pantu täytäntöön, se olisi tarkoittanut, että velkaa olisi runsaasti enemmän kuin tällä hetkellä. (Ed. Elo: Se olisi oikein ajoitettu!) — Ed. Elo on aivan oikeassa, että voi olla

perusteita sanoa, että olisi ollut kenties viisasta ottaa velkaa enemmän silloin, mutta turha nyt jälkikäteen on sanoa, että jos olisi elvytetty silloin, velkamäärä olisi vähäisempi. Se olisi suurempi nyt kuin vaalikauden alkaessa.

Mitä tulee välillisiin työvoimakustannuksiin, ed. Nikula kysyi, miksi edellinen hallitus ei tehnyt mitään. Haluaisin muistuttaa siitä, että tehtiin. En muista suuruusluokkaa sadan miljoonan tarkkuudella, mutta se oli 5—6 miljardin markan suuruinen paketti, jonka yhteydessä työttömyysvakuutusmaksujärjestelmä uudistettiin. Pidän sitä erittäin merkittävänä asiana nimenomaan pienimpien yritysten kannalta. Nyt tarvittaisiin lisätoimenpiteitä, ja korostaisin, että ne pitäisi suunnata nimenomaan palvelusektorille, joka on kaikkein suurimmissa ongelmissa tämän päivän työllistämisen kynnyksen kanssa.

Ed. Elolle toteaisin vain, että kun kuuntelee tarkkaan, huomaa sen, että keskustan ohjelma ei suinkaan ole lähtenyt siitä, ettei leikkauksia pitäisi kohdentaa myös yritystukiin ja myös maataloustuotantoon, mutta niitäkin tulee kohdella tasapuolisesti. Se on olennainen periaate. Se tasapuolisuuden periaate on rikkoutunut. Jos ei usko meitä, kannattaa uskoa Vattin selvityksiä.

Oikeusministeri N i i n i s t ö : Arvoisa puhemies! Kaikista poliitikkoja kohtaan esitetyistä pahoista puheista huolimatta näyttää sittenkin siltä, että ei ole kovin helppo kääntää takkiaan puolen vuoden sisällä.

Minä kiinnitin ed. Ahon puheenvuorossa korporaationäkökulmaan huomiota. Minun kokemusperäni siitä erityisesti edellisen hallituksen ajalta on toki vaatimaton, mutta joudun nyt vakuuttamaan ed. Aholle, että MTK puhalsi silloin jopa valiokunnan puheenjohtajaa lujemmin niskaan kuin nykyistä oikeusministeriä puolestaan tämän prosessin aikana on puhallettu, joten ehkä on niin, että takapiru on istunut hallituksen pöydässä erityisesti silloin viime vaalikauden aikana. Ei siltä vaikutelmalta kukaan voi välttyä. Silloin on ehkä hivenen turha tulla tänne puhumaan korporaatioitten vallasta.

Edelleen väititte, että nyt olisi saneltu tuloveroratkaisu jostakin muusta kuin hallituksen pöydästä. Minä joudun vakuuttamaan, että ainakin me olimme kovin tyytyväisiä tuloveroratkaisuun, että päästiin näin pitkälle tuloveroratkaisussa. Se on erinomainen asia. Se on erinomainen asia tämän maan työttömille, ja se on erinomainen asia myös verokiilanäkemykseen. Nimittäin jos me puhumme todella verokiilavaikutuksista, suurimman verokiilan muodostaa nimenomaan palkka, johon kaiken lisäksi tulevat sitten kaikki sosiaalikustannukset päälle.

Jos nyt voidaan menetellä sillä tavalla, että tuloveroa alentamalla palkankorotus ei muodostukaan sellaiseksi kuin se muuten muodostuisi, yhden prosentin tuloveron alennuksella itse asiassa säästetään keskituloisella palkansaajalla noin 3,5 prosentin verokiilan kasvu. Siinä saadaan suhteellisen halvalla suhteellisen hyvää jälkeä tässä pahassa ongelmassa.

Haluaisin vielä muistuttaa ed. Huuhtaselle siitä, että viime kaudella salissa lukemattomia kertoja käsiteltiin juuri perusturvaa koskevia leikkauksia. Niitä vartenhan meillä oli erityislainsäädäntöä, jota jatkuvasti jouduttiin tulkitsemaan. Ainakin minä olin tulkitsemassa juuri sen vuoksi, että hallitus joutui esittämään silloinkin ja joutuu esittämään nytkin leikkauksia, jotka kohdistuvat perusturvaan. Mutta sen sijaan minä en juurikaan muista edellisen hallituksen aikana, että olisi esitetty leikkauksia ansiosidonnaiseen turvaan, ei ainakaan missään yhteydessä likikään sellaisiin määriin tai rakenteisiin puuttuvia esityksiä kuin nyt on tulossa.

Ministeri A l h o : Herra puhemies! Siinä, miten arkipäiväisestä elämästä selviää — ruoasta, asumisesta, muista välttämättömistä menoista — ovat kyseessä sitten työttömät tai työlliset, maatalousyrittäjät tai muut, totta kai sillä rahalla on merkitystä, jolla näitä arkipäiväisiä menoja katetaan. Nyt voi tietysti ajatella, että niiden rahojen täytyisi tulla pelkästään tulonsiirtoina, mutta budjettiesityksessä ja ylipäätänsä hallituksen talouspoliittisessa linjassa ajatellaan, että se ostovoima, joka ihmisillä on välttämättömien menojen kattamiseen, voi tulla myös ensinnäkin alhaisesta inflaatiosta, alenevista koroista mutta myös verotuksen ratkaisuista. Tämä on perustellumpi tie siitä syystä, että näin edeten voidaan aikaansaada a) valtionvelan taittuminen ja b), mikä on olennaisin asia koko hallituksen työskentelyssä, työllisyyskehityksen parantaminen.

Nyt on sanottu, että veroratkaisut ovat erittäin epäoikeudenmukaisia, että ne vaikuttavat erityisesti suurituloisiin. Ainakin, jos katsotaan ensi vuoden tuloveroratkaisuja, ne on yritetty laatia tulonjaollisesti mahdollisimman neutraaleiksi. Ensinnäkin on haluttu lieventää suhteellisia veroja. Tästä on osoituksena vakuutetun kansaneläkemaksun poistaminen niin eläkeläisiltä kuin palkansaajilta jo ensi vuonna. Myös vakuutettujen sairausvakuutusmaksua alennetaan

mutta vain niiltä kohdin, joihin tuli ylimääräisiä korotuksia lamavuosien aikana.

Osana maltillista tuloratkaisua, jolla haetaan siis ostovoimaa muiden keinojen keinojen kautta ja paranevaa työllisyyskehitystä, on hallitus ollut omalta puoleltaan valmis myös verotusratkaisuihin, mutta mistään massiivisesta suurituloisten veroalesta ei totisesti ole kysymys. Vuonna 97, mikäli siis tulopoliittinen kokonaisratkaisu syntyy, nostetaan tulonhankkimisvähennyksen markkamäärää hienoiseltaan, alennetaan työttömyysvakuutusmaksua, joka vaikuttaa erityisesti pienten ja keskituloisten verotukseen, sekä lievennetään rajaveroasteita kautta koko asteikon. Muutosten seurauksena käteen jäävät palkat kasvavat kaikilla tulotasoilla, ja nyt kannattaa muistaa, että myös esimerkiksi työttömyysturvan varassa elävät joutuvat maksamaan veroja. Suhteelliset muutokset ovat siis melko tasaisia mutta markkamääräiset muutokset ovat luonnollisesti totta kai suurempia tulojen noustessa.

Sellaista verojen alennusmallia, joka antaisi markkamääräisesti täysin saman lopputuloksen eri tulotasolla, on ihan mahdoton laatia, jos pidetään kiinni siitä, että meillä on vahvasti progressiivinen tuloverotus. Se on nyt mielestäni ehdottomasti oikeudenmukaisinta tulonjakopolitiikkaa, jos mikä. Verotuksen progressiivisuus on avainkysymys. Toisaalta taas erittäin pienituloisten verotuksen keventäminen valtion toimenpitein on hyvin vaikeata, koska esimerkiksi alle 50 000 markkaa vuodessa ansaitsevat maksavat lähinnä vain kunnallisveroja, ei valtionveroa lainkaan.

Ed. Pekkarinen erityisesti kysyi, miten lapsettomat ihmiset osallistuvat nyt säästötalkoisiin. (Ed. Pekkarinen: Hyvätuloiset!) — Niin, mutta me hyvätuloiset ja esimerkiksi lapsettomat, koska lapsiperheisiin on kohdistunut leikkauksia. No, tietysti voisi ajatella, että me säädämme yksinäisyysveron, mutta se kuulostaisi aika erikoiselta eikä varmaankaan olisi oikeudenmukaisuutta.

Keskustelussa on perätty myös sitä linjaa, erityisesti muun muassa ed. Aho, jolla sosiaaliturvaan tehdyt leikkaukset on toteutettu. Nyt ne on toteutettu niin kuntien valtionosuuksien kuin sosiaalisten tulonsiirtojen kohdalla siten, että yritetään pitää kiinni nykyisestä palvelurakenteesta ja nykyisestä etuusjärjestelmästä. Toisin sanoen mitään ei lopeteta mutta jokaisesta yritetään ottaa jotakin pois. Mielestäni nyt alkaakin ehdottomasti sen yhteiskunnallisen keskustelun aika, jossa pitää pohtia näiden etuusjärjestelmien todellista merkitystä ja luonnetta, esimerkkinä se, että kotihoidon tuki ja lasten päivähoito ovat mielestäni enemmän palveluja kuin tapoja tasata perheiden välisiä tuloeroja. Ne ovat palvelua lastenhoidon järjestämiseksi ja mahdollistavat sekä täyspäiväisen opiskelun että myös kummankin vanhemman työssäkäymisen.

No, vielä kysymykseen, ketkä sitten maksavat. Nyt haluaisin käyttää ed. Virtasen mallia ajatella, että ensinnäkin tuloveroilla ja varallisuusveroilla kerätään kolmannes verotulokertymästä, välillisen verotuksen kautta suurin piirtein sama kolmannes ja loput sitten muilla valmisteveroilla jne. Tämä on tällainen karkea arvio. Tällä saadaan kasaan vasta noin 112 miljardia markkaa 193 miljardin menoista. Tarvitaan siis edelleen nettolainanottoa. Ihmiset, jotka maksavat nämä verot, maksavat ne progressiivisen tuloveron kautta, eli rikkaat maksavat enemmän tähän pottiin veroja kuin köyhät. Myös mikä mukavinta, yritysverotuksen kohdalla tapahtuu myöskin tulokertymän kasvua sen vuoksi, että pääomaverokanta nousee 28 prosenttiin. Sen lisäksi budjetin osana on mm. sellaisia ehdotuksia, joilla yhteisövero kannattaa maksaa oikea-aikaisesti korkokannustimen kautta.

Vattin selvitys toki kiistatta osoittaa, että esimerkiksi maatalousyrittäjät ja yksinhuoltajat ovat niitä, joihin kohdistuu suhteellisesti eniten leikkauksia. Tämä perustuu tietysti yksinhuoltajien kohdalta täsmälleen siihen — voi sanoa, tämän osoittavat tutkimukset — että yksinhuoltajien bruttotuloista keskimäärin kolmannes tulee tulonsiirroista, ja kun tulonsiirroissa on tapahtunut hienoisia leikkauksia, ei kuitenkaan esimerkiksi lapsilisien yksinhuoltajalisässä, silloin tietysti yksinhuoltajiin kohdistuu tulonmenetyksiä, mutta uskallan väittää, että ei kohtuuttomasti.

No, maatalousyrittäjien kohdalla on todellakin myös niin, että maatalousyrittäjien käytettävissä olevat tulot vähenevät ja aika merkittävästikin. Tämäkin perustuu tietysti siihen, että maatalouden tulonmuodostus on ollut hyvin vankasti jo pitkään tukien ja tulonsiirtojen varassa. Mutta on muistettava, että kantohintatulot ovat nyt nousseet hyvin rajusti paikkaamaan myös niitä vähäisiä tulonmenetyksiä, joita maatalouden tuloissa tapahtuu, eli tässä tarkastelussa kannattaa muistaa, että maa- ja metsätalous on myös kokonaisuus. Useimmilla viljelijöillä on myös metsätuloja. Ainakin se niiden kohdalla ehdottomasti vaikuttaa siihen, että kuva siitä, mikä on maatalousyrittäjien kohdalla käytettävissä olevien tulojen vähennys, on kuitenkin erilainen, kun otetaan mukaan myös metsätulot.

Ed. A h o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin ministeri Niinistölle toteaisin, että mitä tulee maataloutta koskeviin ratkaisuihin edellisen vaalikauden aikana, uskallan väittää, että koskaan Suomessa ei ole minkään elinkeinon tai ammattiryhmän osalta tehty niin valtavia mullistuksia ja muutoksia kuin tehtiin elintarvike- ja maataloustuotannon osalta. Ne tapahtuivat monessa tapauksessa myös niin, että tuottajajärjestö oli täysin eri mieltä niiden ratkaisujen tarpeellisuudesta. Tämä oli erittäin huono esimerkki, jonka ministeri Niinistö otti. Ainakaan se ei toimi tippaakaan.

Mitä tulee ansioturvaleikkauksiin, myönnän, että se malli, jolla ansioturvajärjestelmää uudistettiin, ei ollut paras mahdollinen. Se omavastuun lisäys, joka toteutettiin kaikkia palkansaajia koskevalla maksulla, joka tuottaa miljardikaupalla sinänsä rahaa, ei ollut hyvä siitä syystä, että se kohdistui niihinkin, joilla ei ole käytettävissään ansiosidonnaista työttömyysturvaa. Mutta tämä oli merkittävä uudistus, joka joka tapauksessa tehtiin, jolla voitiin samanaikaisesti myös alentaa työnantajien ja erityisesti pienimpien työnantajien työttömyysvakuutusmaksua. Se oli merkittävä uudistus, uskallan sanoa, moninkertainen taloudellisilta vaikutuksiltaan siihen uudistukseen nähden, joka nyt on tekeillä ansiosidonnaiseen työttömyysturvaan, varsinkin kun nykyistä uudistusta pitää verrata siihen, mitä tehdään perusturvalle ja työmarkkinatuelle, joita leikataan erittäin kovalla kädellä verrattuna ansiosidonnaiseen turvaan.

Edelleen lyhyesti ministeri Alholle verovaikutuksista. Luin valtiovarainministeriön oman tiedotteen siltä päivältä, kun budjetin esiteltiin, ja siinä on sanottu, että veroratkaisut kasvattavat tuloeroja. Ei tätä tietoa sen kummemmasta tahosta tarvitse etsiä.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Alhon puheenvuoron johdosta totean, että ensinnäkin teidän ensi vuodelle esittämänne verolinjauksethan merkitsevät käytännössä seuraavaa. Otetaan esimerkki, vaikkapa noin 8 000 markkaa kuukaudessa ansaitseva sairaanhoitaja, miten hänen kohdallaan käy? Hän saa lukea hyväkseen kelamaksun alennuksen mutta ei käytännössä penniäkään savaalennuksesta, joka toteutetaan esitysten mukaan 80 000 markkaa ylittävän tulon osalta. Liioin hän ei saa penniäkään hyödykseen lainaverosta, joka on kuitenkin rasittanut 100 000 markkaa ylittävältä osalta ja erityisen raskaasti 250 000 markkaa ylittävältä osalta. Mainitut ryhmät saavat lukea ne hyödykseen.

Onhan verotus ollut tavattoman kireää näiltä osin, se on ilman muuta selvää. Mutta ajatus ja puhe siitä, että nämä linjaukset kohtelevat tasapuolisesti kaikkia verovelvollisia, ei mielestäni pidä paikkaansa. Kaiken lisäksi äsken kuvaamani esimerkki vielä kärjistyy siinä, että nämä, jotka vähiten saavat verokevennysten seurauksena, ovat niitä samoja väestöryhmiä, joilta otetaan eniten myös sosiaalisten tulonsiirtojen kautta. Koska nuoret perheet yleensä ovat pienituloisia, heiltä ottaa asumistuen vähennys pois, heiltä ottaa lapsilisien leikkaus pois, ja monessa tapauksessa ottaa myös kotihoidon tuen leikkaus pois. Näiden sekä verolinjauksen että sosiaalisten tulonsiirtojen linjauksen yhteissummeeraus johtaa siihen, että tulonjaollisesti ei voida puhua siitä, että tasavertaisesti kohdeltaisiin. Eri asia on kokonaan se, että verotus muutoin on liian kireä. Jos lähdetään tasapuolisesti verotusta alentamaan, se tie ei ole se tie, mihin hallitus on nyt tarttunut verolinjauksensa ja tulonsiirtojen leikkauslinjansa kautta.

Ed. S a l o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Alho puuttui maatalouden saamiin tukiin. Maataloudella on tällä hetkellä pankkivelkaa yli 22 miljardia markkaa plus valtionvelkaa yli 1,5 miljardia markkaa. Lähes 24 miljardin markan velvoitteet eivät hoidu ilman tuloja. Tämä asia pitää painaa mieleen. Tämä homma on valtiovarainministerin piikissä nimenomaan pankkien kautta, jos pohja sortuu.

Kantohinnoista ja puun myyntituloista saadut tulot jakaantuvat kohtuullisen tarkkaan tasan kaupunkilaisomistajien ja maaseudulla asuvien metsänomistajien kesken. Tämäkin kannattaa painaa tarkasti mieleen.

Ed. T. P o h j o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Monessa puheenvuorossa on puhuttu tuloerojen kasvusta. Yksi asia, joka tähän mielestäni kovasti vaikuttaa, on se, millä tavalla päivähoitomaksujärjestelmä toteutetaan.

Kokoomuksen ja nuorsuomalaisten puheenvuoroissa esitettiin, että päivähoitomaksujen tulisi olla tasasuuruisia. Esimerkiksi Oulussa tällä hetkellä joka neljäs päivähoidossa oleva lapsi on maksuttomassa päivähoidossa, koska heidän tulotasonsa on niin heikko. Jos nyt mennään tasataksamalliin, se tietää esimerkiksi Oulun osalta sitä, että päivähoitomaksukertymät kasvavat 8 miljoonalla markalla, mutta tämä maksetaan

suoraan toimeentulotukimenoista. Ne, ketkä tästä hyötyvät, ovat nimenomaan suurituloiset. Päivähoitomaksuissa on ongelmia, mutta ne voidaan oikaista prosentuaalisilla päivähoitomaksuilla.

Ed. K a l l i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluan oikaista ministeri Alhon väitteen, jossa hän totesi, että viljelijäväestö on kyennyt tai kykenee paikkaamaan tulon menetyksiään kantohinnoilla.

Ensinnäkin metsänomistajien kantorahatuloista merkittävä osa, reilusti yli puolet, muodostuu sahapuun osalta. Varsin hyvin tiedämme, että sekä nyt että jatkossa sahatavaran hinta on romahtanut ja tätä kautta kantohintataso on kääntynyt jo laskuun. Valitettavasti näyttää siltä, että suunta jatkuu saman kaltaisena.

Edelleen meillä on metsänomistajia noin kolme kertaa enemmän kuin maanviljelijöitä eli maanviljelijät omistavat tällä hetkellä yksityismetsistä enää vajaan kolmanneksen. Tätä kautta kantorahatulojen merkitys heijastelee varsin paljon muille kuin viljelijöille. Valitettavasti nimenomaan sahatavaran myynnin heikko kehitys sekä Euroopassa että kotimaassa on viemässä kantorahatuloja alaspäin. Tämä on syytä ottaa huomioon myös valtiovarainministeriössä.

Ed. T u o m i o j a : Herra puhemies! Hallitusta muodostettaessa sosialidemokraatit asettivat ennen muuta kaksi tavoitetta ylitse muiden: työttömyyden merkittävän vähentämisen, välitavoitteena sen puolittaminen tämän vaalikauden kuluessa, ja hyvinvointiyhteiskunnan perusrakenteiden turvaamisen. Nämä kaksi asiaa kuuluvat erottamattomasti yhteen. Jatkuva suurtyöttömyys tarkoittaa sitä, että menetetyn työn arvo, saamatta jäävät verotulot ja ne kustannukset, joita työttömyys aiheuttaa ja jotka eivät ole ainoastaan työttömyyskorvauksia vaan monenlaisia muitakin kustannuksia, nousevat niin suuriksi, että yhteiskunnalla ei kerta kaikkiaan tule olemaan varaa ylläpitää mitään nykyisen kaltaisia hyvinvointiyhteiskunnan palvelujärjestelmiä ja tulonsiirtoja. Taloudellinen pohja murenee suurtyöttömyyden mukana. Sen vuoksi tämän suurvelkaantumisen, joka edellisellä vaalikaudella oli lähellä syöstä koko maan talouden mustaan aukkoon, hallintaan saaminen on täysin välttämätön edellytys kaikelle menestykselliselle politiikalle.

Tässä suhteessa hallitus ansaitsee jo nyt selvästi kiitokset kahdesta asiasta. Ensimmäinen on velkaantumistilanteeseen tarttuminen ja velkaantumiskäyrän taittaminen jo tehdyillä päätöksillä, jotka eivät ole olleet eivätkä tule jatkossakaan olemaan helppoja ja joista on tässä salissa paljon puhuttu, mutta jotka suuruusluokaltaan olivat jo ennen vaaleja tiedossa ja ovat myös tietysti vaalien jälkeen yhtä välttämättömiä. Se, että näihin on etupainotteisesti ja välittömästi tartuttu ja pystyttiin jo hallitusneuvotteluissa suurimmaksi osaksi niistä sopimaan, on luonut aivan toisenlaisen luottamuksen ilmapiirin, jolla hallituksen muu talouspolitiikka voi tuottaa työttömyyttä vähentäviä tuloksia.

Yksi näistä tuloksista on myös olemassa oleva tulopoliittinen neuvotteluratkaisu. Se ei ole vielä voimassa oleva sopimus. Täytyy vain toivoa ja toimia sen puolesta, että vastuullisuus ja järki voittaa myös tämän sopimuksen jatkokäsittelyssä. Vaikka loppuvaiheessa tiettyä kangertelua olikin, niin nimenomaan hallituksen edeltäjäänsä nähden uudenlainen, päinvastainen suhtautuminen yhteistyöhön työmarkkinajärjestöjen kanssa on ollut ratkaiseva edellytys sille, että tällainen työllisyyttä tukeva tuloratkaisu on nyt jokseenkin valmiina.

Kumpikaan näistä asioista, velkaantumisen hallintaan saattaminen tai tulopoliittinen ratkaisu, ei sellaisenaan riitä tämän vaalikauden tavoitteiden saavuttamiseen, eikä kumpikaan ole kokonaan ongelmaton asia. Velkaantumisen hallintaan saattamisen edellyttämät leikkaukset eivät ole helppoja asioita, ja on aivan oikein, että tässä salissa ollaan tarkkoja näiden toimenpiteiden yhteiskunnallisten tulonjakovaikutusten ja muiden vaikutusten suhteen. On aivan oikein ja on ollut välttämätöntä, että leikkaukset kohdistetaan kaikkiin väestöpiireihin, mutta tästä periaatteesta huolimatta ei tietenkään ole niin, että kaikki valtion menot olisivat samassa asemassa, koska kaikki suomalaiset eivät suinkaan ole samassa asemassa. Sen vuoksi näitäkin toimenpiteitä toteutettaessa on todella pidettävä vaari, että heikoimmassa asemassa olevat eivät joudu niistä kohtuuttomasti kärsimään ja että myös hyvässä asemassa olevat kansalaiset tulisivat tähän vastuunkantoon mukaan. Tässä suhteessa eduskunnassa myös budjetin käsittelyssä on vielä paljon työtä edessä näiden annettujen ja olemassa olevien kokonaisraamien puitteissa.

Tuloratkaisun osalta voi myös epäillä, onko se kaikilta osin niin solidaarinen kuin se olisi voinut olla. Minusta on kyllä aivan suoraan ihmeteltävä sitä, miten vähällä huomiolla myös ammattiyhdistysliikkeen taholta on päässyt se seikka, että

suurimmaksi osaksi työttömyysturvaan kohdistuvat säästöt tullaan toteuttamaan indeksikorotusten toteuttamatta jättämisen kautta, mikä tarkoittaa silloin sitä, että nimenomaan peruspäivärahakin menettää ostovoimastaan. En osaa pitää tätä kovin oikeudenmukaisena enkä solidaarisena varsinkaan tilanteessa, jossa hallitus ja työmarkkinajärjestöt ovat yhdessä halunneet pitää huolta siitä, että tuloratkaisulla turvataan ostovoiman kasvu ja että myös indeksit on otettu huomioon tuloveroasteikoissa, niin että niissä ei tapahdu reaalista muutosta. Jos tähän olisi vielä mahdollisuus saada korjaus, se pitäisi ehdottomasti tehdä, koska tässä on minusta epäsosiaalisin kohta nyt tehdyissä ratkaisuissa.

Toinen asia on se, että kumpikaan näistä, velkaantumisen hillintä tai tuloratkaisu, ei vielä riitä työllisyystavoitteen toteuttamiseen, vaan kaikki keinot on saatava käyttöön ja kaikissa keinoissa on myös onnistuttava. Me odotamme edelleen hallituksen työn alla olevaa työllistämisohjelmaa, aktiivista työvoimapolitiikkaa, jossa suhteessa Suomessa on verrattuna esimerkiksi naapurimaahamme Ruotsiin vielä paljon tekemistä ja jota kautta voitaisiin aika nopeastikin vaikuttaa työttömyyttä edelleen vähentävästi. Tarvitaan myös uutta suhtautumista työn jakamiseen päivittäisen, elinikäisen ja kaiken muunkin työajan suhteen. Tässä suhteessa nyt sentään tämä tuloratkaisukin näyttää avaavan uusia mahdollisuuksia, mutta edelleen edellytämme uusia lisätoimenpiteitä. Tarvitaan myös verouudistusta, sellaista verouudistusta, joka tukee työllistämistavoitteita.

Työn teettäminen on Suomessa edelleen liian kallista verrattuna muiden tuotantopanosten käyttöön ja siten työllistämisen este. Palkansaajille maksettavan palkan päälle työnantaja joutuu vielä maksamaan palkkasidonnaisia sosiaaliturva- ja muita maksuja useita kymmeniä prosentteja, ja tällöin tärkein uudistus verorakenteeseen olisi näiden kustannusten alentaminen ja vastaavien tulojen kerääminen muista kohteista, ennen muuta ympäristö- ja haittaveroista.

Tällaisen työllistämiskynnyksen takana olevat uudet työpaikat ovat valtaosaltaan matalapalkkaisilla palvelualoilla. Sen vuoksi palkansaajien tuloverotuksella ei ole tähän ongelmaan sanottavaa merkitystä, ei ainakaan korkeimmissa tuloluokissa, joiden verojen alentamisesta kuitenkin oikeistopropaganda kantaa kaikista suurinta huolta. Se seikka, että meillä tehdään ennätyksellisesti ylitöitä sen sijaan, että palkattaisiin uusia työntekijöitä, ei puhu sen puolesta, että korkea vero olisi ylätuloissa työnhalun este. Totta kyllä, todella suurituloisia ei juuri voi tavata ilman, että he narisisivat veroistaan. Mutta todellisuudessa heistä on harva koskaan sen vuoksi lyönyt laimin yhtään tilaisuutta kahmia lisää rahaa.

Mutta toisin on tilanne minimituloilla elävillä. Heillä niin sanotut tuloloukut ovat paikoin todellinen ongelma. Sen sijaan, että siihen haetaan ratkaisua valtiovarainministeriön valmistelijoiden tavoin perusetuisuuksien ja minimitulojen karsimisesta, tulisi löytää tapoja, joilla vähätuottoisemmastakin työstä voi ansaita riittävästi. Pienten tulojen verokynnyksen korottaminen on siksi paikallaan.

Herra puhemies! Tämän budjetin yhteydessä hallitus on myös käsitellyt Suomen EU:lle esiteltävän Rahaliiton konvergenssikriteereiden täyttämisohjelman. Se on esitelty suurelle valiokunnalle. Suuri valiokunta on tänään todennut, että se ei tule antamaan siitä erillistä lausuntoa, paljolti sen vuoksi, että se on asia, joka kokonaisuudessaan liittyy tähän tulo- ja menoarvioon ja tulee sen yhteydessä myös valtiovarainvaliokunnassa ja eduskunnassa kokonaisuudessaan keskustelun kohteeksi. Toisaalta on myös niin, että itse tähän konvergenssiohjelmaan tuskin voi olla kovinkaan paljon huomauttamista. Sillä kaikissa olosuhteissa taloutta on tietenkin hoidettava niin, että Rahaliittoon liittymisen edellytykset konvergenssikriteerien täyttymisen kautta olisivat olemassa.

Toinen asia on tietysti, että talouspolitiikan tavoiteasettelussa ja tärkeysjärjestyksessä edelleenkin työllisyyden täytyy kulkea ykkösenä. Nyt ei ole ristiriitaa konvergenssikriteereiden mukaisen politiikan ja työllisyyden välillä. Mutta sellaisissa tilanteissa, jos suhdanteet täysin ennakoimattomalla tavalla muuttuisivat, täytyy silloin myös talouspolitiikan prioriteettijärjestyksen tässäkin suhteessa muuttua. Me emme saa tehdä näistä itsellemme sellaista pakkopaitaa, joka olisi oikean talouspolitiikan ja työllisyyden hoidon esteenä.

Mutta Rahaliittoon valmiuksien turvaaminen oikealla talouspolitiikalla on yksi asia ja itse Rahaliittoon liittyminen toinen asia. Ja niinkuin hallituskin tuossa lähentymisohjelmassaan korostaa, niin Rahaliittoon liittymisestä tullaan, jos se tulee ajankohtaiseksi, aikanaan päättämään erikseen eduskunnassa.

Mutta tätä päätöksentekovalmiutta ja sitä ongelmanasettelua, joka siihen liittyy, tulisi hy-

vin toisella lailla nyt parantaa kuin mitä tähän asti on tehty. Sillä nykyisessä muodossaan Rahaliitto merkitsisi eräänlaista paluuta kultakantaan kaikkine siitä seuraavine etuineen, haittoineen ja ongelmineen. Tilanteeseen, jossa rahapolitiikka ylikansallistetaan täysin kaikesta poliittisesta valvonnasta ja päätöksenteko-ohjauksesta itsenäiselle Euroopan keskuspankille, itsenäiselle pankille niin eurooppalaisen tason kuin kansallisen tason ohjauksesta, mutta muu talouspolitiikka, finanssipolitiikka, jää edelleen kansalliselle vastuulle, tosin konvergenssikriteerien asettamissa rajoissa.

Tällainen tilanne on hyvin riskialtis, erityisesti työllisyyden kannalta. Sen vuoksi olisi nostettava myöskin keskusteluun valmistautuessamme hallitusten väliseen konferenssiin, millä lailla Rahaliiton edellytyksiä eurooppalaisen talouspolitiikan tasolla voitaisiin parantaa. Tämä myös sisältyy hallitusohjelmaan. Toivon, että hallituksessa myös on pohdintaa olemassa.

Tämä on aika iso periaatteellinen kysymys, koska Rahaliitto käsitykseni mukaan, toimiakseen riskittömästi ja todella tuottaakseen niitä, myönteisiä tuloksia joita sillä lähdetään hakemaan edellyttäisi sitä, että myös muuta talouspolitiikkaa voidaan riittävän vahvasti eurooppalaisella tasolla ohjata. Se taas edellyttää vahvempaa EU:ta, vahvempaa unionia, enemmän ylikansallista päätöksentekoa ja muita sellaisia asioita, joihinka kuitenkaan ei kenties ole vielä riittävästi valmiuksia. Siksi toivon, että tätä asiaa tultaisiin myös täällä eduskunnassa toisella ja laajemmalla tavalla pohtimaan kuin tähän asti on ollut mahdollisuuksia.

Ed. H u o t a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puutun kohtaan, jossa edustaja Tuomioja puhui työttömyysturvasta ja siihen liittyvistä indeksikorotusten jäädyttämisestä.

Nythän indeksikorotukset jäädytettiin jo keväällä vuosille 1995—96, ja tässä tupo-ratkaisussa ne jäädytettiin vielä vuosille 1997—98. Eli me olemme periaatteessa lyöneet lukkoon jo neljäksi vuodeksi indeksikorotusten jäädyttämiset. Todella tämä reaaliansiotaso laskee työttömyysturvan peruspäivärahassa niinkuin myös ansiosidonnaisessa päivärahassa.

Jos ansiosidonnaisen päivärahan uudistuksessa vuonna 1997 tehdään muutokset siten, että työssäoloehto pidennetään kuudesta kuukaudesta yhteen vuoteen ja samanaikaisesti lasketaan tai lyhennetään kestoa 500 päivästä, niin yhä useampi työtön tipahtaa työmarkkinatuelle ja joutuu alimman toimeentulon piiriin, jonka taso on todella surkea.

Toivon, että ennen kuin näitä päätöksiä tehdään niin todella arvioidaan tai tehdään selvityksiä siitä, minkälaisia vaikutuksia on eri puolilla maata näistä päätöksistä. Olen 12 vuotta ollut työttömyyskassassa työssä ja tiedän, mitä se mahdollisesti tulee tuomaan.

Vastaan samalla näihin harmaisiin keikkoihin: Miksi syyllistetään vain työntekijät? Miksi ei työnantajaa? Ei ole harmaata työntekijää jos ei ole harmaata työnantajaa.

Ed. V i l j a m a a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuunnellessani edustaja Tuomiojaa tuntuu että hänellä oli kyllä sen kaltaista näkemystä kuin kokonaisella hallituksella, tavattoman merkittäviä näkökulmia, joita toivoisin tulevina vuosina voitavan tässä suuressa salissa käsitellä.

Haluaisin lisätä jotain tähän pienten tulojen verokynnyksen korottamiseen taikka veroasteen alentamiseen. Tampereen yliopistossa tehtyjen selvitysten mukaan, jos verotettavan tulon rajaa nostettaisiin lähelle 3 000:ta, yksi kolmasosa toimeentulotukimenoista voitaisiin säästää. On kyse myös tietynlaisesta byrokratiasta, jolla ihmisiä pyöritetään. Kukaan ei tule toimeen 2 000 markalla. Silloin verotettavan tulon rajan pitäisi olla korkeampi.

On aivan oikein myös, että etsitään työvoimavaltaisten matalapalkka-alojen verokysymyksiin ratkaisua ja nimenomaan palkan sivukuluihin. Nyt on juuri uunituore KTM:n raportti "Käsiteollisuuden luonne, ongelmat ja toimenpide-ehdotukset". Käsityö jos mikä on matalapalkkaista ja käsin tehtävää työtä, raportissa tärkeimpänä nostetaan esille nimenomaan veropoliittiset uudistukset ja työvoiman sivukulujen vähentäminen, jotta myös tältä alueelta niitä työpaikkoja Suomenmaahan syntyisi.

Ed. S a a r i : Arvoisa puhemies! Minun on pyydettävä ed. Tuomiojalta anteeksi, jos keskustalaisten taholta hänelle osoitettu kiitos saattaa hänet vaikeuksiin omiensa joukossa. Minusta hänen puheenvuoronsa oli kuitenkin niin inhimillinen ja omaperäistä pohdiskelua sisältävä, että se oli erityisen merkille pantava, ja olisi ollut kovin toivottavaa, että myös pääministeri olisi tuon puheenvuoron ollut kuuntelemassa.

Arvoisa puhemies! Kuten ed. Aho täällä aikaisemmin tänä päivänä totesi, keskustan eduskuntaryhmä ilmoitti viime keväänä, että hallitus voi

luottaa keskustan tukeen pyrkimyksissään työllisyyden parantamiseksi, valtiontalouden tervehdyttämiseksi ja inflaation kurissa pitämiseksi. Asetimme tuolloin kuitenkin ehdoksi, että työllisyyden parantaminen perustuu terveeseen talouspoliittiseen ajatteluun ja että säästöt kohdennetaan tasapuolisesti ja oikeudenmukaisesti.

Hallitus on pyrkinyt vakauttamaan taloutta laatimalla vaalikautta koskevan suunnitelman valtion menojen leikkauksista sekä edistämällä kaksivuotisen kattavan ja maltillisen tulosopimuksen syntymistä. Tämä pyrkimys on sinänsä ollut oikea. Toivoa vain sopii, että äsken tehty aiesopimus työmarkkinajärjestöjen välillä pitää edelleen myös liittotasolla.

Tulopoliittinen kierros antaa kuitenkin aihetta myös kritiikkiin. Vielä pari kuukautta sitten vallitsi kansalaisten keskuudessa varsin laajasti käsitys, ettei mitään tupokierrosta tässä työttömyystilanteessa edes tarvittaisi, vaan että kaikkien kannalta olisi parempi, jos jatkettaisiin nollalinjalla ja palkankorotusvarat käytettäisiin uusien työpaikkojen luomiseen. Valtakuntaa heiluttaneen tupokierroksen aikana tällaiset ajatukset näyttävät miltei kaikilta unohtuneen. On vain henkeä pidätellen jännätty, monenko prosentin korotuksella tupo mahdollisesti syntyy. Nyt onkin aika kysyä, millä oikeudella jotkut vaativat itselleen tulonlisäystä aikana, jolloin pienituloiset joutuvat luopumaan vähästäänkin. Ja vastauksia tuohon kysymykseen on vain yksi: vahvemman oikeudella.

Nyt myös hallitus näyttää mukautuneen tähän vahvemman oikeudella tapahtuvaan päätöksentekoon. Periaatteelliselta kannalta vakavin ongelma tulopoliittisella kierroksella oli siinä, että työmarkkinajohtajat istuivat mukana tekemässä poliittiseen päätöksentekoon kuuluvia ratkaisuja. Sen seurauksena esimerkiksi hallituksen päättämät ansiosidonnaista työttömyysturvaa koskevat leikkaukset alistettiin työmarkkinakabinetin käsittelyyn. Niinpä lopputuloksena merkittävä osa ansiosidonnaisen turvan säästötarpeesta kaadettiin tylysti työmarkkinatukea eli perusturvaa saaville, kaikkein vähäosaisimmille ihmisille. Tämä päätös oli valitettava myös sukupolvien välisen tulonjaon kannalta. Kuuluuhan työttömyysturvan peruspäivärahaa tai työmarkkinatukea saavista 50 prosenttia ikäluokkaan 17—29-vuotiaat.

Tässä vahvemman oikeudella tapahtuvassa päätöksenteossa hallituksen linja näyttää olevan varsin johdonmukainen. Kokopäiväisessä palkkatyössä olevien etuihin ei juuri voida puuttua, mutta sen sijaan esimerkiksi elintarviketalouden kansallinen sopeutuspaketti revittiin neuvotteluitta hetkessä auki siitä huolimatta, että se oli selkeä osa kansanäänestyksen pohjana ollutta EU-liittymissopimusta. Samoin ilman neuvotteluja hallitus päätti romahduttaa maatalousyrittäjien eläkejärjestelmän. Hallituksen päättämillä leikkauksillahan MYEL-järjestelmä ajetaan tilanteeseen, jossa nuoremmille viljelijöille tulee edullisemmaksi tehdä omia henkilökohtaisia eläkevakuutuksia kuin maksaa järjestelmään kuuluvia MYEL-eläkemaksuja. Tämä johtaa maatalousyrittäjäeläkejärjestelmän alasajoon ja lopulta valtion lisävastuisiin. Vaikka ansiosidonnaisia järjestelmiä on pidetty loukkaamattomina, tällainenkin järjestelmä voidaan näköjään hallituksen toimesta tuhota silloin, kun se koskee viljelijöitä.

Arvoisa puhemies! Kun hallitus julkisti ohjelmansa, sanoimme sen olevan jyrkästi epäsosiaalinen ja antavan vauhtia muutenkin käynnissä olevalle kansalaisten jakautumiselle hyvä- ja huono-osaisiin. Silloin väitteemme leimattiin vain oppositioon joutuneen keskustan propagandaksi.

Nyt hallituksen julkistettua ensimmäisen budjettinsa meidän ei tuosta väitteestämme tarvitse luopua. Päinvastoin. Valtion taloudellisen tutkimuslaitoksen tuoreet laskelmat osoittavat väitteemme oikeaksi. Hallituksen linjalla parhaiten tulevat pärjäämään ne, joitten käytettävissä olevat tulot ovat suurimmat. Eniten menettävät pieni- ja keskituloiset. Hallitus jakaa kansaa kahtia, toisaalta sosiaalisesti ja toisaalta alueellisesti.

Hallituksen erityisenä maalitauluna ovat perusturvan varassa elävät lapsiperheet ja opiskelijat, viljelijät ja koko elintarviketalous sekä kehitysapu. Säästöjen epäonnistuneen kohdistamisen seurauksena hallitus vaarantaa myös lupauksensa työttömyyden puolittamisesta. Esimerkiksi kotihoidon tuen leikkaus pienentää kaikkein edullisinta lastenhoitojärjestelmää ja ajaa samalla lisää ihmisiä työmarkkinoille eli tässä tilanteessa käytännössä työttömyyskortistoihin.

Kaiken kaikkiaan pienituloisiin kohdistetut leikkaukset vähentävät kotimaista kulutuskysyntää ja siten lisäävät myöskin palvelualojen työttömyyttä. On suuri virhe, että leikkaukset kohdistetaan lähes kokonaisuudessaan perusturvaan, jonka suuruus on hieman runsaat 20 miljardia markkaa. Keskusta olisi säästöjä toteuttaessaan halunnut ottaa tarkasteluun koko yhteiskunnan sosiaalisektorin, jonka suuruus on noin 190 miljardia markkaa, siis lähes kymmen-

kertainen. Näin toimien säästöjen kohdentaminen olisi voitu tehdä sosiaalisesti sekä alueellisesti oikeudenmukaisemmin.

Hallituksen päättämällä valtionosuuksien leikkauksella hallitus vaarantaa monien ihmisille tärkeiden peruspalveluiden jatkuvuuden. Näidenkin palveluiden supistaminen kohdistuu pahimmin juuri niihin, joilla ei ole varaa ostaa palveluitaan vapailta markkinoilta. Kun kuntien valtionosuuksien leikkaus lisäksi kohdistuu tavalla, joka leikkaa kaikkein eniten kaikkein köyhimmiltä kunnilta, niiltä, joilla verotulot eivät sillä tavalla kasva kuin esimerkiksi ed. Elo edellä kertoi, arvioiden mukaan tämä johtaa siihen, että kuntasektorilta tulee lähivuosina 30 000—50 000 uutta työtöntä. Kunnat vain kerta kaikkiaan joutuvat sanomaan henkilöstöään irti, kun rahat loppuvat.

Työllisyyttä tulee heikentämään myöskin EU-jäsenyysratkaisuun liittyneen elintarviketalouden kansallisen sopeutusratkaisun purkaminen. Reilu vuosi sitten eduskunnan säätämä kansallinen ratkaisu olisi ollut välttämätön elintarviketalouden sopeutuessa uusiin avoimen talouden olosuhteisiin. Onhan kuitenkin kysymys yhden kansantaloutemme merkittävimmän sektorin kilpailukyvystä, jonka hallitus nyt lyhytnäköisillä ratkaisuillaan on vaarantamassa. Hallitus näyttää unohtaneen, että näissä uusissa avoimen talouden oloissa myöskin elintarviketalouden tuotanto on kansantalouden kannalta aivan yhtä arvokas kuin minkä tahansa muunkin vientiteollisuuden tai tuonnin kanssa kilpailevan tuotannonalan tuotanto.

Arvoisa puhemies! Julkistaessaan ohjelmansa keväällä hallitus julistautui työllisyyden ja yhteisvastuun hallitukseksi. Enää se ei ole meteliä nimestä kylläkään pitänyt. Nyt käsiteltävänä olevasta budjetista onkin mahdottoman vaikea hakea ratkaisumalleja pitemmän aikavälin ongelmiin. Päinvastoin budjetti sisältää esityksiä, jotka heikentävät tulevan kehityksen eväitä ja jäädyttävät välttämättömien rakenteellisten uudistusten toteuttamisen. Esimerkiksi työllistämisen kynnystä alentavat toimenpiteet loistavat poissaolollaan. Tällä linjalla jatkaen historiankirjoitus tulee muistamaan tämän vaalikauden työttömyyden ja itsekkyyden hallituksen aikakautena.

Ed. Törnqvist (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Saari sanoi, että budjetista on mahdoton hakea ratkaisua pitkän aikavälin ongelmiin. Minusta asia on juuri päinvastoin. Nyt on jo tehty päätökset esimerkiksi niiden leikkausten sisällöstä, leikkausten, jotka tehdään tämän vaalikauden aikana niin kuntien valtionosuuksiin kuin muihinkin. Se on minusta pitkäjänteistä politiikkaa aivan päinvastoin kuin aikaisemmin, jolloin aivan viime päivinä budjetista päätettäessä voitiin nuo päätökset tehdä. (Ed. Aittoniemi: Ne olivat hyviä ratkaisuja!)

Ed. Saari sanoi myös, että hallitus jakaa kansaa kahtia: hyvä- ja huono-osaisiin, nimenomaan tämä hallitus. Ed. Saari, kun Esko Ahon hallitus teki aloittaessaan toimintaansa sen linjanvedon, että valittiin viennin elvyttäminen ensin, kotimarkkinat jätettiin viimeiseksi ja annettiin työttömyyden kasvaa niin kuin viime vaalikaudella kasvoi, niin silloin jos milloin tehtiin päätös siitä, että kansa jaetaan kahtia, niihin joilla on työtä ja niihin joilla ei työtä ole.

Ed. Saari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Toteaisin ed. Törnqvistille, että hallitus on kyllä tehnyt varsin merkittäviä leikkauspäätöksiä sekä tälle vuodelle, ensi vuodelle että hallituskauden loppuvuosille, mutta hallitus ei ole tehnyt mitään ratkaisuja, joilla työllistämiskynnystä alennettaisiin, ratkaisuja, jotka purkaisivat sitä luutunutta järjestelmää, joka monessa tapauksessa on työllistämisen esteenä. Erityisesti ellei siihen voida puuttua, näitä työllistämisen kynnystä korottavia välillisiä työvoimakustannuksia ei käytännössä voida alentaa.

Ed. Elo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Haluaisin hyvälle ystävälleni ed. Aapo Saarelle sanoa, että oikeastaan minusta hävyttömyyden huippu on, että keskustan eduskuntaryhmän puheenjohtaja syyttää nykyistä hallitusta työllisyyden laiminlyönnistä ja kaikista muista virheistä. Minun mielestäni pitäisi mennä tänä iltana peilin ääreen ja katsoa, mistä tämä työttömyys on lähtöisin,(Ed. Aittoniemi: Demarien ja kokoomuksen hallitus! — Ed. Saari: Holkerin hallitus!) minkä hallituksen aikana työttömyys lähti tällaiseen nousuun, missä se tänä päivänä on.

Mitä tulee työllistämisen keinoihin niin jo näissä tulopoliittisissa ratkaisuissa on monia seikkoja, joilla tullaan työttömyyteen pureutumaan, ja hallitus on luvannut antaa oman esityksensä siitä, miten työllisyyttä aiotaan hoitaa.

Ed. Saari, minä luotan tähän hallitukseen, ja kaikki merkit viittaavat siihen, että tämä hallitus saa todella aikaan paljon. Pääministeri Lipponen on eleetön, mutta tehokas ja koko hallituksella

näyttää olevan samaa tehokkuutta, ja itse asiassa minun mielestäni on aikamoisen ainutlaatuinen saavutus, että pitkät korot ovat alentuneet 2,5 prosenttia tämän hallituksen ollessa vallassa.

Ministeri A n d e r s s o n : Arvoisa puhemies! Arvoisat edustajat! Kun ed. Saari tässä piti puheenvuoronsa, en voinut välttyä siltä ajatukselta, että keskustaopposition retoriikka nyt on hyvin neitseellistä ja jotenkin sanoutuu kokonaan irti siitä neljän vuoden hallintokaudesta, jolloin työttömyys pääsi paisumaan ennennäkemättömiin mittakaavoihin. En oikein näe, että tästä positiosta voi lähteä hallitusta kritisoimaan, jossa kuitenkin on sitouduttu työttömyyden puolittamiseen. Se on vaikea tehtävä ja tähän saakka se on kovin markkinavetoista ollut, mutta korot ovat laskeneet, sekä pitkät että lyhyet korot, ja inflaatio on matalalla. Ne ovat erittäin merkittäviä tekijöitä, jotka vaikuttavat työllisyyteen myönteisesti.

Täytyy muistaa, että vuoden aikana on syntynyt 80 000 uutta työpaikkaa Suomeen. Se, että se ei näy tarpeeksi työttömyysluvuissa johtuu siitä, että työmarkkinoille on tullut erittäin paljon uusia työnhakijoita.

Kun ed. Saari puhui siitä, että matalapalkkaiset ihmiset ovat joutuneet suuriin vaikeuksiin, en tiedä puhuiko hän pelkästään budjetista vai myös tuporatkaisusta. Tänään näin sellaisia laskelmia, jos tämä tupo nyt sitten onnistuu, joista kävi ilmi, että nimenomaan matalapalkkaiset ja naisvaltaiset alat saavat huomattavasti korkeampia prosentuaalisia korotuksia tupon ansiosta kuin muut. Korotukset ovat siellä selvästi korkeampia, noin 3—4 prosentin tasoa, kun muut ovat 2 prosentin tasoa. (Ed. Saari: Kaikki saavat, joilla on työpaikka!) — Tupossa on myös matalapalkkaisia ja pienituloisia ihmisiä suosivia elementtejä. Muun muassa se, että kunnallisverotuksen ansiotulovähennys tuli mukaan. Se koskee niitä ihmisiä, joilla on alle 80 000 markan vuositulot. Tässä on muitakin vastaavia.

Ed. Saari moitti sitä, että työmarkkinatukijärjestelmää on lähdetty muuttamaan sillä tavalla, että on luvattu tarjota nuorille, jokaiselle alle 20-vuotiaalle koulutuspaikka, työpaikka tai oppisopimuspaikka. Tähänhän on varattu jo ensi vuoden budjettiin 120 miljoonaa markkaa plus tuporatkaisun yhteydessä vielä 200 miljoonaa markkaa. Opetusministeriön laskelmien mukaan näillä voidaan ensi vuonna turvata 12 500 uutta koulutuspaikkaa näille nuorille. Jos ei olisi tarjota näille nuorille näitä koulutuspaikkoja eli aktiivista vaihtoehtoa, silloin tietysti työmarkkinatukileikkausta ei voisi perustella millään. Mutta se, että tarjotaan aktiivista vaihtoehtoa, minun mielestäni on seikka, joka johtaa oikeaan suuntaan, koska ei ole mitään järkeä, että nuori on passiivisen tuen parissa.

Ed. Saari puhui myös siitä, että kuntien valtionosuuksia leikataan liikaa. Saamieni tietojen mukaan kuitenkin ensi vuoden 3,8 miljardin leikkaukset ovat selvästi pienempiä kuin kuntien ennakoidut verotulojen lisäykset, joita lasketaan olevan yli 5 miljardia. Se on totta, että jotkut kunnat voivat joutua suuriin vaikeuksiin, mutta siitäkin on tässä hallituksen päätöksessä, joka koskee 5,5:tä miljardia, todettu, että mitään kuntaa ei jätetä semmoiseen tilanteeseen, ettei kunta pysty huolehtimaan peruspalveluista.

Elikkä olisi hyvä kuulla keskustan puheenvuoroissa konkreettisia, vaihtoehtoisia argumentteja, miten saadaan valtion talous kuntoon, velkakierre katkaistua ja tätä kautta Suomi taas paremmalle uralle, sen jälkeen kun keskusta oli viemässä tätä maata todella surkeaan tilanteeseen.

Ed. S a a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Andersson totesi, että viimeksi kuluneen vuoden aikana on syntynyt tähän maahan noin 80 000 uutta työpaikkaa. Se pitää paikkansa, mutta tuo määrä oli suurin piirtein toteutunut silloin, kun Esko Ahon hallitus lopetti. Tämän hallituksen aikanahan työttömyysluvut ovat, niin kuin tiedetään, kääntyneet jälleen nousuun. (Ed. Elo: Ei pidä paikkaansa! — Min. Jaakonsaari: Huomenna uudet luvut!)

Sitten kuntien valtionosuuksien leikkaukset: Emme me ole sanoneet, että kuntien valtionosuuksia ei saisi leikata. Täällä aikaisemmin todettiin, että lisääntyvät verotulot korvaavat leikkaukset, mutta kun leikkaukset kohdistuvat sillä tavalla, että kaikkein heikompiin kuntiin tulee noin 900 markan leikkaus asukasta kohti ja vahvimpiin noin 500 markan, niin näissä vahvimmissa kunnissa toki verotulojen kasvu yleensä kompensoi leikkauksen, mutta taatusti niissä heikoimmissa kunnissa, joissa leikkaus on kaikkein suurin, ei käytännössä verotulojen kasvua tule juuri tapahtumaan.

Vielä lopuksi pitkien korkojen aleneminen: Se on tosiasia, ja minusta se johtuu siitä, että markkinat ovat ottaneet myönteisesti vastaan hallituksen ohjelman ja hallituksen teot, joissa leikkaukset kohdistetaan nimenomaan niihin heikko-osaisimpiin, joilla ei ole vahvoja järjestöjä

taistelemassa etujen puolesta. Markkinat voivat silloin reagoida sillä tavalla, että hyvä, nämä leikkaukset toteutuvat, kun ei siellä ole kovaa taistelijaa vastassa.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Sain oikeastaan aiheen vastauspuheenvuoroon ed. Elon puheenvuoron johdosta, jossa hän meni taas vanhoihin aikoihin. Kerrataan nyt hiukan vielä, mutta hiukan asiallisemmin. Talouden romahdus ja jättiläistyöttömyys johtuivat tapahtumista sinipunahallituksen aikana, mutta kaikkea ei voida osoittaa sinipunahallituksen syyksi. Siinä oli oleellisia muita vaikutuksia, joita ei kannata nyt lähteä selvittämään. Esko Ahon hallitus joutui tekemään tämän uudelleenmuuraustyön Suomen taloudelle. Se oli rankkaa ja kovaa mutta se oli myöskin tasapuolista, ja muistettiin ne alkiolaiset perusteet, jotka aikaisemmin ed. Virtaselle osoittamassani vastauspuheenvuorossa totesin. Toisin sanoen köyhän asiaa ei unohdettu. Loppupuolella Ahon hallituksen aikaa työttömyys aleni 80 000:lla.

Kun tämä hallitus epäsosiaalisine leikkauksineen nyt astui riviin, työttömyys on lähtenyt reippaaseen kasvuun. Ilmeisesti työministerillä on joitakin tietoja hokkuspokkustempuista, joilla nyt on saatu taas tehtyä tällainen notkahdus, joka tulee huomenna; toivottavasti nuo luvut ovat todellisia.

Mutta tällä politiikalla, mitä näillä leikkauksilla hallitus on suorittanut, ei ole ollut mitään mahdollisuutta saada työttömyyttä pysyvään laskuun. Meillä on, näin arvelen valitettavasti, helmikuussa yli 20 prosentin työttömyys. Tässä ei ole mitään sellaisia elementtejä, joista voitaisiin rakentaa ainekset työttömyyden alenemiseen. Kuka voi esittää sellaisia asioita? Ei kukaan. Mitä, ministeri Andersson, tulee siihen, millä tavalla valtiontaloutta hoidetaan, ei vajausta peitetä pelkästään menoja vähentämällä. Pitää lähteä myöskin alhaalta ylöspäin eli tuloja lisäämällä, eikö totta? Se merkitsee elvyttävää politiikkaa, jossa valtion verotulot kasvavat, ja toisaalta leikkauksia. Silloin lähenee tämä väli ja myöskin vajaus laskee.

Ed. Vehviläinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ensinnäkin ministeri Andersson peräsi keskustalta omia työttömyyden alentamiskeinoja. Voin vakuuttaa, että niitä varmasti seuraavien viikkojen ja tämän syksyn aikana täällä myös annetaan ja kuullaan.

Sitten toinen näkökulma tähän. Ministeri Andersson otti esille myös kuntien valtionosuusleikkaukset ja perusteli, että kyllähän niitä voidaan hyvinkin tehdä, kun kuntien verotulot kasvavat hyvinkin paljon seuraavana vuonna. Minun mielestäni tämä on aika vaarallista. Itse asiassa tämä ajattelu on tarttunut varmaankin valtiovarainministeriöstä, että halutaan luottaa aika tavalla sokeasti siihen, että kuntien verotulot varmasti kasvavat. On hyvä, jos kasvavat. Toivotan siinä onnea, mutta itse en olisi näin sinisilmäinen.

Haluaisin muistuttaa, että kun ensi vuoden leikkaukset ovat 3,8 miljardia markkaa ilman indeksien jäädytystä, niin seuraaville vuosille tehdyt leikkaukset mukaan lukien seuraavan neljän vuoden leikkaukset ovat kokonaiskertymänä yli 22 miljardia markkaa eli aivan valtavan paljon. Jos tämä aiotaan ikään kuin kattaa verotulojen valtavan suurella nousulla, niin on aika ihme, jos näin tämä sitten menee.

Ed. Elolle vielä kommentti siitä, kun hän sanoi, että hallitus ja pääministeri ovat tehokkaita. Tehokkuuteen kyllä valitettavasti hyvin helposti liittyy mielikuva myös nopeudesta ja kärsimättömyydestä ja siitä, että tulee hutkittua, eikä ole aivan varmaa mitä jälkeä syntyy.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

Ed. M. Korhonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On erittäin mielenkiintoista kuunnella puhetta, jota ed. Aittoniemi käyttää. Siihen aluksi, että Ed. Aittoniemellä on kyllä tämmöinen antialkiolainen tapa lähestyä näitä asioita. Kun muistelee niitä puheita, joita hän käytti neljä vuotta takaperin ja niitä, joita hän käytti kaksi vuotta takaperin tässä talossa, niin kyllä niissä on valtava ero. Ehkä tänä päivänä on jäänyt pois ed. Aittoniemen puheista sellainen olennainen asia, joka aikaisemmin tuli hyvin voimakkaasti: Setelirahoitus on vielä yksi keino, joka nyt jäi esittämättä, mutta joka viime kaudella oli hyvin voimakkaasti esillä. Sitähän voisi lämmitellä uudelleen.

Vastauspuheenvuoroni pyysin ed. Saaren puheenvuoron perusteella. Minä mielelläni kuuntelen kyllä opettajia ja yleensä arvostankin opettajia, jotka opettavat asioita, joiden tausta on todenperäinen. Mutta ed. Saaren puheenvuorosta unohtui totaalisesti se todellinen tilanne, mistä edellinen hallitus lähti liikkeelle. Olisi joskus syy-

tä lukea historia ja ainakin tutustua niihin lukuarvoihin, joita historia opettaa.

Edellisen hallituksen aikana oli reilusti alle 100 000 työtöntä. Valtion velkaa oli reilusti alle 100 miljardia. Kun Ahon hallitus aikansa elvytti ja teki työvoimapolitiikkaa, huolehti heikkoosaisista, niin maassa oli 500 000 työtöntä ja valtion velka kipusi 400 miljardin pintaan. Se on se tulos, jonka Ahon hallitus sai aikaan. En minä usko, että siitä kovin moista riemuhuutoa voi nostaa ainakaan lukuarvojen perusteella. Voi olla, että ehkä ne ideologisesti ovat tuottaneet sen tuloksen, minkä Ahon hallitus halusi, mutta työttömien ja kansalaisten kannalta tulos on suorastaan järkyttävä.

Ed. E l o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ensinnäkin mitä valtionapuihin tulee, niin minusta esimerkki siitä on Tampereen tänään julkisuuteen saattama tieto, että verotulot ylittyvät 300 miljoonalla markalla. Verotuloja siis tulee enemmän kuin on pystytty arvioimaan. Lehtitietojen mukaan Tampereen kaupunki rahastoi näin vaikeana aikana 100 miljoonaa markkaa tästä 300 miljoonasta markasta. Se on vain eräs esimerkki.

Minä ymmärrän ed. Aapo Saaren ja muiden keskustalaisten huolen pienistä keskustan johtamista kunnista. Nyt, ed. Aapo Saari, kannattaisi mennä itseensä ja myöskin keskustella näiden kuntien kanssa siitä, olisiko mahdollisuuksia esimerkiksi parempaan yhteistyöhön, yhdistymisiin ja saada siten sitten parempaa tulosta aikaan. Myöskin elinkeinorakennetta olisi varmaan syytä monipuolistaa eikä pelätä sitä, että keskustan valta murtuu, jos näihin kuntiin tulee vähän muutakin elinkeinoa kuin maanviljelystä.

Mitä ed. Aittoniemen puheenvuoroon tulee Holkerin hallituksen ajoista, niin muistutan siitä, että valtiovarainministerinä Erkki Liikanen joutui tekemään budjetteja, jotka olivat ylijäämäisiä. Me olimme kaikki eduskunnassa Suomen Pankin rahapolitiikan uhreja.

Muistutan myös siitä, että yhtenä vuonna, 88 tai 89, keskustan ryhmä esitti 7 miljardia markkaa enemmän menoja kuin hallitus, joten eipä ollut keskustalla silloinkaan viisautta, kun budjetteja tehtiin. Muistan myös, kun varapuhemiehen S-L. Anttilan tie-ehdotuksista Etelä-Hämeen vaalipiiriin äänestettiin. Eduskunta äänesti muun muassa 38 kertaa Etelä-Hämeen pikku teistä; miljoona ja puoli miljoonaa aina kerrallaan.

Mitä tämän vuoden budjettiin ja työllistämiseen tulee, niin sehän myös on Esko Ahon hallituksen jäljiltä. Ei uusi hallitus ole vielä kovin paljon pystynyt tähän vaikuttamaan, ed. Aapo Saari. Mutta pitkiin korkoihin vaikuttaa se, että hallitukseen luotetaan, eikä se ole minusta paha, että markkinat luottavat hallitukseen. Markkinoilla ymmärretään järkevän talouspolitiikan tulos. Minun mielestäni hallitus on noudattamassa hyvää talouspolitiikkaa pitkällä tähtäimellä.

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia! Ed. Elo, vastauspuheenvuoron rajoja tässä jo koeteltiin.

Ed. Kautto merkitään läsnä olevaksi.

Ministeri B a c k m a n : Arvoisa puhemies! Ed. Saari on eräiden muiden edustajien tavoin puhunut kuntien valtionosuuksien leikkauksista. Siinä yhteydessä on todettu, että leikkaukset kohdistuisivat suurempina niihin kuntiin, joissa verotulojen kertymä ei ole kasvanut samassa suhteessa kuin muissa kunnissa. Tämä tieto ei pidä paikkaansa. Valtionosuusleikkaukset, 3,8 miljardia markkaa, tehdään täsmälleen saman suuruisina per asukas, 749 markkaa asukasta kohti kaikissa Suomen kunnissa. Tältä osin siinä ei ole millekään kunnalle sen paremmin hyvitystä alhaisista verotuloista kuin ei myöskään leikkauksen kautta huomioida verotulokertymän kasvua.

Se, miksi kuntien välillä tapahtuu eroja valtionosuuksissa, johtuu valtionosuusjärjestelmän samanaikaisesta uudistamisesta. Tätä järjestelmäuudistusta oltiin tekemässä jo edellisen hallituksen toimesta. Tuolloin niin sanotussa Relanderin työryhmässä tehtiin mallia, joka on ollut yhtenä pohjana sille uudistukselle, jota tehdään nyt alkaen vuoden 1996 alusta, mutta varsinaisesti vuonna 1997 voimaan astuen. Relanderin työryhmä esitti rajoitteen tuolle uudistukselle koskien ensimmäistä vuotta. Se oli 300 markkaa per asukas plus tai miinusmerkkisenä. Nyt hallitus on rajannut uudistuksen vaikutuksen 200 markkaan per asukas johtuen siitä, että samanaikaisesti tehdään merkittävä valtionosuusleikkaus, 3,8 miljardia markkaa.

Uudistuksen keskeinen kohta on kantokykyluokitusjärjestelmän poistaminen. Se tarkoittaa nyt monta vuotta jäädytettynä olleen järjestelmän korvaamista nimenomaan verotuloihin pe-

rustuvalla tasausjärjestelmällä siten, että kunnat, joissa verotulot per asukas jäisivät valtakunnalliseen keskimääräiseen verotuloon verrattuna alle 90 prosentin, saavat siihen täysimääräisen kompensaation. Ne kunnat, joissa verotulot ylittävät 90 prosentin rajan, joutuvat 40 prosentin osuudella maksamaan siitä valtiolle päin tasauksena, joka taas tuloutetaan niille kunnille, jotka jäävät alle sen rajan.

Tällä tavalla uusi järjestelmä nimenomaan ottaa huomioon sen näkökulman, jota ed. Saari peräänkuulutti väittäen, että se ei sitä huomioi, eli kuntien verotulokertymän. Ongelmaa kuvaa kuitenkin se, että tulevaa verotulokertymää ei voida ottaa tällaisessa järjestelmässä huomioon, vaan sen on perustuttava johonkin olemassa olevaan lukuun. Olemassa oleva luku pohjautuu yleensä noin kahden vuoden takaiseen verokertymään. Tältä osin järjestelmää tullaan vielä uudistamaan vuoden 1997 alusta merkittävämmin, ja sitä tehdään yhdessä kuntien keskusjärjestöjen kanssa.

Arvioon, joka niin valtiovarainministeriössä kuin Kuntaliitossa on tehty tämän vaalikauden kuntien verotulokertymän kasvusta, on löydettävissä aivan yhtenevät luvut. Haarukka on tällä hetkellä noin 10:stä 14 miljardiin markkaan. Jos yhtä lukua etsitään, arvio on noin 13 miljardia, joka on verotulokasvu kunnissa vaalikauden aikana. Kun valtionosuusleikkaukset ovat vaalikaudella yhteensä 6,6 miljardia, niin tämä antaa jonkinnäköisen pohjan siihen keskusteluun, mikä on leikkauksien suhde verrattuna verotulokertymän kasvuun.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mitä tulee valtionosuusleikkauksiin ja verotulojen kertymiseen, numerot, jotka nyt tiedämme esimerkiksi tältä vuodelta, ovat tuttuja. Ministeri Backman tietää, että sisäministeriössä aika tarkkaan osattiin ennustella jo kauan aikaa sitten, miten tämän vuoden verotulojen tulee käymään. Tiedettiin se, miten yhteisöverokertymä jälkikäteen myös vuodelta 1993—1994 tulee olemaan paljon suurempi kuin alun alkaen ennusteltiin. Siitä huolimatta, vaikka verokertymät ovatkin vähän paremmat, se, mitä leikkauksissa on nyt tapahtumassa kunnille, merkitsee kyllä sitä, että hyvin monet kunnat joutuvat todella suuriin vaikeuksiin.

On turha kertoa, että leikkaukset kohtelevat tasavertaisesti kaikkia. Ei näin ole asianlaita: enimmillään 952 markkaa asukasta kohti, ja vähimmillään vähän yli 500 markkaa asukasta kohti. Olivat perusteet oikeita tai vääriä, näin se nyt on käymässä sen järjestelyn seurauksena, mikä nyt on toteutumassa.

En käy tässä yhteydessä enempää jo ajanpuutteenkin vuoksi tätä analysoimaan. Myöhemmin tätä kysymystä tarkemmin käsittelen. Mutta sen haluan vielä ministeri Backmanille sanoa, että sen työn perusteella, mitä niin sanotun Relanderin työryhmän toimesta tehtiin, en haluaisi haettavan oikeutusta sille, että äsken kerrottu leikkausten kohtaantuminen tulee toteutumaan vuonna 1996. Toivon, että enempiä perusteluja tälle toiveelle ei tarvitse esittää.

Ministeri B a c k m a n : Arvoisa puhemies! Haluan vielä toistaa, että on erotettava leikkaus ja järjestelmän muutos. Olen itse halunnut pitää hyvin tarkasti tämän eron sen vuoksi, että on olemassa ulospäin läpinäkyvästi poliittinen päätös, paljonko kunnilta leikataan valtionosuuksia. Se on nyt 3,8 miljardia ja se on 749 markkaa per asukas kaikissa kunnissa täsmälleen saman suuruisena.

Erikseen tehdään järjestelmäuudistus ja silloin on puhuttava järjestelmäuudistuksen sisällöstä. Jos ollaan sitä mieltä, että olisi ollut parempi säilyttää esimerkiksi kantokykyluokitusjärjestelmä ja tehdä siihen muutoksia, niin oikea vertailukohta löytyisi siinäkin uudesta kantokykyluokitusjärjestelmän lopputuloksesta, ei siitä vertailukohdasta, jota nyt käytetään opposition toimesta staattisena lukuna, 95—96 vertailu kuntatasolla. Tämän vuoksi tässä on hyvin erilaisia lukuja, joita voidaan verrata toisiinsa. Yhdyn siihen ed. Pekkarisen toteamukseen, että johonkin yksittäiseen selvitykseen, esimerkiksi Relanderin työryhmän työhön, ei kannatakaan vedota. Sen takia totesin, että se on vain yksi pohja sille uudistukselle, jota nyt ollaan hallituksen toimesta tekemässä.

Kaiken kaikkiaan kuntatalous on nimenomaan tänä vuonna vielä erittäin hyvässä kunnossa. Täällä aiemmin ed. Aho kertoi, että nimenomaan keskustan toimesta vaadittiin kuntien valtionosuusleikkauksia pienemmiksi tälle vuodelle ja ed. Pekkarinen nyt toteaa, että sisäasiainministeriössä oli jo viime vuonna tieto siitä, mikä kehitys tulee olemaan. Oikeaa suhdannepolitiikkaa olisikin ollut se, että valtionosuuksia kunnilta olisi leikattu nimenomaan tänä vuonna enemmän eikä, kuten ed. Ahon ilmoitti, niitä olisi nimenomaan tältä vuodelta jätetty pienemmiksi. Nyt ensi vuoden leikkaussumma 3,8 miljardia on osittain seurausta suurelta osin siitä, että siitä ajatuksellisesti osa koskee jo tätä vuotta.

Kun valtio joutuu koko ajan ottamaan lisää velkaa — velkaongelma ei suinkaan ole poistunut, vaikka bruttokansantuoteosuutena se saadaan kääntymään laskuun — niin kuntatalouden osalta tilanne on se, että kunnat ovat omaa velkamääräänsä onneksi pystyneet alentamaan jo alle 30 miljardin ja viime vuonna tekemään 2 miljardin markan ylijäämäisen tilinpäätöksen. Tässä mielessä kuntatalous — onneksi, toistan — on paljon paremmassa kunnossa kuin valtiontalous ja kestää tämän suuruiset leikkaukset. Mutta pidän erittäin tärkeänä, että esimerkiksi kunnille tulee 1997 alkaen kustannustason kompensaatio, joka vuotta 1997 koskien on hallituksen toimesta jo luvattu sisältyen siihen tupopakettiin, joka hallituksen vastaantulona tähän kokonaisuuteen oli.

Ed. Kallis merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mitä tulee tämän vuoden ja viime vuoden, siis 1994, leikkauksiin ja eri poliittisten ryhmien suhtautumiseen niihin leikkauksiin, haluan muistuttaa, että sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä oli tälle vuodelle sitä mieltä, että leikkausten pitää olla pienemmät kuin hallituksen esittämät, ja erityisesti leikkausten kohtaanto teidän viime syksynä jättämässänne vaihtoehtoisessa leikkausmallissa oli todella erilainen kuin se, mikä tänä vuonna on toteutumassa eri kuntiin nähden.

Olisiko pitänyt leikata vielä enemmän tänä vuonna? Minun mielestäni ei. Muistutan, että viimeisin tilasto, minkä minä näin — ministeri Backmanilla voi olla vielä uudempi tilasto — on merkinnyt sitä, että viimeisten neljän vuoden aikana kuntasektorilta on poistunut 59 000 verokirjaa. Henkilötyövuosiksi muutettuna tämä ei liene enempää kuin jotakin 25 000, mutta 59 000 henkilöä, täysi- tai osa-aikaisesti aiemmin kuntasektorille palkattua, on sieltä poistunut. Että tätä murrosta olisi vielä pitänyt vauhdittaa vielä kovemmilla leikkauksilla, siihen näkemykseen en yhdy, enkä myöskään siihen, mitä tästä eteenpäin näitten leikkausten suhteen ollaan tekemässä. Mutta tähän jatkoon, tämän analyysin tarkempaan tekemiseen hieman tuonnempana.

Ed. M. Koski (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Backmanin puheenvuoroon haluaisin lausua näkemykseni siinä mielessä, että tämä näkemys edustaa pienen kunnan tilannetta, mikä se tulee olemaan lähinnä ensi vuonna. Valtionapujen leikkauksen ja järjestelmämuutoksen kanssa kohdistuu kuntaan 950 markkaa per asukas tämä leikkaus. Se tekee vajaan 4 000 asukkaan kunnassa noin 3 miljoonaa markkaa. Sen löytäminen kunnan toiminnoista on täysi mahdottomuus, kun ajatellaan, että tähän mennessä jo kaikki tyhjät on puristettu pois ja eletään siinä tilanteessa, että jos leikkauksia lisää tehdään, ne joudutaan lähinnä tekemään henkilöstön osalta. Tämä on tilanne tällä hetkellä, kun budjetteja pienissä kunnissa laaditaan.

Mielestäni tulevaisuudessa voisi olla, että kuntien osalta voisi löytyä säästöjä siitä, että kunnat tiivistävät yhteistyötään sillä tavalla, kuin uusi kuntalaki antaa siihen mahdollisuuden. Voisi olla järkevä tie katsella yhteistyön kautta näitä säästöjä. Mutta tämä linja, joka on valittu, aiheuttaa sen, että joudutaan todella ongelmiin ja joudutaan tilanteeseen, jossa on pakko lähteä puuttumaan kuntien peruspalveluihin.

Ed. M. Markkula: Arvoisa puhemies! Kokoomuksen eduskuntaryhmän puheenjohtaja Ben Zyskowicz tarkasteli puheenvuorossaan monipuolisesti tulopoliittisen ratkaisun merkitystä sekä niitä työelämän uudistustoimenpiteitä, jotka ovat välttämättömiä uusien työpaikkojen synnylle. Haluan omalta osaltani täydentää tuota puheenvuoroa menemällä syvemmälle eräisiin kysymyksiin, joihin on välttämätöntä löytää uusia vastauksia ja näin synnyttää maahamme uusia työpaikkoja.

Eduskunnan on omalla esimerkillään ja linjauksillaan luotava edellytykset tähänastista huomattavasti mittavammalle työelämän muutokselle. Hallituksen suorittamat ja sopimat leikkaustoimenpiteet ovat kiitettävän selkeä ja kestävä perusta maamme talouden tervehdyttämiselle. Saneeraamalla ei kuitenkaan synnytetä uusia työpaikkoja eikä välttämättömiä uusia tuloja. Nyt on asenteellisen uudistumisen aika. On aikaansaatava kansallinen tahto, suorastaan intohimo oppia uutta ja uudistaa niin valtionhallinnon kuin koko työelämänkin rakenteet työtä, yrittäjyyttä ja uusia työpaikkoja suosiviksi.

Mitä nämä uudet linjaukset tämän talousarvion laadinta- ja hyväksymisprosessin osalta voisivat sitten olla? Meidän itsemme käsissä oleva työväline, valtion budjettikirja, voitaisiin muuttaa nykyistä huomattavasti tuloshakuisemmaksi. On uskallettava asettaa selkeästi tavoitteelliset ja jopa mittavat velvoitteet eri hallinnonaloille.

Perustavaa laatua oleva muutos näissä kansallisissa työttömyyden poistamistalkoissa olisi seuraava: Budjettikirjaan merkittäisiin jokaiselle ministeriölle ja sen toimintojen osa-alueelle kussakin kohdin käytettävissä olevien määrärahojen avulla syntyvien uusien työpaikkojen lukumäärä. Siis niin välittömästi valtionhallintoon kuin välillisestikin muualle julkishallintoon ja yksityiselle sektorille syntyvien työpaikkojen määrä voisi ministeriöittäin ja eri hallinnonaloittain näkyä selkeänä tulostavoitteena tuotta budjettikirjassa. Näin me voisimme ohjata ja lähivuodet seurata tuon keskeisen tulostavoitteen toteutumista ja kaikki eri hallinnonaloilla joutuisivat sitoutumaan käytännöllisiin toimenpiteisiin, joissa työttömyyden poistaminen olisi keskeisenä ohjaavana tekijänä.

Samalla toki ministeriöille ja niiden alaisille organisaatioille annettaisiin velvoitteiden ja vastuun lisäksi lisää itsenäisyyttä uusien ratkaisujen ideoinnissa ja tuottamisessa. Tätä lisäitsenäisyyttä esimerkiksi kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalalla olisi sisäisen yrittäjyyden lisääminen. Valtionyhtiöiden yksityisille markkinoille suunnattavien osakeantien avulla voitaisiin määrätietoisesti hankkia valtiolle uusia investointivaroja, jotka sitten KTM:n toimesta suunnattaisiin erityisesti pk-sektorille, myös riskipitoisina sijoituksina.

Haluan esittää myös pari esimerkkiä tulostavoitteiden asetannasta aloilta, jotka varsin perusteellisesti tunnen.

Teknologian kehittämiskeskuksen Tekesin toiminnasta valmistui viime keväänä varsin perusteellinen kansainvälinen arviointi. Osana tuota arviointia VTT selvitti Tekesin tuotekehityspanostuksen vaikutuksia. Jokainen yrityksien tuotekehityshankkeisiin sijoitettu Tekesin miljoona synnytti 4—5 pysyvää työpaikkaa — korostan: siis 4—5 pysyvää työpaikkaa — sekä vaikutti toki välillisesti vielä useamman työpaikan säilymiseen. Tämä on hyvä esimerkki tulosta tuottavasta määrärahojen kohdentamisesta.

Vastaavanlaisia tuloksia tai ainakin tulostavoitteiden määrittelyä pitäisi edellyttää myös esimerkiksi työvoimapoliittiselta aikuiskoulutukselta, joka nyt tämän budjettikirjan mukaan saa osakseen todella merkittävän määrärahalisäyksen. Kysynkin tämän sinänsä erittäin tärkeän määrärahan osalta, onko työministeriö valmis asettamaan rahoittamansa koulutuksen keskeisimmäksi tuloskriteeriksi uusien työpaikkojen synnyttämisen tai toisena vaihtoehtoisena tuloskriteerinä uuden työntekijän kouluttamisen työpaikkaan, johon ei muuten ole saatavissa ammattitaitoista työntekijää. Työministeriön menetelmiä on varmasti syytä kehittää määrätietoisesti, sillä keskeisin kriteeri koulutuspalvelujen ostossa näyttää valitettavasti edelleenkin olevan koulutuksen halpuus eikä suinkaan koulutuksen laatu ja vaikuttavuus.

Suomi on niin pieni tekijä maailmanmarkkinoilla, että emme voi tehdä ratkaisuja muista riippumatta. Euroopanlaajuisesti katsottuna sopivat meidänkin linjauksiemme perustaksi EU:n elinkeino- ja teollisuuspolitiikan suuntaviivat:

Ensinnäkin osaamiseen panostaminen, jossa erityisesti korostetaan pitkävaikutteista toimintaa eli panostamista teknologiseen kehitykseen ja tutkimukseen sekä koulutukseen yleensä.

Toiseksi teollisuuden yhteistyön kehittäminen, jossa aivan erityisesti on kyse verkostotyyppisestä yhteistoiminnasta paitsi eri yritysten kesken myös yhteistyössä kansallisen ja kansainvälisen koulutus- ja tiedemaailman kanssa.

Kolmanneksi terveen kilpailun varmistaminen, jossa korostuu työntekoa ja uusia työpaikkoja estävien rakenteiden ja säädösten poistaminen.

Neljänneksi julkisen sektorin roolin uudistaminen, jossa yhteiskunnan rooli yhä enenevässä määrin muuttuu palvelujen tuottajasta ja staattisesta ylläpitäjästä toivotun suunnan näyttäjäksi sekä palvelujen tarjonnan mahdollistajaksi ja toki myös palvelujen minimitason turvaajaksi.

Nämä linjaukset Suomen tilanteeseen syvennettynä merkitsevät sitä, että yhteiskunta kannustaa yrityksiä todella haasteellisiin uutta luoviin hankkeisiin. Näitä kannustus- ja tukitoimia ei kuitenkaan tule rinnastaa vanhaa toimintaa ylläpitäviin perinteisiin elinkeinotukiin. Uusia työpaikkoja uskotaan syntyvän, aivan kuten täälläkin käydyssä keskustelussa useat ovat todenneet, merkittävässä määrin vain pk-yrityksiin. Sielläkin kehityksen veturina ovat kansainvälisellä tasolla kilpailukykyiset tuotteet. Uusien työpaikkojen synnyn esteet on yhteiskunnan poistettava. Tätä linjausta ei kaikilta osin ole vielä mielletty ja viety riittävän pitkälle käytäntöön tämänkään budjetin valmistelussa. Viittaan tältä osin kokoomuksen ryhmäpuheenvuoroon.

Arvoisa puhemies! Edellä esittämieni linjausten valossa on valitettavaa, että hallitus ei ole säästötoimenpiteiden puristuksessa kyennyt riittävästi pitämään kiinni linjauksista nostaa maamme tutkimus- ja kehitystoiminnan panostus lähemmäksi tavoitteeksi asetettua 2,7 prosenttia bruttokansantuotteesta. Mitään peruut-

tamatonta ei kuitenkaan ole tehty. Kaikkia asianosaisia ministeriöitä mutta aivan erityisesti myös yrityksiä ja tiedemaailmaa velvoittavana haasteena onkin nyt tähänastista selkeämmin osoittaa, mikä merkitys tutkimus- ja kehitystoiminnalla on työllisyyden hoidolle. Vain asiasta käytävän perusteellisen ja riittävän käytännönläheisen keskustelun perusteella ovat tarpeelliset uudelleenarvioinnit tehtävissä.

Arvoisa puhemies! Oppositiojohtaja Ahon puheen yhteen linjaukseen on erittäin helppo yhtyä. Hänen linjauksensa oli, että tavoitellun tulevaisuuden esteenä on oppi saavutetuista eduista. On siis uskallettava uudistua, ja tätä uudistumiskykyä tarvitsemme kaikki. Toivon, että uudistumiskykyä lähikuukausina löytyy selkeästi myös oppositiopuolue keskustalta.

Ed. V o k k o l a i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Ensinnäkin yhdyn ed. M. Markkulan kritiikkiin työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen laatu-hintasuhteesta. Olen itse törmännyt monta kertaa samaan tilanteeseen, että työministeriötä kiinnostaa enemmän hinta kuin se laatu, minkä näköistä väkeä koulusta ulos tulee, saavatko he pysyvän työpaikan vai eivät.

Tässä maassa tuskin on tehty koskaan sellaista valtion budjettiesitystä, joka olisi saanut pelkkää kiitosta ja kättentaputusta joka puolelta. Aina siitä löytyy arvosteltavaa riippuen siitä, mistä näkövinkkelistä esitystä tarkastelee. Oppositiopuolueiden pitää tietysti jo virankin puolesta haukkua hallituksen budjettia, ja tämä muodollisuus tulee varmasti tämänkin keskustelun aikana täyttymään. Nyt opposition haukut ovat tosin olleet tavallista laimeampia, sillä sen on ollut pakko tunnustaa nykyisen hallituksen pystyneen eräissä asioissa parempaan kuin edellisen. Vaikka Lipposenkin hallitukselle tuli tuporatkaisun yhteydessä hankauksia ammattiyhdistysliikkeen kanssa lähinnä työttömyysturvan vuoksi, takasi vasemmiston vahva mukanaolo hallituksessa sen, että ristiriidat pystyttiin nyt ainakin jollakin tavalla ratkaisemaan eikä ajauduttu avoimeen välirikkoon, kuten kävi keskustapuolueen hallituskaudella.

Tosin on todettava, että työttömyysturvan osalta voitaisiin puhua eräänlaisesta välirauhasta, jonka hallitus osti lupaamalla panostusta työvoimakoulutukseen hakeutuneiden toimeentuloon. Kuuluisa 800 miljoonan markan leikkaus jäi edelleen olemaan hallituksen papereihin, ja ay-liikkeen piiristä kuultujen puheenvuorojen perusteella voidaan ennakoida, että uusi kädenvääntö tästä on edessä ensi keväänä, kun työttömyysturvan kokonaisuudistusta ryhdytään todella täällä leipomaan.

Työttömyysturvakiistassa on selvästi havaittavissa poliittisten intohimojen leiskuminen oikeiston suunnalla. Kokoomuksella näytti olevan halu paitsi kostaa ammattiyhdistysliikkeelle Ahon hallituksen aikaiset nöyryytyksensä, myös perinteinen aatteellinen tavoite riisua suomalaisesta yhteiskunnasta yhä lisää sosiaaliturvaa. Toisin sanoen oikeiston ideologisissa silmissä kiiluu kuva suomalaisesta halpatyövoiman paratiisista, jossa työnantajien riesana eivät ole ammattiliitot palkkavaatimuksineen ja muine työehtosopimuksen määräyksineen, ennen muuta kuuluisa yleissitovuus. Tämä intohimo tuli esille, kun kokoomus kiirehti torjumaan SAK:n vastaantulon työttömyysvakuutusmaksun suhteen ja vaati leikkauksen naulaamista kiinni sellaisenaan. Se merkitsisi työttömyysturvan tasoon ja kestoon heikennyksiä, joita ay-liike ei tule hyväksymään. Mutta koska tämän oli tarkoitus astua voimaan vasta vuoden 97 alusta työttömyysturvan kokonaisuudistuksen yhteydessä ja koska tämä uudistus on vielä suunnitteilla, todellinen vääntö tästä lykkääntyy ensi kevääseen, kuten edellä sanoin.

Olen eri tilaisuuksissa törmännyt usein sellaiseen jossitteluun, että jos eduskunnassa meistä enemmistö olisi kokenut vähänkin pitemmän työttömyyden ja sen aiheuttaman toimeentulovaikeuden, tässä maassa olisi käynnissä tehokas elvytystyö työllisyyden parantamiseksi eikä työttömyysturvan heikennyksistä edes keskusteltaisi. Työttömien kannalta tuntuukin käsittämättömältä, että kun työpaikan menetys jo aiheuttaa jopa 40 prosentin tulotason pudotuksen menojen pysyessä ennallaan, vielä työttömyysturvastakin joku haluaisi ottaa pois.

Pidän valitettavana, että työmarkkinajärjestöt eivät halunneet edetä työelämän kehittämisessä niiltä kohdin, joilla olisi ollut vaikutusta myös työllisyyden osalta muun muassa ylitöiden enimmäismäärissä ja työn jakamisessa. Tahtoa on nyt löydettävä sitten hallituksen puolelta.

Kokonaisuutena ottaen Lipposen hallitus selvisi ensimmäisen syksyn talouspoliittisesta sadonkorjuustaan melko hyvin, vaikkakin tulopoliittisen ratkaisun puinti on vielä meneillään liitoissa. Kaikesta huolimatta sopii toivoa, että tältäkin osin päästään myönteiseen tulokseen, jolloin täyttyvät hallituksen alkutaipaleen tärkeimmät edellytykset valtiontalouden kuntoon saattamiseksi, joka on todella hidas prosessi. Se on siinä määrin hidas prosessi, että pelkällä

odottamisella ei hallituksen tavoite työttömyyden puolittamisesta tule täyttymään vaalikaudella. Sen vuoksi tarvitaan välttämättä sen vauhdittamista elvyttämällä kotimarkkinoita. Meidän kansantaloutemmehan on harvinaisella tavalla kaksijakoinen, koska meillä on yhtä aikaa toisaalla ankara laskusuhdanne ja toisaalla kiihkeä korkeasuhdanne. Jälkimmäisellä tarkoitan vientiteollisuuttamme, joka tänä vuonna yltää historiansa parhaisiin tuloksiin ja joka toimialajärjestelyjen ansiosta rynnii yhä voimakkaammin maailmanmarkkinoille, ei enää pelkästään EU:hun.

Kun talousoppien mukaan valtion tulisi laskusuhdanteessa elvyttää ja korkeasuhdanteessa hillitä eli painaa jarruja, Suomen tilanteessa se tarkoittaisi sitä, että valtio imuroisi vientisektorilta voimavaroja kotimarkkinoiden elvytykseen. Kaikki mahdollisuudet tällaiseen ovat olemassa, mutta nähtävästi ei ole haluja, koska julkisuudessa ei ole lainkaan keskusteltu siitä, että ennätysmäistä tulosta tuottavilta vientiyrityksiltä otettaisiin takaisin edes vähäisin määrin niitä taloudellisia etuuksia ja helpotuksia, joita niille devalvaatioiden lisäksi edellinen hallitus antoi lamaan vedoten. Sieltä olisi viennin kilpailukykyä mitenkään vaarantamatta saatavissa useankin miljardin elvytysvara kotimarkkinoiden elinkeinoelämälle.

Vaatimuksia kotimarkkinoiden elvytysruiskeesta onkin alkanut kuulua nyt myös muualta kuin vasemmiston ja ay-liikkeen piiristä. Viimeksi äskettäin Elinkeinoelämän Tutkimuslaitos ehdotti asuntorakentamisen elvytystä, koska se olisi varsin nopeavaikutteinen lääke työllisyyden parantamiseksi muun muassa rakentamisen välillisten vaikutusten takia. Yhtenä keinona rakentamisen piristämiseen olisi esimerkiksi alan arvonlisäveron puolittaminen väliaikaisesti. Toivottavasti hallituksen korvat reagoivat nyt tällaiselle ehdotukselle, jotta konkreettisia tuloksia saataisiin aikaan. Niitä pitää tulla myös hallituksen asettamalta työllisyystyöryhmältä, jonka tarpeellisuutta vasemmistoliitto korosti jo hallitustyön alkuvaiheessa.

Budjettiesitykseen liittyvissä keskeisissä ennusteluvuissa on tämän vuoden työttömyysasteeksi arvioitu 16,5 ja ensi vuodeksi 14,5 prosenttia. Tällaiset arviot jäävät toteutumatta, ellei kiireesti laadita konkreettisia työllisyysohjelmia, eikä vain laadita vaan myös toteutetaan ne pikaisesti. Ei enää riitä, että jäämme odottamaan hallituksen oikean suuntaisen politiikan korjaavan työllisyyttä automaattisesti. Kyseessä on hallituksen itselleen asettaman tärkeysjärjestyksen ensimmäinen tehtävä, tämän hallituspolitiikan uskottavuuden kulmakivi. Vaikka kansalaiset ovat ymmärtäneet sen, että mikään hallitus ei pysty nopeihin ihmetekoihin, alkaa kärsivällisyys loppua, ellei tekoja ala pikkuhiljaa jo kuulua.

Virkamiehistä koostuvalla työryhmällä on aikaa lokakuun loppuun. Kieltämättä sen urakka on kova. Siitä huolimatta meidän ei pidä hyväksyä tulokseksi vain uudelleen kirjoitettuja vanhoja teesejä. Budjettiehdotus, maltillinen kaksivuotinen palkkaratkaisu sekä niiden seurauksena saatava vakaa talouskehitys alentuvine korkoineen mahdollistaa tuntuvankin työllistämisohjelman. Ne mahdollistaisivat myös tämänhetkistä huomattavasti ripeämmän investointitoiminnan niin suurteollisuudessa kuin pk-sektorillakin. Myös tätä kautta meillä on täysi syy odottaa työllisyyden parantumista. Jos tällä suunnalla ei tapahdu mitään havaittavaa uutta panostusta, edellä esittämäni ajatukset vientisektorin valjastamisesta työllisyystalkoisiin ovat sitäkin ajankohtaisempia.

Konkreettisia työllistämistoimia kiirehtivät myös jo esitetyt varoitukset talouskasvun hiipumisesta jo ensi vuonna, vaikkakaan ei vielä vaarallisessa mitassa. Mutta ellei mitään tehdä, uhkana on, että ulkoiset tekijät voivat parin vuoden päästä painaa tuotannon ja viennin uuteen laskuun. Silloin meillä on todella vakava tilanne, jos työttömyyttä ei ole saatu lasketuksi merkittävästi.

Itäsuomalaisena kansanedustajana haluan lopuksi esittää huolestumiseni, että budjettiesityksen anti maan tälle kolkalle on hyvin niukka. Kovasta suhteellisesta työttömyydestä kärsivän Itä-Suomen jääminen monella tavalla paitsioon on kiinnittänyt myös pääministeri Lipposen huomiota. Me itäsuomalaiset kansanedustajat pohdimme tilannetta yhdessä tämän kuun alussa. Tavoitteena on oma erityisohjelma Itä-Suomea varten, mutta alue kaipaa erityishuomiota myös yleisiä ohjelmia laadittaessa ja työttömyysrahoja jaettaessa.

Arvoisa puhemies! Esitellessään budjettiehdotuksen eduskunnalle valtiovarainministeri Viinanen toivoi, että epävarmuuden aika olisi päättymässä. Jos ja kun maltillinen tuloratkaisu viedään läpi liittotasolla, tällainen toive on tietenkin entistä perustellumpi, jos asioita katsoo valtiovarainministerin näkökulmasta. Minä näkisin kaikesta huolimatta asian niin, että epävarmuuden aika jatkuu maassamme niin pitkään kuin meillä

on satojatuhansia ihmisiä vailla työtä ja turvattua toimeentuloa.

Ed. M a l m : Talman, puhemies! Från regeringens sida så har det många gånger understrukits att det gick förhållandevis lätt att komma överens om 1996 års budgetförslag. Förslaget bygger på överenskommelserna i samband med att regeringen bildades. Det var då som armbrytningen mellan regeringspartierna skedde. Utåt sett verkar det också som om det skulle ha varit enkelt att komma överens om de aviserade ytterligare nedskärningarna om 5,5 miljarder mark.

Det är också klart att det är nödvändigt med en bantning av de statliga utgifterna. De nedskärningar som den förra regeringen gjorde är dess värre inte tillräckliga för att vi skall få balans i statsekonomin. Det behövs mera om vi skall rätta mun efter matsäcken, och om vi inte skall lämna en alltför stor lånebörda till kommande generationer.

Dess värre så betyder det här att vi inte kan hålla de löften vi gav under det "glada" 80-talet. Det är säkert många som i dag upplever politikerna som svikare när man ser den egna ekonomin t.o.m. svikta på grund av att utlovade överföringar inte förverkligas. Ändå tror jag att det är bättre att nu försöka skapa balans i statsekonomin än att skjuta problemen på framtiden. Det kan inte vara rätt att vi förbrukar de resurser som hör efterkommande till.

Det var nödvändigt med nedbantning av de statliga utgifterna. Trots detta har vi ett budgetförslag på samma slutsumma som de senaste åren. Den minskade upplåningen, nästa år under 40 miljarder, betyder att statens inkomster enligt regeringens prognoser avsevärt kommer att stiga jämfört med de närmast föregående åren. Det är en utveckling som är det närmaste ett måste om vi skall få statsekonomin i balans. Det är mycket svårt att skära ytterligare i utgifterna för att nå den balansen.

Svenska folkpartiet aviserade under valkampanjen senaste vinter att statens utgifter kommer att bantas med 13 till 24 miljarder mark på årsbasis av nästa regering. Som redan sagts upplevde många regeringens budgetria och besluten om nedskärningarna på totalt 20 miljarder mark som en förhållandevis enkel process. Vi är medvetna om behovet av att minska på statens utgifter och vi måste acceptera dem om vi framöver vill ha en sänkt men ändå förhållandevis hög välfärd i vårt land. Jag vill dock konstatera att detta ingalunda är någon enkel process för oss i regeringspartierna som skall ta ansvar för budgeten, och det är ännu mindre för dem som konkret drabbas av besluten.

Jag vill ännu en gång från det här stället konstatera att det för mig personligen var ett svårt beslut att stöda Svenska folkpartiets medverkan i regeringen. Jag såg, och ser fortfarande, regeringens beslut om att skära i det nationella stödpaketet till lantbruket som när nog ett svek mot den yrkeskår som i alla sammanhang utpekats som den som kommer att drabbas hårdast av EU-medlemskapet. Under den förra regeringens tid fördes en hård kamp för ett stödpaket som inte var tillräckligt för alla men som gav många överlevnadsmöjligheter. Inte heller med centern i regeringen var det här någon speciellt lätt process. Några månader senare skulle vi acceptera att det fanns utrymme för nedskärningar som offer på den statliga ekonomins altare.

Det var inget lätt beslut för mig att acceptera regeringsmedverkan men jag såg trots allt större möjligheter att påverka utvecklingen i en för bönderna mindre mödosam riktning genom att vara med i regeringen än att stå utanför. Också större partier har våndats i opposition och otvivelaktigt så har vi kunnat medverka till att de värsta, planerade nedskärningarna inte förverkligas.

Puhemies! Valtion menojen pienentäminen on ollut välttämätöntä. Tästä huolimatta budjettiehdotuksen loppusumma on sama kuin viime vuosina. Lainanoton pieneneminen sen ollessa ensi vuonna alle 40 miljardia markkaa merkitsee hallituksen ennusteiden mukaan valtion tulojen huomattavaa lisääntymistä viime vuosiin verrattuna. Tämä kehitys on lähes välttämätön valtiontalouden tasapainoon saamiseksi. On hyvin vaikea leikata menoja vielä tästäkin tämän tasapainon saavuttamiseksi.

Ruotsalainen kansanpuolue ilmoitti viime talvena vaalikampanjan aikana, että valtion menoja tullaan pienentämään 13—24 miljardia markkaa vuositasolla. Kuten sanottu, monet kokivat hallituksen budjettiriihen ja kaikkiaan 20 miljardin säästöpäätökset suhteellisen yksinkertaiseksi prosessiksi. Olemme tietoisia valtion menojen vähentämistarpeesta, ja meidän on hyväksyttävä leikkaukset, jos haluamme tulevaisuudessa säilyttää alemman mutta suhteellisen korkean hyvinvoinnin maassamme. Haluan kuitenkin todeta, että tämä ei suinkaan ole mikään yksinkertainen prosessi meille — ainakaan minulle — hallituspuolueiden jäsenille, joiden tulee kantaa vas-

tuu budjetista, ja vielä vähemmän niille, joihin päätökset konkreettisesti kohdistuvat.

Haluan vielä kerran todeta, että päätös tukea ruotsalaisen kansanpuolueen osallistumista hallitukseen oli minulle henkilökohtaisesti vaikea. Pidin ja pidän edelleen hallituksen päätöstä maatalouden kansallisen tukipaketin leikkaamisesta lähes petoksena ammattikuntaa kohtaan, jonka on kaikissa yhteyksissä todettu kärsineen pahimmin EU-jäsenyydestä. Edellisen hallituksen aikana käytiin kovaa taistelua tukipaketin puolesta, joka ei ollut riittävä kaikille, mutta joka tarjosi monille selviämismahdollisuudet. Joitakin kuukausia myöhemmin meidän oli hyväksyttävä se, että leikkauksille oli tilaa valtiontalouden uhrialttarilla. Päätös ei ollut mitenkään helppo, mutta tarjosi kaikesta huolimatta näin suuremmat mahdollisuudet kehitykseen vaikuttamiseen viljelijöiden kannalta vähemmän kielteiseen suuntaan olemalla mukana hallituksessa kuin jäämällä ulkopuolelle.

Suuremmatkin puolueet ovat tuskitelleet oppositiossa. Epäilemättä olemmekin voineet myötävaikuttaa siihen, että pahimmat leikkaussuunnitelmat eivät ole toteutuneet.

Talman! Vi kan inte förneka att bönderna, efter de nedskärningar av övergångsstödet som sker i nästa års budget och framöver, kommer att vara en arbetande grupp i samhället som får en sänkt arbetsinkomst. Effekterna av nedskärningarna kommer att vara lindrigare 1996 på grund av att en del kan kompenseras med exportavgifter som skall återbetalas till lantbruket. 1997 slår nedskärningarna till fullo och fram till 1999 skall ytterligare 300 miljoner mark tas från näringen.

När nedskärningsbesluten gjordes har det konstaterats att det är nödvändigt på grund av statsekonomin. Det har inte funnits förhandlingsutrymme. Regeringen har fattat besluten och bönderna får söka möjligheter för att överleva i den nya situationen.

Jag tror det var ofrånkomligt att bönderna skulle drabbas när budgeten bantades med 20 miljarder mark. Det som är svårt att acceptera är att skärningarna blev så stora och att det nationella stödpaketet, och därmed arbetsinkomsten, så hårt drabbades. Och detta i en tid då andra grupper gör avtal om höjda inkomster. Jag tror personligen att det kommer att finnas skäl för regeringen att återkomma till de planerade nedskärningarna, att återkomma också då det gäller semestern för lantbrukarna och då det gäller pensionen för lantbrukarna. Det här måste göras före slutet av detta årtionde.

Den militanta inställningen till lantbruket är ännu svårare att förstå när vi följt förhandlingarna på arbetsmarknaden de senaste veckorna. Det är viktigt med ett inkomstpolitiskt avtal. Det var viktigt att regeringen engagerade sig för en lösning. Det hör till arbetsmarknadsparternas uppgift att försöka få ut maximalt av förhandlingarna, också om det handlar om det som tidigare kallades för kvällsmjölkning, iltalypsy, eller som det numera heter, maskinmjölkning eller konelypsy i det här fallet. Jag ser problemen och svårigheterna när landets regering förhandlar, ger bud och hittar resurser när det gäller en del grupper och samtidigt dikterar villkor för andra. Bönderna har svårt att komma till förhandlingar när det gäller fördelningen av nedskärningarna, för att inte tala om storleken på nedskärningarna.

Talman! Det finns skäl för regeringen att se över sin inställning till olika grupper i samhället. Jag har den uppfattningen att Svenska folkpartiet har, på basen av sin sammansättning, en del att ge i den vägen.

Ed. K a l l i s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Malm totesi kahteenkin otteeseen, että budjettileikkaukset olisivat olleet paljon suurempia, mikäli RKP ei olisi hallituksessa mukana. Tämän olen kuullut aikaisemminkin. Olen myös ääneen ihmetellyt, miten julmia leikkauksia sosialidemokraattinen puolue ja erityisesti vasemmistoliitto ja vihreät olivat suunnitelleet. (Ed. Nikula: Ei ollut suunnitelmia!) — Tekin torjuitte! Herää kysymys, kuka sitten aikoi tehdä niitä suuria leikkauksia, mihin ed. Malm viittasi.

Toinen seikka, mihin myös kiinnitin huomiota, oli se, että ed. Malm tunnusti, että hallitus on syyllistynyt petokseen, kun se leikkasi maatalousmenoja. On hyvä, että hallituspuolueen edustaja myöntää, että virheitä on tehty, ja myöntää myös, mistä se johtuu.

Ed. M a l m (vastauspuheenvuoro): Fru talman! Jag sade i mitt tal att Svenska folkpartiet har kunnat medverka till att uttaget från lantbruket inte blev så stort som det kunde blivit. Det är alldeles klart att då diskussionerna om nästa års budget startade och då diskussionerna om nedskärningarna av ytterligare 5,5 miljarder mark diskuterades i regeringen, så var utgångsbeloppen betydligt högre än vad de slutligen blev. Vi

medverkade till att de blev lägre. Det står jag fast vid i det här sammanhanget.

Sedan då det gäller konsekvenserna av nedskärningarna i det nationella stödpaketet, så är det den uppfattning som jag har och som jag är beredd att stå för.

Ed. K r o h n : Arvoisa puhemies! Me kaikki tiedämme, että virus on ilkimysmäinen pikku yksikkö, joka osaa pujahtaa kohteeseen, esimerkiksi ihmissoluun, ja hämätä sen tietojärjestelmän tuottamaan viruksen omia geenejä. Viime vuosikymmen toi tietoisuuteemme kaksi uutta viruslajia, aidsiksi puhkeavan hi-viruksen sekä tietokoneiden tiedostoja tuhoavat tietokonevirukset. Virukset olivat siis valjastaneet käyttöönsä sekä seksuaalisuuden että tiedon tuottamisen. Hassua, että kaikkein tärkeimmästä unohdettiin kohuta. Kolmannesta viruksesta.

Tämä kolmas virus saa meidät uskomaan, että ihminen on pohjimmiltaan laiska syöttiläs, jonka ainoastaan taloudellinen turvattomuus saa liikuttamaan takamustaan, aivojaan tahi jalkojaan. Että kansat kohtaavat parhaiten vapaakaupan kautta. Että ainoa autuaaksi tekevä tapa inhimilliseen vuorovaikutukseen on markkinavoimat. Että kun olemme kilttejä markkinavoimille — näille uusille tuntemattomille jumalille — niin nämä ovat kilttejä takaisin. Naureskelemme hyväntahtoisesti historian siansisälmyksistä ennustajille, mutta itse seuraamme henkeä pidätellen vastikään finnivoiteista partavaahtoon siirtyneen klopin mielenliikkeitä. Emme enää kuuntele linnunsiipien suhinaa, vaan korkokäyrien nousua ja laskua.

Tämä kolmas virus tuntuu vievän meiltä yhteenlasku- ja epäilykyvyn. Esimerkiksi EU:n sisällä niin sanotut rikkaat maat ovat rikkaita vain, jos lasketaan vuosittaista inflaatiokantaa tai bruttokansantuotetta. Näillä perusteilla määritellyt niin sanotut köyhät maat voivat lohdukseen huomata olevansa köyhiä myös siinä mielessä, että niillä on vähemmän itsemurhatapauksia, vähemmän rikoksia, vähäisempi henkisten arvojen kriisi.

Länsimaissa on todettu, että depressiota sairastavien ihmisten määrä on viime vuosikymmenenä kaksinkertaistunut joka kymmenes vuosi. Jos puukauppa tai kaivosteollisuus romahtaisi samaa tahtia kuin onnellisuuden määrä, niin silloin niin sanotut vastuulliset tahot, teollisuus ynnä muut, pakottaisivat hallitukset muuttamaan suuntaa. Elämänsisällön katoaminen ei kuitenkaan tunnu olevan poliittinen ongelma, eihän sitä voi punnita, laskea tai myydä. Hassua, ikään kuin joku katsoisi avaruuteen samealla kaukoputkella ja väittäisi, että tähdet loppuvat siihen, mihin putken erotuskyky.

Tämä virus saa juoksemaan meidät läkähdyksiin ylämäkeä uskoen, että korkea mäki kohta loivenee, kunhan juoksemme tarpeeksi lujaa. Todellisuudessa takanamme olevan mäen osuus murenee pois, niin että joka hetki olemme vain juoksuaskeleen edellä rotkoa. Tämä virus, vulgääriekonomia, saa sosiaaliset yhteisöt muuttumaan jatkuviksi Estonia-laivan kaatuviksi käytäviksi, joissa hengissä selviävät vain hyvälihaiset raavaat miehet, jotka tajuavat, etteivät kuitenkaan voi saada mukaan lapsia, naisia, vanhuksia tai edes parasta kaveriaan.

Sen, mikä on totta ääritilanteessa, ei tarvitse olla mittari normaalioloissa. Vain hysteerikko ei osaa erottaa näitä kahta tilannetta toisistaan. Nähtävästi virus kolme, vulgääriekonomiaan uskominen, aiheuttaa myös massahysteriaa. Onneksi viisaat lääkärit, nyt muun muassa evoluutiopsykologit, etsivät tautiin parannusta. He yrittävät jäljittää ne olosuhteet, missä ihmismieli miljoonia vuosia sitten oppi toimimaan. Kun ihmisen mieli nykyisin niin usein muistuttaa posliinikauppaan eksynyttä norsua, niin onko olemassa olosuhteita, joissa se liitäisi kevyenä kuin haarapääsky kevätillassa?

Uusi tutkimusnäkökulma selventää muutamia näenäisristiriitoja. Nykyihminen voi niin huonosti ja ilmaisee sen väkivallan keinoin, koska kulttuurissamme ei enää ole riittävästi tilaa sellaisille tunteille kuin luottamus, lojaalisuus, kiintymys ja hellyys. Nämä tunteet tekivät petojen ja luonnonolosuhteiden armoilla elävälle laumayhteisölle mahdolliseksi sen, että edes jotkut jälkeläisistä selvisivät aikuisuuteen. Näin geenit olivat varmistaneet jatkuvuutensa. Ihmiskunnan päättymättömässä geeni-tv-sarjassa mainitut "hyvät" tunteet pitävät kateuden ja vallanhalun ja vihan ohella tarinaa yllä. Aivan niin kuin televisiossa.

Joskus on ollut aika, jolloin on ollut noloa puhua seksistä, mutta tänään katsojat soittavat suoriin tv-lähetyksiin ja kertovat, millä sormella hipelöivät klitoristaan. Mutta kun kysytään, mihin sinä uskot, ihminen punastuu ja vetäytyy kuoreensa. Ainoastaan ne, jotka uskovat joko Jahveen tai dollariin, uskaltavat puhua kovaan ääneen.

Me muut aavistamme, että maailmassa on muitakin sävyjä, että ihmisen sisus ei ole niin kuin jonkin kauhuelokuvan babushkanukke, jossa

pienimmän tädin sisältä löytyisi raiskaava hirviö, vaan ehkä todellakin pienimmän tädin sisällä on vielä pienempi täti, joka sekin kaipaa rakkautta ja vuorovaikutusta ja joka myös osaa sitä antaa. Meillä voi olla asioista oikea käsitys, vaikka meillä ei ole vielä oikeaa tietoa, niin kuin Platon antaa Sokrateen todeta kirjoituksessaan Pidot:

"Jos ihmisellä on oikea käsitys jostakin, vaikkei hän osaa sitä perustella, se ei tosin ole tietoa, niin kuin ei mikään perustelematon asia, mutta ei myöskään tietämättömyyttä, koska ihminen ei voi olla tietämätön, jos hänen käsityksensä osuu oikeaan. Siispä oikea käsitys on tiedon ja tietämättömyyden välimuoto."

Matkalla viisauteen on tärkeätä, että alamme nähdä, kuinka nykyinen barbaariekonomia on kommunismin ja fasismin jälkeen vuosisadan kolmas totalitarismin muoto. Jos näemme, kuinka näennäisesti hyvään elämään pyrkimällä voidaan tuottaa raunioilla palavia sosiaalisia yhteisöjä tai sisäisesti hajoavia kansakuntia, alamme nähdä aikamme sairauden. Vasta sitten voimme alkaa parantua.

Taiteessa sanotaan, että todellisuus ilmenee yksityiskohtina, ei yleisinä totuuksina. Siispä tarkastelen lyhyesti itselleni tutun hallinnonalan, kulttuurihallinnon budjettia. Mitä siellä tapahtuu? Se näyttää tiivistettynä monet yhteiskuntamme ongelmat pienoiskoossa. Vallitsee näennäisrauha, mutta nuoret ja uudet tekijät ja taiteenalat jäävät ulkopuolelle. Esimerkiksi elokuvan satavuotisjuhlana tämä taiteenala menettää kaksi miljoonaa. Kaikki me kuitenkin tiedämme, että tulevaisuuden kansalaisyhteiskunnan perusedellytys on kuvanlukutaito. Me emme kommunikoi eikä meihin pyritä vaikuttamaan ainoastaan sanojen vaan ennen kaikkea kuvien välityksellä.

Toisena yleisenä huomiona kulttuurin alalla on lakisääteisten menojen rahoittaminen veikkausvoittovaroista. Näin harkinnanvaraisille menoille jää vähemmän tilaa. Sitten ei-institutionaaliset, uudet ja nuoret tekijät saavat pienemmät osuudet.

Sanotaan, että historiasta on vaikea oppia. Jotain kuitenkin. Lampun henkeä ei koskaan voida yhdellä korkilla kahlita eli valtaa ja vaikuttamismahdollisuuksia paitsi jääneet ryhmät eivät tyydy tilanteeseen. Ranskan vallankumouksen synnyn aiheutti aateliston privilegioihin kyllästyneen porvariluokan nousu. Lähihistoriassamme on muitakinvallankumouksia. Itse en usko kehitykseen revoluutioiden kautta vaan kehitykseen evoluutioiden kautta. Siksi on lyhytnäköistä rakentaa näennäisrauha siten, että kakku jaetaan oikeudenmukaisesti entisten syöjien kesken, vaikka perheeseen olisi syntynyt lisää lapsia ja talouteen muuttanut muutama täti tai setä lisää. Kulttuurihallinto ei mielestäni ole omalta osaltaan ratkaissut sukupolvien välistä kuilua. Ikävä kyllä uskon, että tässäkin on noudatettu yleistä linjaa.

Ed. Kankaanniemi: Arvoisa rouva puhemies! Kristillisen liiton eduskuntaryhmä antoi keväällä hallitusohjelman tiedonantoa käsiteltäessä julkisen tukensa hallitusohjelmaan kirjoitetuille keskeisille hallituksen tavoitteille. Se tuki on luonnollisesti varaukseton siltä osin, että me haluamme ja näemme välttämättömänä työllisyyden parantamisen ja valtiontalouden tervehdyttämisen. Mutta niistä keinoista, joita hallitusohjelmaan oli kirjoitettu ja jotka nyt ovat budjettiesityksen muodossa käsissä, me olemme keskeisiltä osin valitettavasti pitkälti eri mieltä hallituksen kanssa.

Budjetin loppusumma on 193 miljardia markkaa, muutamaa tuhatta markkaa vaille. Hallituksen tavoitteena oli nyt edelleen niin kuin edellisinäkin vuosina budjetin loppusumman pitäminen ankarasti kurissa. Menneinä vuosina eli edellisellä vaalikaudella kuuluisat markkinavoimat, joiden armoilla maa oli erittäin vahvasti ulkomaisen luotonsaannin varmistamisen takia, oli välttämätöntä julkisten menojen kurissa pitäminen. Tällä hetkellä ensi vuoden budjettia ajateltaessa ja mietittäessä ei ole ollenkaan samanlainen tilanne tässä maassa sen suhteen, että budjetin loppusumma olisi pidettävä jossakin tietyssä luvussa keinoja paljonkaan miettimättä.

Näin kuitenkinkin hallitus on edelleen ministeri Viinasen ja valtiovarainministeriön tahdosta suostunut lähtemään liikkeelle, eli loppusumma lyötiin ensin kiinni ja sen jälkeen puristettiin menot siihen. Kun arvostelemme, että näin ei tarvitsisi olla, niin siihen on todella tänä päivänä paljon paremmat mahdollisuudet. Ei ole sellaista riskiä kuin oli aiemmin loppusumman suhteen. Tällä hetkellä, kun pyritään pitämään tiukasti kiinni tuosta menojen katosta, se johtuu ymmärtääkseni lähinnä syistä, jotka vasemmistokin on näköjään lähes yksimielisesti kritiikittä hyväksynyt. Ideologisista syistä halutaan valtiontaloutta, julkista sektoria kaiken kaikkiaan supistaa, kuristaa voimakkaasti jotta yksityiselle, valitettavan usein saalistushaluiselle yksityiselle toiminnalle jäisi mahdollisimman laaja tila kansantaloudessa. Ja toisaalta, jotta verotusta voitaisiin

keventää sillä tavalla kuin kukin sitä itse haluaa keventää.

No, nämä ovat tietysti sinänsä ideologisesti hyvin perusteltaviakin tavoitteita ja kolmantena tekijänä tietysti tämä valtiontalouden eurokuntoon saattaminen vaatii tällaista politiikkaa. Mutta ei olisi mikään pakko näin menetellä, vaan nyt voitaisiin katsoa, mistä saadaan lisätuloja ja miten näillä lisätuloilla voitaisiin pehmentää niitä rajuja sosiaalisen perusturvan leikkauksia, joita hallitus on nyt viemässä eteenpäin. Eli meidän ryhmäpuheenvuorossamme, jonka edustaja Smeds piti päivällä, esitettiin myös tiettyjä kohtuullisia verotuksen muutoksia muun muassa arvo-osuusmaksua eli vanhaa pörssiveroa otettavaksi takaisin, jolla saataisiin lähes miljardi markkaa rahaa valtion kassaan. Samalla sitten muun muassa sillä olisi voitu menetellä niin, että ei tarvitsisi tehdä sellaisia hirvittävän rajuja lapsiperheiden, opiskelijoitten, eläkeläisten, työttömien eikä sairaiden etuuksien, perusturvan leikkauksia, joihin nyt on menty, jotka supistavat ostovoimaa ja näin lisäävät työttömyyttä.

Tältä pohjalta olisi voitu antaa budjetin loppusumman hieman kasvaa, aukko olisi pysynyt entisellään, ja rahoittaa nämä toimenpiteet tällaisilla uusilla taikka palautettavilla veroilla. Ehkä voitaisiin miettiä myös, ei ole varmaan poliittisesti kovin viisasta puhua näin, mutta ehkä olisi hyvin voitu myös ajatella, että televerosta ei olisi vielä luovuttu ensi vuonna, vaan se 500 miljoonaa olisi otettu ja käytetty sen heikoimmassa asemassa olevan väestönosan, jota nyt kuristetaan ja ajetaan lähes nälkätilanteeseen, tilanteen helpottamiseen ja parantamiseen.

Hallitus on valinnut linjansa arvomaailmansa mukaisesti, jota arvomaailmaa todella vasemmiston osalta hämmästelen yötä päivää nykyisin, miten näin on voinut käydä. Mutta näin nyt olemme tässä tilanteessa. Luemme tätä budjettia, joka on tämän hallituksen ensimmäinen. Muistamme hyvin, että hallitus syntyi hyvin nopeasti. Hallitusohjelma kirjoitettiin keväällä ennätysvauhtia ja silloin ei ollut vielä tiedossa kun sitä tehtiin, ketkä ovat tulevia ministereitä, joten he eivät olleet millään lailla puolustamassa omaa sektoriaan. Kun sitten tehtiin tiukka säästölista, niin oli sen jälkeen kova halu ministeriksi monella. He olivat valmiit nielemään sen kaiken ja sitten he olivat koukun silloin ottaneet sisäänsä. Nyt ei auta muu kuin budjettikirja tehdä sen mukaisesti kuin on sovittu ja toteuttaa ne tuskaiset, niinkuin moneen kertaan on täällä sanottu, tuskaiset leikkaukset joita se sisältää.

Näin on käynyt ja budjetti tulikin sitten hyvin nopeasti valmiiksi, nyt elokuussa. On jopa ylpeilty sillä, että budjetti tuli nopeasti valmiiksi. Itse olin kolmea budjettia tekemässä valtioneuvostossa menneellä kaudella ja silloin ei tehty näin nopeasti. Ei ollut itsetarkoitus saada budjettia nopeasti valmiiksi vaan oli tarkoitus, että tehdään mahdollisimman huolellista työtä. Nyt uskallan väittää, että budjettiriihessä ei tänä kesänä käyty keskustelua yhtään siitä, mitkä ovat budjetin työllisyysvaikutukset, mitkä ovat budjetin aluepoliittiset vaikutukset, mitkä ovat budjetin sosiaalipoliittiset tai sosiaaliset oikeudenmukaisuusvaikutukset. Ehkä ei mietitty edes sukupuolten tasa-arvon vaikutuksia, kun katsotaan miten esimerkiksi sairausvakuutuspäivärahoja aiotaan leikata aivan kohtuuttomasti esimerkiksi naisia ajatellen.

Eli tällaista pohdintaa ei käyty. Silloin edellisen hallituksen aikana käytiin, ja sillä oli se seuraus, että budjettiriihet venyivät vähän pitemmiksi, mutta budjetit olivat myös paljon oikeudenmukaisempia kaikilta näiltä osin.

Tällä hetkellä me joudumme ottamaan kantaa siihen, miten monet asiat on jo hyväksytty. Lapsilisien leikkaukset ja opintotuen leikkaukset on jo viety lainsäädäntöön asti, eli niihin eduskunta ei pääse paljoakaan puuttumaan. Edessä on työttömyysturvan leikkaukset ja erityisesti työmarkkinatuen leikkaus. Tuntuu aika järkyttävältä että sinne on siirretty kaikki se, mitä muualta ei ole saatu leikattua ja mitä ei ole kehdattu kuntien valtionosuuksien leikkauksien lisäämiseksi panna. Ne on pantu työmarkkinatuen leikkaamiseen. Tämä on kyllä järkyttävää politiikkaa, kun muistamme millä perusteella työmarkkinatukijärjestelmä luotiin muutama vuosi sitten. Tämä on minusta hyvin ikävää ja murheellista, että juuri sinne sijoitetaan.

Ministeri Jaakonsaari sanoi, että tilalle tulee opinto- ja koulutusmahdollisuuksia. Eivät kaikki voi kouluttautua aina ja jatkuvasti ja sekin on hukkaan heitettyä monella tavalla, valitettavasti. Tältä puolelta tiedämme sen, ja toisaalta työmarkkinatuki sellaisenaan mahdollistaa kouluttautumisen. Se on joustava, erityisesti nuorten tarpeisiin ajateltu, ja kun sitä nyt ollaan romuttamassa niin tehdään kyllä suurta vahinkoa. Sukupolvien välistä kuilua kasvatetaan eli eriarvoisuutta.

Voisi puhua paljon myös kuntien valtionosuuksista, yksityisteiden avustusten leikkaamisesta, aluepoliittisista tukimuodoista jne. joilla tätä eriarvoisuutta valitettavasti tässä voimak-

kaasti lisätään. Samalla tietysti jo paljon puhuttu elintarviketalouden tukipaketin romutuksen eteenpäin vieminen. Ne ovat sellaisia asioita, joista on vaikea löytää mitään järkevää perustetta, miksi näin pitää tehdä. Voitaisiin pehmittää näitä, kun annettaisiin budjetin loppusumman hieman kasvaa ja kerättäisiin sieltä nämä tulot sitä varten, missä on tänä päivänä kovasti varaa ottaa. No, näin ei tapahdu, mutta meidän linjamme olisi tämä.

Tulopolitiikan puolella näemme, että jälleen tulee prosenttiperusteiset palkankorotukset pääosin. Ne suosivat tietysti suurituloisia, ja myös tämä verotuksen keventämislinja, jolle hallitus lähti. Se suosii hyvätuloisia selvästi enemmän kuin niitä, jotka ovat todella vaikeuksissa. Vaikeuksissa olevat joutuvat entistä suurempiin vaikeuksiin tämän kokonaislinjan takia.

Arvoisa puhemies! Jos tämä budjetti sisältäisi kunnollisen työllisyysohjelman, niin monet näistä asioista voisi antaa anteeksi. Mutta valitettavasti hyvällä tahdollakaan täältä ei löydy sellaista, mikä lupaisi työllisyyden paranemista, puolittumista tai edes jonkinlaista paranemista lähivuosina. Tämä tekee tilanteen varsin ongelmalliseksi. Ilmeisesti meille näitä ns. eurotyöpaikkoja tänne syntyy. Lupasihan Vattin tutkimus silloin muutama vuosi sitten, että niitä tulee 100 000. Niitä voi tulla tänne Helsingin, Espoon ja Vantaan alueelle jonkin verran, joitakin harvoja ehkä Tampereen seudulle. Mutta maakuntiin, mihin tämä rahavirtojen pois siirtymä pahiten iskee, niitä ei tule, ei ensimmäistäkään.

Päinvastoin kunnat joutuvat vähentämään työvoimaa. Pankit vähentävät, konttoreita suljetaan ja työvoimaa vähennetään. Maatalous ja elintarviketalous supistuvat sieltä, eikä edes tätä vastaavaa työpaikkamäärää mitä niissä menetetään, sinne ole tulossa. Eli tämä on hyvin kylmä linja ja johtaa kansan ja koko maan kahtiajakautumiseen hyvin syvällä tavalla. Tällaista politiikkaa ei saisi harjoittaa tässä maassa. Käsittämätöntä on, että vasemmisto ja erityisesti vasemmistoliitto, kun edellisen kauden puheita muistelee, on tähän valmis. Miksi? Sitä jää kysymään. Valtako vain miellyttää eikä mikään muu?

Arvoisa puhemies! Ministeri Viinanen totesi jokin aika sitten, että tämä EU:n Madridin huippukokous edellyttää työllisyysohjelman laatimista. Ilmeisesti on niin, ettei hallituksella muuten siihen niin haluja olekaan, mutta siellä nyt sattuu olemaan sellainen päätös, että Madridin huippukokoukseen mennessä jokainen jäsenmaa tekee työllisyysohjelman. Jos se vain sitä varten tehdään, niin ei se ehkä kovin suuria lupaa.

Arvoisa puhemies! Kaivoin esille eduskuntaryhmien tai puolueiden vastaukset puhemies Lipposelle keväällä, kun puhemies Lipponen pyysi kannanottoja muutamiin kysymyksiin hallituksen muodostamisen yhteydessä. Kyllä minua järkytti, kun vertasin vasemmistoliiton, kuinka sattuikin, vastauksia ja tämän hallituksen tekemää budjettia, koska ei täältä löydy yhtymäkohtia juuri lainkaan. Miten se on selitettävissä? Se on kyllä varsin ihmeellistä. Elinkeinotukien ja maatalouden tukien leikkauksissa ehkä on aika pitkälle samanlainen linja, mutta tulonsiirrot kotitalouksille ja toisaalta kuntien valtionosuusleikkaukset ovat aivan päinvastoin kuin täällä on. Puolustusmenoja te olette valmiit leikkaamaan rajusti, mutta kuinka käykään, ja sitten tämä sosiaalinen oikeudenmukaisuus, jota vaaditte, ovat esimerkkejä, että kyllä tämä on kaukana näissä asioissa.

Näistä erikoiskysymyksistä voisi vielä tässä puhua pitkäänkin, mutta lopetan hyvin pian.

Totean vain, että puheenjohtaja Andersson aikanaan sanoi, että kehitysyhteistyömäärärahoja ei leikata kuin hänen kuolleen ruumiinsa yli. Miten on käynyt? Nyt mennään historian alhaisimmalle tasolle. Eivät tainneet 80-luvullakaan olla niin alhaalla. Ehkä muutaman kymmenen miljoonan markan kulttuurimäärärahojen lisäyksellä on ostettu se, että kehitysyhteistyö nyt romutetaan, ja vihreät ovat siinä tietysti vastuullisessa asemassa.

Erilliskysymyksiä on myös esimerkiksi sosialidemokraattien voimakkaasti aiemmin esillä pitämä asuntotuotanto. Kyllä se on rappiolla tänä päivä eikä siihenkään valoa tässä näy.

Jo aiemmin mainitsemani sairausvakuutuksen peruspäivärahan poistamisajatus on merkillinen uudistus, joka ei kyllä minkäänlaista sosiaalista vastuuta osoita. Siinä tulee varmasti paikka siihen, että perustuslakivaliokunta joutuu miettimään, onko se perusoikeusuudistuksen ja nykyisen perustuslain mukaista. Mielestäni se ei kyllä missään tapauksessa ole.

Arvoisa puhemies! Tällaisilla vähän hajanaisilla, monenlaisilla huomioilla sanon, että tämä budjetti on kyllä tyrmistyttävä, ikävä ja vaatisi tavattoman paljon korjaamista.

Ed. Tiusanen (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! En epäile ed. Kankaanniemen sosiaalista mielenlaatua enkä rehellisyyttä. Haluaisin vain todeta sen, että kyllä, ed. Kankaan-

niemi, voitte nukkua yönne rauhassa ja olla vakuuttunut siitä, että vasemmistoliitto tai vasemmisto yleensäkään ei ole menettänyt omaa arvomaailmaansa eikä hylännyt sitä. Kun te tässä puhuitte keväällisen paperin kaukaisuutta siitä, mikä on budjettikirja, niin viittaisin siihen, että teidän, ed. Kankaanniemi, asemanne on vaikuttamisesta vielä kauempana. Kysymys on siitä, miten me nyt pystymme hallituksessa vaikuttamaan tämän maan kehittämiseen. Ne resurssit, mitä vasemmistoliitolla on, tulemme käyttämään toki näihinkin hyviin asioihin, mitä te mainitsitte.

Peruspäivärahassa olette aivan oikeassa siinä, että se on hyvin ongelmallinen asia. Kun puhuitte tasa-arvosta, niin vain 7 prosenttia on näitä perheenemäntiä, jotka kuuluvat peruspäivärahan saajiin. Enemmistö on miehiä.

Ed. K a l l i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! En ymmärrä ed. Kankaanniemen käsitystä tai ajatuksenjuoksua siitä, että valtiontaloudessa olisi tällä hetkellä jonkinlaista ylimääräistä liikkumatilaa. Päinvastoin valtiontalouden kannalta tilanne on edelleen veitsen terällä. On suorastaan huolestuttavaa, ellei tyrmistyttävää, että tänä ja ensi vuonna, kun elämme keskellä korkeinta korkeasuhdannetta, valtio velkaantuu edelleen yli 30 miljardia markkaa, korot ovat jo tällä hetkellä jo toiseksi suurin menoryhmä. Minua ei ainakaan lohduta se, että emme vielä tällä hetkellä aivan pärjää Belgialle ja Italialle velkaantuneisuudessa.

Ehkä ainut positiivinen seikka tällä hetkellä on se, että hallituksen ripeiden toimenpiteiden ansiosta meillä on edes näkymä siitä, että valtionvelka on taittumassa. Tämä onkin aivan välttämätöntä, koska jos me ajautuisimme uuteen lamaan 70 prosentin velkaosuudella bruttokansantuotteesta, se olisi kyllä hyvinvointiyhteiskuntamme, jollainen Suomi vielä käsittääkseni on, lopullinen tuho.

Ed. K a r p i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kankaanniemi, puheenvuorossanne katsoitte, että kaikki politiikka, mitä hallitus nyt noudattaa, on väärää, eikä mitään supistuksia, mitä tässä esitetään, ei pitäisi toteuttaa. Edelleen katsoitte, että menokehyksestä, 193 miljardia markkaa, ei pitäisi pitää kiinni. Vaihtoehtona esititte pörssiveroa, joka olisi semmoinen, mikä voisi tulla tähän tilalle. Mitään muuta tässä ei ollut. Käsitykseni mukaan tämä ei kylläkään tule riittämään.

Tietysti myöskin kunnallispoliitikkona totean, että nämä leikkaukset, mitä valtionosuuksiin tehdään kuntiin kohdistettuina, ovat erittäin raskaita ja aiheuttavat kyllä paljon vaikeuksia. Mutta on ymmärrettävää, että myöskin valtionosuuksiin joudutaan koskemaan.

Ed. K a n k a a n n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ensinnäkin ed. Tiusaselle totean, etten minä epäile, etteikö vasemmistoliitto pyri vaikuttamaan asioihin, mutta sitä hämmästelen, että ne vaikutukset ovat näin täysin päinvastaiset, siihen nähden, mikä on ollut ehkä tavoite.

Mitä tulee ed. Kallion puheenvuoroon, hän ei kuunnellut ollenkaan — ehkä ei myöskään ed. Karpio — mitä minä sanoin. En minä ole velkaantumisvauhtia ollenkaan kiihdyttämässä, vaan ottamassa esimerkiksi pörssiverolla sieltä, mistä olisi nyt otettavissa. Sieltä saa 800 miljoonaa kohtuullisella verokannalla, (Eduskunnasta: Ei sillä ole mitään vaikutusta!) eikä koske köyhää. Lisäksi voisi olla esimerkiksi televero, jonka ed. Karpio unohti. Siitä tulee jo lähes 1,5 miljardia, jolla voitaisiin hoitaa se, että näin epäsosiaalista politiikkaa, näin väärämielistä politiikkaa ei harjoitettaisi, kuin tämä budjetti nyt sisältää nimenomaan sillä tavalla, että köyhimmät, sairaat, työttömät, perusturvan varassa elävät ja alueellisesti vaikeimmassa asemassa olevat joutuvat kärsimään ja maksamaan. Se on sellaista politiikkaa, jota minä en voi tukea enkä hyväksyä.

Hämmästelen syvästi, että erityisesti vasemmistossa voidaan tällaista budjettia olla viemässä eteenpäin eikä kritiikin kritiikkiä uskalleta nostaa. Kyllä kentällä puheet ovat aika paljon toisenlaisia, mutta näköjään vielä ei mennyt perille tämä malli eli se, että 193 miljardin sijasta voisi olla 195 miljardia. Se väli katettaisiin sellaisilla uusilla veroilla, joita ei koota köyhimmältä kansanosalta. Sillä hoidettaisiin nämä ongelmat.

Ed. P e n t t i l ä : Arvoisa puhemies! Hyvät kollegat! Aion hyvin lyhyesti pohdiskella tämän päivän antia tavoitteiden ja asenteiden tasolla.

Minua vaivaa kovasti näköalattomuus ja pessimismi, joka vallitsee tässä talossa. Pessimismillä tarkoitan sitä, että täällä ollaan sitä mieltä, että työttömyys saadaan vain puolitettua, valtion velka saadaan kääntymään laskuun vasta vuosisadan vaihteessa. Tiedän, että monet, lähes kaikki täällä, pitävät näitä tavoitteita optimistisina. Minä itse pidän niitä kauhistuttavina.

Jos tosiaan on niin, että parhaimmillaankin päästään vain työttömyyden puolittamiseen ja velan lisääntymisen hiljentämiseen, eikö meidän pitäisi tunnustaa, että järjestelmä, jossa elämme, vaatii perinpohjaista remonttia? Mielestäni pitäisi. Tuota remonttia tarvitaan kolmella alueella. Sitä tarvitaan verotukseen, sosiaaliturvaan ja työmarkkinoille. Jos remontti toteutetaan niin, että koko ajan pidetään työllistämistä tärkeimpänä tavoitteena, meillä on mahdollisuudet vaikka mihin. Jos remonttia ei toteuteta, meillä ei ole mahdollisuuksia kuin siihen, että parhaimmillaan, jos kaikki menee oikein hyvin, saadaan työttömyys puoliintumaan.

Väitän, että nykyinen hallitus kärsii tavoitteiden paljoudesta. Jos työttömyyden vähentäminen ja valtion budjetin kuntoon laittaminen olisivat ne kaksi tavoitetta, joihin pyrittäisiin, kaipaamani remontti olisi jo alkanut. Näin ei kuitenkaan ole. Kun kuuntelee täällä pidettyjä puheita, huomaa, että hallituksella on noin tusinan verran tavoitteita, jotka kilpailevat ykkössijasta noiden kahden mainitun kanssa. Tällaisia tavoitteita ovat mm. solidaarisuus, tasainen tulonjako, ennustettavuus, vakaus, kaikilta yhtä paljon ottaminen, hyvinvointivaltiomallin säilyttäminen, työmarkkinajärjestöjen vallan säilyttäminen, markkinavoimien miellyttäminen jne. Nämä ovat kaikki hyviä, kauniita tavoitteita, mutta niiden liiallinen korostaminen estää työllisyyden paranemisen tai yrittäjyyden lisääntymisen.

Annan esimerkin. Jos yrittäjä onnistuu, tuo onnistuminen sinällään lisää yhteiskunnallista epätasa-arvoa. Näin siksi, että tuo yrittäjä vaurastuu, kenties rikastuu. Joka tapauksessa hän menestyy paremmin kuin ne ihmiset, jotka epäonnistuvat. Olemmeko valmiit hyväksymään sen, että yksittäinen ihminen voi omalla panoksellaan vaurastua, vai haluammeko, että kaikkien tulokehitys on tasaista ja yhdenmukaista, niin kuin täällä salissa kerta toisensa jälkeen korostetaan?

Annan toisen esimerkin. Haluamme, että työnteko on kannustavaa. Olemmeko siis valmiit hyväksymään sen, että ahkera ihminen tienaa enemmän kuin laiska? (Vasemmalta: Tienaa nytkin!) — Toivottavasti! — Jos olemme valmiit tuon hyväksymään, meidän on luovuttava ajatuksesta, jonka mukaan tuloerot eivät saa kasvaa.

Tietenkin nämä ovat liioiteltuja esimerkkejä. Paljon hyvää on tapahtunut, mutta väitän, että eräs suurimpia esteitä sille, että taloudellinen toimeliaisuus Suomessa kasvaisi, on se, että yritämme yhä tasamitoittaa niin kärsimyksiä kuin voittojakin. Tämä on virheellistä yritystä. Kärsimyksiä ja voittoja ei koskaan voida jakaa tasaisesti. Ihmiset ovat valitettavasti liian erilaisia siihen.

Se, mihin voidaan pyrkiä ja mihin pitää pyrkiä ja mihin pitää keskittyä, on se, että kukaan ei jää kohtuuttoman huonoon asemaan, sekä se, että jokaisella on edellytykset parantaa omaa osaansa yrittämisellä ja ahkeruudella. Tämä tarkoittaa sitä, ja tämä täytyy ottaa vakavasti, että yhteiskunnallinen oikeudenmukaisuus määrittyy sen mukaan, kuinka hyvin yhteiskunta pitää huolta heikossa asemassa olevista, ei sen mukaan, kuinka hyvin se jakaa kaiken tasan.

Arvoisa puhemies! Väitän, että ennen kuin vuosikymmen on lopussa, olemme aloittaneet sosiaaliturvan, verotuksen ja työmarkkinoiden täysremontin. Näin siksi, että nykyjärjestelmä voi parhaimmillaankin tarjota liian epätyydyttäviä tulevaisuudennäkymiä.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Nämä nuorsuomalaiset ovat tuoneet tällaisen raikkaan tuulahduksen tänne eduskuntaan, mutta vaikka iän samentamilla aivoilla yritin nytkin etsiä tästä ed. Penttilän puheesta jotakin kultajyvää, niin kyllä se pyyhkäisi hilseen ylitse. Minä en saanut oikein siitä kiinni.

Siitä huolimatta arvostelen puheenvuoroa sikäli, että hän piti pessimistisenä ajatusta, että työttömien määrä puolittuu tämän vuosikymmenen loppuun mennessä. Kyllä se on optimistinen ajatus sikäli, että tämä työttömyyden puolittaminen ei tule toteutumaan. Työttömyys päinvastoin tulee lisääntymään, ja se johtuu siitä, että lisääntyvä automaatio ja työn tuottavuus aiheuttavat sen, että kaikki ne palvelut, hyödykkeet, tavarat ja tarvikkeet, mitä yhteiskunnassa pystytään kuluttamaan ja tarvitaan, jo tänä päivänä ja yhä enemmän tulevaisuudessa pystytään tuottamaan vähemmällä, olemattoman vähäisellä työvoimalla, automaatio kasvaa jne. Mutta mitä merkitystä sillä on, jos palvelut, tavarat, tuotteet ja tarvikkeet pystytään yhteiskunnassa tuottamaan kaikille ihmisille? Kysymyshän on silloin jako-ongelmasta, miten nämä tuotetut hyödykkeet, tavarat, palvelut ja tuotteet jaetaan ihmisten ja kansalaisten kesken.

Tältä pohjalta lähden siitä, että pitää nopeasti ryhtyä ajattelemaan sitä, että kaikki vanha on mennyttä. Meidän pitää lähteä uuteen aikaan ajattelemaan yhteiskuntaa ja sen ongelmia vallan uudelta pohjalta, juuri tältä pohjalta, miltä sa-

noin: Kaikille ei riitä työtä, mutta kaikille riittää ruokaa, palveluita ja tarvikkeita. Kysymys on siitä, miten ne yhteiskunnassa jaetaan sen jäsenten kesken, minkälaisella järjestelmällä tämä tapahtuu.

Tässä on, ed. Penttilä, nuorsuomalaisillekin ajattelemisen aihetta. Minä en kyllä pääse teidän puheisiinne kiinni, ne olivat sen verran viisaampia, mutta tämä oli kansanmiehen näkemys, ja tähän on helppo päästä kiinni.

Ed. K u o p p a : Arvoisa puhemies! Budjettikeskustelussa on puhuttu paljon työttömyysturvasta ja työttömyysturvan leikkaamisesta ja sinänsä se on erittäin tärkeä ja suuri asia. Siitä kannattaa puhua, mutta vähemmälle huomiolle on jäänyt se, mikä leikkausten kokonaisvaikutus on, koska ne voivat kohdistua hyvin monessa tapauksessa samoihin ihmisiin. Näin ollen budjetti on aika arvoituksellinen siinä mielessä, että se saattaa tuoda jopa kymmeniä tuhansia uusia köyhiä tähän maahan.

Työllisyyden ja yhteisvastuun hallitus on tehnyt nyt ensimmäisen Mooseksen kirjansa, toimeentulon kivitaulut työttömille, opiskelijoille, sairaille, eläkeläisille ja lapsiperheille. Ne ovat todella kiviset taulut. Parasta työttömyysturvaa eli työllisyyden parantamista hallitus tarjoilee niukasti työttömille. Sen sijaan hallitus leikkaa, kuten jo aikaisemmin totesin, työttömien toimeentuloa.

Hallitus jättää työllisyyden hoidon markkinavoimien varaan ja sen omat toimet suurtyöttömyydestä huolimatta työllisyyden parantamiseksi budjetissa ovat jo karsittuja ja näennäisiä. Työttömyysturvan indeksijäädytys ja säästöleikkaukset kohdistuvat satoihintuhansiin ihmisiin ja ne aiheuttavat paljon seurannaisvaikutuksia. Työttömyysturvan leikkaus ei luo uusia työpaikkoja. Leikkaajat sanovat, että näin pienet leikkaukset eivät vaikuta merkittävästi työttömien toimeentuloon, mutta on huomioitava taso, josta nyt ollaan leikkauksia tekemässä. Peruspäiväraha ja työmarkkinatuki on 118 markkaa päivässä viitenä päivänä viikossa miinus verot. Tämä tulo on niin pieni, ettei siitä ole varaa leikata enää penniäkään.

Työttömyysturvan perustasoa on sen sijaan välttämätöntä korottaa vähintään hintojen nousua ja palkkoja vastaavasti. Minä olen tänä päivänä odottanut sitä, että edes joku uskaltaisi sanoa sen, että sillä rahalla, mitä työttömyydestä perusturvana saa, ei tule tällä hintatasolla tässä yhteiskunnassa toimeen. Jos ei kerta sosiaaliturvalla, jota maksetaan, tule toimeen, jotain on tehtävä. Ei voida jättää sitä vain ohimennen olankohautuksen varaan, että se on niitten ihmisten oma asia, mistä he toimeentulonsa hankkivat.

Ei riitä, että työttömyysturvaa leikataan. Hallitus esittää asumistuen leikkaamista 250 miljoonalla markalla. Asumistuki on tukimuodoista tarveharkintaisimpia ja kohdistuu aina pienituloisiin. Ahon hallitus aloitti jo asumistuen leikkaamisen. Asumistuen saajia oli vuoden 94 joulukuussa 227 555 ruokakuntaa. Asumistuen saajista on huomattava osa myös työttömiä, lapsiperheitä ja muita pienituloisia. Kuten jo totesin, sitä eivät voi suurituloiset saada.

Jos vuonna 96 myönnettäisiin asumistukea vuoden 92 taulukoiden mukaan, niin vuoden 94 tasoon verrattuna jokainen tuensaajaruokakunta menettää vuodessa 4 400 markkaa. Tämä on se kuva, miten asumistuelle tässä maassa on käynyt. Sen sijaan asumiskustannukset ovat nousseet varsin huomattavasti. Vuokralla asuvien asumismenot ovat vuosina 90—94 nousseet 41 prosenttia, vapaarahoitteisissa vuokra-asunnoissa 46 prosenttia. Muun muassa vuokrasääntelyn purkaminen on osittain syy vuokrien näin voimakkaaseen nousuun.

Samanaikaisesti kuitenkin ollaan leikkaamassa muuta sosiaaliturvaa ja asumistukea, ja kuten jo totesin, tämä koskettaa valtaosaltaan juuri kaikkein pienituloisimpia ihmisiä. Mielestäni tässä ei ole yhteisvastuuta. Yhteisvastuu on jäänyt johonkin hallituksen kabinetteihin.

Ihmisten taloudellisen hädän lisääntyminen näkyy myös selvästi häätöjen määrissä, sillä vapaaehtoisesti ei kukaan näillä leveysasteilla luovu asunnostaan. Viime vuosina on tuomittu noin 13 000 häätöä, joista vuosittain noin 4 000 on pantu toimeen. Tämä merkitsee sitä, että 16 perheen tavarat kannetaan ulos jokaisena arkipäivänä, ja he ovat asunnottomia. Kodin hajoaminen merkitsee suurta henkistä ja aineellista hätää. Inhimillisten kärsimysten lisäksi kustannukset yhteiskunnalle voivat muodostua jopa huomattavasti korkeammiksi kuin maksamattomat vuokrat. Tämänhän ainakin kuntien sosiaalilautakunnissa mukana olevat kansanedustajat tietävät.

Asumisen oikeus pitää taata jokaiselle, ja vuokra-asuntotuotantoa tulisikin merkittävästi lisätä niillä paikkakunnilla, joissa on pitkät vuokra-asuntojonot. Rakentaminen, erityisesti asuntorakentaminen on järkevää työllistämistä, ja tähän tulisi löytää varoja. Vuokra-asuntojen

puutteen lisäksi on huomattava, että syksyllä kerrottiin opiskelijoiden vaikeasta asuntotilanteesta, ja yli 12 000 opiskelijaa oli asuntojonossa. Tässä olisi merkittävä työllistämiskohde, joka olisi järkevä toteuttaa. Uskallan väittää, että valtiolla on niin paljon varaa, että asuntotuotannon käyntiinsaattaminen ja lisääminen voitaisiin toteuttaa. Mutta myös asumisen hintaa erityisesti pienituloisille tulee alentaa. Asumistukijärjestelmä on sinänsä aika toimiva. Se tukee nimenomaan pienituloisia ihmisiä, ja näin ollen tätä järjestelmää ei tule heikentää eikä romuttaa, vaan sitä tulisi kehittää, jotta myöskin pienituloiset voisivat kohtuullisilla kustannuksilla asua.

Työttömyydestä ja sen ongelmista on puhuttu paljon. Sivuan sitä vain lyhyesti. Erityisesti haluan puuttua niihin keinoihin, millä työttömyyttä voitaisiin vähentää. Työttömien määrään vaikuttaa tietenkin työvoiman määrä. Kun työpaikkoja ei pystytä lisäämään nopeasti, vientivetoinen talouskasvu ei ole lisännyt työpaikkoja, niin silloin pitäisi ottaa käytäntöön työvoiman määrän sääntely. Mielestäni työntekijöiden luopumiseläkejärjestelmä tulisi saattaa voimaan mahdollisimman nopeasti, jolloin 55-vuotiaille voitaisiin turvata vapaaehtoinen eläkkeellepääsy ja työttömille sitä kautta vapautuvia työpaikkoja.

Sapattivapaajärjestelmä, joka nyt hallituksen budjetissa on, tulisi toteuttaa niin, että siitä todella olisi hyötyä työllisyyden parantamiseen. Nyt tässä esityksessä mielestäni on erittäin paha puute, eli se, että tässä korvataan 60 prosenttia työttömyysturvasta vastaavalla summalla henkilölle, joka jää sapattivapaajärjestelmän piiriin. Jos ajatellaan, että ansiot ovat 5 000—7 000 markkaa ja työttömyysturvasta saa vain 60 prosenttia, niin tulo jää niin pieneksi, että henkilön ei ole mahdollista jäädä sapattivapaalle, jos ei hänellä ole sellaista puolisoa, joka hänet elättää. Näin ollen sapattivapaajärjestelmää ei pitäisi pilata sillä, että korvaus jää näin alhaiseksi. On selvää, että siinä voisi olla kattoraja, mutta tämä 4 500 markan katto on mielestäni liian alhainen. (Ed. Aittoniemi: Sapattivapaa on sama kuin työttömyys!) — Sapattivapaa on työn uudelleen jakamista lyhyellä aikavälillä. (Ed. Aittoniemi: Ihminen jää työttömäksi sapattivapaalle!) — Siitä voidaan sanoa kyllä, että hän on työtön, mutta hän voi käyttää aikansa myöskin opiskeluun tai johonkin muuhun itsensä kehittämiseen.

Kun ennen Euroopan unionin kansanäänestystä meille luvattiin, että Suomen työllisyys paranee merkittävästi ja runsaasti tulee uusia työpaikkoja, niin on pakko epäillä, että ne uudet työpaikat eivät ole tulleetkaan Suomeen vaan ne ovat menneet jonnekin muualle.

Samoin luvattiin silloin ministereitten taholta, että Suomi on ensimmäisenä vuonna nettosaaja. Puhuttiin jopa 1 500 miljoonasta markasta. Kun valtion budjettia nyt katsoo ja tutkii, pyrkii saamaan selville, miten siinä on käynyt, onko Suomi nettosaaja, niin herää muutamia kysymyksiä. Jos nämä luvut, joita olen hankkinut lehdistä ja budjetista, ovat virheellisiä, niin ilmeisesti valtiovarainministeri voi toimittaa julkisuuteen oikeat ja tarkat luvut, kuinka paljon Suomi on nettomaksaja, sillä joka tapauksessa Suomi on nettomaksaja Euroopan unioniin.

Helsingin Sanomat julkaisi 6.9.95 taulukon muun muassa näistä maksuista ja totesi, miten EU-jäsenyys vaikuttaa suoraan Suomen budjettiin. Tässä taulukossa oli mielestäni kuitenkin yksi olennainen virhe ja se oli se, että tullimaksuja ei ollut käsitelty itse asiassa lainkaan. Suomessahan aikaisemmin tullimaksut perittiin ja ne tulivat Suomen valtion budjettiin, mutta nyt menettely on muuttunut. Hallitus on merkinnyt talousarvionsa tulopuolelle tullien kantopalkkiot eli tälle vuodelle 131 miljoonaa markkaa ja ensi vuodelle 169 miljoonaa markkaa, mutta jättänyt kokonaan kirjaamatta meno- ja tulopuolelle ne tullit, joiden keräämisestä EU nämä kantopalkkiot myöntää.

EU-Suomessa tullilaitos kerää tuontitulleja EU:n ulkopuolisista maista tuotavista tuotteista. Näistä tulleista Suomi saa pitää itsellään vain sen osan, joka ylittää EU-tariffin. Talousarvioesityksestä ilmenee, että tällaisia tulleja Suomi kerää ensi vuonna 175 miljoonaa markkaa. Sen sijaan EU:n tullitariffin mukaan kerättävät tullit Suomi lähettää EU:n kassaan ja saa pidättää itselleen vain 10 prosentin suuruisen kantopalkkion. Jos kantopalkkio on 131 miljoonaa markkaa, se tarkoittaa, että EU:lle lähetetään Suomesta tullimaksuja tänä vuonna 1 310 miljoonaa markkaa. Tämä on kokonaisuudessaan tuontitavaroista kerättyä rahaa ja se rasittaa Suomen kansantaloutta. Miksi tätä alennusta ei anneta suomalaisille, vaan se lähetetään Eurooppaan? On mielestäni täysin perusteetonta jättää kyseinen summa pois Suomen valtion talousarviosta, tuloista ja menoista, kuten nyt mielestäni tehdään.

Esimerkiksi EU-valtio Tanska merkitsee oman budjettinsa menoihin näkyviin kyseisten EU:lle maksettavien tullien kokonaismäärän toisin kuin Suomen valtio talousarviossaan. Ruotsin talousarviossa tullitulot eivät EU-jäsenyyden

myötä ole edes romahtaneet. Ruotsin valtion talousarviossa vuodelle 1995 on valtiovarainministeri merkinnyt menoiksi EU:lle maksettavia tulleja suunnilleen 4 miljardia Suomen markkaa. Tästä käy ilmi, että meillä budjettikäytäntö on aika tavalla erikoinen. Se merkitsee sitä, että esimerkiksi europarlamentaarikot saavat nämä tiedot suoraan EU:n talousarviosta, mutta me emme saa niitä suoraan Suomen talousarviosta, koska niitä ei siellä mielestäni näkyvissä ole.

Jos katsotaan kokonaistilannetta, paljonko Suomi todella joutuu EU-maksuja maksamaan, niin tämän vuoden talousarvion mukaan niistä kertyy kaiken kaikkiaan 6 706 miljoonaa markkaa. Tuloja me saamme 4 957 miljoonaa markkaa eli miinusta tulee 1 749 miljoonaa markkaa. Ensi vuoden talousarviossa, kun tähän on lisätty tullimaksut, tilanne on, että meidän maksumme ovat EU:lle 7 788 miljoonaa markkaa ja tulot 5 849 miljoonaa, eli liki 2 miljardia olemme nettomaksajia Euroopan unionille. Mielestäni näitä varoja kaivattaisiin kipeästi Suomessa suomalaisten työllistämiseen ja suomalaisen perusturvan turvaamiseen.

Arvoisa puhemies! Budjetti jatkaa edellisen hallituksen talouspoliittista linjaa. Siinä ei ole mitään olennaisia muutoksia. Se johtaa siihen, että työttömyys ei tule puolittumaan ellei radikaaleja toimenpiteitä työvoiman määrän ja työn vuorottelun lisäämiseksi, työn jakamiseksi tulla tekemään. Mielestäni työn saanti kaikille suomalaisille pitäisi palauttaa edelleenkin kunniaan ja palauttaa voimaan julkisen vallan työllistämisvelvoite.

Ed. M. Koskinen: Arvoisa rouva puhemies, hyvät edustajat! Stakesin toimesta on mm. vuosina 1991—1994 tiedusteltu Suomen aikuisväestön käsityksiä julkisen talouden tasapainottamisesta ja säästökohteista. Yksimielinen vastaus on ollut, että julkinen talous tulisi tasapainottaa menoja karsimalla. Useimmat kansalaiset säästäisivät kulttuurin, vapaa-ajan, maatalouden, teollisuuden ja asuntotuotannon tuesta, liikennemenoista, maanpuolustuksesta ja ympäristönsuojelusta, kun taas vähiten säästömahdollisuuksia nähdään olevan terveydenhuollossa, tulonsiirroissa, opetuksessa, sosiaalipalveluissa, yleisessä järjestyksessä sekä työllisyyden tuessa.

Miten vuoden 1996 budjetti vastaa kansalaisten näkemyksiä säästökohteista? Vuodelle 1996 esitetään 10,5 miljardin markan säästöpakettia. Suurin rakenteellinen menojen supistus kohdistuu kuntien valtionosuuksiin, tulonsiirtoihin ja työttömyysturvamenoihin, yhteensä noin 60 prosenttia vuoden 1996 säästöistä. Kuitenkaan näihin julkisen talouden menojen leikkauksiin ei löydy Stakesin mukaan kannatusta kansalaisten keskuudesta.

Arvoisa puhemies! Hallitusohjelmassa ja budjettikirjassa todetaan, että säästöjä pyritään kohdentamaan oikeudenmukaisesti sekä pyritään välttämään yhteiskunnan polarisoituminen. Keinot vain ovat tuloeroja lisääviä. Asumistuesta esitetään leikattavan 250 miljoonaa markkaa. Toivottavasti leikkaus kohdistuu vähentävästi asuntoneliöihin ja samanaikaisesti määritellään kohtuullinen asumistaso. Tällöin ollaan oikeilla raiteilla ja voidaan tukea asumistuen leikkausta. Tällä hetkellähän on ollut sen laatuinen tilanne, että suurissa ja kalliissa kovanrahan vuokra-asunnoissa on ollut varaa asua vain toimeentulotukiasiakkaiden yhteiskunnan kustantamana.

Työttömyysturvamenojen, kotihoidon tuen ja sairauspäivärahan leikkauksia ei voi hyväksyä, koska kyseiset leikkaukset entisestään rasittavat kunnallista toimeentulotukea ja arvioitu rakenteellinen menojen supistus uhkaa jäädä toteutumatta.

Myös tupo-osapuolilta olisi odottanut solidaarisempaa suhtautumista työttömyyskorvauksiin. Esimerkiksi palkankorotuksista olisi voitu luopua työttömyyskorvauksien hyväksi. Olisi voinut ajatella myös peruspäivärahan indeksin säilyttämistä.

Pieni- ja keskituloisten tulopohjaa on nakerrettu tulonsiirtoja leikkaamalla ja arvonlisäprosentin ollessa korkea, 22 prosenttia. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus on laskenut, että suurimmat markkamääräiset menetykset koituvat keskituloisille lapsiperheille ja köyhälle yksinhuoltajaperheelle budjetin vaikutus on vähentävästi 3—5 prosenttia. Kun osa näistä perheistä, varsinkin yksinhuoltajista, mitä ilmeisimmin ajautuu leikkauksen takia toimeentulotukiasiakkaiksi, olisi tarkoituksenmukaista keventää pieni- ja keskituloisten verotusta esimerkiksi arvonlisäveron muutoksella tai progressiivisella kunnallisverolla. Kunnallisverotus perustuu tällä hetkellä samanlaiseen suhteelliseen verokantaan riippumatta veronmaksajan tuloista. Tätä on pidetty vaikutuksiltaan epäsosiaalisena verorasituksen kohdistuessa suhteessa samanlaisena kaikkiin tuloveroa maksaviin ryhmiin.

Arvoisa puhemies! Hallitus on asettanut tavoitteekseen työttömyyden puolittamisen hallituskauden aikana, ja vaikuttaa siltä, että kaikki

ikävät säästöpäätökset legitimoidaan työttömyyden puolittamisen nimissä. Tosin työttömyyden määrä on ollut taas kesällä lievässä nousussa, ja mikäli työttömyys edelleen jatkuu korkeampana, mitä hallitus arvioi työttömyysluvuiksi, hallitus joutuu joka tapauksessa miettimään uusia säästökohteita tai valtion tulojen kartuttamista verotuksen muodossa. Robotti- tai automaatioveron avulla pystyttäisiin luomaan entistä työllistävämpää elinkeinopolitiikkaa ja laajentamaan veropohjaa.

Hallituksen pitäisi myös erittäin aktiivisesti valvoa pankkituen takaisin perintää. Pankkitukea on myönnetty vuosina 1991—1995 bruttomääräisesti 63 miljardin markan edestä ja pankkitukea on palautettu 12,5 miljardia markkaa, joten nettotuen määräksi muodostuu noin 50 miljardia markkaa. Pelkästään pankkituen korkomenot ovat arviolta 8 miljardia markkaa heinäkuun loppuun 1995 mennessä. Pankkituen maksaminen on yhtenä syynä nykyiseen valtion suureen velkaantumisasteeseen.

Arvoisa puhemies! Vielä lopuksi muutamia yksityiskohtia liittyen vuoden 1996 budjettiin.

Ajoneuvovero aiheuttaa kansalaisten parissa suunnatonta ärtymystä, kun verotarraa jonotetaan R-kioskista tuntitolkulla. Vero voitaisiin varmasti poistaa kokonaan tai kerätä ajoneuvoveroa vastaava tuotto jollakin muulla tavalla.

Edelleen, vanhentuneena rakenteena poliittisesti sitoutumattoman paikallislehdistön parissa koetaan parlamentaarinen lehdistötuki. Ongelmalliseksi ei niinkään koeta ns. poliittisen maakunnallisen kakkoslehdistön tukemista vaan kilpailutilannetta vääristävänä nähdään parlamentaarisen tuen kanavoituminen suurille lehtikonserneille, vaikka tuki on myös tarkoitettu lieventämään kilpailutilannetta suurten ja pienten lehtien välillä. Tiukempi jakoehtojen kontrollointi olisi paikallaan. Momentille myönnetään sama summa kuin vuonna 1995 eli 80 miljoonaa markkaa, mutta lehtien maaseutujakelun korvaus on poistettu talousarviosta.

Yhteiskunnan hyväosaiset on myös saatettava mukaan säästötalkoisiin. Kun nyt vuoden 1996 budjetissa rikkaalle, lapsettomalle pariskunnalle annetaan 2 100 markkaa lisää käyttövaraa, voisi ajatella, että tulevaisuudessa leikataan tulopohjaa esimerkiksi hyvätuloiselta, yli 15 000 markkaa kuukaudessa ansaitsevalta julkishallinnon virkamieheltä.

Vuoden 1996 budjetti on kokonaisuudessaan eriarvoisuutta lisäävä eikä puutu juuri rakenteellisten vääristymien korjaamiseen.

Ed. A u l a : Arvoisa puhemies! Näyttää siltä, että tämä 90-luku kuluu poliittisessa päätöksenteossa valtion velan hallinnan opetteluun ja säästämisen hyväksyttämiseen eri poliittisissa ryhmissä. Opettelu aloitettiin Ahon hallituksen aikana, ja nyt opetteluvuorossa on viime eduskuntakauden oppositio, sosialidemokraatit ja vasemmistoliitto. Annan heille tunnustusta siinä, että he ovat viime vuoden eduskuntakauden puheet laittaneet aika siististi koipussiin. Tietysti parempi myöhään kuin ei silloinkaan. Poliittiset mielipide-erot oikeutetusti keskittyvät nyt siihen, mistä säästetään. Minusta tämän keskustelun oikeutusta ei voi kieltää.

Kovin paljon matkaa kuitenkin näyttää olevan sen oivaltamiseen, että vanhoilla lääkkeillä, yksistään säästämisellä tai ylipäätään pelkästään makrotaloudellisilla toimilla, kuten tuporatkaisuilla ja muilla vastaavilla, ei nykyistä sairautta paranneta ja työttömyyttä puoliteta. Säästämisinnon rinnalle tarvittaisiin nyt hyvin ennakkoluulotonta uuden hyvinvointimallin kehittelyä, jonka lähtökohtina olisivat ne uudet olosuhteet, joissa elämme, eli se, että tasaisen, varman talouskasvun sijasta edessä on mitä todennäköisimmin epävarma taloudellinen kasvu, tai se, että vakituisen palkkatyön ohella arkipäivää ovat yhä useammalle lyhytkestoisemmat osa-aikaiset työsuhteet, yrittäjyyden yleistyminen sekä työn ja koulutuksen vuorottelu, tai se, että kaikille sopivien massaratkaisujen ja keskitetyn päätöksenteon tilalle tarvittaisiin ratkaisuja, jotka sallivat erilaiset elämän- ja perhetilanteet.

Tuntuu siltä, että nyt ollaan tavallaan tilanteessa, jossa vanhojen järjestelmien toimivuus on jo kyseenalaistunut, mutta uudet eivät oikein ole selkiytyneet. Näistä nurinkurisesti toimivista järjestelmistä esimerkkejä on monia: Palkkaperusteiset sosiaaliturvamaksut heikentävät työllisyyttä. Sosiaaliturvan ja verotuksen heikko yhteensovitus aiheuttaa kannustin- ja köyhyysloukkuja. Työttömyysturva estää nykyisellään ihmisten aktiivisuuden. Toiset tekevät palkkatyötä henkihieverissä, toiset eivät löydä sitä kiven altakaan. Suurtyöttömyydestä huolimatta yrittäjät väittävät, etteivät saa työntekijöitä. Kotitalouksien velkaantumisesta saamat huonot kokemukset ja työmarkkinoiden epävarmuus ovat muuttaneet ihmisten päätöksentekoa niin, että esimerkiksi asuntorakentaminen ja -kauppa ovat täysin lamassa.

Minusta nämä esimerkit osoittavat, että suun saaminen säkkiä myöten ei ollenkaan ole

ainoa suomalaisen yhteiskunnan ongelma. Tässä onkin mielestäni Lipposen hallituksen kompastuskivi. Se varmasti tulee jäämään historiaan rohkeana säästäjänä. Mutta riittääkö se? Rohkean säästäjän lisäksi tarvittaisiin yhtä rohkeaa vanhojen järjestelmien uudistamista työn tekemistä, työn antamista ja työn jakamista suosivaan suuntaan. Samoin olisi rohjettava laajentaa työn käsitettä perinteisen palkkatyön ulkopuolelle. En usko, että sen paremmin julkisen talouden vajeet kuin työttömyyskään korjaantuvat, jos työn, toimeentulon, verotuksen ja sosiaaliturvan pahoja kierteitä ei saada oikaistua perusteellisilla rakenteellisilla uudistuksilla. Tähän tarvitaan ainakin sosiaaliturvan rahoitusperusteiden muuttamista, kannustavaan perustuloon siirtymistä ja sen osana pienituloisten verotuksen keventämistä. Tarvitaan paikallisen sopimisen lisäämistä työelämässä ja työpaikoilla yhteistoimintaa työnantajien ja työntekijöiden kesken työn jakamiseksi. Tarvitaan tuon paljon puhutun verokiilan pienentämistä esimerkiksi poistamalla arvonlisävero palveluyrityksiltä kokonaan.

Työttömyyden puolittamistavoitetta Lipposen hallitus todennäköisesti ei saavuta juuri siksi, että nämä rakenteelliset uudistukset jäävät liian vähäisiksi ja ne aloitetaan liian myöhään. Budjettiperusteluissa näistä uudistuksista puhutaan hyvin epämääräisesti, ja ne, mikäli ovat tullakseen, ajoittuvat aikaisintaan vuoteen 1997. Liian pienten askelten politiikkaan vie hallituksen ja etujärjestöjohtajien tavoittelema eräänlainen eliittien konsensus, jossa järjestelmien puolustaminen on saanut suuremman arvon kuin ihmisten muuttuvien elämäntilanteiden ymmärtäminen. Tuntuu siltä, että johtoportaissa odotellaan vain voimakasta talouskasvua ja sen myötä palaamista entisiin hyviin aikoihin. Näin ollen väheksytään työelämän lainsäädännön ja sosiaaliturvajärjestelmien muutostarpeita.

Sosiaalipolitiikassa Lipposen hallitus on mielestäni valinnut ihan väärän suunnan. Hallitus saa varmasti kohennettua sosiaaliturvan kannustavuutta, en sitä yhtään epäile, mutta samalla kärjistyvät köyhyysongelmat, kun vähimmäisturvaa leikataan. Sosiaaliturva muutetaan työyhteiskunnan nimissä entistä tiukemmin palkkatyöhön perustuvaksi, mikä kärjistää palkkatyössä olevien ja sen ulkopuolisten toimeentuloeroja entisestään. Tämä on ilmeisesti käytännölliseksi itseään kutsuvan hallituksen selkein ideologinen valinta: Ansiosidonnaisia järjestelmiä tuetaan viimeiseen saakka, mutta muuta vähimmäisturvaa ollaan valmiit purkamaan juuri tuon paljon puhutun kannustavuuden verukkeella.

Minusta tämä on väärän suuntaista tilanteessa, jossa yhä harvempi esimerkiksi nuorista pääsee ylipäätään ansiosidonnaisten järjestelmien piiriin. Työttömyysturvaan esitetyt säästöt esimerkiksi kohdistuvat painokkaimmin juuri peruspäivärahaan ja työmarkkinatukeen. Vuodelle 1997 kaavaillaan alle 20-vuotiaiden jättämistä työttömyysturvan ulkopuolelle, jos ammatillista koulutusta ei ole. Lisäksi hyvä esimerkki tästä linjasta on alimman sairauspäivärahan poistaminen kokonaan.

Minusta näiden säästöehdotusten takana on hyvin isoja periaateratkaisuja. Eräs hyvinvointiyhteiskunnan kulmakivi on ollut se, että jokainen kansalainen on oikeutettu perusturvaan muun muassa työttömyyden ja sairauden aikana. Tämän vahvisti elokuussa voimaan tullut perusoikeusuudistus. Nyt kuitenkin nuoret, opiskelijat ja kotiäidit ohjataan kuntien harkinnanvaraisen toimeentulotuen piiriin. Kansalaiset joutuvat kovin eriarvoiseen asemaan, koska kunnat myöntävät toimeentulotukea hyvin erilaisin perustein, mihin eduskunnan oikeusasiamieskin on kiinnittänyt huomiota. Valtion tehtäviä ihmisten perusturvan takaamisessa siirretään vaivihkaa kunnille. Ilmeisesti tavoitteena on entistä enemmän tarveharkintaiseen sosiaaliturvaan siirtyminen, mitä valtiovarainministeriö itse asiassa on jo pitkään ajanutkin.

Perustuslakivaliokunnan tehtävänä on tutkia, murtavatko nämä säästöt kansalaisten perusoikeuksia, jolloin ne vaativat viiden kuudesosan enemmistön täällä eduskunnassa. Olisi yllättävää, jos näin ei olisi.

Täällä keskustelussa jo aiemmin puututtiin hallituksen tekemiin veroratkaisuihin. Mielestäni on valitettavaa, että hallitus jo tuporatkaisun yhteydessä sitoutui ensi ja seuraavaa vuotta koskeviin tuloveroratkaisuihin. Tämä on valitettavaa siksi, että näiden verokevennysten painopiste on sekä kannustavuuden että sosiaaliturvan ja verotuksen kehittämisen kannalta väärä. Nyt verokevennys suosii suurituloisia, mutta kuitenkin korkeimmat todelliset marginaaliverot ovat edelleen pienituloisimmilla. Pienituloisten verotuksen keventäminen parantaisi parhaiten myös kulutuskysyntää ja työllisyyttä ja purkaisi kannustinloukkuja.

Tämä on valitettavaa myös siksi, että parhaillaanhan istuu hallituksen oma työryhmä, jota ministeri Alho johtaa, jossa pitäisi selvittää sosiaaliturvan, verotuksen ja palvelumaksujen yh-

teensovittamista. Nyt jää ihmettelemään, mistä tämä työryhmä ylipäätään saa välineet sovittaa sosiaaliturvaa ja verotusta yhteen, kun veroratkaisut on jo useamman vuoden ajalta lyöty lukkoon.

Hallitusohjelmaan sisältyi kaunis lause maan eri alueiden tasapuolisesta kohtelusta. Kauniiksi lauseeksi se tosiaan jää, sillä säästöt kohdistuvat selvästi painokkaimmin Pohjois- ja Väli-Suomeen. Pohjoisessa säästöt merkitsevät noin 2 300 markkaa asukasta kohti ja etelässä 1 800 markkaa asukasta kohti. Koska alueelliset erot huomioiva politiikka budjettiesityksen myötä hiljalleen hiipuu pois, on todennäköistä, että alueelliset työttömyyserot kärjistyvät ja muuttoliike Pohjois- ja Itä-Suomesta Etelä-Suomeen vauhdittuu. Paradoksi sinänsä on se, että Euroopan unionin aluerahastot jäävät alueellisen tasauksen perusturvaksi niillekin maakunnille, joissa unioniin liittymistä kaikkein eniten vastustettiin.

Eduskunnassa aiemmin käydyssä keskustelussa on tullut jo esille se, että nuoret ovat tällä kertaa erityisesti säästöjen kohteena. Nuorten, alle 20-vuotiaiden työttömyysturva kaavaillaan poistettavaksi niiltä nuorilta, joilla ei ole ammattikoulutusta, ja vastapainoksi on pohdittu ns. koulutustakuuta eli koulutuspaikan turvaamista jokaiselle peruskoulusta valmistuvalle. Mielestäni koulutustakuun toteuttamiseksi ei tarvita nuorten työttömyysturvan poistamista. Sen sijaan alle 20-vuotiaiden opintorahaa tulisi parantaa ja oppilaitosten ja työvoimatoimistojen tulisi ottaa enemmän vastuuta nuorten uravalinnan yksilöllisestä ohjaamisesta. Kaikki selvitykset osoittavat, että koulutushalukkuutta nuorilta ei puutu, kunhan vain sopiva ja toivottu koulutuspaikka löytyy. Toivonkin, että eduskunta kannanotossaan voisi korjata tätä budjettiesitykseen sisältyvää suunnitelmaa nuorten kannalta myönteisempään suuntaan.

Ministeri Andersson kertoi, että budjettiesitykseen sisältyy noin 12 500 uuden ammattikoulutuspaikan perustaminen, jos tuporatkaisussa tulleet lisärahoitukset otetaan huomioon. No, hyvä on tämäkin lisäys, mutta ns. kansliapäällikköohjelman toteuttamisesta, jota eduskuntakin lisäbudjettimietinnössään esitti, ollaan vielä kaukana. Sen mukaanhan ensi vuonna olisi tullut perustaa 30 000 uutta ammattikoulutus- ja oppisopimuspaikkaa. Näin ollen nuorten työttömyyttä vähentävien ohjelmien tavoitteista jäädään vielä kovin kauaksi.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies S-L. Anttila.

Ed. Kiljunen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olin pyytänyt jo vastauspuheenvuoron aikaisemmassa vaiheessa ed. Penttilän puheenvuoroon liittyen. En sitä jostakin syystä saanut, joko tekniikka ei toiminut tai muusta syystä.

Ed. Aula kuitenkin puheenvuorossaan lähestyi myös probleemaa, jota tänä päivänä on useassakin puheenvuorossa tuotu esille, eli mikä on uusi hyvinvointimalli, hyvinvointiyhteiskunta, jota meidän tulisi kehittää. Jos nimittäin tilanne on sen kaltainen, että verotusta jatkuvasti kiristämällä hyötyä uudelleen jakava politiikka ei enää toimi mutta toisaalta halutaan pitää huolta hyvinvointiyhteiskunnasta ja säilyttää se, mikä on se vaihtoehto, jota me olemme rakentamassa? Ed. Penttilän vastaus oli se, että kärsimyksiä ja voittoja ei pidä jakaa tasan. Se näkökulma pelotti, koska hänen eriarvoisuutta kasvattava filosofiansa tuli siitä hyvin vahvasti esille. Epäilemättä kukaan meistä ei ole pyrkimässä absoluuttiseen tasajakoon, mutta toisaalta tasa-arvoisia peruselämisen edellytyksen mahdollisuuksia meidän on ehdottomasti tuettava.

Jos on selvää se, että sosiaaliturvaa ei pidä pelkästään nähdä suojaverkoksi vaan mieluumminkin ponnahduslaudaksi, silloin hyvinvointipolitiikan tehtävänä ei pelkästään ole tasata tuloja vaan tarjota ihmisille taloudellisten ja sosiaalisten mahdollisuuksien tasa-arvon näkökulma. Kun tästä lähdetään liikkeelle, silloin ihmisille tarjotaan saman kaltaiset perusedellytykset toteuttaa itseään riippumatta sosiaalisesta asemasta, sukupuolesta tai asuinpaikasta.

Yhdyn ed. Aulan näkemykseen siitä, että universaalista kaikkia koskevasta sosiaaliturvajärjestelmästä on viime kädessä pidettävä kiinni ja on varottava sitä tietä, että me pyrkisimme täyteen tarveharkintaisuuteen. Suomalaisen pohjoismaisen hyvinvointimallin perusidea on se, että kaikki maksavat ja kaikki hyötyvät.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on täynnä, ed. Kiljunen!

Ed. Saarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Aulan puheenvuoron johdosta haluan lausua seuraavaa:

Ensinnäkin hän viittasi siihen, että edessämme

on epävarma tulevaisuus. No, tulevaisuushan on sitä aina. Mutta sanoisin, että poliittisessa mielessä edessämme on varma tulevaisuus. Nyt on tehty ratkaisuja, tosin kipeitä, suuren luokan ratkaisuja, jotka kuitenkin ulottuvat jopa vaalikauden loppuun saakka. Tällä on suuri merkitys, niin kuin kaikki varmasti tunnustamme, niin tavallisille kansalaisille kuin markkinavoimille, kunnille ja kenelle tahansa. Nyt ei ole poukkoiltu. On kyetty ratkaisemaan, vaikka todella ongelmat ovat suuria ja asiat vaikeita.

Ed. Aula viittasi myös ammattiyhdistysliikkeeseen. Viime vaalikaudellahan hallitus teki kaikkensa minimoidakseen ammattiyhdistysliikkeen vaikutusvallan yhteiskunnassa. Minä kuulun niihin, jotka ovat sitä mieltä, että maassa saa ja pitääkin olla vahva ammattiyhdistysliike. Pidän onnettomana niitä kansakuntia, joissa ayliikettä ei ole ollenkaan, sen toiminta on lailla kielletty tai sen asema on muuten heikko. Me voimme nähdä, miten onnettomasti siellä tavalliset ihmiset, työläiset voivat.

Lopuksi ed. Aula viittasi myös siihen, että nyt alueelliset erot kasvavat suhteessa etelästä pohjoiseen. Tässä tasoitetaan oikeudenmukaisemmiksi niitä epäkohtia, jotka ovat vuosikaudet vallinneet ja olleet voimassa. Viittaan esimerkiksi markkaan per työllistettävä, jossa Etelä-Suomi on saanut kymmeneksen siitä mitä Pohjois-Suomi.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Vastaan ed. Kiljuselle, ja vastaukseni perustuu oikeastaan siihen keskusteluun, jota aikoinaan kävin ed. Penttilän puheenvuoron johdosta.

Tähän saakka ja tänä päivänä ja ehkä vielä jonkin aikaa tulevaisuudessakin yhteiskunnan tuotos eli kakku, joka on jaettavissa, jaetaan suunnilleen tuloperusteisesti. Joka tienaa paljon, se saa kakusta enemmän. Joka tienaa vähän, se saa vähemmän jne. Tämä järjestelmä tulee murtumaan lähivuosikymmeninä, ellei tulee sotaa tai muuta sellaista, joka laittaa asiat uuteen uskoon. Nimittäin työtä on yhä harvemmalle. Siitä huolimatta yhteiskunnassa automaation, tuotantokyvyn kasvun jne. kautta pystytään tuottamaan kaikki ne hyödykkeet, palvelut, tavarat, tarvikkeet, joita ihmiset tarvitsevat. Siis on sitä, mitä on jakaa, mutta ei ole tuloja, joiden perusteella ja joihin liittyen sitä jaettaisiin.

Yhteiskunnassa täytyy ryhtyä ajattelemaan tulevaisuudessa aivan uudella tavalla, ja silloin on kysymys jako-ongelmasta, miten yhteiskunnan tuotos, kakku, jaetaan uudelleen niin, että sitä riittää kaikille kohtuullisesti. Sitä riittää, jos onnistutaan luomaan jakoperuste sille. Mutta työtä tulee olemaan yhä harvemmalle. Eräänä päivänä saattavat kaikki olla työttöminä mutta koneita on työssä joka paikassa. Siitä huolimatta ihmisille täytyy yhteiskunnan tuotos jakaa. Se on ainoa peruste silloin, mitä äsken sanoin.

Ed. A u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Saarinen totesi, että on tehty ratkaisuja, kun on tehty säästötoimia. Totta kai on tehty. Olen samaa mieltä, että on tehty ratkaisuja, mutta ne ovat riittämättömiä, koska niillä on todellakin tavoiteltu pelkästään säästöjä, ei järjestelmien uudistamista sellaisiksi, että työn antamiseen, työn tekemiseen ja työn jakamiseen rohkaistaisiin.

Ammattiyhdistysliikkeestä en ole missään vaiheessa sanonut sellaista, että ammattiyhdistysliikettä ei tarvittaisi. Totta kai sitä tarvitaan ja jatkossa vielä enemmän juuri työpaikoilla, joilla tarvitaan aikaisempaa vielä tiiviimpää yhteistoimintaa ja yhteistä päättämistä, paikallista sopimista yrittäjien ja työntekijöitten kesken. Usein työntekijä yksistään on liian heikko olemaan pelkästään työnantajan kanssa tasapuolinen sopimuskumppani. Mutta sanoin, että minusta ei ollut järkevää sopia veroratkaisuista tupon yhteydessä, koska se on myös vienyt hallitukselta liikkumavaran seuraavien vuosien aikana. Niin kuin sanoin, ihmettelen, miten sosiaaliturvan, verotuksen ja maksujen yhteensovittamisessa lähivuosina voidaan edetä, kun kaikki palikat on oikeastaan jo ympäriltä lyöty kiinni. Eihän enää voida tehdä mitään muuta kuin alentaa perusturvan tasoa ja sillä tavalla lähteä näitä ongelmia ratkomaan.

Alueellisesta oikeudenmukaisuudesta meillä on ilmeisesti ed. Saarisen kanssa aivan erilainen käsitys. Hänen puheenvuoronsa osoitti oikeaksi sen arvion, joka minulla olikin hallitusohjelmasta, että kun siinä puhutaan alueellisesta oikeudenmukaisuudesta, siinä tarkoitetaan aivan eri asiaa kuin sillä on aikaisemmin tarkoitettu eli sitä, että tasataan erilaisia, esimerkiksi palvelujen järjestämisestä tulevia korkeampia kustannuksia sellaisilla alueilla, missä matkat ovat pidemmät ja niistä aiheutuu erilaiset olosuhteet palvelujen järjestämiseen kuin sellaisilla alueilla, joissa matkat ovat lyhyemmät.

Ed. K a r p i o : Arvoisa puhemies! Uuden hallituksen ensimmäinen tehtävä oli luonnolli-

sesti laatia hallitusohjelma, josta kävimme viime keväänä eduskunnassa pitkän ja perusteellisen keskustelun. Siinähän luotiin tosiasiassa suuntaviivat myös vuoden 1996 budjetille, kun siinä sovittiin valtion menojen leikkauksista koko vaalikaudelle, samoin kuin hallitus teki oman ohjelmansa työttömyyden puolittamiseksi vuoteen 1999 mennessä. Keväistä keskustelua leimasi vielä vaalien läheisyys, uuden hallituspohjan muodostaminen sekä oppositiopuolueiden voimakas kritiikki lähes kaikkia hallituksen suunnitelmia kohtaan. Tosiasia kuitenkin on, että hallituksen talouspoliittiset linjaukset jo silloin noudattelivat pitkälle edellisen hallituksen jo luomia linjauksia.

Merkittävää kuitenkin on, että meillä vallitsee pitkälle yksimielisyys tehtävistä 20 miljardin markan leikkauksista, joista vielä 10 miljardia markkaa kohdistuu ensi vuoteen. Mutta toki leikkausten kohdentamisessa oppositio on, ja sen kuuluukin olla, voimakkaasti eri mieltä.

Valitettavasti meidän kuitenkin on todettava, että velkaantumisemme vielä ensi vuonnakin edellyttää lähes 40 miljardin markan lisävelkaa ilman, että kenelläkään meillä on esittää mitään rakentavaa vaihtoehtoa.

Kaikki edellä esittämäni asiat ovat karua kuultavaa, mutta silti uskon, että päätetyt tulevien vuosien talouspoliittiset linjaukset luovat perustan paremmalle jo vuonna 1997, jolloin velkaantumisemme suhteessa bruttokansantuotteeseen kääntyy laskuun.

Toinen keskeinen tavoite meille kaikille on tietysti työttömyyden vähentäminen ensi vuoden budjetin ennustaessa sen laskua 14,5 prosenttiin ja näin ollen 370 000 työttömään, mikä edellyttää lähes 5 prosentin talouskasvua. Jotta tähän päästään, on hallituksen yksimielisten toimenpiteiden työelämän uudistamisessa oltava entistäkin määrätietoisempia. Se vaatii ammattiyhdistysliikkeeltä ennakkoluulotonta suhtautumista myös käytännön tasolla. Toki näin on viime viikkoina ja päivinä myös tapahtunut.

Katson, että myös työsopimuslain kokonaisuudistus on tulevaisuudessa aivan välttämätöntä. Käydyissä keskusteluissa ja kannanotoissa ymmärretään ja etsitään keinoja uusien työpaikkojen luomiseksi sekä halutaan toki edesauttaa uutta yritystoimintaa alkuhankaluuksien voittamiseksi. Näin kuuluukin olla, mutta valitettavan usein unohdetaan jo vuosikausia toimineiden pienehköjen yritysten tukeminen, millä en suinkaan tarkoita aina suoranaista rahallista panosta vaan esimerkiksi vakuusjärjestelyjä sekä markkinointijärjestelmien luomista ja kehittämistä vientikauppaa harjoittaville yrityksille. Henkilöyhtiöiden verokohtelu on myös tällä hetkellä monissa tapauksissa epäoikeudenmukaista verrattuna osakeyhtiöihin kohdistuvaan verotukseen, mikä myös näin ollen osaltaan ylläpitää korkeata työttömyyttä.

Arvoisa puhemies! Hallitus on joutunut ymmärrettävästi etsimään monia eri säästökohteita ja keinoja budjettia kasatessaan päämääränään työttömyyden voittaminen sekä valtiontalouden vakaannuttaminen. Pohdimme jatkuvasti myös sitä, kuinka saamme kotimarkkinamme vahvempaan nousuun. Leikkauksia tehtäessä joudutaan puuttumaan kansalaisten kannalta moniin ikäviin ja hankaliinkin asioihin kuten esimerkiksi lapsilisiin ja opiskelijoiden tukiin kuuluviin supistuksiin. Selvää on, ettei kukaan meistä tee niitä mielellään.

Merkittävä vuoden 1996 budjetin tasapainotuskeino on ollut ja tulee olemaan kunnille maksettavien valtionosuuksien supistaminen lähes 4 miljardilla markalla. Vaikka kuntien verotulojen kasvu onkin viime aikoina ollut varsin tyydyttävää samoin kuin kunnat ovat pystyneet viime vuosina sopeuttamaan talouttaan, voivat voimakkaat valtiovallan taholta tehtävät supistukset kärjistää tilannetta hyvinkin nopeasti. Mikäli kuntien henkilöstöpoliittiset toimenpiteet tulevat voimakkaasti vähentämään viranhaltijoiden ja työntekijöiden määrää kunnissa, ei se alkuunkaan helpota valtiovallan työvoimapoliittisia toimenpiteitä ja tavoitteita.

Voidaan myös kysyä, onko vuodelle 1996 suunniteltu valtionosuuksien leikkausjärjestelmä oikeudenmukainen kaikkien läänien suhteen. Uudistusehdotuksessa on mielestäni näin ollen paremmin huomioitava alueelliset tasa-arvovaatimukset, niin että heikoimmassa asemassa olevien maakuntien asemaa ei enää kohtuuttomasti heikennetä valtiovallan toimenpiteillä.

Ed. P. Leppänen: Arvoisa puhemies! Kun 12 vuotta on arvostellut tältä puhujakorokkeelta erilaisia hallituksia ja hallituksen tekemisiä ja tekemättä jättämisiä ja kun nyt miettii sitä, että pitäisi nähtävästi hallituspuolueen edustajana lähteä kehumaan hallitusta ja hyvää hallitusta, se on vaikeampi tehtävä. Mutta en aio kehua istuvaa hallitusta tänäkään iltana. Se ei ole helppo kysymys, koska hallitusohjelma ja myös budjetti sisältää mielestäni hyvin paljon sellaisia elementtejä ja ristiriitaisuuksia, joita on hyvin kriittisesti tarkasteltava ja yritettävä sitä kautta halli-

tukselle etsiä sellaista tietä, että ei tulisi vaikeuksia eteen.

Ed. Aittoniemelle olisin sanonut, kun hän on useita kertoja arvostellut vasemmistoliiton edustajia tänäkin iltana ja varmaan tulee sitä jatkamaan, että ei tämä hallituksessaolo niinkään helppoa ole kuin se ed. Aittoniemelle nähtävästi oli viime kaudella.

Maamme hallituksen ja työmarkkinakeskusjärjestöjen välinen kädenvääntö on toistaiseksi päättynyt hyvin pitkälle ratkaisemattomaan. Onhan käsitykseni mukaan hyvin paljon asioita, jotka on tulevina vuosina ratkaistava tavalla tai toisella. Mutta kaikkien eri osapuolien yhteinen etu, kun syntyy keskitetty työmarkkinaratkaisu, mikäli se hyväksytään nyt eri liitoissa, on varmasti tämän maan kannalta katsottuna tällä hetkellä paras.

Jos keskitetty työmarkkinaratkaisu olisi hajonnut tai hajoaa, se tie veisi matalapalkka-alat entistä vaikeampaan tilanteeseen ja toisi myös maan poliittiselle hallitukselle erittäin suuria kiviä tälle vesiväylälle. Ne leikkaukset, jotka sisältyvät ensi vuoden valtion budjettiin, myös vaikuttavat monelta osin keskitetyn ratkaisun sisältöön.

Monet kansalaiset tänä päivänä kysyvät eri yhteyksissä ja ovat melkoisen hämmennyksen tilassa, kun pankinjohtajat sanovat, että rahaa tulee sisään, mutta rahaa ei mene ulos, kun ihmiset eivät osta rahaa pankeista ulos. Siis rahaa on olemassa, vienti vetää erittäin hyvin, koneet käyvät punaisina, eivät häpeästä vaan koska vienti vetää ja vetäisi enemmänkin, jos koneet vain pystyisivät tuotantoa lisäämään. Samanaikaisesti, niin kuin täällä on moneen kertaan tänäkin iltana todettu niin hallituksen kuin myös opposition puolelta, monilta pienituloisilta väestöryhmiltä leikataan ostovoimaa ja eräs niistä ryhmistä on työttömät.

Mielestäni työttömyysturvan sekä koko työelämään liittyvän lainsäädännön uusimisessa olisi pitänyt ottaa aikalisä ja näin olisi saatu ehkä parempaa lainsäädäntöä, jonka painoarvo olisi ollut työpaikkojen ehkä aktiivisempi luominen kuin tällä hetkellä, mutta näin ovat työmarkkinakeskusjärjestöt ja hallitus sopineet, joten tämä työelämään liittyvä paketti tulee myöhemmin. Toivottavasti siinä myös työttömyysturva on omana osanaan mukana.

Kun on yrittänyt budjettia, hallitusohjelmaa ja niin sanottua Pekkasen työryhmän paperia sovittaa yhteen on todettava, että näillä nykyisillä eväillä ei työttömyyden puolittuminen tule onnistumaan. Se on valitettavaa, mutta kun samanaikaisesti valtiovalta omilla päätöksillään tekee uusia työttömiä, tämä yhtälö ei mielestäni toimi. Jos työttömyys puolittuisi, niin kun hyvä tavoite on hallituksella ja toivottavasti se toteutuu, sen tulisi olla alle 10 prosenttia. Tämä on erittäin kova tavoite, kun tiedämme sen, kuinka monelta alalta vielä tulee vuoden, parin sisällä ei tuhansia, vaan kymmeniä tuhansia työttömiä. Se antaa miettimisen aihetta ja myös painetta siihen, että työ on kova.

Mielestäni kotimarkkinateollisuus ja sen kautta pk-sektori pystyy luomaan uusia työpaikkoja. Se lähtee ostovoiman lisäämisen kautta, että saadaan ihmisille työtä ja näin varmuutta tulevaisuuteen. Tällä hetkellä tulee useasti mietittyä myös sitä, että kun on kysymys pk-sektorista ja sitä kautta uusista työpaikoista, niin kotimaisella lainarahalla pitäisi vaikka tilapäisesti etsiä muun muassa rakennuskohteita maahamme ja peruskorjaustyötä järjestää ihmisille. Jos hallitus ei pysty nyt käsittelyssä olevan budjetin kautta elvyttämään kotimaista kysyntää, on hallitusohjelman eräs merkittävä tukijalka pettänyt, mitä en suinkaan toivo, mutta potilaan oireet ovat pahat, joskin ne ainakin väliaikaisesti helpottuivat, kun hallitus sai työmarkkinapotilaan elvytettyä.

Tätä yhteiskuntaa tulee kohtaamaan hyvin vaikeat ajat monessa mielessä, ei yksinomaan taloudellisesti, mutta monina laskuina, mitä tulevina vuosina suurtyöttömyyden ansiosta tulee yhteiskunnalle. Se lasku on suunnaton. Kun ihmiset ovat pitkälle koulutettuja, menetämme koulutukseen satsaamamme rahan ja monista ihmisistä tulee myös osin sellaisia, jotka vaativat jatkuvasti yhteiskunnan tukea tavalla tai toisella. Pelkään pahoin, että tällaiset esimerkit, joita nyt olemme saaneet viime keväältä, tulevat toistumaan, kun eräs kaveri osoitti mieltään ehkä tämän talon väkeä kohtaan hyppäämällä parvekkeelta alas. Nyt oli järjestäytyneessä yhteiskunnassa poliisia kohtaan Pasilan pommi, joka oli viimeinen tapaus. Saattaa olla, että tämän tyyppiset ikävät tapahtumat meilläkin Suomessa tulevat yleistymään.

Aikaisemmin ed. Tarkan puheenvuoro osoitti salissa käsittääkseni sen, ettei hän tunne ay-liikettä, sen merkitystä maassamme ja sen tehtäviä. Erityisesti jäi mieltäni painamaan se, kun hän arvosteli, että ay-liikkeen ei pitäisi puuttua järjestäytymättömien työntekijöiden asioihin. Mielestäni ay-liikkeen tehtävänä on huolehtia myös ay-liikkeen ulkopuolisten ihmisten ostovoimasta ja

etuisuuksista. Jos he haluavat tulla jäseniksi, se on heidän asiansa. Mielestäni me haluamme puolustaa myös niitä ihmisiä, joilla teetettäisiin töitä ay-liikkeen ulkopuolella alipalkattuina. Tämä me emme hyväksy.

Tämän seurauksena on viime aikoina tullut jo hyvin nopeasti villit työmarkkinat, harmaa talous. Siellä kysytään sitten, kenen etu se on. Ei ainakaan yhteiskunnan etu, eikä työntekijän etu, koska jos ihminen tekee villeillä työmarkkinoilla työtä ja jopa niin ettei ole työsuhdetta tai työsuhde salataan, kysytään, onko sosiaaliturvaa, ja jos tapaturma syntyy, onko ollut työsuhde, kuka sen maksaa. Yleensä työntekijä tämän maksaa omasta kukkarostaan, mikäli näin ikävästi tapahtuu.

Ed. Kankaanniemi tivasi puheenvuorossaan vasemmistoliiton ryhmäedustajilta montakin kysymystä. Eräs vastaus hänen kysymyksiinsä on, että työministeriön työryhmä esittää työllisyyspaketin lokakuun lopussa. Jos se ei tuo konkreettisia esityksiä, palataan kysymykseen. Itsekin olen sitä mieltä, että täytyy löytyy konkreettisia esityksiä. Ei voi ajatella, että paperia käännetään paikasta toiseen.

Arvoisa puhemies! Haluan esittää menestystä tälle kohtalaisen hyvälle budjetille valiokuntakäsittelyssä.

Ed. S a l o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. P. Leppäsen puheesta huokui syvä tyytymättömyys hallituksen linjaan, mutta kuitenkin nöyränä hallituksen palvelijana hän oli toteamassa, että jos sille saisi hyvän käsittelyn, niin se voisi olla hedelmällistä. Tuossa puheenvuorossa tivattiin vientiteollisuuden hyvää menestystä, koneet käyvät ja jauhavat. Se on tosiasia, mutta se syntyy vain kysynnän kautta. Maailmalla on paperista kysyntää ja näin ollen meillä on mahdollisuudet. Mutta kotimarkkinateollisuuden elvyttäminen ei olekaan yksinkertainen asia.

Vasemmistoliitto on menossa hallituksen takuumiehenä Emu-ratkaisun taakse. Tässä tilanteessa, kun suomalainen työ suhteessa markan ulkoiseen arvoon ei ole suomalaisen työväenliikkeen edun mukainen, te menette aikamoiseen hirteen. Te haluatte olla nimenomaan osa EU:n markkinataloutta, jossa työajat ja työpalkat joustavat, mutta muuta joustoa ei sitten tulekaan.

Ed. K a n k a a n n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. P. Leppänen oli huolissaan ostovoiman kehityksestä. Siitä minäkin olin puheenvuorossani kovasti huolestunut, mutta hallitus ei ole heikoimmassa asemassa olevan aika laajankaan kansanosan ostovoimasta ollenkaan huolestunut. Ja kun se ei ole siitä huolestunut, niin silloin se leikkaa tältä väestöltä kovasti perusturvaa ja näin pahentaa työttömyyttä. Tässä suhteessa ed. P. Leppäsen linja olisi voinut olla vielä selkeämpi. Selvä epäluottamuslause hallitukselle tältä osin olisi ollut paikallaan. Mutta ymmärrän, että täytyy tukea.

Kysymyksenä jäi mieleen, miten kauan ed. P. Leppäsellä riittää valmiutta odotella. Oikeastaan puheen loppupuolella tuli esille, että lokakuun loppuun mennessä hallitus antaa työllisyyspaketin. Ehkä marraskuulla todellakin on se aika, jolloin pitkämielisyys loppuu, jos tuo paketti ei tule tai jos se on yhtä onneton kuin hallituksen tähänastinen työllisyyspolitiikka.

Ihmettelen sitä, että huhtikuusta lokakuun loppuun eli yli puoli vuotta menee aikaa, että hallitus saa aikaan työllisyysohjelman, kun se kuitenkin on hallituksen keskeisin ja tärkein asia. Miten ihmeessä se voi viedä näin kauan aikaa, kun varmasti eri puolueilla, teillä kaikilla, on ollut jo vaalien aikaan ja hallitusohjelman laatimiseen aikaan omat työllisyyspoliittiset tavoitteet? Jos ei ole ollut, niin teidän työnne on ollut aika huteralla pohjalla tässä tilanteessa.

Meidän eduskuntaryhmällämme ja puolueellamme on ollut, kuten esille on tullut, selvä työllisyysohjelma valmiina teille tarjota. Ministeri Viinanen sitä hän moitti, mutta se sopii hänen tyyliinsä. Vastuullisesti se kannattaisi käydä läpi.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun tiedän ed. P. Leppäsen hyvin hyväntahtoiseksi kansanedustajaksi ja ihmiseksi, ymmärrän hänen tuskansa. On tietysti vaikeaa, kun kuitenkin kuuluu sellaiseen joukkoon, joka tällaisessa hallituksessa istuu, niin tietysti on vaikea kovin paljon enemmän sanoa, mitä hän puheenvuorossaan sanoi.

Ymmärrän myös sen tuskan, joka kuitenkin rivien välistä oli selkeästi luettavissa. Onhan niin, ed. P. Leppänen, että juuri teidänkin syntymäpaikkakunnallanne, Konnevedellä, jos ajatellaan, miten nämä leikkaukset sinne kohdistuvat: elintarviketalouteen miljoonamäärin, siihen tulonmuodostukseen, mitä tämä kunnan alueelle on viime vuosina tullut, miljoonamäärin. Kuntien valtionosuuksia menee pois 952 markkaa asukasta kohti, eli 3—4 miljoonaa siinä pienessä kunnassa, 2—3 äyripennin verran. Sosiaalisten

tulonsiirtojen leikkausten painottaminen nyt tiedetyllä tavalla, ottaa suhteellisesti enemmän Konnevedeltä kuin Jyväskylästä tai Kauniaisista. Aluepoliittisten tukien karsiminen painokkaammin vie sieltä enemmän kuin muualta.

Tätä luetteloa voisi jatkaa. Alueellinen erilaistuminen, kansan kahtiajako myös tällä ulottuvuudella sosiaalisen tuskan ohella tulee käytännössä merkitsemään sitä, että syntyy maantieteellisiä alueita, joissa näiden kahden tuskan yhteisvaikutus on sitä luokkaa, että kansa ei sitä murisematta kärsi. Olen aivan varma, että kaikki me päättäjät, myöskin oppositiossa, joudumme tätä tuskaa omalla tavallamme tuntemaan tulevien aikojen kuluessa.

Ed. P. Leppänen, te voitte lievittää meidän kaikkien tulevaa tuskaa puuttumalla hieman jämerämmin, vaikka hyväntahtoinen olettekin, siihen vikalinjaan, mitä hallitus edustaa.

Ed. T i u s a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Leppäsen puheenvuoro, jonka myös kuulin, oli rehellinen ja asiallinen. Sitä vastoin entisen ministeri Kankaanniemen viittaus emu-kytkentöihin ja siihen menemiseen ei ollut sitä. Myöskään entisen ministeri Pekkarisen mustamaalailun, kauhumaalailun jatkaminen ei ole Suomen kansallisen edun eikä suomalaisten edun mukaista. Se on yliampuvaa, liioittelevaa ja tulee miehen suusta, joka itse on ollut sisäministerinä hallituksessa, jonka aikana luotiin nämä ongelmat. Nyt tämä hallitus, joka yrittää niitä ratkaista, on istunut alle viisi kuukautta. Näin ollen, edustaja Pekkarinen, itsekritiikki olisi myös hyvä. Lähdettäisiin niistä lähtökohdista. Rakentavaa kritiikkiä ehkä enemmän kuin mustamaalaamista!

Viittaan vielä ed. Virtasen analyyttiseen puheenvuoroon ihmisen psyykestä ja kansallisesta psyykestä tänään aamupäivällä; niinden vakavien viittausten viitoittamaa tietä, edustaja Pekkarinen, vain kulkemaan.

Ed. L i n d q v i s t (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron ed. Tiusasen puheenvuoron vuoksi, koska ihmettelin kovasti tätä näkemystä, että nimenomaan Ahon hallituksen tekojen vuoksi olemme tässä tilanteessa. Tietenkin jatkuvasti menneisyyteen palaaminen ei rakenna kovasti mitään, mutta ehkä me opimme siitä jotakin. Ehkä ed. Tiusanen katselee hiukan budjettikirjaa ja budjettikirjan yhteydessä jaettuja tiedotteita ja katsoo, millä tasolla Suomen tuotantorakenne oli silloin, kun Ahon hallitus aloitti, missä olivat vaihtotase ja Suomen kilpailukyky, ja sitten muistelee vielä, missä olosuhteissa muuten olimme. Pankit romahtivat, koko talouselämä alkoi syytää työttömiä sen taloudenpidon ja sen sinipunahallituksen toimien seurauksena, kun meillä elettiin kuin viimeistä päivää taloudenpidon osalta. Sen seurauksena työttömyys kasvoi.

Nyt on tietenkin niin, että Ahon hallitus sai maan oikeille raiteilleen. Siitä osoituksena on, että viimeisen vuoden aikana on syntynyt noin 80 000 uutta työpaikkaa, ja maa on edelleen kovassa noususuhdanteessa. Voimme arvioida neljän vuoden päästä, onko jokaisena vuonna syntynyt vähintään tämä 80 000 uutta työpaikkaa. Sen jälkeen näemme, mikä on tämän hallituksen aikaansaannos.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tiusasen puheenvuoron johdosta ihan vain lyhyesti totean, että en tiedä, mikä oli väärää niissä luvuissa, mitä äsken tuossa esitin. Ed. P. Leppänen tietää, jos ette te, ed. Tiusanen, tiedä, että Konneveden valtionosuusleikkaus on ensi vuonna 952 markkaa asukasta kohti. Ed. P. Leppänen tietää, että elintarviketalouden leikkausten kohdentuma Konneveden kunnan alueella on miljoonien markkojen verran et cetera sitä luetteloa, mitä äsken esitin. Olen varma, että me yhteisesti jaamme ne tuskat, ne ongelmat, mitä siitä seuraa. Ei niitä voi, ed. Tiusanen, vääräksi väittää.

On ihan totta, niin kuin te sanotte, että edellisenkin hallituksen aikana leikattiin. Niin leikattiin, eikä leikattu 20 miljardia, ed. Tiusanen. Niin kuin me kaikki tiedämme, huomattavasti enemmän leikattiin, mutta se tehtiin koskematta silloin niihin tekijöihin, jotka nyt merkitsevät nimenomaan kansan kahtiajakoa. Ei leikattu perusturvasta eikä sellaisista alueellisesti kohdentuvista voimavaroista, jotka alueellisesti jakavat kansaa kahtia.

Ed. R o s e n d a h l: Arvoisa rouva puhemies, värderade fru talman! Den omedelbara orsaken till de svårigheter vi i dag upplever i statsekonomin bör sökas i det svaga sysselsättningsläget, som under 1990-talet slukat stora belopp i form av arbetslöshets- och sysselsättningsstöd samt företags- och bankstöd i olika former finansierade med medel som upplånats för att balansera budgethushållningen. De socialpolitiska och familjepolitiska stöden har, trots detta,

under samma tid tillåtits öka, medan fortsatta stöd till livsmedelssektorn föranleds av medlemskapet i EU utan sådan övergångstid som eftersträvades i förhandlingarna. Utvecklingen har lett till en aldrig tidigare skådad statlig skuldsättning. Samtidigt har kommunerna visserligen lyckats sanera sin ekonomi, en utveckling, som nu hotas och försvåras av de nyss avtalade löneförhöjningarna och av de i budgetförslaget minskade statsandelarna. Risk föreligger därför att statens skuldbörda överflyttas som en ökad skuldsättning till kommunerna.

Förklaringen och även lösningen till statens ekonomiska problem ligger i den tidigare löneinflationen med höga löneskatter och avgifter ovanpå starka lönelyft. Regeringens linje är därför riktig att stabilisera statsskulden och sanera budgeten genom att spara på utgiftssidan i stället för att höja skatterna. Då en femtedel av arbetskraften står utan arbete, borde löneförhöjningarna ha ersatts med skattesänkningar för att öka sysselsättningen.

Arvoisa puhemies! Palkkakustannukset, joita on aikaisemmin jouduttu alentamaan ainoastaan devalvaatioiden avulla, ovat jälleen kerran osoittautuneet todellisuudessa jäykiksi korkeasta työttömyydestä huolimatta. Aikaisemin työllisyyttä on helpottanut se, että julkinen sektori, valtio ja kunnat, sekä esim. pankkisektori ovat jatkuvasti työllistäneet enenevässä määrin. Nämä mahdollisuudet ovat nyt poissuljetut. Oecd:n analyysit meidän taloutemme kaltaisista taloukista viittaavat siihen, että työmarkkinoiden tulisi olla joustavia. Oecd on eräissä analyyseissään viitannut joihinkin esteisiin esimerkiksi korkeisiin työttömyyskorvauksiin, jotka vähentävät mielenkiintoa työnhakuun. On myöskin viitattu korkeaan verotukseen ja palkkapolitiikkaan, joka ei palkitse koulutusta. On selvää, että koulutuksen liian alhainen tuotto johtaa vinoutumaan ja että liian korkea verotus vähentää työvoiman kysyntää. Emme voi paljon vaikuttaa vientimarkkinoilla vallitsevaan kysyntään, mutta voimme puuttua virheellisiin työelämän säännöksiin ja liian korkeaan verotukseen, jotka vaarantavat kilpailukykymme.

Äsken koettu työmarkkinakierros ja hallituksen tekemät myönnytykset muun muassa työttömyyskorvauksen kokonaissaneerauksesta luopuminen viittaavat edelleenkin pelottavaan jäykkyyteen samalla kun sosiaaliturvasta ja maatalouden EU-sopeutuksesta on jouduttu leikkaamaan. Kokonaisratkaisun ansiokehitystakuu ja indeksiehto lisäävät entisestään sopimusten jäykkyyttä.

Talman! Utsikterna för ökad sysselsättning inom den privata industrisektorn är inte stor, trots att exporten löper väl. Tillväxt och produktionsökningar i industrin sker i dag utan nya arbetare. Det som behövs är högt utbildad och kvalificerad personal, t.ex. inom elektroniken. Lantbruket och livsmedelsindustrin, som numera verkar inom den öppna sektorn, sysselsätter ännu cirka 280 000 personer. Branchen erbjuder inte längre tryggade arbetsplatser såsom tidigare var fallet, på grund av gränsskyddet. När den garantin har försvunnit måste samhället ta ett ökat ansvar också för sysselsättningen inom livsmedelssektorn.

Om Finland kör över sitt lantbruk och sin livsmedelsindustri så att dessa inte klarar internationell konkurrens, kommer sektorn med sin oerhörda tyngd att förorsaka stora svårigheter i hela samhällsekonomin. Flera hundratusen ersättande arbetsplatser kan helt enkelt inte uppbringas i annan verksamhet om strukturerna på landsbygden bryter samman. Regeringen borde därför ha förfarit varsamt med de stödformer och det socialskydd som EU-avtalet tillåter under övergångsperioden för att ge sektorn en rejäl chans till anpassning. Det upplevs inte rättvist att lantbrukarnas inkomster kraftigt sänks samtidigt som de löntagare, som har arbete, får avtalstillägg med löneglidningar upp till 5 procent per år.

Arvoisa puhemies! Meidän on hyväksyttävä se, että kotimaisen elintarvikesektorin turvaaminen on yhteiskunnan intressissä samalla tavalla kuin minkä muun teollisuudenalan tahansa. On kaikki syyt haudata vanhat poliittiset erimielisyydet ja ennakkoluulot ja tarkastella maataloutta ja elintarviketeollisuutta osana kansallista strategiaamme kansamme työllistämiseksi mielekkäällä tavalla.

Yksityinen palvelusektori on ehkä sektori, jolla on suurimmat mahdollisuudet vähentää työllisyyttä, jollei nyt kokonaan ratkaista työttömyysongelmaa. Palvelusektorilla vallitseva suuri tarjonta aiheuttaa kuitenkin sen, että työansio ei muodostu niin suureksi, kuin mihin on totuttu. Tavoite työllisyystilanteen tuntuvaksi parantamiseksi vaatii monia toimenpiteitä toteutuakseen edes osaksi. Työelämän uudistus on yksi tällainen samoin kuin myöskin verohelpotukset ja toimenpiteet elintarvikesektorin EU-sopeutuksen turvaamiseksi. Näitä toimenpiteitä on

otettu aivan liian vähän huomioon talousarvioesityksessä ja ne vesitetään osittain työmarkkinaratkaisulla, joka on pakottanut tekemään myönnytyksiä jo päätetyistä säästötoimista.

Lähentymisohjelmassaan hallitus ei myöskään esitä minkäänlaisia velvoittavia toimenpiteitä siitä, miten osallistuminen Euroopan valuuttakurssiyhteistyöhön erm:ään toteutetaan siten, että valuutan sitominen ei johda vaikeuksiin vientisektorilla ja siten työllisyyden heikkenemiseen.

Yleinen tavoite hitaasta inflaatiosta on aivan liian yleisluontoinen ja sitä tulisikin seurata kokonaisvaltainen ohjelma.

Talman! Planeringen av statens och kommunernas ekonomi tillåter inte en ny lågkonjunktur och inte heller en löneinflation som lätt medför en ny kris i vår konkurrenskraft. Det är därför ytterst viktigt att lönerörelsen hålles inom helhetsavtalets ram. Den kaka som står till samhällets förfogande efter att räntorna betalts på statsskulden borde i första hand användas för att skapa nya arbetsplatser för de arbetslösa och för dem som trots allt slås ut från livsmedelssektorn.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minä varmasti täällä eduskunnassa jo toisen kerran esitän ihmettelyni ed. Rosendahlin puheiden johdosta. Hänhän tuntee huolta ja surua elintarvikeketjun kohtalosta ja sitä kautta maatalouden ja maaseudun tulevaisuudesta. Näin hän tekee ilmeettömästi, vaikka edustaa ryhmää, joka aikanaan oli yhdessä edellisen hallituksen kanssa sopimassa maatalouden kansallisesta tukipaketista ja tämän hallituksen aikana yhdessä syyllistymässä "petokseen", vanhojen sopimusten rikkomiseen, tavalla, joka täyttää petoksen tunnusmerkit. En tarkoita, että ed. Rosendahl olisi syyllistynyt petokseen. Tarkoitan tätäkin sitaateissa. Minä vähän ihmettelen tätä. Tämä on aika kaksinaamaista jollakin tavalla.

Mitä tulee siihen, että hän samoin kuin muutkin katsovat, että työllisyys paranee siitä, kun päästään työelämän joustoihin, työelämän uudistuksiin, kyllä se on sillä tavalla, että työpaikat syntyvät vain ostovoimaisen kysynnän ja kulutuksen kautta. Kukaan ei täällä kiinnitä huomiota siihen. Ellei ole ostovoimaista kysyntää ja kulutusta teollisuuden ja tuotannon tuottamilla tavaroilla, palveluilla ja hyödykkeillä, niitä ei voida tuottaa eikä myöskään tarjota työtä, vaikka työelämä joustaisi kuinka paljon. On ensimmäinen ehto niin vientikaupassa kuin kotimaan markkinoilla, että tuotettavat tavarat menevät kaupaksi, mutta sitä ei koskaan mainita, vaan puhutaan vain hienosti työelämän joustoista. Nämä kaksi asiaa, ed. Rosendahl, poimin tuosta muuten hyvästä puheenvuorosta.

Ed. J u u r o l a (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Aittoniemelle toteaisin, kun te olette kovasti täällä vastustanut näitä verohelpotuksia, että sehän on juuri se asia, jolla myös ostovoimaa tulee ihmisille. (Ed. Aittoniemi: Milloin?) — Täällä on keskusta arvostellut verohelpotuksia. (Välihuuto) — Nimenomaan minun mielestäni suurituloisille. Sitä kauttahan 2,2—2,5 prosenttia ostovoiman lisäystä nyt sitten tulisi. Jos ette ole arvostellut, niin joka tapauksessa tässä budjetissa sitä ainakin lisääviä ovat nämä verohelpotukset.

Ed. R o s e n d a h l (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemelle ajattelin sanoa, että ostovoimaa luodaan myös juuri verohelpotuksilla, ettei tarvitse tehdä tällaisia nimellisiä palkankorotuksia, jotka vain vaarantavat meidän kilpailukykymme ja joita palkansaajat edes eivät halua. Minä luulen, että he mieluimmin juuri haluaisivat ostovoimaa ja työpaikkoja.

Ed. L i n d q v i s t (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Juurola sanoi puheenvuorossaan, että keskusta olisi verohelpotuksia vastaan. Me olemme sitä vastaan olleet, että suurituloisille annetaan verohelpotuksia ja palkankorotuksia yhtä aikaa, kun ne rahoitetaan ottamalla pois niiltä ihmisiltä, joilla on kaikkein pienimmät mahdollisuudet toimeentuloon tässä maassa. Se on juuri se tekijä, jonka vuoksi epäilemme, että sitä ostovoimaa ei tule. Eihän sitä ostovoimaa tule, jos sitä lisätään niille ihmisille, jotka sitä eivät todellisuudessa jokapäiväiseen elämäänsä tarvitse, vaan ostovoimaa tarvitaan niille, joilla on kaikkein pienimmät tulot tässä maassa.

Ed. S o i n i n v a a r a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on nyt esitetty sellaisia näkemyksiä, että tässä budjetissa alennettaisiin veroja ja se tehtäisiin ottamalla tulonsiirtoja tai muuta kivaa pois köyhiltä. Ei tässä budjetissa veroja alenneta, vaan tässä budjetissa verotusta siirretään tuloverosta välillisiin veroihin. Veroaste pysyy samana tai Veronmaksajain Keskuslii-

ton mielestä vielä vähän nouseekin, niin että siinä mielessä tuo tieto on väärä.

Ed. Kallis: Arvoisa rouva puhemies! Aluksi haluaisin hieman verrata istuvan hallituksen lähtötilannetta edellisen hallituksen lähtötilanteeseen. Me tulemme nimittäin niin helposti sokeiksi. Kun Ahon hallitus aloitti, oli korkotaso maassa 15—16 prosenttia. Tänä päivänä korkotaso on noin kolmannes siitä. Talouskasvu oli kääntynyt negatiiviseksi eli bruttokansantuote laski noin 5 prosentilla. Tänä päivänä kansantulo kasvaa Suomessa ennätysvauhtia.

Teollisuuden osuus vuonna 91 oli vajaa 20 prosenttia bruttokansantuotteesta, ja yleisenä kriteerinä tai hälyttävänä pidetään 25 prosentin rajaa. Jos teollisuuden osuus bkt:sta on alhaisempi kuin 25 prosenttia, maa ajaa liian pienellä moottorilla eikä pysty ylläpitämään niitä palveluja, mitä yhteiskunnassa pitäisi ylläpitää. Tänä päivänä teollisuuden osuus bruttokansantuotteesta on yli 30 prosenttia. Vuonna 91 vaihtotase oli lähes —20 miljardia. Tänä päivänä vaihtotase ylittää 10 miljardia plussan puolella. Eli kukaan ei voi väittää, etteikö edellinen hallitus olisi onnistunut. Elämme poikkeuksellisen hyvissä olosuhteissa ja jos tämä hallitus epäonnistuu, vaikka olosuhteet ovat näin myönteiset, niin silloin se on todella epäonnistunut.

Minä luulen, että kaikki muut hallitukset Euroopassa toivoisivat, että korko olisi Suomen tasoa, että teollisuuden osuus olisi yhtä suuri kuin Suomessa, että bruttokansantuote kasvaisi 5 prosenttia vuodessa ja vaihtotase osoittaisi ylijäämää niin, että kansakunnan velka ulkomaille vuosi vuodelta pienenee.

Istuvalla hallituksella on lisäksi sellainen etu edelliseen hallitukseen nähden, että hallitus pystyy viemään oikeastaan kaikki säästöpäätökset läpi. Tämäkin on tavattoman suuri etu. Edellisellä kaudella säästöpäätöksiä oli pakko tehdä, mutta kaikkia niitä ei voitu tehdä yksinkertaisella äänten enemmistöllä, ja oppositio vastusti lähes kaikkia säästöjä.

Edellisen hallituksen tavoitteena oli saattaa maan talousasiat kuntoon. Siinä se onnistui, mutta hinta oli kova. Se oli armottoman kova. Työttömyys räjähti tavallaan käsiin. Mutta nyt on kaikki mahdollisuudet onnistua, kun olosuhteet ovat näin myönteiset.

Kaikissa niissä leikkauksissa, mitä edellisellä kaudella tehtiin, oli sosiaalinen aspekti johtavana periaatteena. Sairausvakuutusmaksu oli porrastettu; lainavero koski hyvätuloisia; ansioon sidottuja etuja leikattiin siten, että suurituloiset menettivät enemmän kuin pienituloiset; perusturvaan ei koskaan koskettu. Lisäksi myöskin maatalousleikkauksissa otettiin viljelijän tulot huomioon siten, että kesannointipakko oli sitä suurempi, mitä suurempia tuloja viljelijällä oli. Jopa kansanedustajat ja maan presidentti halusivat osoittaa hyvää esimerkkiä kansalle, kansanedustajat ensin vapaaehtoisesti, ennen kaikkea hallituspuolueiden kansanedustajat. Eivät populistisista syistä vaan haluten olla esimerkillisiä he luopuivat lomarahasta. Myöhemmin tämä säädettiin jopa lailla.

Mitä nyt on tapahtumassa? Sosiaalisesti tehdyt leikkaukset puretaan: savamaksun porrastus poistetaan, lainavero poistetaan ja oikeastaan kaikki muut äsken mainitut sosiaaliset leikkaukset puretaan.

Kun hallitus on nimennyt itsensä työllisyyden ja yhteisvastuun hallitukseksi, niin kaikki toimenpiteet, jotka tähtäävät työllisyyden parantamiseen ja yhteisvastuun edistämiseen, saavat oppositiolta tukea. Olemme ilmoittaneet, että emme tule vastustamaan yhtäkään sellaista toimenpidettä, joka järkevällä tavalla parantaa työllisyyttä. Kyllä me myöskin vaalikampanjassa ilmoitimme, että olemme valmiit saattamaan valtion tulot ja menot tasapainoon. Olimme valmiit tekemään suurin piirtein saman suuruisia leikkauksia, kuin hallitus nyt on esittänyt. Mutta emme tietenkään voi hyväksyä sellaisia leikkauksia, jotka lisäävät työttömyyttä. Emme voi hyväksyä sellaisia leikkauksia, jotka synnyttävät ja lisäävät tuloeroa ja jopa katkeruutta yhteiskuntaryhmien kesken.

Haluaisin harjoittaa rakentavaa oppositiopolitiikkaa. Toivon, että hallitus kuuntelisi oppositiota. Toivon, että hallitus toteuttaisi edes osan niistä toimenpiteistä, mitä maan parhaat asiantuntijaryhmät ovat esittäneet. Kaikki ovat yhtä mieltä siitä, että työllisyyteen pitää panostaa, työllisyyttä pitää edistää. Asetettiin asiantuntijoista koostuva työryhmä, joka antoi pitkän luettelon toimenpiteistä, jotka johtaisivat siihen, että työttömyysrekisteristä siirrettäisiin 200 000—300 000 työtöntä työelämään. Ei tätä voi kiistää. Mutta ei hallitus ole näihin toimenpiteisiin ryhtynyt.

Myöskin kristillinen liitto on halunnut osallistua tähän laatimalla oman työllisyysohjelmansa, josta ryhmäpuheenvuorossa mainittiin kaksi merkittävää kohtaa. Valtiovarainministeri totesi, että on musta aukko olemassa; työttömyysvakuutusmaksujen vaihtamista työllistämiseen ei

voida toteuttaa, koska on musta aukko olemassa. Eihän tämä väite sano yhtään mitään. Tästä syystä haluan lyhyesti todeta, mitä työttömyysvakuutusmaksun vaihtamisella tarkoitetaan. Tarkoitamme sitä, että työnantajat saisivat joko vaihtoehtoisesti maksaa työttömyysvakuutusmaksun kassaan taikka sitten samalla summalla työllistää työttömiä. Vuonna 93 työnantajat maksoivat lähes 10 miljardia työttömyyskassoihin. Nämä rahat siirtyivät kassan kautta työttömille. Jos työnantaja olisi saanut suoraan työllistää, ne olisivat työllistäneet 100 000 työntekijää 100 000 markan vuosipalkalla.

Totta kai tämä tulee yhteiskunnalle jonkin verran maksamaan. Se tulee maksamaan yhteiskunnalle noin 2 miljardia markkaa, mutta vastapalveluna on 100 000 työpaikkaa. Minä en ole tavannut yhtäkään yrittäjää, joka ei mieluummin työllistäisi työttömyysvakuutusmaksulla kuin maksaa tyhjästä kassaan. Jopa kristillisen liiton eduskuntaryhmä työllistäisi mieluimmin sillä 15 000 markan työttömyysmaksulla kaksi työntekijää vaikkapa kuukaudeksi tai kahdeksi. Näin kaikki muutkin työnantajat tekisivät.

On aivan turhaa myöskin vastustaa sapattivapaata. Se tulee ennemmin tai myöhemmin. Se tulee aivan varmasti, jos ei tällä hallituskaudella, niin seuraavalla. On turhaa kuvitella, että yhteiskunta kestäisi sellaista työttömyyttä, mikä meillä tänä päivänä on.

Valtiovarainministeri väitti, että sapattivapaan rahoittaminen siirtyisi työnantajille. Ei ole kukaan niin väittänyt. Sapattivapaan rahoittamisesta pitää sopia. Kristillisen liiton eduskuntaryhmä on esittänyt, että ne palkankorotukset, jotka nyt tulevat, olisi käytetty sapattivapaan rahoittamiseen. 2 prosenttia 200 miljardista on 4 miljardia. Verohelpotukset, 2 prosenttia, myös noin 4 miljardia. Tällä 4 prosentilla koko sapattivapaan rahoitus olisi katettu, 2 prosentin palkankorotuksen sijasta, 2 prosenttia verohelpotuksen sijasta, ja silloin jokaisella työntekijällä olisi aina kuuden vuoden välein kuuden kuukauden sapattivapaa 50 prosentin korvauksella. (Ed. Aittoniemi: Ei se ole työllistämistä, se on lomautusta!) — Kyllä se työllistää. Jokaisessa työpaikassa, jossa on enemmän kuin 16 työntekijää, on aina yksi ylimääräinen työntekijä aivan niin kuin tänä päivänä Pekkas-vapaatkin työllistävät. Jos on sanotaan nyt 40 työntekijän työpaikka, niin siinä on noin kaksi ylimääräistä työntekijää näitten vapaitten takia, eikä kukaan voi lähteä osoittamaan, että se olisi tuo tai tämä työntekijä. (Ed. Aittoniemi: Vastaavasti joku on vapaana eli työttömänä!) — Aivan oikein eli työllisyystilanne paranee. Siinä ed. Aittoniemi on täysin oikeassa. (Ed. Aittoniemi: Ei se parane yhtään !) — Juuri osoitin, miten se paranee! (Ed. Aittoniemi: Se meni pieleen!)

Sitten budjetin tasapainottaminen. Onko ainoa tavoite leikata valtion menoja ja sen kautta jos ei saattaa budjettia tasapainoon niin kuitenkin pienentää budjettivajetta? Hallituksella on sellainen käsitys. Okei, te vastaatte siitä ja te todennäköisesti viette esityksenne myös läpi. Mutta onko se viisasta? Miksi ei olisi voinut katsoa eräitä verohelpotuksia, mitä nyt esitetään, tai mahdollisesti ottaa käyttöön joitakin veronkorotuksia ja päästä aivan samaan lopputulokseen, yhtä suureen tai yhtä pieneen budjettivajeeseen?

Ajattelen esimerkiksi televeroa. On turha kuvitella, että ostokyky paranee poistamalla televero. Sitä on aivan turha kuvitella. Ei se parane. Kysyn myös, minkä takia makeisveroa ei ole nostettu. Terveyspoliittisista syistä olisi ollut paikallaan nostaa. Vaikka vero, 3 markkaa 50 penniä kilolta, kaksinkertaistettaisiin, ei se tekisi kuin 35 penniä karkkipussia kohti. Virvoitusjuomavero on 27 penniä litralta. Mitä jos se olisi 70 penniä litralta? Taas virvoitusjuomapullon hinta nousisi 40—50 pennillä. Onko sillä merkitystä? Minä vain kysyn. Ei se ostokykyyn ja ostovoimaan mitenkään vaikuta, mutta se merkitsee valtiolle huomattavasti lisätuloa, merkitsee valtiolle niin paljon lisätuloa, ettei lapsilisiä olisi tarvinnut leikata. (Ed. Pulliaisen välimutina.) Ei olisi tarvinnut myöskään opintorahaa leikata eikä olisi myöskään tarvinnut poistaa yksityisteiden valtionavustusta.

— En kuullut, mitä ed. Pulliainen huusi. Jos hän toistaisi, niin voisin kommentoida. (Ed. Pulliainen: Ihan vain sanoin, että jos ei vaikuta positiivisesti, se kuitenkin vaikuttaa positiivisesti ja päinvastoin!) — No, jos te kuvittelette ja jos te olette sitä mieltä, että on parempi leikata esimerkiksi lapsilisiä, poistaa sairausvakuutuslain päiväraha, leikata opintorahaa ja olla koskematta äsken mainittuihin veroihin, niin te tietenkin vastaatte siitä ja te olette sitä mieltä ja te perustelette omilla näkökannoillanne tätä Suomen kansalle. Minä taas olen täysin eri mieltä ja minä katson, että kansan kannalta olisi ollut paljon parempi olla koskematta siihen, korottaa, mutta ei myöskään olisi tarvinnut mitään leikkauksia tehdä.

Olemme myös pörssiverosta puhuneet. Edellisellä kaudella se poistettiin silloin, kun lama oli syvimmillään. Samansuuruinen pörssivero kuin

mitä perittiin joitakin vuosia sitten antaisi valtion kassaan noin 900 miljoonaa markkaa. Tottakai veroaste nousee, jos tämä otetaan käyttöön, mutta vaikuttaako se ostovoimaan? Ei vaikuta ostovoimaan. Kun pörssivero poistettiin, niin pörssikaupasta syntyi kyllä kaikenlaisia muita kuluja. Siinä olivat aina välittäjät, jotka vetivät välistä ja ottivat sen siivun, minkä valtio oli aikaisemmin saanut. Nyt sanotaan, että pörssiveroa ei voida palauttaa, koska silloin pörssi siirtyy ulkomaille. Se varmasti pitää paikkansa, jos peritään pörssiverona, mutta jos peritään arvo-osuusjärjestelmään tehtävänä maksuna, niin silloin ne eivät voi siirtyä ulkomaille tai siitä ei ole mitään hyötyä ja lopputulos on aivan sama.

Nämä ovat kylmiä faktoja, kylmiä tosiasioita. Me tietenkin oppositiosta käsin toivomme, että hallitus edes osittain kuuntelisi oppositiota ja ottaisi nämä meidän esittämämme ratkaisut käyttöön.

Vielä yhteen pieneen asiaan haluan puuttua. Kun sanotaan, että tämä on yhteisvastuun hallitus, niin tietenkin voisi silloin olettaa, että kaikkia kansalaisryhmiä kohdellaan suurin piirtein tasapuolisesti. Mutta varsin hyvin me tiedämme, että työssä oleva ei menetä. Hän ei joudu oikeastaan leikkausten kohteeksi kovinkaan paljon. Lapseton työssä käyvä ei joudu leikkausten kohteeksi juuri lainkaan. Päinvastoin hän saa eräitä etuja.

Olen vakuuttunut siitä, että vaikka leikkaukset ovat kipeitä, niin kyllä opiskelijat selviytyvät niistä. Kyllä myöskin lapsiperheet selviytyvät, mutta kyllä he kokevat jonkinlaista katkeruutta sen takia, että he joutuvat maksumiehiksi. Tietenkin 1 000 tai 2 000 markkaa vuodessa tuntuu kohtuullisen pieneltä, mutta se ei ole pieni silloin, kun se otetaan pienestä.

Mutta on yhteiskuntaryhmä, maanviljelijät, jotka todella joutuvat kyllä suurten leikkausten kohteeksi. Kristillinen liitto ei ole mikään viljelijäpuolue, mutta me haluamme kaikkien yhteiskuntaryhmien asioita valvoa, ja kun katsoo, kuinka paljon leikataan viljelijöiltä tulevalla kaudella, niin se on 1,4 miljardia, 1 400 miljoonaa eli 10 000 markkaa viljelijää kohti. Tämä tuntuu kohtuuttomalta verrattuna juuri niihin ryhmiin, joiden leikkaukset ovat verraten pienet, puhumattakaan niistä ryhmistä, jotka eivät lainkaan joudu leikkausten kohteiksi.

Ed. Sasi merkitään läsnä olevaksi.

Ed. T i u s a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kallis puhui monia asioita, jotka varsin viisailta kuulostivat ja joihin voi yhtyä, mutta joitakin asioita haluan kommentoida. Kyllä maatalouden tilanne ja tukipaketin aukaiseminen aika paljon menee myös niiden piikkiin, jotka uittivat maatalouden mukaan EU:hun. En väitä, että ed. Kalliksen puolue, mutta keskustapuolue kyllä.

Sitten edelleen aluksi, ed. Kallis, puhuitte siitä, miten on saatu maan talous kuntoon ja tuli sitten työttömyys. Kyllä minusta se tapa on ollut täysin väärä, ja olitte mukana aluksi hallituksessa. Hallitushan lähti sillä tavalla kädet syvällä housun taskuissa tai hameen helmoissa niin, että ei vain millään voi mitään aktiivista työllistämispolitiikkaa harrastaa. Sitten olikin 500 000 työtöntä ja nyt työttömyyden hoitaminen maksaa 30 miljardia vuodessa. Eli sieltä lähtevät pitkälti nämä aseet, eivätkä nämä olleet vanhan asian kertaamista vaan ihan tämän päivän reaalitodellisuutta.

Sapattivapaa on ihan tärkeä asia ja uskon, että hallituksen sisältä oppositio saa tukea ja hallituksen osa saa tukea oppositiolta tässä asiassa. Samoin meidän pitäisi katsoa vientitalletuskysymystä, onko se mahdollista nyt avata jollakin tavalla myös tämän eduskuntakauden aikana niin, että teollisuus voisi ja tallettaisi voitoistaan ikään kuin pahan päivän varalle ja sillä tavalla olisi mukana ainakin nyt lyhyellä aikavälillä yhteisessä säästökampanjassa.

Ed. M. K o r h o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Oli mielenkiintoista kuulla ed. Kalliksen puheenvuoro, kun muistaa hänen puheenvuorojaan siltä ajalta kun kristillinen liitto oli hallituksessa ja harrasti sitä politiikkaa edellisen hallituksen kanssa, joka ajoi maan tähän tilanteeseen, missä nyt tällä hetkellä olemme, jossa kamppaillaan jättityöttömyyden voittamiseksi ja valtion velan jonkinlaiseksi tasapainottamiseksi. Hyvät neuvot ovat kalliita. Makea elämä varmaan kristilliselle liitolle on vierasta, mutta on nyt uskomatonta kyllä, että yritetään valtiontalouden tasapainottamista korjata makeis- ja virvoitusjuomaverolla. Se on ehkä uutta, että sillä saataisiin valtiontalous tasapainotettua. Varmaan sekin lisänä kaiken muun lisäksi voisi olla.

Mutta ne neuvot, joita ed. Kallis antaa, varmaan ovat hyviä mutta erittäin reilusti jälkijättöisiä. Niitä neuvoja, mitä nyt tuolta puhujankorokkeelta latelitte, niin olisitte toteuttanut edes

osaksi silloin, kun olitte hallituksessa, silloin kun teillä oli vaikutusvaltaa ja te pystyitte vaikuttamaan. Miksi silloin näitä ei otettu käyttöön? Miksi silloin kun sairauskuluvähennys poistettiin ei puututtu makeis- ja virvoitusjuomaveroon? Miksi se nyt tulee esille?

Nämä ovat niitä kysymyksiä, joihin mielestäni pitäisi hakea vastauksia, ja kyllä työelämän uudistukseenkin pitää muunlaisia keinoja löytää kuin pelkkä sapattivapaa. Ei pelkästään sapattivapaalla poisteta työttömyysongelmaa tästä maasta. Kyllä siinä silloin tulee mieleen tämmöinen ikiliikkujan keksimisongelma lähinnä, kun puhutaan yhdestä keinosta. Tarvitaan kymmeniä erilaisia keinoja, jotta työttömyysongelma pystytään poistamaan.

Ed. R. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ed. Kallis kuulutti hallitukselta opposition kuuntelua, niin uskon, että tällä hallituksella on myöskin siihen valmiuksia. Varmasti, jos pystytään osoittamaan joillakin laskelmilla, että tele-, makeis- ja virvoitusjuomaveroilla voidaan korvata nämä 20 miljardin markan leikkaukset, niin siihen löytyy heti valmiuksia. Se on niin pieni rippunen tässä kokonaisuudessa, eikä näitä vaikeita ongelmia varmasti ratkaise.

Ed. Kallis totesi myös, että edellinen hallitus ei lisännyt tuloeroja. Minun mielestäni, kun hallituksen aikana polkaistaan maahan 350 000 uutta työtöntä, se jos mikä on tuloeroja lisäävää toimintaa. Sitä kiihdytti myöskin lakkosakko, joka säädettiin ja joka sinänsä vaikutti suoraan irtisanomisiin, koska yrityksille oli edullisempaa sanoa ihmisiä irti kuin lomauttaa heitä tilapäisesti.

Mitä sitten tulee työttömyysmaksun sijasta hyvittää työnantajia, se on kovin samanlainen ajatus kuin viime tai edellisellä viikolla julkaistu väitöskirja vai oliko se tutkimus siitä, että vedetään aikajanalla aika poikki ja yritys maksaa saman määrän maksuja, vaikka työllistää enemmänkin, ja samalla tavalla, vaikka vähentäisi työvoimaa. Tämä on ikään kuin porkkana työnantajille työvoiman lisäämiseen. Se on ajatuksena hyvin mielenkiintoinen, ja tässä on varmasti sitä tutkimusta luettu, kun ehdotus on tehty.

Muutoin työllisyysohjelmasta, jonka ed. Smeds päivällä luki, sanoisin, että kyllä se kovin lyhyt ja vaatimaton oli tähän tilanteeseen nähden.

Ed. O l i n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kalliksen puheenvuoro oli hyvin laaja, ja moniin kohtiin siinä voi toki yhtyäkin, muun muassa siihen, että opposition mielipidettä pitää kuulla, ja mikäli oppositio esittää hyvin merkittävää, niin totta kai sen voi ottaa myös huomioon.

Kommenttini liittyy siihen, kun ed. Kalliksen puheenvuorosta sai hieman sen käsityksen, ikään kuin mistään ei voisi budjettiesityksessä säästää. Ihan vain lisäkysymyksenä: Olisiko muutama olennainen kohta, joissa valtion menoja kuitenkin voisi supistaa?

Ed. R i m m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ainoastaan yhteen asiaan ed. Kalliksen puheenvuorossa haluaisin puuttua. Hän sanoi, että leikkauksia olisi voitu eliminoida muun muassa makeisverolla. Oikein hätkähdin siitä syystä, että ensinnäkin leikkauksiin nähden on kysymys varsin pienestä rahasta. Mutta jos peilaamme esimerkiksi suomalaisen elintarviketeollisuuden kilpailutilannetta vasten makeisveron korottamisajatusta, niin se on aika kauhistuttava siitä syystä, että suomalainen elintarviketeollisuus kaikilla tasoillaan on tänä päivänä erittäin kovan kilpailun alaisena. Se on sitä makeisteollisuudessa, kaikessa virvoitusjuomateollisuudessa, kuten myös panimoteollisuuden osalta. Päinvastoin pitäisi pyrkiä siihen, että veroa saataisiin alaspäin eikä suinkaan korotetuksi, jos aiotaan säilyttää vielä ne vähäiset elintarviketeollisuuden työpaikat, mitkä tässä maassa tänä päivänä ovat.

Ed. S a l o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kalliksen puheenvuorossa oli ihan hyvää ja siitä kannattaa hallituspuolueiden nyt ottaa se hyvä, jota hallituspuolueiden ministerit ovat koko päivän tänään pyydelleet, että oppositio kertoisi jotain, jolla asioita vietäisiin eteenpäin; siinä sitä tuli.

Ed. Tiusaselle: Maatalouden kohdalla teille tulee aikamoinen lasku maksettavaksi, mutta te olette tietoisesti rakentaneet maataloudelle ansan ja todennäköisesti myös tietoisesti kannatte siitä vastuun. Kun vajaan 25 miljardin markan potti tulee syliinne, niin sitä ei välttämättä enää kansantalous kestä, ja silloin meillä on kaikilla nälkä.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kallis, ei sapattivapaa lisää työllisyyttä. Se vapauttaa jonkun joksikin aikaa pienellä korvauksella työstä ja antaa sen työpaikan toiselle. Määrällisesti se ei lisää työllisyyttä yhtään.

Sen sijaan, mistä ette muistaakseni maininnut lainkaan, maanviljelyksen luopumiseläkettä vastaava 55-vuotiaiden vapaaehtoinen eläkkeellesiirtymisjärjestelmä, josta alle 30-vuotiaille vapautuisi työpaikka, on sellainen järjestelmä, joka antaa lisää työtä. Kun siirtyy eläkkeelle, niin yksi ja toinen saa työpaikan.

Ed. Tiusaselle totean, että emme me ole vieneet sen paremmin maataloutta kuin Suomeakaan Euroopan unioniin. Kansa äänesti ja parlamentti sen jyräsi. Siltä varalta, että Suomi menee Euroopan unioniin, haluttiin myös neuvotella maanviljelysammatille olosuhteet, joissa he voivat toimia. Te jakaannuitte kuten mekin jakaannuimme aikanaan äänestyksessä. On aivan turha puhua tästä asiasta.

Kun sekä teidän, kokoomuksen että ruotsalaisten taholta tehtiin petos, tällä hetkellä maanviljelijän ansiotaso on alentunut tämän budjetin yhteydessä, näiden toimien yhteydessä, viimeksi 4,2 prosenttia, todellisuudessa yli 6 prosenttia. Kun palkkatyöntekijät saavat lisätuloa, niin tämä on kohtuuttomuutta. Miettikääpä tätä, ed. Tiusanen, oikein tarkasti, ja vaikka vielä yön sydämessäkin.

Ed. Isohookana-Asunmaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Toisin kuin ed. Aittoniemi katson, että ed. Kallis aivan oikein perusteli sapattivapaan nopeaa käyttöön ottamista. Varsinkin, jos sapattivapaaseen liitetään velvollisuus esimerkiksi kouluttautua ja saada täydennyskoulutuksella itselle parempi työtaito, siitä on kansantaloudellisestikin aivan arvaamatonta hyötyä. Se myös oletettavasti vähentää burn out -ilmiötä, mikä monta kertaa yhä on työssäkäyvillä ongelmana.

Puheenvuoropyyntöni johtui pääasiallisesti ed. Tiusasen kommentista. Hän on hyvin ahkera kommentoija ja joskus tulee ehkä lipsahduksiakin kuten äsken, kun hän syytti, että keskusta olisi uittanut maatalouden EU:hun mukaan. Kai ed. Tiusanen tietää, että EU-budjetista maatalous on lähes 50 prosenttia, yhdessä aluepolitiikan kanssa lähes 80 prosenttia. Vasemmistoliitto oli melkein kokonaisuudessaan hyväksymässä EU-sopimusta, enkä ainakaan silloin muista tässä salissa käydyn lainkaan sellaista keskustelua, että maatalous tulisi jättää EU-sopimuksen ulkopuolelle.

Ed. Kallis (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yritän kommentoida niin paljon kuin vain kerkiän.

Ensinnäkin totean, että se, että meillä on niin paljon työttömiä tänä päivänä, johtuu oikeastaan kahdesta syystä: yliarvostetusta markasta vuonna 1991 ja holtittomasta lainanotosta. Muutamassa vuodessa otimme 180 miljardia markkaa rahaa ulkomailta tänne. Kun maksun aika tuli, se oli pitkälti yli 200 miljardia. Tässä suurin syy. Jos aika sallisi, perustelisin vielä paremmin.

Ihmettelen, mitä te oikein teitte, kun puhuin, kun veditte sellaisen lopputuloksen ja yhteenvedon, että minä väitän, että budjetti tasapainotetaan makeis- ja virvoitusjuomaverolla. En ole koskaan sellaista väittänyt. Olen ihmetellyt, minkä takia siihen ei ole puututtu. Tupakkaveroon on kyllä puututtu. Sanoin, että korottamalla niitä niin ja niin paljon olisimme voineet välttyä lapsilisänleikkauksesta ja opintorahan leikkauksesta. Se pitää muuten paikkansa. Lisäsin vielä, että siihen kuuluu myös televero samaan joukkoon.

Sitten luettelo työllistävistä toimenpiteistä. En minä maininnut ainoastaan sapattivapaata, niin kuin ed. M. Korhonen totesi. Minä mainitsin kaksi merkittävää kohtaa ja totesin, että Matti Pekkasen työryhmä esitti monta kymmentä. Kristillisellä liitolla on oma työllisyysohjelma, ja siihen kuuluu yhdeksän kohtaa, mutta en halunnut vaivata teitä luettelemalla niitä kaikkia.

Vielä lopuksi ed. Olinille. Kyllä me olemme valmiit säästämään. Kristillinen liitto ilmoitti ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on täynnä!

Puhuja: ... vaalikampanjassa ja hallitusneuvotteluissa, että 20 miljardia ollaan valmiit leikkaamaan.

Ed. Karjalainen: Arvoisa puhemies! Hallitusohjelman laatiminen, hallituksen muodostamisen monet yllättänyt ripeys, keväällinen työllisyyslisätalousarvio, tulopoliittisen ratkaisun myönteiseen lopputulokseen saattaminen ja tämä keltainen budjettikirja, joka on oikeastaan Lipposen hallituksen hallitusohjelman aika ratkaiseva dokumentti, kaikki nämä osoittavat sitä, että hallituksella on kykyä tehdä ratkaisuja tärkeinä pitämissään asioissa ja viedä niitä päätökseen. Hallitus on tuolla tavalla mitaten osoittanut toimintakykynsä.

Hallitusohjelman tavoitteleman myönteisen kehityksen toivossa hallitus on määrätietoisesti ja selkeällä äänellä huutanut siihen metsään, mis-

sä lymyävät nuo talouselämän käyntiin panemisen ja käynnissä pitämisen avaimia hallussaan pitävät vaikuttajat elinkeinoelämästä ja rahamaailmasta, ne monesti mainitut ja manatut, ja niin kuin ed. Krohn alkuillasta sanoi, peikkomaiset markkinavoimat. Nyt on metsän vuoro vastata. On lupa vaatia ja odottaa korkojen laskua, tuotantoinvestointeja, taloudellista kasvua, sen kasvun siirtymistä hedelminä kotimarkkinoille ja vihdoinkin työttömyyden kääntymistä selvään laskuun. On yhden vaihtoehdon totuuden hetki.

Vaikka tämä hallituskausi on alullaan, on silti syytä ottaa vakavasti ne vaarat, jotka uhkaavat hallitusohjelman ensimmäisen tavoitteen, työttömyyden puolittamisen, toteutumista, ensimmäisen ja tärkeimmän tavoitteen. Voimakkaasta talouskasvusta ja lisääntyneistä työpaikoista huolimatta työttömyysluvut pysyvät sitkeästi korkeina ja suorastaan jopa pahentuvat.

Vastaanpanematon tosiasia on, että hallitusohjelman toisen keskeisen osan, valtiontalouden velkakierteen katkaisemisen nimissä suoritetut leikkaukset julkisiin menoihin lisäävät työttömyyttä. Kun kuntien valtionosuusleikkaukset, maatalouden saneeraus yhdessä vähävaraisimman kansanosan kulutuskyvyn heikkenemisen kanssa purevat koko voimallaan, työttömyystilanne saattaa olla nyt arvaamattoman huono.

Tuulesta temmattu ei ole muuten sekään visio, jossa kehityksen aiheuttama alueellinen epätasapaino purkautuu muuttoliikkeen kautta asutuskeskuksiin uudella tavalla maksettavaksi ja näitten asutuskeskusten ja niiden ihmisten entisestään isojen ongelmien kärjistämiseksi. Täytyy vain toivoa, että näistä leikkauksista ei tule tuon trendin ratkaisevia käyttövoimia.

Työttömyys on meidän yhteiskuntamme suurin ongelma. Se sanotaan joka juhlapuheessa. Kuinka todesta se otetaan, sitä jää epäilemään. Työttömänä ei sittenkään ole hyvä olla, ei kadehdittavan hyvä, vaikka kohtalaisen arvovaltaisista puheenvuoroista joku voisi tällaisen johtopäätöksen vetää. Työttömyyden puolittaminen on hallitusohjelman tärkein tavoite, tavoite, joka on varmasti vaikea toteuttaa, mutta siitä huolimatta se on lupaus yhtä hyvin kuin valtion velkakierteen katkaiseminenkin. On hyvä, jos kummastakaan keskeisestä tavoitteesta ei tarvitse tinkiä, mutta jos tinkiä aiotaan, olkoon työttömyyden puolittamistavoite listalla viimeisenä.

Säästäminen ja leikkaaminen, niin hyviä kuin ne oikein tehtyinä ja oikeudenmukaisesti tehtyinä oikeaan aikaan ovatkin, ovat väärin korostuneina pessimismin lisääjiä. Auttavasta ja elämää ylläpitävästä lääkäristä, kirurgista, tulee väärillä työvälineillä ja väärillä asenteilla elämää tuhoava, pelottava pyöveli. Säästäminen on luonteeltaan varovaisuutta lisäävä, se pidättelee ja varoittelee. Kuitenkin kotimarkkinoilla varsinkin tarvitaan nyt rohkaisua ja yllytystä.

Oman profiilinsa, hallitusohjelman toteutumisen ja sitä kautta maan tulevaisuuden vuoksi hallituksen on syytä siirtää painopistettä säästämisestä ja leikkaamisesta entistä selvemmin työllistämiseen. Tästä onkin budjetin johdannossa rohkaisevia lupauksia. On asetettu työryhmä laatimaan kattava työttömyydenhoito-ohjelma EU:n Madridin huippukokousta varten ja kansallisen työllisyyspolitiikan tehostamiseksi. KTM:n pääluokassa on aivan oikein korostettu pk-yritysten osuutta. Tässä haluan yhtyä niihin, jotka toivovat hallitukselle rohkeutta madaltaa pk-yritysten työllistämiskynnystä työvoimakustannuksia alentamalla.

Kaiken tämän muuttamiseksi käytännöksi tuen ajatusta työllisyyteen keskittyvästä kolmannesta lisätalousarviosta.

Työttömyysongelma meidän maassamme on paljon rankempi yhteiskunnallinen ongelma kuin meitä eteläisemmissä maissa. Me emme kestä 500 000 ihmisen työttömyyttä, me emme kauan kestä myöskään puolitettua työttömyyttä. Työttömyysongelman ratkaisemiseksi on todettu monesti, että on käytettävä kaikki mahdolliset keinot. Mutta lopullista ratkaisua haettaessa tarvitaan ennen käytettyjen toimenpiteiden lisäksi työn uudelleen jakamista. Mallien kehittely ja kokeileminen olisivat todella arvovaltaisen työryhmän arvoisia. Mistä tähän löytyisi Pekkanen?

Arvoisa puhemies! Budjetin hyviä puolia on ehditty luetella. En käy niitä toistamaan. Voisin viitata ryhmäni ryhmäpuheenvuoroon. Toisaalta en aio myöskään kuvata sitä tuskaa, jota kansa ja sen edustaja kokee minkäkin yksittäisen leikkauksen kohdalla. Tässä teen kuitenkin yhden poikkeuksen. Yksityisteiden valtionavun poistaminen on saavutettavaan säästöön nähden kohtuuton ja seurauksiltaan muun ohella meidän yhteiskuntamme yhtä perusvapautta, liikkumisen jokamiehenoikeutta vaarantava. Toivon, että valiokuntavaiheessa tähän asiaan löytyy viisas ratkaisu.

Ed. L i i k k a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Lipposen hallituksen päätavoitteet ovat valtion velkaantumisen pysäyttäminen ja työttömyyden puolittaminen. Tarkoituksena on tehdä valtion menosäästöt nyt, kun talous on parhaassa nou-

susuhdanteessa. Tämä hallituksen lähtökohta on mielestäni varsin oikea.

On kuitenkin käymässä niin, että budjetti on rakennettu varsin hataralle pohjalle. Talous ei kasvakaan niin nopeasti kuin on ennustettu, ja työllisyystavoite karkaa käsistä jo alkumetreillä. Kokonaistuotannon pitäisi kasvaa tänä vuonna 5 prosenttia ja ensi vuonna 4,5 prosenttia. Toisella vuosineljänneksellä kasvu hidastui jo 4 prosentin tienoille, vaikka se olikin vuoden alussa vielä yli 6 prosenttia. Teollisuuden tuore suhdannebarometri heinä- ja elokuulta kertoo suhdannetilanteen edelleen heikkenevän. Suomen talous näyttää seuraavan Euroopan ja muun maailman suhdanteita, jotka ovat heikentyneet vuoden alkukuukausien jälkeen. Korkoja on USA:ssa, Japanissa, Saksassa ja useissa muissa maissa laskettu varsinaisen taantuman välttämiseksi, mutta kasvun hidastumista se ei enää voi estää.

Suomen osalta käynee niin, että kokonaistuotannon kasvu jää tänä vuonna viime vuoteen verrattuna 4—5 prosentin välille ja ensi vuonna ei saavuteta edes 4 prosenttia. Viennin kasvu hidastuu ja samoin käy investoinneille ja kulutukselle. Hallituksen budjettiesityksen työllisyystavoitetta ei sen vuoksi saavuteta. Jo viime kesänä korkeat työttömyysluvut yllättivät, kun työmarkkinoille ilmaantui suuri joukko laman aikana työnhaussa pettyneitä ja koulutukseen siirtyneitä ihmisiä. Nyt uhkaa lisäksi se, että työpaikkoja ei kasvun hidastuessa synnykään odotetulla vauhdilla.

Palvelutyönantajien parissa pari viikkoa sitten tehdyn yrityskyselyn mukaan palvelualoille ei ole syntymässä lisää työpaikkoja. Kauppa tarvitsee muutaman tuhatta henkeä lisää, mutta pankit vähentävät vastaavasti. Vielä vuoden alussa vastaavassa kyselyssä työllisyysnäkymä oli huomattavasti parempi. Ilmeisesti jo tehdyt ja uhatut valtion perusturvamenojen, lapsilisien, kotihoidon tuen, opintotuen ja sairauspäivärahojen leikkaukset osuivat varsin pahaan saumaan niiden leikatessa on juuri niiden ihmisten toimeentuloa, jotka joutuvat kuluttamaan kaiken tulonsa. Ne ovat lisäämässä palvelualojen työttömyyttä.

Myös kuntien valtionosuuksien leikkaukset vaikuttavat työllisyyteen, kun tilanne vaikeutuu pahiten kaikkein heikoimmassa asemassa olevissa kunnissa. Hallituksen taholta on herätetty optimismia siitä, että syksystä alkaen työllisyystilanne paranee nopeammin. Miten asia oikein lienee? Kun kokonaistuotannon kasvu on hidastumassa 3—4 prosentin välille, ollaan vain hivenen sen noin 3 prosentin kasvuvauhdin yläpuolella, jonka verran tuottavuus kansantaloudessa keskimäärin nousee. Kun kasvu hidastuu tähän vauhtiin, työllisyyden paraneminen päättyy, tosin pienen viiveen jälkeen. Näin ollen ensi vuonna ei päästäne lähellekään sitä 14,5 prosentin eli noin 360 000 henkilön työttömyystasoa, joka budjetin talouskatsauksessa on pantu tavoitteeksi, vaan työtä vailla on edelleen lähes 400 000 henkilöä eli 16 prosenttia työvoimasta.

Kun työelämän suuriin uudistuksiin ei ole ryhdytty, ei ole myöskään toivoa siitä, että työttömyystilanne seuraavina vuosinakaan paljon helpottuisi. On huomattava, että talouden kasvun hidastuessa myös tavoite valtiontalouden tasapainottumisesta uhkaa karata käsistä. Työllisyysmenot jäävät ennakoitua suuremmiksi ja toisaalta verotulojen kasvu ennakoitua pienemmäksi.

Mitä sitten olisi tehtävä? Ei ainakaan sitä, mitä hallitus eräiden tärkeiden yritystoiminnan tukien suhteen aikoo tehdä. Kun kasvua ja kilpailukykyä pitäisi saada paranemaan, ei panostusta teknologian kehittämiseen ja muihin yritystukiin tulisi karsia siinä määrin kuin nyt on esitetty.

Teknologian kehittämiskeskuksen määrärahoja pienennetään useilla sadoilla miljoonilla markoilla, Keran luotto- ja kurssitappioiden korvaamiseen ja korkotukiin tarkoitettuja rahoja yli 50 miljoonaa ja yritysten investointi- sekä kehittämishankkeiden tukemisen rahoja toista sataa miljoonaa markkaa. Samoin pienennetään vientitukeen ja vientikampanjointiin tarkoitettuja varoja. Nämä kaikki ovat panostuksia strategisesti tärkeihin kohteisiin, joilla on huolehdittu viennin ja tuotannon kasvun edellytyksistä.

Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen talousarvioesitys muuttuessaan käytännöksi merkitsee lähitulevaisuudessa tylyä kohtelua yritysten kehittämiselle. Otan esille neljä esimerkkiä.

1) Esitys yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden myöntämisvaltuuden leikkaamisesta peräti 270 miljoonalla markalla ei ole mitenkään hyväksyttävissä. Tätä aluepolitiikan ytimen muodostavaa momenttia saneerataan niin, että kehitysalueiden investointituki laskee 230 miljoonasta 100 miljoonaan markkaan eli alle puoleen. Pienyritystukea puolestaan leikataan 120 miljoonasta 75 miljoonaan markkaan. On hyvin valitettavaa, että Ahon hallituksen liikkeelle laittamat vahvat satsaukset pienten ja keskisuurten yritysten toiminnan vahvistamiseksi eivät näytä saavan jatkoa Lipposen hallituksen

politiikassa. Päinvastoin tuntuu siltä, että Lipposen hallitus ei näe niitä suuria mahdollisuuksia, joita pk-yritykset tälle maalle voivat parhaillaan antaa. Erityisesti kehitysalueilla tulisi työllisyyden lisäämiseksi panostaa juuri pk-yrityksille suunnattuihin investointi- ja kehittämistukiin jopa riskinottoa lisäten. Siksi en voi ymmärtää, miksi tätä momenttia kohdellaan niin kovalla kädellä.

2) Tekesin tuotekehitysavustuksien myöntämisvaltuutta ollaan ensi vuonna pienentämässä tähän vuoteen verrattuna peräti 321 miljoonalla markalla. Ahon hallituksen teknologiaan ja tuotekehitykseen satsaava linja on siis nyt ottamassa pahoja taka-askelia. Tekesin määrärahojen näin suuri pienentäminen on yllättävää ottaen huomioon aikaisempien tuotekehitysrahojen käytöstä saadut myönteiset arvioinnit. Tässä yhteydessä haluan muistuttaa hallitusta siitä, että viime keväänä valtiovarainvaliokunnan kauppa- ja teollisuusjaostossa katsottiin, että Tekesin määrärahoja olisi seuraavina vuosina korotettava muun muassa huipputekniikan teollisuuden lupaavasti vauhtiin päässeen kasvun turvaamiseksi ja Euroopan unionin tutkimusohjelmien hyödyntämiseksi.

3) Yritysten kansainvälistymismäärärahoja leikataan tämän vuoden 277 miljoonasta markasta 180 miljoonaan markkaan. Tämä leikkaus heikentää pk-yritysten mahdollisuuksia kansainvälistymiseen ja vientikynnyksen ylittämiseen. Tämä on huonosti harkittua siksi, että kansakuntamme kipeästi kaipaa uusia yritysten vientiläpimurtoja. Viennin voimistaminen on välttämätöntä jo kotimarkkinoidemmekin elvyttämisen takia.

4) Hallituksen budjetti merkitsee energiapolitiikan melkoista alasajoa. Energia-avustusmomentti pienenee 60 miljoonaan markkaan, kun edellisen hallituksen aikana se oli korkeimmillaan 200 miljoonaa markkaa vuodessa ja vielä vuoden 1995 budjetissa 130 miljoonaa markkaa. Lipposen hallituksen leikkaus on Suomen vientiäkin ajatellen kohtalokas. Energiateknologian lupaavasti kasvanut vienti kärsii, kun bioenergiaan sekä energian tehokkaaseen käyttöön ja energian säästöön liittyvät kehityshankkeet ja koelaitokset eivät saa riittävää tukea.

Arvoisa rouva puhemies! Talousarvioesitys lähtee siitä, että kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalaan sisältyviä yritysten kehittämismäärärahoja leikataan yhteensä noin miljardilla markalla. Näin suuri leikkaus ja sen kohdentaminen juuri uusien työpaikkojen luomiseen tarkoitettuihin määrärahoihin on mielestäni väärää politiikkaa, jonka hallitus löytää varmasti vielä edestään. Määrärahaleikkaukset nimittäin omalta osaltaan vaikeuttavat hallituksen lupausta puolittaa työttömyyttä vaalikauden aikana.

Viimeisimpänä mutta ei vähäisimpänä yritysten kehittämis- ja investointimäärärahojen leikkaaminen hallituksen esittämällä tavalla on myös ristiriidassa Euroopan unionin liittymissopimuksen kanssa. Sopimushan edellyttää, että EU:n alue- ja rakennerahastosta saatavalla tuella ei korvata kansallista tukea. Päinvastoin EU-sopimuksessa Suomi sitoutui kansallisen alue- ja rakennepolitiikan tehostamiseen. Kuitenkin Lipposen hallituksen linja näyttää olevan se, että kansallinen alue- ja rakennepolitiikka ollaan vähä vähältä ajamassa alas. Lieneekin vain ajan kysymys, milloin EU tulee puuttumaan tähän räikeään EU-sopimusrikkomukseen.

Ed. T. P o h j o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Muutamia tarkennuksia ed. Liikkasen puheenvuoroon.

Ensinnäkin löysin budjetista kohtia kuten tuotekehittelyn avustukset, jotka ovat nousseet 181,5 miljoonasta 223,4 miljoonaan, samoin yritysten aluetuki 422 miljoonasta 456 miljoonaan, ja maakunnallinen kehittämisraha, jota oltiin 100 miljoonaa leikkaamassa, saatiin säilytettyä.

Mitä pk-sektoriin tulee, KTM:n pääluokassa on toimenpide-esityksenä pk-sektorin toimenpideohjelma, joka on luvattu vuodenvaihteessa käsittelyyn. Minä uskon, että näillä pystytään pk-sektoria auttamaan ja sitä kautta uusia työpaikkoja luomaan.

Ed. L i n d é n : Arvoisa rouva puhemies! Lipposen hallituksen ohjelman päätavoite on työttömyyden puolittaminen, tämä jo hieman kulunutkin sanonta meidän kansanedustajien keskuudessa. Yleensä ottaen työllisyyden paraneminen on lähtökohta suomalaisen hyvinvoinnin kestävälle pohjalle saattamiselle. Tavoitteen saavuttamista nopeuttaa talouden tasapainottaminen ja vakaa talouskasvu. Kuitenkin yleisesti on tunnustettu, että pelkkä vakaa 4—5 prosentin talouskasvu ei riitä puolittamaan työttömyyttä. Työelämän lainsäädäntöön täytyy saada tarvittavat muutokset joustavan työllistämisen mahdollistamiseksi. Suurilla vientiyrityksillä menee hyvin, mutta niiden hyvistä tuloksista huolimatta yritysten työntekijöiden määrä ei ole juuri lisääntynyt. (Ed. Aittoniemi: Ei ole kysyntää!) — Näin juuri.

Pienet ja keskisuuret yritykset ovat jo pitkään olleet avainasemassa, kun puhutaan työllistämisestä. Vaatimukset työelämän lainsäädännön joustavoittamisesta kumpuavatkin pienyrityssektorilta. Hallituksen tehtävänä on aikaansaada olosuhteet, joissa työelämä joustaa ja yrittäminen kannattaa. Vain näin voidaan edes toivoa työttömyyden puolittumista tällä vaalikaudella.

Viime päivien ilouutinen on ollut tiedot kotimarkkinoiden vilkastumisesta. Hallituksen esitys ei sisällä valtiovarainministeriön alun perin kaavailemaa poistojärjestelmän muuttamista. Niin sanotun sumun eli suunnitelman mukaisten poistojen käyttöönotto olisi ollut yritysverotuksen kiristämistä ja vahvasti hallitusohjelman hengen vastaista. Erittäin järkevää talouspolitiikkaa on se, että tässä tilanteessa ei vaaranneta liikkeelle lähteviä investointeja. Toivoa pitää, että ns. sumu-poistot tällä vaalikaudella unohdetaan.

Hallitusohjelmassa sovittiin kilpailua vääristävien elinkeinotukien karsimisesta. Tämä on oikeansuuntaista politiikkaa. Yritysten tavanomaista toimintaa ei tarvitse tukea. Käynnistämiseen ja investointeihin tarvittava apu lainoituksen muodossa on riittävää. Pk-sektorin kannalta elintärkeä tukimuoto on tutkimukseen, tuotekehitykseen, teknologiayhteistyöhön ja kansainvälistymiseen suunnattavat määrärahat. Vuoden 1996 talousarviossa määrärahat vielä hieman kasvavat olemassa olevien päätösten pohjalta, mutta vuosina 97—99 hallitus on sopinut supistettavaksi näitä suomalaisen osaamisen kehittämisen kannalta elintärkeitä määrärahoja. Tämä esitys on mielestäni hallitusohjelman hengen vastainen. Toivon, että asiaa hallitus vielä ensi vuonna uudelleen harkitsee. Vääristävien elinkeinotukien karsiminen tuskin tarkoitti panostusten vähentämistä juuri sieltä, missä Suomen vahvuus on tulevaisuudessa: korkeaa osaamista vaativien erilaisten tuotteiden kehittämisessä ja niiden viennissä kasvaville kansainvälisille markkinoille.

Huipputekniikan osuus Suomen ulkomaankaupasta kasvoi vuosina 81—92 4 prosentista lähes nelinkertaiseksi, 15 prosenttiin. Nämä saavutukset perustuvat satsauksiin teknologian kehittämiseksi. Tästä nähdään, että panostukset koulutukseen ja teknologian korkean osaamisen kehittämiseen ovat olleet merkittäviä saavutettuja tuloksia arvioitaessa. Yhteiskunnan sijoittaman pääoman tuotto on ollut erinomainen. Vaikka menoja karsitaan, pitää pystyä myös näkemään metsä puilta ja muistaa päämäärä, johon leikkauksilla pyritään: talouden tasapainottaminen, mutta myös työttömyyden vähentäminen. Pitkällä tähtäimellä korkean teknologian kehittämiseen ja tuotteiden vientimarkkinointiin suunnatut leikkaukset osuvat omaan nilkkaan.

Opetusministeriön painopistealueita on suomalaisen tietoyhteiskunnan kehittäminen. Ohjelman tavoitteena on vaikuttaa kansainväliseen kilpailukykyyn ja työllisyyteen tietotekniikan tehokkaalla hyödyntämisellä, koulutuksen ja tutkimuksen laadun parantamisella sekä kirjasto- ja tietopalveluiden kehittämisellä. Panostaminen tietoyhteiskunnan ja kansalaisten tietoteknisten valmiuksien parantamiseen on tärkeä ja erinomainen painopistealue.

Vuoden 1996 lapsiperheitä koskeva tärkeä uudistus on päivähoitovelvoitteen laajennus koskemaan kaikkia alle kouluikäisiä lapsia. Mielestäni on tärkeää, että päivähoidon laajennusta ei siirretty, vaan nähdään päivähoitotarjonnan tarpeellisuus työssäkäyvien vanhempien lapsille. Merkittävää oli valita vaikkakin pieni askel päivähoitomuotojen kehittämisessä sen sijaan, että valtion resurssien puuttuessa kotihoidon tuen laajennukseen olisi myös päivähoitovelvoitteen laajennus alle kouluikäisille siirretty. Viime aikojen avainsana on ollut ja on edelleen tasa-arvo. Ilman joustavaa päivähoitojärjestelmää naisen ja miehen välisestä tasa-arvosta ei voida puhua.

Vaikka talousarviossa karsitaan myös aluepolitiikkaan suunnattuja määrärahoja, säästöt ovat odotettuja pienempiä. Vuodesta 1994 lähtien olemme eläneet uuden aluepoliittisen lainsäädännön aikaa, lainsäädännön, joka pohjaa maakunnissa tehtäviin ohjelmiin ja ennen kaikkea seutukunnittaiseen yhteistyöhön. Tässä ohjelmassatyössä kunnat yhteistyössä kartoittavat seutukuntansa vahvuudet. Kuntien välinen yhteistyö on noussut uuteen aikaan. Olen aivan varma, että tässä yhteydessä yksi plus yksi on aivan jotakin muuta kuin kaksi. Näissä seutukuntien vahvuuksissa on kiinni monen alueen selviytymisstrategia. Vain vahvuuksia vahvistamalla ja uusia tuotantoaloja kehittämällä voidaan luoda uusia työpaikkoja.

Monet kehitysmaakunnat elävät syvää rakennemuutoksen aikaa. Maatalous perinteisenä elinkeinona on vähentymässä ja uutta tilalle tulee löytyä. EU:n rakennemuutosrahojen toivossa alueellinen kehittäminen on saanut aivan uutta puhtia. Tähän tarvitaan tukea yhteiskunnan taholta. Maakunnallisella kehittämisrahalla on maakuntatasolla suuri merkitys, vaikka valtion budjetissa merkitys on pieni maakunnallisten ja

seutukunnallisten hankkeiden käynnistämisessä ja eteenpäin viemisessä.

Kehittämisraha on Euroopan unionin hankkeissa osa Euroopan unionin vaatimaa kansallista rahoitusta. Tämän vuoksi on erinomaisen tärkeää, että budjettiriihessä nähtiin kehittämisrahan merkitys ja aiemmin sovittu 100 miljoonan markan supistus kaventui vain 20 miljoonan markan leikkaukseksi. Tuskin on väärä johtopäätös, että johtuen Euroopan unionin aluepolitiikasta aluepoliittisia määrärahoja leikataan ennakoitua vähemmän, näin pohjoissuomalaisena asiaa ajatellen. Meidän pohjoisessa ja kehitysalueilla asuvien tuleekin mielestäni EU:ta asiasta kiittää, vaikka vuosi sitten enemmistö meistä vastusti Euroopan unionin jäsenyyttä.

Tulevien budjettien tiukka tilanne aiheuttaa ongelmia suomalaisten liikenneväylien kehittämiselle. Jo aloitetut kohteet viedään loppuun, mutta uusien avaaminen on todella vähissä. Kuitenkin infrastruktuurin rapautuminen pitkällä tähtäimellä aiheuttaa kansantaloudelle kestämättömiä ongelmia. Euroopan unionin TEN-verkostossa määritellään Euroopassa kehitettävät liikenneväylät. Niin sanottu Pohjolan kolmio on päässyt mukaan kehitettäviin yhteyksiin. Vähäisten budjettimäärärahojen takia voi hankkeen rahoitus EU:ssa vaarantua.

Etelä-Suomen vahvuus on hyvät liikenneyhteydet Turun — Pietarin välillä. Meille pohjoissuomalaisille tärkeä kehitettävä liikennehanke on niin sanottu Arkangeli-korridori, yhteydet Perämeren satamista Komin tasavaltaan ja Arkangeliin. Kansallinen tavoite tulee olla saada edellä mainittu rautatiehanke EU:n prioriteettilistalle ja myös sen toteuttamiseen tarvittavat riittävät kansalliset määrärahat.

Lipposen hallituksen tehtävänä on vaalikauden aikana rakentaa maahamme budjetit, joiden avulla luodaan Suomeen suotuisa toimintaympäristö yrittämiselle. Uuden aluepolitiikan mahdollisuudet tulee maksimoida, kuntien välistä yhteistyötä lisätä. Talousarvion kokoaminen on makrotaloutta, mutta alueiden toteuttama aluepolitiikka on mikrotaloutta, jonka avulla alueellisia vahvuuksia kartoitetaan. Olemassaolevat luonnonvarat tulee hyödyntää. Järkevämpää politiikkaa on luoda esimerkiksi luonnonmarjaelinkeinolle suotuisat toimintaolosuhteet kuin suunnata valtion työllistämismäärärahoja puolen vuoden pituiseen työllistämiseen näille alueille.

Hallituksen tavoite työttömyyden puolittamisesta onnistuu vain, jos maakunnissa vahvuudet löydetään ja niitä pystytään vahvistamaan. Suomi nousee vain, jos me suomalaiset sitä haluamme.

Arvoisa rouva puhemies! Vuoden 1995 toinen lisätalousarvio sisältää pääosin EU-jäsenyyden vaatimia tarkistuksia tämän vuoden talousarvioon. Haluankin kiinnittää huomiota taloudellisesti varsin vähäiseen asiaan, mutta kehitysalueilla hyvin merkittävään. EU-jäsenyysneuvottelujen tuloksena Suomi joutui luopumaan alkutuotevähennysjärjestelmästä. Kiirehdimme poistamaan alkutuotevähennyksen luonnonmarjoilta ja sieniltä heti vuoden alusta, kun taas Ruotsi päätti muuttaa omaa järjestelmäänsä vasta tämän marjakauden jälkeen. Näin joutuivat suomalaiset luonnonmarjojen parissa elinkeinoaan harjoittavat yrittäjät kohtuuttoman tilanteen eteen. Jälleen kerran voi kysyä, onko Suomen aina oltava mallimaa Euroopan unionin direktiivien toteuttamisessa, kun hiljaa kiirehtienkin voisimme asiat toteuttaa.

Ainakin tässä tapauksessa kiirehtiminen vaaransi kehitysalueille tärkeän elinkeinon kilpailukyvyn. Valtiovarainministeri Alho ja maatalousministeri Hemilä lupailivat luonnonmarjaelinkeinolle lisätukea vientiin 10 miljoonaa markkaa, jotta suomalaisten marjojen kilpailukyky eurooppalaisilla markkinoilla turvattaisiin. Vuosien työ marjaelinkeinon kilpailukyvyn kehittämiseksi ei saa mennä hukkaan.

Tällä 10 miljoonalla markalla tehtävä olisi toteutunut. Valitettavasti vain hallitus lisätalousarvioesityksessään päätti puolittaa elinkeinolle etukäteen luvatut 10 miljoonaa markkaa.

Hallitusohjelman tavoitteena on työttömyyden puolittaminen. Kehitysalueilla maatalous elinkeinona on väistymässä. Uusia vahvuuksia kartoitetaan ja korvaavia työpaikkoja etsitään. Kehitysalueilla, erityisesti pohjoisessa, marjat ovat luonnonvara, joka tulee täysimittaisesti hyödyntää. Esimerkiksi pelkästään Kainuussa luonnonmarja-ala on niin iso vientiala, elinkeino, että jos sektorilla olevat työpaikat muutettaisiin ympärivuotisiksi, Kainuussa se työllistäisi yli tuhat ihmistä.

Kehitysalueilla näin tärkeän työllistäjän kilpailukykyä ei tule lyhytjänteisellä politiikalla vaarantaa. Korvaavien työpaikkojen löytäminen luonnonmarjaelinkeinon sijalle olisi varmasti lähes mahdotonta. Myös tässä asiassa hallituksen tulee nähdä metsä puilta ja politiikalla turvata suomalaisen tärkeän luonnonvaran tulevaisuus.

Ihmettelyä on myös herättänyt maa- ja metsätalousministerin esitys nyt annettavan viiden mil-

joonan markan tuen antamisesta marjojen ensiostajille eikä niille jalostajille ja viejille, jotka ovat alkutuotevähennyksen poistumisen kautta tukalaan tilanteeseen joutuneet. Jalostajat ja viejät kantavat riskin marjojen myynnistä sekä kansallisille että kansainvälisille markkinoille ja näin myös heille tämän tuen pitäisi suuntautua. Suuri vaara on, että tämä lisäbudjettituki nyt valuu väliportaaseen ja riskin ottaneet jalostajat ja viejät velkaantuvat. Huomattavasti vähemmällä byrokratialla myös selvittäisiin, kun tuki myönnettäisiin jalostajille ja viejille. Heidän yhteenlaskettu määränsä on huomattavasti vähäisempi kuin tuhansien marjojenpoimijoiden.

Arvoisa puhemies! Hartaasti toivon, että valiokunnat ja eduskunta käsitellessään vuoden 1995 toista lisätalousarviota huomioonottaisivat edellä mainitut seikat ja huolehtisivat siitä, että luonnonmarjaelinkeino kehitysalueiden vahvuutena pystyy säilyttämään kilpailukykynsä.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Lindén kiinnitti aivan oikein huomiota luonnonmarjakysymykseen. Se saattaa ehkä täällä etelässä tuntua vähäpätöiseltä asialta, mutta se ei enää Oulun ja Lapin läänissä ole sitä.

Toiseen lisäbudjettiin tuli kuuluisa 5 miljoonaa markkaa ja se on menossa totaalisesti pieleen, niin kuin ed. Lindén tässä kuvasi. Siinä olisi valtiovarainvaliokunnalle töitä muuttaa määrärahan käyttö järkeväksi. Nykyisellään se on totaalinen limbo.

Toinen asia, johon haluan kiinnittää huomiota, on se, että ed. Lindénin äskeisessä puheenvuorossa, joka sinänsä oli ihan näppärä esitys, esiintyi korridoreja. Minä pahoin pelkään, että ed. Lindénin toiveet korridoreista toteutuvat. Ei Pohjois-Suomessa kohta ole mitään muuta kuin korridoreja, joissa vieraitten tavarat menevät ja tulevat ja ihmiset niitten mukana pois.

Ed. Huotari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä ed. Lindénin esittämä puheenvuoro oli yksi niistä harvoista hyvin valmistelluista ja esitetyistä puheenvuoroista.

Ensimmäinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

Poistoja päiväjärjestyksestä

Ensimmäinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 2)—12) asia.

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna torstaina kello 10.

Täysistunto lopetetaan kello 23.01.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen